

Betænkning om samordning af den erhvervsrettede voksen- og efteruddannelsesindsats

*Betænkning afgivet af et udvalg
nedsat af arbejdsministeren
oktober 1991*

Det Administrative Bibliotek
Slotsholmsgade 12
1216 København K

Det Administrative Bibliotek
Slotsholmsgade 12
1216 København K

**Betænkning nr. 1234
maj 1992**

Publikationen kan købes hos boghandleren eller hos:

STATENS INFORMATION
Postboks 1103
1009 København K.
Tlf. 33 37 92 28 (9-16)
Fax 33 37 92 99

trykt på genbrugspapir

ISBN 87-503-9750-8
Sangill Bogtryk & offset, Holme Olstrup
Ar15-157-bet.

BETÆNKNING OM SAMORDNING AF DEN ERHVERVSRETTEDE VOKSEN- OG EFTERUDDANNELSESINDSATS

INDHOLDSFORTEGNELSE

<u>Indledning.</u>	Kommissorium, deltagere, antal møder mv.	8
<u>Kapitel 1.</u>	Indledende vurdering af den erhvervsrettede voksen- og efteruddannelsesindsats.	13
1.1.	Karakteristik og problembekræftelse.	13
1.2.	Nærmere karakteristik af nogle udviklingstræk i erhvervslivet af betydning for arbejdsmarkedet og uddannelsessituationen.	19
1.3.	Incitamentsstrukturen.	23
1.4.	Sammenhæng mellem erhvervspolitik, arbejdsmarkedspolitik og uddannelsespolitik	26
1.5.	Sammenfatning.	28
<u>Kapitel 2.</u>	Generel karakteristik af den erhvervsrettede og alment kvalificerende voksen- og efteruddannelse, herunder sammenhængen mellem grund- og efteruddannelse.	29
2.1.	Indledning.	29
2.2.	Erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse.	30
2.3.	Alment kvalificerende voksen og efteruddannelse	40
2.4.	Erhvervsrettet uddannelse for unge.	44
2.5.	Andre ikke studiekompetencegivende uddannelser tilrettelagt for unge med sigte på efterfølgende erhvervsrettet uddannelse.	47
2.6.	Virksomhedsinterne uddannelsesaktiviteter.	48
2.7.	Lokale uddannelsescentre.	49

<u>Kapitel 3.</u>	Styring.	50
3.1.	Indledning.	50
3.2.	Beskrivelse, herunder indholds, udbuds, efterspørgsels og udviklingsstyring.	51
3.3.	Sammenfatning af styringsforholdene på de forskellige uddannelsesområder.	76
<u>Kapitel 4.</u>	Økonomistyring.	85
4.1.	Finansieringsform og økonomistyring indenfor arbejdsmarkedsuddannelserne.	85
4.2.	Økonomistyringen på erhvervsskolerne.	92
4.3.	Åben uddannelse.	98
4.4.	Efteruddannelseskurser efter L 271.	100
4.5.	Almen Voksenuddannelse (AVU).	101
4.6.	Daghøjskoler.	102
4.7.	Folkehøjskoler.	104
4.8.	Aftenskoler/oplysningsforbund/kredse.	105
4.9.	Efteruddannelse af landmænd.	106
4.10.	Produktionsskoler.	106
4.11.	Sammenfatning.	107
<u>Kapitel 5.</u>	Finansieringsforholdene på de enkelte uddannelsesområder .	119
5.1.	Finansieringsforholdene set fra staten.	119
5.2.	Finansieringskrav til kursisterne.	122
5.3.	Støttemuligheder for kursisterne.	124
5.4.	Finansieringskrav til virksomhederne.	127
5.5.	Finansieringsforholdene set fra kommunerne.	128
5.6.	Sammenfatning.	129
<u>Kapitel 6.</u>	Det virksomhedsopsøgende arbejde.	131
6.1.	De lovgivningsmæssige rammer.	131
6.2.	Karakteristik af det opsøgende arbejde.	132
6.3.	Tilrettelæggelsen af det opsøgende arbejde.	135

6.4.	Hvad får institutionerne ud af det virksomhedsopsøgende arbejde?	136
6.5.	Det virksomhedsopsøgende arbejde i forhold til virksomheder.	137

<u>Kapitel 7.</u>	Samspilsproblemer inden for voksen- og efteruddannelsesområdet	139
-------------------	--	-----

7.1.	Indledning.	139
7.2.	Mange overlappende uddannelsesordninger.	140
7.3.	Manglende overblik over og information om de forskellige uddannelsesstilbud.	142
7.4.	Økonomiske forhold.	144
7.5.	Uddannelsessystemernes indhold og tilrettelægelse mv.	150
7.6.	Samspilsproblemer mellem almen og erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse.	153
7.7.	Konklusion.	155

<u>Kapitel 8.</u>	Reformovervejelser på det erhvervsrettede voksen- og efteruddannelsesområde.	161
-------------------	--	-----

8.1.	Modeller for reformovervejelser på det erhvervsrettede voksen- og efteruddannelsesområde.	161
------	---	-----

<u>Kapitel 9.</u>	Løsningsforslag.	174
-------------------	--------------------------	-----

9.1.	Indledning.	174
9.2.	Harmonisering af lovgivningen vedr. den erhvervsrettede voksen- og efteruddannelse inden for Undervisningsministeriet og Arbejdsministeriet	178
9.3.	Samordnet central styring.	180
9.4.	Den lokale/regionale struktur.	183
9.5.	Samarbejde mellem den erhvervsrettede og almene voksenuddannelse.	187
9.6.	Tilpasning af VUS-ordningen.	189

9.7. Økonomistyringsreform på arbejdsmarkedsuddannelserne.	190
--	-----

Oversigt over tabeller:

Tabel 2.2.1.	Erhvervsrettet efteruddannelse 1990.	31
Tabel 2.2.2.	Alment kvalificerende uddannelser 1990.	41
Tabel 2.6.1.	Omfanget af den virksomhedsinterne uddannelsesaktivitet	48
Tabel 3.3.1.	Oversigt over indholds- og udviklingsstyring på de enkelte uddannelsesområder fordelt på centralt og lokalt niveau.	77
Tabel 3.3.2.	Oversigt over udbudsstyringen på de enkelte uddannelsesområder fordelt på centralt og lokalt niveau	79
Tabel 3.3.3.	Oversigt over efterspørgselsstyringen på de enkelte uddannelsesområder fordelt på centralt og lokalt niveau	81
Tabel 3.3.4.	Organisationernes placering i den formelle styringsstruktur på de enkelte uddannelsesområder.	83
Tabel 5.1.1.	Oversigt over uddannelsesområde, finansieringsform og udgifter.	121
Tabel 5.2.1.	Oversigt over finansieringskrav til kursisterne.	122
Tabel 5.3.1.	Oversigt over støttemuligheder for kursisterne.	124
Tabel 5.4.1.	Oversigt over finansieringskrav til virksomhederne	127

Bilag:

Bilag 1	Samlet beskrivelse af alle relevante efteruddannelser og ungdomsuddannelser, uddannelsesområde for uddannelsesområde.
Bilag 2	Rapport om undersøgelse af økonomistyringssystemerne ved arbejdsmarkedsuddannelserne og erhvervsuddannelserne, udarbejdet af økonomichef Berit Hansen, Undervisningsministeriet.

Indledning

Det tværministerielle udvalg vedrørende en analyse af samordningen af den erhvervsrettede voksen- og efteruddannelsesindsats blev nedsat af arbejdsministeren i oktober 1991, og udvalget afholdt sit 1. møde den 30. oktober 1991.

Udvalget fik følgende kommissorium:

"Arbejdsministeren nedsætter et udvalg, der får til opgave at belyse mulighederne for en forbedret udnyttelse af de samlede voksen- og efteruddannelsesressourcer, som de tilbydes ledige, lønmodtagere og virksomheder. Indsatsen omfatter såvel den direkte erhvervsrettede voksen- og efteruddannelse som den alment kvalificerende efteruddannelse, hvorimod området for de videregående uddannelser ikke er omfattet.

Udvalget bør koncentrere sit arbejde om at analysere samspilsrelationerne mellem de forskellige dele af voksen- og efteruddannelsesindsatsen både på lokalt, regionalt og centralt niveau. Udvalget skal herunder se på, i hvilken udstrækning der er tale om overlappende formål og målgrupper samt på sammenhængen mellem grunduddannelserne og efteruddannelsen.

Det bør på den ene side ske ud fra en brugerbetragtning med henblik på at gøre det lettere for de ledige, lønmodtagerne og virksomhederne til enhver tid at finde de relevante tilbud og tilskudsmuligheder. Det bør på den anden side også ske ud fra et ønske om at forbedre den samlede offentlige ressourceanvendelse på de nævnte områder, herunder at foretage en vurdering af styrings-, bevillings- og finansieringsforholdene. Udvalget bør i denne forbindelse vurdere mulighederne for en udvidet anvendelse af konceptet i Lov om Åben Uddannelse inden for voksen- og efteruddannelsen.

Udvalget bør endvidere analysere forhold i forbindelse med offentlige institutioners opsøgende arbejde over for virksomheder og andre, herunder organisationer o. lign. især med henblik på personale- og uddannelsesplanlægning.

Endelig bør udvalget også vurdere forskellige løsningsmodeller i forhold til de analyserede områder, herunder ændringer i rådsstrukturen både centralt og lokalt.

Udvalget får repræsentation fra Arbejds-, Undervisnings- og Forsknings-, Kultur-, Social- og Finansministeriet, fra arbejdsmarkedets parter og fra de kommunale organisationer. Arbejdsministeriet forestår formandskab og sekretariat.

Udvalget forventes at afslutte sit arbejde inden udgangen af 1991."

Som formand udpegede arbejdsministeren departementschef Henrik Hassenkam, Arbejdsministeriet, og udvalget fik i øvrigt følgende sammensætning:

Landsorganisationen i Danmark:

Næstformand Hans Jensen.

Dansk Arbejdsgiverforening:

Underdirektør Henning Gade.

Ledernes Hovedorganisation:

Adm.direktør Svend Askær.

Funktionærernes- og Tjenestemændenes Fællesråd:

Formand Anker Christoffersen.

Kommunernes Landsforening:

Kontorchef Bjarne Kaspersen Hansen.

Amtsrådsforeningen i Danmark:

Afdelingschef Lone Christiansen.

Undervisningsministeriet:

Direktør Kaj Holbraad.

Økonomiechef Berit Hansen.

Kulturministeriet:

Kontorchef Klaus Holmstrup.

Finansministeriet:

Kontorchef Kaj Kjærsgaard.

Socialministeriet:

Fuldmægtig Ellinor Colmorten.

Arbejdsministeriet:

Kontorchef Henrik Nepper-Christensen

Styrelseschef Erik Stig Jørgensen.

Følgende var tilforordnet udvalget:

Konsulent Finn Larsen, Landsorganisationen i Danmark.

Konsulent Niels Lykke, Landsorganisationen i Danmark.

Kontorchef Hans Glendrup, Dansk Arbejdsgiverforening.

Personalechef Søren Thomassen, Ledernes Hovedorganisation.

Sekretær Kurt Koudahl Petersen, Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd.

Endvidere deltog følgende i enkelte møder som suppleanter:

Vicekontorchef Jørgen Pater, Amtsrådsforeningen,

Fuldmægtig Anne Marie Andersen, Amtsrådsforeningen,

Vicekontorchef Christian Winther, Kommunernes Landsforening

Sekretariatet blev ledet af kontorchef Henrik Nepper-Christensen, Arbejdsministeriet og havde følgende sammensætning:

Fra Undervisningsministeriet:

Kontorchef Poul Bache, Juridisk og Udd.politisk sekretariat

Uddannelseskonsulent Roland Østerlund, Erhvervsskoleafdelingen

Fuldmægtig Lilla Voss, Åben uddannelsessekretariat

Fuldmægtig Peder Michael Sørensen, Juridisk og Udd.politisk sekretariat

Fra Kulturministeriet:

Fuldmægtig Per Bitz Johansen, Direktoratet for Folkeoplysning

Fuldmægtig Marianne Lehmann, Direktoratet for Folkeoplysning

Fra Arbejdsministeriet:

Fuldmægtig Anne-Margrethe Johannesen

Fuldmægtig Peter Lauritzen

Fuldmægtig Margrethe Øhlenschläger

Fuldmægtig Pia Mørch

Chefkonsulent Villy Hovard Pedersen, Arbejdsmarkedsstyrelsen

Fuldmægtig Kjeld Spanggaard, Arbejdsmarkedsstyrelsen

Fra Industriministeriet:

Fuldmægtig Bent Lindhardt Andersen

Den i kommissoriet fastsatte tidsfrist for udvalgets arbejde (udgangen af 1991) er senere blevet forlænget af arbejdsministeren.

Udvalget har afholdt i alt 10 møder.

Udvalget har til brug for sit arbejde efter anmodning modtaget følgende rapport:

- fra økonomichef Berrit Hansen, Undervisningsministeriet:

"Rapport om undersøgelse af økonomistyringssystemerne ved arbejdsmarkedsuddannelserne og erhvervsuddannelserne", 16. marts 1992 (betænkningens bilag 2).

Udvalget afgiver hermed denne betænkning til arbejdsministeren som resultat af udvalgets arbejde, der afsluttedes med mødet den 22. maj 1992.

København, den 22. maj 1992

Hans Jensen

Henning Gade

Svend Askær

Anker Christoffersen

Bjarne Kaspersen Hansen

Lone Christiansen

Kaj Holbraad

Berit Hansen

Klaus Holmstrup

Kaj Kjærsgaard

Ellinor Colmorten

Henrik Nepper-Christensen

Erik Stig Jørgensen

Henrik Hassenkam

Formand

Kapitel 1. indledende vurdering af den erhvervsrettede voksen- og efteruddannelsesindsats

1.1 Karakteristik og problemindkredsning

Ved indgangen til 1990'erne er erhvervslivets og arbejdsmarkedets situation karakteriseret ved en overordentlig høj ledighed og et stigende krav om øget produktivitet. Samtidig er udfordringerne til alle grene af erhvervslivet større end nogensinde med udstrakt internationalisering, stadig hastigere teknologisk udvikling og stærkere krav om individuelt kundetilpassede produkter samt i sammenhæng hermed hurtig og præcis levering. Da alle disse faktorer spiller en rolle i forbindelse med tilrettelæggelsen af de erhvervsrelaterede uddannelser, er karakteristikken søgt uddybet lidt nærmere nedenfor.

A. Udviklingen i produktiviteten.

Op igennem 80'erne har produktivitetsudviklingen i fremstillingssektoren i Danmark været væsentligt under de fleste andre OECD-landes. Dette forhold har særligt i anden halvdel af perioden været bemærkelsesværdig, fordi virksomhederne i midten af 80'erne foretog meget omfattende investeringer i ny teknik.

For at investeringer skal give sig udslag i forøget produktivitet, skal de normalt følges op i virksomhederne af en justering af arbejdsorganisationen og arbejdstilrettelæggelsen, samt af investeringer i arbejdskraften, fx i form af efteruddannelse.

En række rapporter tyder på, at virksomhederne i 1980'erne har undervurderet de organisationsændringer og uddannelsesbehov, der var forbundet med at sikre en effektiv udnyttelse af den ny teknologi. Samtidig har virksomhederne i en vis udstrækning afstået fra at tilpasse antallet af medarbejdere til de teknologiske muligheder. Især de mindre virksomheder udnytter i ringe omfang de efteruddannelsesmuligheder, der etableres i offentligt regi. Der er tilsyneladende et behov for dels at forbedre virksomhedernes grundlag for at gennemføre en mere langsigtet personaleuddannelsespolitik, dels for at der generelt afsættes flere ressourcer til uddannelse og udvikling af hele arbejdsstyrken.

Fra starten af 90'erne ses en meget kraftig produktivetsforøgelse i virksomhederne, således at produktiviteten i 1991 er steget næsten lige så meget som i de tre foregående år tilsammen.

Dette kunne tyde på, at virksomhederne først nu - 5 til 6 år efter de store investeringer i ny teknik - høster produktivetsgevinsterne af investeringerne.

Undersøgelser peger som en mulig forklaring herpå, at man hurtigere og mere effektivt vil kunne udnytte kapitalinvesteringerne, såfremt medarbejdernes kvalifikationer i større grad ajourføres og øges.

Men de af investeringerne afledte efteruddannelsesbehov er kun den ene side af sagen. Den snævre sammenhæng mellem investeringer og uddannelse går også den anden vej, idet en veluddannet medarbejderstab ofte vil være en nødvendig forudsætning for beslutninger om investeringer. Velkvalificerede og omstillingsparate medarbejdere øger råderummet for fornyelserne og mindsker risikoen i forbindelse med disse.

B. Udviklingen på arbejdsmarkedet.

Ledigheden er i dag på et niveau svarende til ca. 300.000 fuldtidsledige.

Vil man se nærmere på de lediges tilknytning til arbejdsmarkedet, kan man se på "beskæftigelsesstrukturen", som beskriver arbejdsmarkedet fordelt på forskellige grupper, i dette tilfælde efter beskæftigelsesgrad.

Arbejdsstyrken består af:

- personer med stabil beskæftigelse,
- personer, med ustabil beskæftigelse, der skifter mellem ledighed og beskæftigelse
- langvarigt ledige, der hovedsageligt opnår beskæftigelse gennem støttet ansættelse.

Omkring 3/4 million mennesker er berørt af ledigheden hvert år. For personer med ustabil beskæftigelse er hovedproblemet manglende beskæftigelsesmuligheder. Gruppen har en overvægt af personer med ingen eller forældet grundlæggende erhvervsuddannelse, men er iøvrigt kvalifikationsmæssigt meget sammensat.

Det man kalder udstødningsmekanismerne vil blive nærmere omtalt i et senere afsnit.

Ovenstående situation i beskæftigelsen kan - ud over konjunkturrelle forhold - relateres til forskellige udviklingstræk i henholdsvis den offentlige og den private sektor.

I den offentlige sektor er en lang periode med stærk vækst blevet afløst af stagnation, samt - for en række væsentlige områder - af tilbagegang i beskæftigelsen. Dette er ikke i noget væsentligt omfang slået igennem i de unges - og mange voksnes - uddannelsesønsker, og trods adgangsregulering til uddannelserne er dette strukturproblem meget omfattende. Typisk vil de langvarigt uddannede, ufaglært kontorpersonale samt personale i social- og sundhedssektoren være blandt de berørte, nu eller på det lidt længere sigt. Nogle af disse grupper er erfaringsmæssigt vanskelige at omstille til privat beskæftigelse.

Da man ofte i forbindelse med "nedbygningen" af den offentlige sektor benytter den "naturlige afgang" som middel, bliver de nyuddannede særligt hårdt ramt.

Omstillingen i den private sektor indebærer store forskydninger mellem forskellige sektorer, og selv om der også er sket store ændringer i tilgangsmønstrene i uddannelsessystemet på grund af ændringer i kapaciteten, jf. bl.a. antallet af lære- og praktikpladser, har disse ændringer ikke kunnet kompensere for omstillingsbehovet.

Den meget kraftige nedgang i beskæftigelsen i landbruget har givet byerhvervene en stærk tilgang af arbejdskraft med en ofte meget begrænset uddannelsesbaggrund set i relation til de kvalifikationskrav, de skal opfylde.

De senere års teknologifornyelse har ikke affødt øget beskæftigelse. Tendensen er snarere, at disse investeringer i den første fase afføder et fald i beskæftigelsen i kraft af produktivitetsforbedringen og først senere vil kunne udmøntes i en øget beskæftigelse.

Infrastrukturen, herunder dele af organisationsstrukturen - er i betydelig grad præget af industrisamfundets strukturer og kultur og er hidtil kun langsomt tilpasset de ændrede behov. Disse forhold indebærer barrierer for såvel den faglige, den geografiske og den funktionelle mobilitet hos arbejdskraften, idet både job-fleksibiliteten og adgangen til relevant efter- og videreuddannelse begrænses af disse strukturer.

C. Uddannelsesindsatsen.

I store træk anses både de danske erhvervsuddannelser og arbejdsmarkedsuddannelser - med deres strukturerede og fleksible værktøjer til at sikre, at arbejdskraften til enhver tid har de fornødne kvalifikationer - for at være af meget høj kvalitet. I begge systemer indgår arbejdsmarkedets parter i styringen og prioriteringen, både på centralt og decentralt niveau. Endelig har begge systemer en betydelig kapacitet.

Det kan umiddelbart forekomme paradoksalt, at man i Danmark med disse stærke værktøjer ikke skulle kunne holde trit med produktivitetsudviklingen i nabolandene, og at man må se stadig flere ledige sakke agterud kvalifikationsmæssigt. Det er imidlertid afgørende nødvendigt at understrege, at man ikke ved hjælp af uddannelsesindsatsen kan løse alle problemer på arbejdsmarkedet. Men det er lige så klart, at uddannelserne - rigtigt tilrettelagt og målrettet prioriteret - kan yde et afgørende bidrag til løsning af mange af disse, jf. bl.a. bemærkningerne tidligere om sammenhængen mellem produktivitet og uddannelse. Men gode uddannelsesmæssige kvalifikationer er også i bredere forstand en forudsætning for evnen til omstilling og fornyelse. Der skal her blot nævnes internationaliseringen og de udfordringer, som denne uundgåeligt rejser.

Der er netop gennemført en gennemgribende reform af de grundlæggende erhvervsuddannelser, som bl.a. har haft til formål at sikre færre og til gengæld bredere og mere fleksible uddannelser. Der er blevet mere lokal indflydelse på tilrettelæggelsen med henblik på hurtig og smidig tilpasning til nye krav. I forbindelse med denne reform er der tillige sket en udvidelse af "dækningsområdet" for uddannelserne, idet en række områder, der ikke hidtil har været omfattet af grunduddannelserne, nu indgår.

Samtidig har arbejdsmarkedsuddannelserne gennemgået en udvikling med etablering af en række længerevarende forløb for særlige målgrupper, ligesom der i nogle

områder er etableret trinvist opbyggede, sammenhængende moduler, der fører frem til et højt fagligt niveau, og som i visse tilfælde - sammen med erhvervserfaring - kan give fuld faglig anerkendelse. Indførelse af mål- og rammestyring i arbejdsmarkedsuddannelserne på det indholdsmæssige område åbner op for en større lokal tilpasning af kurserne og sikrer mere generelt muligheden for en fleksibel tilpasning af kursernes indhold til nye kvalifikationskrav.

Med uddannelsestilbud til ledige, herunder UTB-ordningen er der skabt en række sektoroverskridende forløb, som både har skabt nye samarbejdsflader og nye aktivitetsområder i skolesystemerne, herunder aktivitetsområder, som ikke fandtes i eller entydigt "tilhørte" det ene af skolesystemerne, og derfor kan opbygges i begge.

Med den teknologiske udvikling er der opstået nye beskæftigelsesområder og jobfunktioner i erhvervslivet, som ikke entydigt er henført til enten det faglærte eller det ufaglærte område. Også dette har givet grundlag for etablering af (parallel) undervisningskapacitet i skolesystemerne, (fx svejsekurser, CNC-kurser, en række certifikatkurser mv.).

Disse udviklingstræk har tilsammen bidraget til at opbløde den klare distinktion mellem det faglærte og det ufaglærte område, som har eksisteret i jobfunktionerne, og som har været grundlaget for adskillelsen mellem de to skolesystemer og for uddannelsesprogrammerne indenfor AMU.

Også andre traditionelle grænser i produktionen og på arbejdsmarkedet er påvirket af den teknologiske udvikling. Den tidligere så klare distinktion mellem konstruktion og produktion er med integrerede, edb-baserede værktøjer blevet langt mere uklar. Dette har konsekvenser for såvel de grundlæggende som for efter- og videreuddannelsen af de forskellige personalegrupper.

Såvel erhvervsuddannelserne som arbejdsmarkedsuddannelserne tilrettelægges i dag med henblik på brancher eller tilsvarende delarbejdsmarkeder, hvor konkurrerende virksomheder rekrutterer arbejdskraften på et fælles marked. Denne tilrettelæggelsesform er det historiske grundlag for styringsstrukturen, og er muligvis for smal set i et nutidigt perspektiv.

Erhvervsuddannelserne kan højst bidrage til kvalifikationstilpasningen ved at forny ca. 3% af arbejdsstyrken om året, fordelt over hele spektret af brancher mv. Ar-

bejdsmarkedsuddannelserne kan gennem selektiv indsats rettes imod de områder, hvor behovene er størst, og kan på den måde have en langt større rækkevidde på det korte og mellemlange sigt i forhold til den eksisterende arbejdsstyrke. Man skal imidlertid gøre sig klart, at erhvervsuddannelserne dels skal bane vej for de unge ind i en erhvervsaktiv tilværelse, dels skal danne grundlaget og skabe forudsætningerne for den senere efter- og videreuddannelsesindsats, hvorfor disse elementer strukturelt, målsætnings- og indholdsmæssigt må supplere og understøtte hinanden.

Virksomhedernes stadig stærkere satsning på kvalitet, samt på en stærk virksomhedskultur og netværksrelationer til omgivelserne betyder, at kvalifikationskravene til arbejdsstyrken er stærkt stigende. Dette indebærer igen, at indgangen til arbejdsmarkedet bliver vanskeligere og vanskeligere. Skal beskæftigelsen fastholdes, kræves det tillige, at medarbejderne kan indgå i omstilling og fornyelse, idet arbejdskraftens evne hertil sætter grænserne for, hvilke investeringer i ny teknologi og omorganiseringer, der er mulige i den givne situation. Da som nævnt både indgangsniveauet og grundlaget for den senere omstilling skal tilvejebringes gennem en grunduddannelse, er kvaliteten af denne af helt afgørende betydning.

På denne baggrund er det vigtigt at gøre sig klart, at en stor del af den eksisterende arbejdsstyrke ikke i dag er i besiddelse af en erhvervsmæssig grundkvalificering, som på en hensigtsmæssig måde motiverer for og understøtter senere efter- og videreuddannelse og anden omstillingsindsats.

1.2. Nærmere karakteristik af nogle udviklingstræk i erhvervslivet af betydning for arbejdsmarkedet og uddannelsessituationen

A. Øget teknologisk udvikling.

De erhvervsrettede uddannelsers bidrag til at skabe en positiv produktivitetsudvikling må forholde sig til teknologiudviklingen og tendenserne i arbejdsorganiseringen. Men det er vigtigt at fastholde, at der er tale om en meget ujævn udvikling, hvilket betyder, at der er meget forskellige kvalificeringsbehov afhængig af erhvervssektor og fra person til person. Også inden for de enkelte brancherområder vil man kunne registrere store forskelle. Dette indebærer, at udviklingstendenserne stiller et dobbelt krav til uddannelserne. På den ene side kravet om at kunne opfylde kortsigtede ændringer i kvalifikationsbehov gennem formidling af målrettede og snævre, jobrelaterede uddannelser til løsning af her-og-nu problemer, og på den anden side formidling af bredere, faglige kvalifikationer til sikring af valgmuligheder, der kan imødekomme mere langsigtede behov.

En del danske virksomheder løser i dag deres kvalificeringsbehov ved numerisk fleksibilitet. Den består i at hente nye medarbejdere udefra med de fornødne kvalifikationer. Det kan ofte fungere i en situation med omfattende og stigende arbejdsløshed, men i en situation med stigende beskæftigelse vil virksomhederne ikke kunne finde de ønskede kvalifikationer hos de arbejdsløse. De vil derfor - hvis behovet er tilstrækkeligt stort - ansætte medarbejderne fra andre virksomheder bl.a. ved at tilbyde en højere løn. Da dette er en motivationsfaktor for den enkelte arbejdstager, kan der nemt opstå lønglidning, jf. bl.a. de svenske erfaringer.

B. Øget segmentering af arbejdsmarkedet.

En anden og til dels modsatrettet tendens, som er konstateret i de senere år, går i retning af en øget segmentering af arbejdsmarkedet. Denne segmentering viser sig ved, at især de større virksomheder i stigende grad knytter den enkelte medarbejder tættere til virksomheden gennem fx funktionærstatus, intern virksomhedsuddannelse, en stærk virksomhedskultur eller "frynsegoder".

Denne udvikling kan ses i sammenhæng med den udvikling i familiestrukturen, som har kunnet iagttages gennem de sidste årtier, hvor det i stigende grad er almindeligt, at begge ægtefæller eller parter i parforhold har erhvervsarbejde. (I Danmark tilhører ca. 84% af kvinder mellem 25 og 59 år arbejdsstyrken, en andel, som ligger langt over de tilsvarende tal for lande, vi normalt sammenligner os med). Dette forhold er med til at begrænse familiens geografiske mobilitet, hvorfor den beskrevne tendens til at virksomheden knytter (kerne)medarbejderne fastere til arbejdspladsen end tidligere kommer i god harmoni med familiens behov.

En sådan tendens til segmentering formindsker arbejdskraftens mobilitet, og der vil være en tendens til at løse ændrede kvalifikationsbehov ved at sikre stor funktionel fleksibilitet hos medarbejderne.

Strukturelt underbygges denne udvikling ved at virksomhederne nu må betale for den 1. ledighedsdag, og fra juli 1993 yderligere for 2. ledighedsdag i forbindelse med afskedigelse af personale. Tendensen giver virksomhederne et øget incitament til at satse på en funktionel fleksibilitet. Der er tale om en udvikling i Danmark, der tilnærmer sig forholdene i de fleste EF-lande, hvor virksomhedernes ansvar for de beskæftigede kommer til udtryk i regler, der vanskeliggør økonomisk begrundede afskedigelser. Samtidig medvirker disse forhold til at polarisere arbejdsmarkedets 2 hovedkategorier: de beskæftigede og de ledige.

Det er oplagt, at det har store indholdsmæssige konsekvenser for tilrettelæggelsen af uddannelsesindsatsen, hvis medarbejderne skal opbygge og vedligeholde en stor funktionel fleksibilitet.

C. Internationalisering.

Danmark er, som mange andre lande, blevet udsat for en stadig stærkere international påvirkning i takt med bl.a. udviklingen af den nyere informationsteknologi. I denne forbindelse øges den internationale påvirkning af den enkelte borger, den enkelte virksomhed og det enkelte samfund.

Inden for EF søger man at afhjælpe nogle af de problemer, der følger i kølvandet på denne udvikling gennem indsats over regionalfondene samt indsats i relation til den sociale garanti inden for EF. Det sidstnævnte omfatter bl.a. programmer og

politikker vedrørende arbejdsmarkedsforhold, uddannelse (især erhvervsuddannelse) mv.

Industrisamfundet er ved at blive omstillet til et servicesamfund med stærkt præg af ny kommunikationsteknologi. Dette sker bl.a. ved, at landbrugs- og industriproduktionen optager teknologi og arbejdsformer fra service- og kommunikationssektoren:

Problemet er - her som i andre EF-lande - at kvalifikationsbehovene i det moderne internationale samfund adskiller sig afgørende fra såvel landbrugssamfundets som industrisamfundets behov. Kvalifikationer inden for ny teknologi, herunder især kommunikationsteknologi trænger sig således på som et massivt behov inden for alle erhvervslivets sektorer. Dette gælder i særlig grad for den del af erhvervslivet, som er inddraget i udenlandsk konkurrence (K-sektoren).

D. **Nye** udstødningsmekanismer.

Flere undersøgelser bl.a. i OECD regi har afdækket en tendens til at en række reelle udstødningsmekanismer gør sig gældende på arbejdsmarkedet. Det er blevet svært at trænge ind på arbejdsmarkedet, hvis man først har forladt det.

Der kan på denne baggrund opstilles en række kriterier, der kendetegner integrations- og marginaliseringsprocesserne.

Af disse skal nævnes:

- **Alder:** De bedst stillede på arbejdsmarkedet er de 25-44 årige. De ældres hovedproblem er ikke arbejdsløshedsrisikoen, men de meget dårlige genbeskæftigelsesmuligheder. Unge, der har særligt svært ved at skaffe sig job eller komme i gang med en uddannelse, adskiller sig fra andre unge ved lavt generelt uddannelsesniveau, tidligt at være flyttet hjemmefra, sjældent at være i besiddelse af grundlæggende erhvervsuddannelse, oftere end andre at have ufaglærte forældre, at have en overvægt af kvinder og en del enlige forsørgere.
- **Køn:** Kvinder har større arbejdsløshedsrisiko og dårligere genbeskæftigelsesmuligheder end mænd. Kvinder med børn under 17 år er særligt udsatte.

- **Civilstand:** Der er relativt flere gifte/samlevende blandt de fuldt integrerede end blandt de ikke fuldt integrerede.
- **Erhvervsuddannelse:** Ledighedsrisikoen er højest blandt personer uden afsluttet erhvervsuddannelse. Unge uden erhvervsuddannelse har den højeste risiko for at blive langtidsledige. Ufaglærte har længere ledighedsperioder end faglærte.
- **A-kasseforhold:** Arbejdere har større arbejdsløshedsrisiko end funktionærer. Andelen af fuldt integrerede på arbejdsmarkedet er størst for de akademiske arbejdsløshedskasser og Metals A-kasse. De ikke fuldt integrerede skifter oftere A-kasse og forsikrings-kategori end de integrerede (bl.a. som følge af ATB).
- **Bopæl:** De ikke fuldt integrerede skifter oftere bopæl end de integrerede.

Sammenfattende kan det siges, at de, som er uden netværk - herunder socialt netværk - er mest udsatte for udstødning.

E. Nye kvalifikationskrav.

De udviklingstræk, som er beskrevet under især A, B og C foroven, er med til at stille arbejdskraften over for en række helt nye kvalifikationskrav. Disse fremgår af talrige kvalifikationsanalyser og -prognoser, og blandt de hyppigt fremhævede kan nævnes:

- selvstændighed
- omstillingsevne og fleksibilitet
- initiativ
- teknologiforståelse
- samarbejdsevne
- motivation til fortsat uddannelse
- metodekendskab
- produktionsforståelse
- kvalitetsbevidsthed
- fremmedsprogsfærdigheder
- interesse for produktudvikling

(Kilde: DA-publikation "Erhvervsliv og uddannelse - på vej til det indre marked" 1990).

Disse udviklingstræk indebærer i mange tilfælde helt ny relation mellem virksomhed og medarbejdere, og en veluddannet og velmotiveret medarbejderstab vil ofte være en virksomheds største aktiv.

Virksomheden får et stadigt stærkere incitament til at fastholde og "pleje" sit personale, samtidig med at interessen for de "svage" bliver mindre. Ud over et ungt, veluddannet personale vil graden af internationalisering, af anvendelsen af ny teknologi og moderne tilrettelæggelsesformer ofte være afgørende konkurrencefaktorer.

For den enkelte vil det være afgørende at finde en virksomhed (som ung) og at **"bide sig fast"**. Dette betyder bl.a., at tilstedeværelsen af et socialt netværk i høj grad bliver knyttet til den (erhvervs-)aktive rolle.

De, som bliver ramt af **"udstødningsmekanismerne"**, bliver i denne sammenhæng isolerede, idet de ofte ikke engang kan regne med at indgå som "reserve" i arbejdsstyrken. Erfaringsmæssigt vil en del af disse gennem en meget intensiv uddannelsesindsats kunne bringes ind i arbejdsstyrken, men dette vil klart fremstå som en samfundsopgave.

1.3. Incitamentsstrukturen

I lyset af behovet for produktivitetsforbedringer, må det være væsentligt at se på, hvilke incitamenter, der er til at søge efter- og videreuddannelse mv., og hvilke påvirkningsmuligheder, der kan opnås igennem sådanne. Der skal omtales to af de væsentlige aktører, der reagerer på incitamenterne: virksomhederne og den enkelte arbejdstager.

A. Virksomhederne.

Virksomhedernes størrelse spiller en meget stor rolle for motivationen til at lave systematisk personale- og uddannelsesplanlægning. Små virksomheder vil fortrinsvis være hjemmemarkedsorienterede, men også ofte have en vis eksportandel. De har ofte svært ved at undvære medarbejderne i længere tid, og de har sjældent et administrativt apparat til at varetage planlægningen. Hertil kommer, at mindre virksomheder i en række tilfælde risikerer at miste medarbejdere, der har gennem-

gået uddannelse til højere niveau. De større virksomheder vil ofte tilhøre **K-sektoren** og har i kraft af størrelsen bedre praktiske muligheder end de mindre virksomheder.

Det spiller naturligvis også en rolle hvilken teknologi, virksomheden producerer på, om der er tale om høj- eller lavteknologi. For så vidt der er tale om højteknologi, vil der normalt også være tale om internationaliseret og moderne drift i løse netværk, hvor virksomhedens egentlige aktiv er medarbejderstabens kvalifikationer. Her vil incitamentet til udviklingen af medarbejdernes kvalifikationer være helt udtalte og organisationens egentlige konkurrenceparameter.

Virksomhederne kan også have et incitament til at ansætte forholdvis unge medarbejdere, idet investeringer i de unge kan have længere rækkevidde. Dette forhold forstærkes naturligvis der, hvor den tidligere omtalte segmentering af arbejdsmarkedet vinder frem. Ældre formodes at være mindre fagligt mobile, og vil derfor have sværere ved at leve op til den funktionelle fleksibilitet.

Virksomhedernes forhold til udenlandsk produktion vil også spille en rolle. Såfremt markedet er præget af stærk udenlandsk konkurrence - det være sig på **eksport-** eller hjemmemarkedet - vil virksomheden have behov for at opnå den fulde produktivitetstgevinst af investeringer.

Det kan tillige spille en rolle, hvor tæt virksomheden er knyttet til arbejdsmarkedsorganisationssystemet; om virksomheden ertilknyttet en arbejdsgiver-og/eller brancheorganisation og om virksomheden overvejende ansætter organiseret arbejdskraft. Organisationernes engagement i uddannelsesplanlægningen vil utvivlsomt påvirke virksomhedens filosofi på området.

B. Den enkelte arbejdstager.

Det viser sig erfaringsmæssigt, at den enkelte medarbejders eget uddannelsesniveau spiller en meget stor rolle for efterspørgslen af efter- og videreuddannelse, idet de med den længste uddannelse i almindelighed efterspørger mest efteruddannelse.

Samtidig kan det konstateres, at desto løsere tilknytning, den enkelte har til arbejdsmarkedet, jo mindre efterspørgsel efter direkte erhvervsrettet uddannelse. I denne forbindelse spiller den enkeltes sociale stilling og egne ressourcer iøvrigt en

afgørende rolle for motivationen til at indgå målrettet og med et langsigtet perspektiv i uddannelsesmæssige sammenhænge. Det skal dog bemærkes, at der ikke hermed hævdes, at denne målgruppe ikke trækker i betydeligt omfang på uddannelsesressourcerne - bl.a. AMU-systemet.

C. Det offentlige som bruger af uddannelser til ledige.

I takt med omstilling af erhvervslivet og produktionen til højere teknologi, øget internationalisering mv. har arbejdsmarkedsproblemet med stigende ledighed vist sig stadig tungere at håndtere.

Øgede investeringer og rationalisering har ofte på kort sigt forstærket problemet.

De ændrede forhold mellem virksomhed og medarbejder, tendenser til segmentering, de nye udstødningsmekanismer, de ændrede sociale netværk har tilsammen bevirket, at der må etableres en større samlet indsats for at muliggøre overgang til fortsat beskæftigelse for de enkelte langtidsledige. Denne indsats er af mindre interesse for de beskæftigede, der indgår i virksomhedskulturer og er omfattet af dertil knyttede (samt egne) sociale netværk.

Problemet rummer meget betydelige samfundsmæssige konsekvenser (permanente overførselsudgifter, selektering af befolkningen, politisk ustabilitet mv.) og søges oftest løst gennem indsats, der er præget af fortidens konjunkturskøn og ledighedsproblemer.

Det offentliges efterspørgsel af uddannelsesindsats for de langtidsledige (via AF og UTB-udvalg) har i høj grad været præget af økonomiske begrænsninger. Korte kurser, gennemført på det eksisterende apparat har domineret. Der har i høj grad været tale om et system med faste terminer for start af forløbene og for kursernes længde, bl.a. med udgangspunkt i, at deltagelsen har været forudsætningen for bevarelsen af rettigheder. Der har i mindre omfang været tale om, at ledige har kunne blive tilbudt længerevarende, kompetencegivende uddannelsesforløb. Hensynet til en evt. konkurrence mellem fx de unge uddannelsessøgende og gruppen af ledige om uddannelseskapaleteten (fx praktikpladser) spiller også en rolle.

1.4. Sammenhæng mellem erhvervspolitik, arbejdsmarkedspolitik og uddannelsespolitik

I en situation, hvor internationaliseringen af Danmark både politisk og økonomisk i stigende grad vil mindske det politiske systems muligheder for at bruge de traditionelle generelle nationaløkonomiske værktøjer (skatte-, valuta-, finans- og pengepolitik), vil målrettet stukturpolitik på en række udvalgte konkrete områder komme til at indtage en nøgleposition i politikernes handlemuligheder i 90'erne. (Et synspunkt der også kan findes i regeringens Finansredegørelse 91).

Med dette udgangspunkt vil det være en vigtig politisk målsætning at bruge uddannelse (og formidling) som aktive tilpasningsinstrumenter, således at kvalifikationsstrukturen kommer til at matche og understøtte erhvervsmæssige strukturændringer, der må antages at accelerere blandt andet som følge af realiseringen af Det indre Marked. Det må i denne forbindelse også være afgørende, at der opnås et maksimalt udbytte af de midler, der er afsat til uddannelsesindsatsen.

Det må samtidig forventes, at en målrettet styrkelse af kvalifikationsstrukturen også vil kunne få en positiv effekt tilbage på erhvervsudviklingen ved at øge sandsynligheden for gevinst ved investering i ny teknologi, og dermed bidrage til et mere innovativt og dynamisk erhvervsliv.

Erhvervspolitik vil det fortsat være en målsætning at skabe optimale betingelser for en produktivitetsudvikling i dansk fremstillingsvirksomhed, der mindst er på niveau med produktivitetsudviklingen i de lande, Danmark konkurrerer med. Dette vil være en forudsætning for at kunne leve op til andre politiske målsætninger.

Bestemmende for produktivitetsudviklingen er investeringer i ny teknologi og uddannelse samt ændrede arbejdstilrettelæggelses- og -organisationsformer, der matcher mulighederne i den ny teknologi. En styrkelse af K-sektorens konkurrenceevne vil derfor bl.a. afhænge af en målrettet indsats på uddannelsesområdet.

Opfyldelsen af kortsigtede og mere smalle kvalifikationsbehov må først og fremmest sikres med udgangspunkt i de behov og den efterspørgsel, virksomhederne og de enkelte arbejdstagere formulerer, men i uddannelsesplanlægningener det ikke tilstrækkeligt udelukkende at bygge på virksomhedernes aktuelle behovstilkendegivelse.

Dette gælder selvfølgelig især for små og mellemstore virksomheder. Der må derfor også satses på at uddannelsessystemerne indholdsmæssigt og strukturmæssigt bringes til at matche virksomhedernes behov og muligheder set på længere sigt. Dermed skabes også muligheder for, at udbyttet af uddannelsesindsatsen væsentligt kan styrkes, idet uddannelse i sig selv ikke nødvendigvis er nogen garanti for succes i forhold til at skabe konkurrencedygtige produktivitetsstigninger. Der må her udformes en hensigtsmæssig incitamentsstruktur, som kan understøtte de strategiske målsætninger og prioriteringer.

Man kan fra samfundets side påvirke incitamentsstrukturen gennem målrettet anvendelse af uddannelsesbevillingerne. Desuden kan ændringer fx i organisations- og infrastrukturer påvirke incitamenterne. Sådanne påvirkninger vil være nødvendige, idet det som konstateret i indledningen ikke er tilstrækkeligt, at man har opbygget et slagkraftigt apparat til formidling af indsatsen, og med tæt, formaliseret kontakt til brugerne af systemerne.

Påvirkningen kan være direkte gennem differentiering af det offentlige **finansieringsbidrag**, således som det kendes i dag (plankurser, VTP-kurser, IDV-kurser mv.). Samtidig ses et øget antal aftalebestemte bidrag til uddannelsesfinansiering.

Man kan også gennem indretningen af strukturen i uddannelsessystemerne medvirke til at skabe bedre forudsætninger for opnåelsen af de uddannelsespolitiske målsætninger. Der tænkes her aktuelt på, at en styrkelse af de decentrale handle- og udviklingsmuligheder kan medvirke til at sætte uddannelserne i stand til at tilpasse sig behovene på en fleksibel måde.

Påvirkningen kan også være af inddirekte karakter gennem fx støtte til analyser og udviklingsarbejde, som kan bidrage til at gøre virksomhederne og den enkelte mere bevidste om betydningen af uddannelsesindsatsen.

Såfremt der skal opnås et optimalt udbytte af hele uddannelsesindsatsen, vil det være af afgørende betydning, at man nøje overvejer anvendelsen af disse påvirkningsmuligheder i forbindelse med en forstærket indsats.

1.5. Sammenfatning

De ovenfor beskrevne udviklingstræk og øvrige betragtninger rummer en række spørgsmål og problemstillinger, som naturligt bør inddrages i en analyse og vurdering af den erhvervsrettede voksen- og efteruddannelsesindsats.

På baggrund af bl.a. den teknologiske udvikling og tendenserne til en segmentering af arbejdsmarkedet og de deraf følgende krav til **"funktionel fleksibilitet"** bør det overvejes, hvilke tilpasninger, der er aktuelle i rådgivningsstrukturen omkring uddannelserne, en struktur der i dag er entydigt opdelt i faglige/branchemæssige strukturer.

Det vil på længere sigt skulle overvejes, hvilke konsekvenser samspillet med udlandet kan få for styringen af uddannelserne, herunder påvirkningen fra overnational indsats.

En anden hovedproblemstilling rummes i betragtningerne om behovet for at etablere en målrettet forbindelse mellem erhvervspolitikken og arbejdsmarkeds- og uddannelsespolitikken. I den forbindelse nævnes incitamentsstrukturen som et af de værktøjer, der kan muliggøre en bevidst prioritering af indsatsen.

Etableringen af en kobling mellem erhvervspolitikken og arbejdsmarkeds- og uddannelsespolitikken vil - sammenholdt med de beskrevne udstødningsmekanismer på arbejdsmarkedet - aktualisere en diskussion af, hvorledes der kan etableres særskilte, socialpolitiske foranstaltninger, der effektivt kan knytte an til de arbejdsmarkeds- og uddannelsespolitiske målsætninger.

Kapitel 2. Generel karakteristik af den erhvervsrettede og almentkvalificerende voksen- og efteruddannelse, herunder sammenhængen mellem grund- og efteruddannelse

2.1. Indledning

For at kunne analysere samspilsrelationerne mellem de forskellige dele af voksen- og efteruddannelsesindsatsen, og for at kunne vurdere i hvilken udstrækning der er tale om overlappende formål og målgrupper, rummer dette kapitel en generel karakteristik af den erhvervsrettede voksenuddannelse, hvor vægten ligger på, at det er uddannelse for voksne primært med beskæftigelse, fx specialarbejderuddannelse, videregående teknikeruddannelse og åben uddannelse, og karakteristik af den alment kvalificerende voksen- og efteruddannelsesindsats med vægten på at supplere voksnes almene kundskaber, fx almen voksenuddannelse og enkeltfags-hf.

Den offentligt finansierede voksen- og efteruddannelse inden for de tre ministeriers indsatsområder har mange forskellige formål, men er dog som forudsat ovenfor generelt karakteriseret ved at være enten direkte erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse eller alment kvalificerende voksen- og efteruddannelse. Der forekommer tillige kombinationer af begge dele.

For den primært erhvervsrettede indsats er der tale om følgende typer af tilbud:

- kompetencegivende erhvervsrettet uddannelse især for ikke faglærte
- kompetencegivende erhvervsrettet efter- og videreuddannelse som supplement til faglig grunduddannelse
- kompetencegivende erhvervsrettet deltidsuddannelse
- erhvervsrettet efteruddannelse uden formel kompetence

For den primært alment kvalificerende voksen- og efteruddannelse er der tale om følgende typer af tilbud:

- almene kompetencegivende undervisningstilbud
- almene undervisningstilbud uden formel kompetence

Den direkte erhvervsrettede uddannelsesindsats sigter mod at opbygge, ajourføre og forbedre voksnes erhvervskvalifikationer i overensstemmelse med udviklingen på arbejdsmarkedet med henblik på at bidrage til at sikre effektiv og konkurrencedygtig produktion samt en målrettet forbedring af den enkeltes jobkvalifikationer og beskæftigelsesmuligheder. Den overordnede arbejdsmarkedspolitiske målsætning er således at skabe balance mellem arbejdsmarkedets behov for kvalifikationer og det udbud af kvalifikationer, der via arbejdsstyrken er til rådighed kvalitativt og kvantitativt både på kort og længere sigt.

Den alment kvalificerende efteruddannelse har det primære uddannelsesspecifikke sigte at give den enkelte bedre almene kvalifikationer, herunder forbedre deltagerens muligheder i forhold til arbejdsmarkedet og uddannelsessystemet.

For at gøre det muligt at belyse sammenhængen mellem efteruddannelsesindsatsen og grunduddannelserne gives tillige en kort karakteristik af ungdomsuddannelserne. En række ungdomsuddannelser (grunduddannelser) vil også være relevante for voksne som led i et videregående forløb fx social- og sundhedsuddannelserne, som er beskrevet i afsnit 2.4. Erhvervsrettet uddannelse for unge. Endvidere er også virksomheders interne uddannelsesaktiviteter kort belyst og den (amts)kommunale aktivitet placeret i lokale uddannelsescentre.

2.2. Erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse

De uddannelser, der her er tale om fremgår af tabel 2.2.1. Det drejer sig om efteruddannelses- og videreuddannelses-mulighedersom berører ca. 366.000 deltagere årligt. De offentlige udgifter til aktiviteten udgør ca. 1,8 mia. kr. årligt excl. udgifter til uddannelsesgodtgørelse til deltagere.

Tabel 2.2.1. Erhvervsrettet efteruddannelse 1990.

Uddannelse	Deltagere	Driftsudg. mill. kr.	Kursuslængde	Institution	Beslutning om optagelse
AMU-specialarb.	100.000	700	Moduler à 1-4 uger	AMU-centre	Forstanderen (bestyrelse)
AMU-erhvervsforberedende uddannelse	20.000	150	9 uger	AMU-centre	Forstanderen
AMU-faglærte mv.	70.000	300	Moduler à 1 - 3 uger	Erhvervsskoler m.v.	Faglige eft.- udd.udvalg 1)
AMU-arb.ledere mv.	5.800	20	Moduler à 1 uge	Erhvervsskoler mv.	Faglige eft.- udd.udvalg
Videregå. tek.udd.	4.000	225	1 1/2 år	Erhv.skoler	Forstanderen
Datamatikudd.	258	17	27 mdr.	Erhv.skoler	Forstanderen
Handelsakademier	418	21	1-3 år	Erhv.skoler	Forstanderen
Markedsøkonomudd.	950	9	27 mdr.	Erhv.skoler	Forstanderen
Efterudd. af landm.	7.000	26	5 dage		
Lov om åben udd.	142.000	324	1/2 - 3 år	UM's institu- tion.	Forstanderen
Lov om efterudd.	15.000	93	10 - 30 timer	UM's institution.	Forstanderen

1) På nogle udvalgsområder er visitationen henlagt til uddannelsesinstitutionen (forstanderen).

2.2.1. Specialarbejderuddannelsen.

Specialarbejderuddannelsen har til formål at sikre mulighed for en erhvervsmæssig uddannelse af specialarbejdere, som svarer til den teknologiske udvikling og arbejdsmarkedets behov.

Adgang til uddannelserne har personer, der har eller søger beskæftigelse indenfor det pågældende brancheområde primært på det private arbejdsmarked.

Uddannelsernes indhold bestemmes af arbejdsmarkedets parter.

Uddannelserne iværksættes af AMU-centrene (bestyrelse og forstander).

Forstanderen visiterer til uddannelserne under hensyn til adgangskrav og retningslinier for prioritering fastlagt centralt og af skolebestyrelsen.

Inden for hvert af de 25 brancheområder er der en modulopbygget kursusstruktur begyndende med grundkurser og basiskurser og udbygget med videregående kurser. For hvert kursus opnås der landsdækkende anerkendt kursusbevis, og på områder med myndighedskrav kan der gives certifikat.

Inden for visse brancheområder er der formaliseret længerevarende sammensatte uddannelsesforløb bestående af kursusmoduler kombineret med praktik. Inden for andre områder er der efter gennemførelse af et passende antal moduler og praktisk beskæftigelse over en vis periode mulighed for at nå op på faglært niveau og aflægge svendeprøve.

Undervisningen foregår i dagtimerne som fuldtidsundervisning og omfatter både teori og værkstedsundervisning. I de grundlæggende kurser indgår der almene emner. Kursusmodulerne har en længde på mellem 1 og 4 uger.

Deltagerne kan oppebære **kursusgodtgørelse** svarende til **dagpengenes** højeste sats. Deltagere der ikke er berettigede til kursusgodtgørelse kan oppebære VUS, for eksempel selvstændige.

Der er etableret en rådsstruktur med et Uddannelsesråd til rådgivning af arbejdsministeren, et uddannelsesudvalg for specialarbejdere og brancheudvalg. Lokalt nedsætter det enkelte AMU-center branchekontaktgrupper.

2.2.2. Erhvervsforberedende uddannelse.

Undervisningen er tilrettelagt med henblik på at forbedre deltagernes muligheder for at opnå tilknytning til arbejdsmarkedet eller påbegynde en uddannelse.

Den erhvervsforberedende uddannelse består af teori- og værkstedsundervisning. Der introduceres til et bredt udsnit af fag og brancher med sigte på at forbedre deltagernes forudsætninger for erhvervsvalg.

Uddannelsens indhold bestemmes af Arbejdsmarkedsstyrelsen i samarbejde med arbejdsmarkedets parter og de kommunale organisationer, og uddannelserne iværksættes af AMU-centrene (forstandere og bestyrelsen).

Den gennemsnitlige varighed er ca. 9 uger excl. praktik. Uddannelserne gennemføres som fuldtidsundervisning i dagtimerne.

Deltagerne kan oppebære godtgørelse på 459 kr. pr. uge, hvis man er under 18 år, og 663 kr. hvis man er 18 år og derover. Der kan oppebæres dagpenge under uddannelsen.

Der nedsat et uddannelsesudvalgtil rådgivning af styrelseschefen om den **erhvervs**-forberedende uddannelse.

2.2.3. Særlige uddannelsesforløb.

For særlige målgrupper er der tilrettelagt særlige uddannelsesforløb, der indeholder specialarbejderkurser mv.:

- Længerevarende arbejdsmarkedsuddannelser (LAMU) for ledige
- Flygtningeuddannelser
- 1-årige arbejdsmarkedsuddannelser for voksne kvinder uden særlige uddannelsesmæssige forudsætninger
- Omskoling af ledighedstruede
- Særligt virksomhedstilpassede kurser

2.2.4. Efteruddannelse af faglærte.

Uddannelserne skal sikre mulighed for, at faglærte arbejdere mv. kan få en erhvervsmæssig efteruddannelse, som svarer til den teknologiske udvikling og arbejdsmarkedets behov.

Adgang har personer, der har eller søger beskæftigelse som faglærte arbejdere mv. primært på det private arbejdsmarked inden for deres beskæftigelsesområde.

Inden for mange af de 28 udvalgte efteruddannelsesområder udbydes trinvis opbyggede kursusrækker, hvor hvert trin giver kursisten selvstændig erhvervskompetence.

Kurserne er kortvarige (1-3 uger) og joborienterede med både teoretisk og praktisk indhold. Uddannelsernes indhold bestemmes af arbejdsmarkedets parter.

Uddannelserne iværksættes af paritetisk sammensatte faglige efteruddannelsesudvalg.

Kurserne giver et landsdækkende anerkendt kursusbevis, og der kan gives certifikat på områder med myndighedskrav.

Deltagerne kan oppebære kursusgodtgørelse svarende til dagpengenes højste sats.

Til rådgivning af arbejdsministeren er der nedsat et uddannelsesråd. Der er nedsat et uddannelsesudvalg for faglærtes efteruddannelse og faglige efteruddannelsesudvalg.

2.2.5. Efteruddannelse af personer med erhvervskompetencegivende ungdomsuddannelser m.fl. (arbejdsledere, laboranter, tekniske assistenter m.fl.).

Uddannelserne skal sikre mulighed for, at de nævnte grupper får en erhvervsmæssig uddannelse eller efteruddannelse, som svarer til den teknologiske udvikling og arbejdsmarkedets behov for især teknisk/faglig uddannelse.

Adgang har personer, der har eller søger beskæftigelse primært på det private arbejdsmarked inden for det pågældende arbejdsområde.

Inden for de mange fagområder udbydes trinvis opbyggede kursusrækker, hvor hvert trin (kursus) giver selvstændig erhvervskompetence. Kurserne er kortvarige (typisk 1 uge) og joborienterede med et teoretisk og praktisk indhold.

Uddannelserne iværksættes af paritetiske sammensatte faglige efteruddannelsesudvalg.

Kurserne giver et landsdækkende anerkendt kursusbevis.

Deltagerne kan oppebære kursusgodtgørelse svarende til dagpengenes højeste sats. Uddannelsernes indhold bestemmes af arbejdsmarkedets parter.

Uddannelsesrådet rådgiver arbejdsministeren. Der er nedsat et rådgivende kontakudvalg og faglige udvalg.

2.2.6. Videregående teknikeruddannelse.

De 26 videregående teknikeruddannelser sigter mod beskæftigelse med konstruktion, teknisk specifikation og produktionstilrettelæggelse. Uddannelserne er heltidsuddannelser og har typisk en varighed på 1 ½ år, og er en videreuddannelsesmulighed efter gennemført studentereksamen. HTX'ere mv. kan i visse tilfælde optages efter 1 års relevant erhvervspraktik.

Deltagerne kan oppebære Statens Uddannelsesstøtte.

Adgangsbetingelserne fastsættes centralt af undervisningsministeren efter indstilling fra Teknikerrådet. Uddannelsen foregår på erhvervsskoler (tekniske skoler) og forstanderen bestemmer, hvem der optages.

2.2.7. Datamatikuddannelsen.

Datamatikuddannelsen kvalificerer til selvstændigt at varetage arbejde med at udvikle, forny og vedligeholde edb-systemer til erhvervsmæssig anvendelse. Uddannelsen er en heltidsuddannelse med en varighed på 27 måneder og er en videreuddannelsesmulighed efter gennemført studentereksamen, højere forberedelseseksamen, højere teknisk eksamen eller informatikassistenteksamen. Personer med anden uddannelsesmæssig baggrund kan optages.

Deltagerne kan oppebære Statens Uddannelsesstøtte.

Adgangsbetingelserne fastsættes centralt af undervisningsministeren efter rådgivning fra det Naturvidenskabelige Uddannelsesråd. Uddannelserne foregår på erhvervsskolerne (handelsskolerne), og forstanderen bestemmer, hvem der optages.

2.2.8. Handelsakademier (korte videregående uddannelse på (erhvervsskoler) handelsskolerne).

Uddannelserne giver de studerende videregående uddannelse inden for bestemte funktionsområder på handels- og kontorområdet, hvorved de kvalificerer sig til at varetage administrative eller kommercielle funktioner i erhvervslivet.

Uddannelserne er heltidsvekseluddannelser på 1 til 3 år, og er videreuddannelsesmuligheder for personer med højere handelseksamen eller faglig uddannelse inden for handel og kontor. Personer med anden uddannelsesmæssig baggrund kan optages.

Deltagerne kan oppebære Statens Uddannelsesstøtte.

Adgangsbetingelserne fastsættes centralt af undervisningsministeren efter rådgivning fra Samfundsuddannelsesrådet. Uddannelserne foregår på erhvervsskolerne (handelsskolerne), og forstanderen bestemmer, hvem der optages.

2.2.9. Markedsøkonomuddannelsen.

Uddannelsen kvalificerer til at deltage i tilrettelæggelse og udførelse af internationale forretninger og kommercielle arbejdsopgaver i handels-, produktions og servicevirksomheder.

Uddannelsen er heltidsuddannelse der varer 27 måneder, og er en videreuddannelse for personer med studentereksamen, højere forberedelses-, højere handels- eller højere teknisk eksamen. Personer med anden uddannelsesmæssig baggrund kan optages.

Deltagerne kan oppebære Statens Uddannelsesstøtte.

Adgangsbetingelserne fastsættes centralt af undervisningsministeren efter rådgivning fra Samfundsuddannelsesrådet. Uddannelserne foregår på erhvervsskolerne (handelsskolerne), og forstanderen bestemmer, hvem der skal optages.

2.2.10. Efteruddannelse af landmænd.

Efteruddannelsesaktiviteten dækker brede aspekter af landbrugsfaget, og gennemføres i form af faglige kurser af ca. 1 - 2 ugers varighed.

Deltagerbetalingen for landmænd er ca. 650 kr. pr. uge, mens andre deltagere af kræves godt 2.000 kr.

Landbrugsministeren rådgives af et efteruddannelsesudvalg. Uddannelsen foregår på erhvervsskoler (landbrugsskoler), og forstanderen bestemmer, hvem der optages.

Deltagerne kan oppebære VUS.

2.2.11. Erhvervsuddannelser for voksne (voksenlærlinge).

I henhold til lov om erhvervsuddannelser kan der for voksne og andre med særlige forudsætninger fastsættes regler om særligt tilrettelagte uddannelsesforløb.

Disse erhvervsuddannelser vil henvende sig både til beskæftigede og ledige.

Det forventes, at der er etableret regler for en række af disse erhvervsuddannelser inden sommeren 1992.

2.2.12. Lov om åben uddannelse.

Åben uddannelse er et tilbud til den voksne befolkning om erhvervsrettet kompetencegivende uddannelse ved siden af beskæftigelse. Det potentielle udbud er samtlige godkendte erhvervsrettede uddannelser i Undervisningsministeriets regi, som tilrettelægges for voksne og udbydes på deltid som enkeltfag. Systemet kan således bruges både til vedligeholdelse af kvalifikationer, til omskoling og til opskoling fra et uddannelsesniveau til et højere niveau.

Uddannelserne udbydes på de institutioner, der udbyder tilsvarende heltidsuddannelser, og adgangskravene er principielt de sammen som på de tilsvarende heltidsuddannelser. Nogle uddannelser (HD, merkonom, teknomom, datanom m.fl.) udbydes kun som deltidsuddannelser med hjemmel i lov om åben uddannelse. Som eksempler på heltidsuddannelser, der kan udbydes som enkeltfag eller deltidsuddannelse kan nævnes samtlige 26 videregående teknikeruddannelser, samt de fleste uddannelser ved handelsskolerne (uddannelse til salgsassistent, dekoratør, en-

groshandel, kontor, informationsassistent, EDB-assistent, højere handelseksamen m.fl.) Fagene har varierende omfang. De store uddannelsesområder indenfor åben uddannelse, der kun udbydes som deltidsuddannelse er merkonom- og teknomuddannelserne.

Merkonomuddannelsen

- har til formål at give deltagerne et kvalificeret grundlag for at varetage kommercielle og administrative funktioner i deres erhverv.

Der er adgang til uddannelsen for enhver, som har gennemført en faglig uddannelse, eller har haft mindst 2 års praktisk **erhvervsbeskæftigelse** og af skolen skønnes at kunne gennemføre undervisningen.

Merkonomkursus er en fleksibelt opbygget deltids videreuddannelse for praktikere. Uddannelsen er opbygget i linier inden for butiksledelse, driftsledelse, eksport, finansiering, informatik, indkøb, international marketing, markedsføring, organisation, personaleadministration, regnskabsvæsen, transport og turisme. I hver uddannelseslinie indgår normalt 6 merkonomkurser.

Hvert merkonomkursus har et omfang, der svarer til 12,5 pct. af et arbejdsår. En samlet uddannelse gennemføres ofte over 3 år.

Teknomuddannelsen

- har til formål at give deltagerne et kvalificeret grundlag for at varetage tekniske og teknisk-administrative funktioner i deres erhverv.

Der er adgang til uddannelsen for enhver, som har haft 4 års relevant praktisk **erhvervsbeskæftigelse**.

Teknomkursus er en fleksibelt opbygget deltids videreuddannelse for praktikere. Uddannelsen er opbygget i linier inden for driftsteknik, håndværk, kvalitetsstyring, ledelsesteknik, metodestyring, **produktionsstyring** og produktionsteknisk edb. I hver uddannelseslinie indgår 6 teknomkurser.

Hvert teknomkursus har et omfang, der svarer til 12,5 pct. af et arbejdsår. En samlet uddannelse gennemføres ofte over 3 år.

Uddannelsesforløbene under åben uddannelse er normalt fra 1/2 - 3 år med et begrænset ugentligt timetal tilrettelagt som deltidsundervisning.

Institutionerne skal ved optagelse til enkeltfag lægge vægt på reelle kvalifikationer erhvervet i arbejdsliv eller på anden måde. Det er forstanderen der bestemmer, hvem der optages.

Institutionerne kan frit fastsætte en deltagerbetaling, men staten yder et **taxameter**-tilskud, som ud fra standardforudsætninger sædvanligvis dækker 80 pct. af bruttoudgifterne. Taxametertilskuddene kan dog afvige fra dette som led i en incitamentstruktur og/eller politisk prioritering. Skønsmæssigt får over halvdelen af deltagerne dækket deres udgifter til bøger og deltagerbetaling af arbejdsgiverne.

Der kan ikke ydes SU eller anden godtgørelse til deltagere ved åben uddannelse. Ledige og personer med andre indkomstoverførsler mv. kan umiddelbart følge åben uddannelse, da det er defineret som undervisning uden for almindelig arbejdstid.

Fra september 1992 vil ledige og bistandsklienter, der er berettiget til uddannelses-tilbud samt uddannelsessøgende med VUS-godtgørelse kunne følge åben uddannelse i dagtimerne. Dette kan ske på ledige pladser på eksisterende hold for ledige og bistandsklienter eller på særligt oprettede hold. Deltagerbetalingen forudsættes dækket af de visiterende myndigheder

Der foreligger ikke oplysninger om, i hvilket omfang deltagerne modtager offentlig støtte under uddannelserne, men det antages at langt den overvejende del er forsørget ved arbejdsindtægter.

2.2.13. Lov om erhvervsrettet efteruddannelse.

De udviklede kurser inden for området har som primær målgruppe voksne der uddannelsesmæssigt befinder sig mellem faglærte arbejdere og til og med teknikere/-bachelorniveau. Desuden er selvstændige en særlig målgruppe. Kursernes sigte er at styrke eksporterende og importkonkurrerende virksomheder gennem omstilling og fornyelse. Kurserne retter sig mod beskæftigelse i den private sektor eller mod personer der ønsker privat beskæftigelse.

Det er virksomhederne, hvorfra deltagerne kommer, der betaler kursusudgiften. Der kan dog ydes støtte til nedbringelse af udgiften med ca. 20 kr. pr. elevtime.

Uddannelsen varer normalt fra 10-30 timer og foregår normalt i dagtimerne. De foregår på Undervisnings- og Kulturministeriets institutioner.

2.3. Alment kvalificerende voksen- og efteruddannelse

De uddannelser, der her er tale om, fremgår af tabel 2.2.2. Det drejer sig om uddannelser der har til formål at sikre voksne mulighed for at forbedre eller supplere deres almene kundskaber og færdigheder. Der sigtes således på at bibringe deltagerne almene kvalifikationer, der kan bruges i fortsat uddannelse i forhold til arbejdslivet, studiekompetence eller i samfundslivet iøvrigt.

Efteruddannelsesindsatsen berører over 1,1 mill, deltagere årligt og de offentlige udgifter til aktiviteten udgør godt 2,2 mia. kr. excl. udgifter til uddannelsesgodtgørelse til deltagerne.

Opmærksomheden henledes på, at fritidsundervisningen for voksne, der udgør en væsentlig del af de alment kvalificerende uddannelsesstilbud kun i begrænset omfang kan betragtes som egentlig erhvervsrettet.

Tabel 2.2.2. Almentkvalificerende uddannelser, 1990.

Almentkvalificerende uddannelser, 1990					
Uddannelser	Deltagere	Driftsudg. mill.kr.	Kursuslængde	Institution	Visitation
Enkt. fagundervisn. på HF + stud.eks.niveau	47.000 (kun HF)	315	½ - 2 år	VUC-centre mv.	Rektor/forstander
Almen voksenuddannelse Grundlæggende niveau	50.000	350	18 uger	VUC-centre	Forstanderen
Daghøjskoler	1.800	225	16 uger	Daghøjskoler	Skolelederen
Produktionsskoler	7.500	261	1 år	Produktionssk.	Komm. Forst.
Fritidsundervisning for voksne	948.000	694	--	--	Frit
Folkehøjskoler	60.000	435	1 - 4 uger 5 - 82 uger	Højskoler	Frit

2.3.1. Enkeltfagsundervisning for voksne på hf- og studentereksamensniveau.

Studieforberedende enkeltfagsundervisning er et tilbud til voksne om supplerende uddannelse på flere niveauer.

Undervisningen kan sammenstykkes til en samlet højere forberedelseseksamen eller en studentereksamen.

Det faglige indhold og eksamenskrav er de samme som i gymnasiet, henholdsvis hf.

Varigheden svinger fra ½ år til 2 år, og timetallet varierer fra fag til fag, fra 70 til 500 timer.

Deltagerne kan oppebære Statens Uddannelsesstøtte.

Rektor eller forstander træffer afgørelse om ansøgerne har de personlige og faglige forudsætninger for at følge undervisningen. Undervisningen kan finde sted på alle hf-kurser, studenterkurser og gymnasier, men hovedparten afvikles på VUC-centre.

2.3.2. Almen voksenuddannelse på grundlæggende niveau (AVU).

Undervisningen er primært rettet mod uddannelsessøgende med svag uddannelsesmæssig baggrund og varetages af ca. 75 amtskommunale voksenuddannelsescentre, der udbyder en række kernefag (dansk, matematik, sprog, naturfag og samfundsfag) kombineret med en række tilbudsfag, der kan udbydes efter lokalt behov.

Kurserne tilbydes både beskæftigede og ledige.

De enkelte kurser har normalt en varighed på ca. 18 uger, og ca. 80% af undervisningen gennemføres i dagtimerne.

Deltagerne betaler et gebyr på 200 kr. pr. kursusår og kan oppebære SU eller VUS.

Forstanderen træffer afgørelse om optagelse til almen voksenuddannelse.

Der kan oppebæres dagpenge/bistandshjælp under uddannelsen.

2.3.3. Daghøjskoler.

Daghøjskolernes virksomhed skal styrke deltagernes personlige udvikling, og forbedre deres mulighed i forhold til **arbejdsmarkedet og** uddannelsessystemet. Tilbudene retter sig især mod arbejdsledige og uddannelsessvage grupper.

Et daghøjskoleforløb indeholder kulturelle, samfundsmæssige, kreative, musiske og håndværksmæssige fag, og der er ofte tilrettelagt praktik i forbindelse med forløbet.

Daghøjskoleforløbene varer typisk 12-16 uger og gennemføres i dagtimerne.

Deltagerne kan oppebære kontanthjælp, dagpenge eller VUS.

Skolerne træffer afgørelse om optagelse, men kommunerne kan forbeholde pladserne for ledige som vilkår for tilskuddet.

For ledige er deltagelse normalt gratis, eventuelt med en beskedent deltagerbetaling for ledige

2.3.4. Produktionsskoler.

Produktionsskolerne tilbyder kombinerede undervisnings- og produktionsprogrammer til unge ledige under 30 år, som ikke har gennemført kompetencegivende uddannelse, og som ikke umiddelbart har motivation eller mulighed for at påbegynde en sådan uddannelse.

Deltagelsen varer maksimalt 1 år. Den gennemsnitlige deltagelse er 1/2 år. Det er kommunerne, der henviser eleverne til produktionsskolerne.

Deltagerne kan oppebære godtgørelse for over 18 årige på 686 kr. pr. uge og 475 kr. for yngre.

2.3.5. Oplysningsforbundenes undervisningstilbud.

Tilbudene henvender sig bredt til alle grupper af befolkningen.

Undervisningens indhold, der fastlægges af den enkelte skole/oplysningsforbund, udgør en meget bred vifte, hvoraf kun en mindre del kan betragtes som direkte erhvervsrettet.

Der er fri adgang til uddannelserne.

Der opkræves deltagerbetaling.

2.2.6. Folkehøjskoler.

Folkehøjskolerne tilbyder en almindelig undervisning hvis indhold og forløb tilrettelægges af skolerne selv.

Der afvikles dels korte kurser af 1 til 4 ugers varighed og dels lange kurser af 5-32 ugers varighed.

Der deltager mange ledige i undervisningen, ofte efter henvisning fra kommunen. Elevbetalingen udgør mellem 1000 og 1500 kr. pr. uge, et beløb der dog kan nedbringes med knap 600 kr. pr. uge gennem statslig elevstøtte.

Der er fri adgang til uddannelserne. Kun en mindre del kan betragtes som direkte erhvervsrettet.

2.4. Erhvervsrettet uddannelse for unge

2.4.1. Erhvervsuddannelserne.

For de unge der har afsluttet folkeskolen står 86 erhvervskompetencegivende uddannelser til rådighed.

Der er principielt fri adgang til erhvervsuddannelserne og systemet skal tilrettelægges, så det er åbent for alle unge.

Uddannelserne varer i almindelighed ikke over 4 år, ligesom skoleundervisningen normalt ikke overstiger 80 uger.

Tilgangen til erhvervsuddannelserne i 1990 udgjorde ca. 50.000.

Eleverne får løn under praktik samt de skoleophold som er omfattet af uddannelsesaftalen. For øvrige elever er der adgang til at oppebære Statens Uddannelsesstøtte.

Under undervisningsministeren er der etableret en rådgivende struktur med et erhvervsuddannelsesråd, faglige udvalg og lokaleuddannelsesudvalg nedsat af skolerne.

2.4.2. Grunduddannelse til landmand.

De unge der har afsluttet folkeskolen kan endvidere vælge at starte i den erhvervs-kompetencegivende uddannelse, grunduddannelse til landmand, og derefter gå videre i overbygningsuddannelserne. Der er fri adgang til uddannelserne.

Grunduddannelsen varer 3 år og 6 måneder og overbygningsuddannelserne 16 uger til 60 uger.

Tilgangen til uddannelsen udgjorde i 1990 ca. 1100.

Eleverne får løn under praktik samt de skoleophold som er omfattet af uddannelsesaftalen. For øvrige skoleophold er der adgang til at oppebære Staten Uddannelsesstøtte.

Under undervisningsministeren er der etableret et landbrugsuddannelsesråd.

2.4.3. De grundlæggende social- og sundhedsuddannelser inden for bistands-, pleje- og omsorgsområdet mv.

Grunduddannelsen til social og sundhedshjælper (niveau 1) giver kompetence til at yde elementære bistands-, pleje- og omsorgsopgaver inden for det primærkommunale område. Grunduddannelsen varer 1 år.

Som videreuddannelsesmulighed på grunduddannelsen er der etableret en overbygningsuddannelse.

Overbygningsuddannelsen til **social- og sundhedsassistent** (niveau II) giver kompetence til at udføre grundlæggende bistands-, pleje- og omsorgsopgaver inden for den samlede social- og sundhedssektor. Overbygningsuddannelsen varer 1 Vi år.

Uddannelserne er sammenhængende forløb med 1/3 skoleundervisning og 2/3 praktikuddannelse, tilrettelagt som vekseluddannelse. Der er mulighed for at vælge almen prøveforberedende fag mod tilsvarende afkorting af praktiktiden, dog max.

1 måned på grunduddannelsen og maximalt 1 ½ måned på overbygningsuddannelsen.

Såvel unge som voksne, herunder voksne uden 9 klasse men med relevant erfaring og unge med 10. klasse eller anden erfaring, kan optages på uddannelserne, der foregår på amternes social- og sundhedsskoler. Optagelse sker via lønnet ansættelse i en kommune.

Undervisningsministeren rådgives af Rådet for Social- og Sundhedsuddannelserne.

Unge, der har afsluttet 9. klassetrin i grundskolen, har desuden mulighed for at blive optaget på indgangsår til de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser.

Indgangsåret varer 1 år og består af 1/3 skoleundervisning og 2/3 praktik. Der er mulighed for at vælge prøveforberedende fag mod tilsvarende afkortning af praktiktiden, dog højst op til 1/3 af indgangsåret.

Optagelse sker via elevansættelse (elevkontrakt) i en kommune. Såfremt indgangsåret, der ikke i sig selv er kompetencegivende, gennemføres på tilfredsstillende vis, er eleven via kontrakten sikret optagelse på grunduddannelsen til social- og sundhedsmedhjælper.

Indgangsåret er ulønnet.

2.4.4. Skibsassistentuddannelse o.a.

For at indlede en skibsassistent- eller navigatøruddannelse skal man opfylde den 9-årige undervisningspligt. Skoleuddannelsen for skibsassistenter er af mindst 8-måneders varighed opdelt i 3 moduler. For at blive skibsassistent kræves 18 måneders fartstid. Det samlede uddannelsesforløb er således 26 måneder.

De 8 måneder afholdes på søfartskole eller et godkendt skoleskib.

Der betales vederlag for ophold afhængigt af om uddannelserne foregår på Statens Søfartsskole eller en selvejende institution. Eleverne kan oppebære Statens Uddannelsesstøtte.

Der er nedsat et uddannelsesråd for søfartene.

Skibsassistenter kan videreudanne sig til kystskippere ved yderligere 6 måneders skoleuddannelse og til skibsførere, der er en 3-årig teoretisk uddannelse, hvor skibsassistentuddannelsen kan være grundlaget. Endvidere er der indenfor søfart-suddannelserne mulighed for at uddanne sig til maskinmester, som er en 3-årig uddannelse, hvor adgangskravet er **svendebrev/uddannelsesbevis** inden for jern- og metalområdet eller erfaring fra maskinteknisk værkstedsskole suppleret med mindst 18 måneders praktik. Endelig kan opnå fiskeskipper-uddannelse ved 11 måneders uddannelse på skipperskole på baggrund af mindst 24 måneders fartstid.

2.4.5. Etatsuddannelserne.

DSB er ophørt med brugen af benævnelsen etatsuddannelse i 1967. Uddannelserne indenfor såvel DSB, som P&T afvikles og finansieres af DSB og P&T på en sådan måde, at de må betegnes som virksomhedsinterne og ikke som en del af det statslige uddannelsessystem.

2.5. Andre ikke studiekompetencegivende uddannelser tilrettelagt for unge med sigte på efterfølgende erhvervsrettet uddannelse

For unge der ikke endelig har valgt en grunduddannelse er der mulighed for uden særlige adgangskrav at deltage i følgende:

- Første skoleperiode inden for erhvervsuddannelserne
- Produktionsskolernes kombinerede **undervisnings- og** produktionsprogrammertil unge arbejdsløse
- Daghøjskoleforløb der især retter sig mod arbejdsledige uddannelsessvage grupper
- De almindelige folkehøjskoleforløb
- De erhvervsforberedende uddannelser for unge indenfor arbejdsmarkedsuddannelserne.

For disse uddannelsesområder er det alene indenfor den erhvervsforberedende uddannelse og første skoleperiode i erhvervsuddannelserne der er etableret en rådsudvalgsstruktur med indflydelse til arbejdsmarkedets parter og/eller de kommunale organisationer.

2.6. Virksomhedsinterne uddannelsesaktiviteter

Virksomhedsinterne uddannelsesaktiviteter gennemføres i den enkelte virksomhed for virksomhedens egne medarbejdere og næsten altid finansieret af virksomheden selv. Undtagelser i forhold til en **100%** egenfinansiering er virksomhedernes brug af VTP-kurser eller interne uddannelsesaktiviteter i forbindelse med åben uddannelse og lov 271. (Kurserne skal dog være åbne for andre deltagere).

Virksomhedsinterne uddannelsesaktiviteter antager mange forskellige former - fra on the job training til egentlig uddannelse og undervisning inden for virksomheden i særlige undervisningslokaler eller undervisningsværksteder. En række større **landsdækkende** virksomheder har egne kursuscentre, der gennemfører uddannelsesaktiviteter for ansatte i de enkelte afdelinger.

Der laves ingen officiel statistik på området, og det er vanskeligt at opnå præcise oplysninger fra virksomhederne - blandt andet fordi det er svært at afgøre, hvilke aktiviteter der i den enkelte virksomhed skal regnes med til medarbejderuddannelse. En del relevante aktiviteter registreres som følge deraf overhovedet ikke. Og på de områder, hvor virksomhederne registrerer relevante uddannelsesaktiviteter, er opgørelsesmetoderne meget forskellige og derfor ikke umiddelbart sammenlignelige, hvilket gør det overordentligt svært at lave en samlet opgørelse. Fx opererer nogle virksomheder med centrale uddannelsesbudgetter, mens andre virksomheder budgetterer med uddannelse som følgeomkostninger i forbindelse med investeringer i maskiner/udstyr.

Budgetdepartementet har i forbindelse med arbejdet i "Fase 2"-udvalget, september 1990, anslået den virksomhedsinterne uddannelsesaktivitet til følgende omfang i 1990:

Tabel 2.6.1. Omfanget af den virksomhedsinterne uddannelsesaktivitet.

	Årselever	Udgifter
Offentligt regi	20.000	1,1 mia.
Privat regi	35.000	1,7 mia.

Budgetdepartementet fremhæver, at der er tale om et meget groft skøn, og at Danmarks Statistik arbejder på at få området bedre registreret.

2.7. Lokale uddannelsescentre

Centrene har et tydeligt erhvervsfremmeformål, og er typisk selvejende med tilskud fra EF's regionalfond og/eller (amts)kommuner. De er først og fremmest skabt ud fra den tanke, at en lokal uddannelsesindsats er et nødvendigt middel til at opretholde en velkvalificeret arbejdsstyrke, til at sikre virksomhedernes mulighed for fortsat ekspansion og til at sikre virksomhedernes omstilling til nye produkter, ny teknologi og nye markeder.

Målgruppen er for det meste de private virksomheders medarbejdere, men kan også være ledige og bistandsklienter.

Aktiviteter:

Der er mange forskellige typer af uddannelsescentre. Nogle uddannelsescentre stiller alene fysiske rammer til rådighed. Andre udvikler selv kurser eller koordinerer uddannelsesprogrammer, eventuelt i samarbejde med lokale offentlige uddannelsesinstitutioner, kommuner/amter og det lokale erhvervsliv, andre igen fungerer som rene konsulentvirksomheder, og udvikler fx kurser i forbindelse med indførelse af ny teknologi på enkelte virksomheder.

De fleste centre har ikke specialiseret sig med hensyn til kursusudbud. Enkelte centre har dog specialiseret sig omkring fx ny teknologi og informatik.

I nogle tilfælde kan der være ansat særlige uddannelseskonsulenter af kommuner, amter eller erhvervsråd. Ofte afpasser centrene deres udbud i forhold til de lokale offentlige uddannelsesinstitutioner, således at de udbyder, hvad disse ikke har mulighed for.

Kapitel 3. Styring

3.1. Indledning

I det følgende vil der blive foretaget en opsummering af de formelle styringsforhold på de **enkelte** uddannelsesområder med udgangspunkt i følgende 2 **hovedproblemstillinger**:

- 1) Hvem har kompetencen til at styre inden for de enkelte uddannelsesområder på centralt, regionalt og lokalt niveau?
- 2) Hvilken placering har lønmodtager- og arbejdsgiverorganisationerne i form af repræsentation i partsorganer (råd og udvalg), skolebestyrelser og lignende i den formelle styringsstruktur på de enkelte uddannelsesområder?

I den følgende opsummering af styringsforholdene skelnes der mellem 4 forskellige styringsformer:

Indholdsstyring: Tilrettelæggelsen af uddannelsernes indhold.

Udbudsstyring: Styring af uddannelsesudbuddet.

Efterspørgselsstyring: Styring af kursistoptagelse (adgangen til uddannelserne).

Udviklingsstyring: Udviklingen af nye kurser/uddannelser.

3.2. Beskrivelse, herunder indholds, udbuds, efterspørgsels og udviklingsstyring

Erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse.

3.2.a. Arbejdsmarkedsuddannelserne

1. Specialarbejderuddannelserne og EI.

Kompetencen er delt på følgende organer/institutioner:

- a) Folketinget
- b) Arbejdsministeren
- c) Uddannelsesrådet
- d) Uddannelsesudvalget for specialarbejdere, uddannelsesudvalget for erhvervsforberedende uddannelse
- e) Brancheudvalgene
- f) AMU-centrenes bestyrelse

Det er Folketinget der fastsætter de årlige bevillingsmæssige rammer for de enkelte uddannelsesprogrammer inden for AMU.

Som følge af bevillingsmæssig overførselsadgang mellem de enkelte uddannelsesprogrammer har arbejdsministeren mulighed for at foretage marginale omprioriteringer mellem de enkelte uddannelsesprogrammer inden for det enkelte finansår.

Den løbende administration af AMU foregår i Arbejdsmarkedsstyrelsen, hvortil arbejdsministeren har delegeret sin administrative kompetence på en lang række områder. Styrelsen fungerer således også som kontrolindstans i forhold til aktivitets- og økonomistyringen.

Uddannelsesrådet afgiver mindst en gang om året indstilling til arbejdsministeren om det forventede samlede uddannelses- og bevillingsbehov inden for arbejdsmarkedsuddannelserne. Endvidere bliver Uddannelsesrådet **løbende** inddraget i omprioriteringer inden for finansåret. Uddannelsesrådet er som sådant rådgivende for arbejdsministeren.

Uddannelsesudvalget for specialarbejdere indgår i den konkrete vurdering af behovet inden for de enkelte indsatsområder inden for specialarbejderuddannelsen, dvs. inden for de enkelte brancher. Udvalget godkender undervisningsprogrammer og undervisningsplaner inden for udvalgets område.

Brancheudvalgene har ansvaret for at opsamle/registrere behovet for og i forlængelse heraf udarbejde forslag til nye undervisningsplaner indenfor specialarbejderuddannelsen.

Uddannelsesudvalget for erhvervsforberedende uddannelse rådgiver Arbejdsmarkedsstyrelsen i spørgsmål vedr. erhvervsforberedende uddannelse (EI).

AMU-centrenes bestyrelse har som vigtigste opgave at foretage en branchemæssig fordeling af de konkrete kursusudbud på de enkelte AMU-centre.

Organisationerne er repræsenteret i Uddannelsesrådet, Uddannelsesudvalget for specialarbejdere, Uddannelsesudvalget for erhvervsbrancheudvalgenesamt i AMU-centrenes bestyrelse.

A. Indholdsstyring.

Inden for specialarbejderuddannelserne godkender Uddannelsesudvalget for specialarbejdere uddannelsesprogrammer og undervisningsplaner, der er udarbejdet af brancheudvalgene i samarbejde med Arbejdsmarkedsstyrelsen. På **EI-området** har **styrelsen ansvaret for udarbejdelsen af undervisningsplanerne**. Undervisningsplanerne forelægges uddannelsesudvalget for erhvervsforberedende uddannelse til udtalelse.

B. Udbudsstyring.

Uddannelsesudvalget for specialarbejdere afgiver udtalelse om fordelingen af de årlige bloktilskud til AMU-centrene. Centrene tilrettelægger selv kursusudbudet under hensyntagen til det lokale arbejdsmarkeds behov. På **EI-området** fordeler styrelsen bloktilskuddene ned tilknyttede aktivitetsmål efter udtalelse fra uddannelsesudvalget for erhvervsforberedende uddannelse.

Centrene tilrettelægger selv udbudet i overensstemmelse med det lokale behov.

C. Efterspørgselsstyring.

Centrene varetager kursistvisitationen efter nærmere fastsatte retningslinier om kursistprioriteringen. På **El-området** visiterer centrene i samarbejde med AF til kurserne.

D. Udviklingsstyring.

Inden for specialarbejderuddannelsen varetager brancheudvalgene udviklingen af de enkelte uddannelser/-uddannelsesprogrammer i samarbejde med Arbejdsmarkedsstyrelsen. **Undervisningsplanerne** forelægges **Uddannelsesudvalget** for specialarbejdere til godkendelse. På **El-området** har styrelsen til opgave at varetage udviklingen af El-kurserne i samarbejde med uddannelsesudvalget for erhvervsforberedende uddannelse.

2. Efteruddannelse af faglærte.

Kompetencen er delt på følgende organer/institutioner:

- a) Folketinget
- b) Arbejdsministeren
- c) Uddannelsesrådet
- d) Uddannelsesudvalget for faglærtes efteruddannelse
- e) De faglige efteruddannelsesudvalg

Beskrivelsen af a) til c)'s kompetence svarer til beskrivelsen vedrørende specialarbejderuddannelsen under 1.

Arbejdsmarkedsstyrelsen der på vegne af arbejdsministeren beslutter og udmelder årlige bloktilskudsrammer - med tilknyttede aktivitetsrammer (på vegne af arbejdsministeren) - til de faglige efteruddannelsesudvalg.

Udmeldingen foretages på baggrund af en drøftelse i uddannelsesudvalget for faglærtes efteruddannelse, der således tager stilling til den overordnede prioritering af efteruddannelsesindsatsen. Udvalget godkender endvidere uddannelsesprogrammer og undervisningsplaner for de enkelte kurser.

De faglige efteruddannelsesudvalg iværksætter kurserne. Udvalgene udarbejder forslag til nye uddannelsesprogrammer og undervisningsprogrammer. De faglige

efteruddannelsesudvalg bestemmer udbuddet af kurser inden for udvalgets område, og iværksætter disse ved at entrere med de uddannelsesinstitutioner, der er godkendt til at afholde uddannelserne. Kurserne afholdes for størstedelens vedkommende på tekniske skoler eller handelsskoler.

Organisationerne er repræsenteret i Uddannelsesrådet, Uddannelsesudvalget for faglærtes efteruddannelse samt i de faglige efteruddannelsesudvalg.

A. Indholdsstyring.

Ansvar for det faglige indhold i efteruddannelserne ligger forankret hos de faglige efteruddannelsesudvalg, der i samarbejde med Arbejdsmarkedsstyrelsen skal sikre **uddannelsernes** faglige og pædagogiske indhold. Uddannelsesudvalget for faglærtes efteruddannelse godkender uddannelsesprogrammer og undervisningsplaner, der er udarbejdet af de faglige efteruddannelsesudvalg.

B. Udbudsstyring.

De faglige efteruddannelsesudvalg opsamler via erhvervslivskontakter (lokale faglige referencegrupper) løbende signaler om generelle og konkrete kursusbehov, lokale såvel som landsdækkende.

De faglige efteruddannelsesudvalgs opgave er ud fra disse signaler at prioritere og planlægge et relevant kursusudbud inden for de i loven fastlagte rammer under hensyntagen til det nødvendige faglige niveau og de økonomiske vilkår. Inden for handels- og kontorfagenes efteruddannelsesområde er udbudsstyringen decentraliseret til lokale udvalg og/eller skoler.

C. Efterspørgselsstyring.

De faglige efteruddannelsesudvalg visiterer kursisterne efter de generelle og specifikke adgangsbetingelser, som gælder inden for de enkelte områder og kursustyper. Endvidere sker der en prioritering bl.a. afhængig af den potentielle kursists tilknytningsforhold til arbejdsmarkedet (i beskæftigelse, ledig). En prioritering, der forudsætningsvis er drøftet med Arbejdsmarkedsstyrelsen. Inden for handels- og kontorfagenes efteruddannelsesområde er kursistvisiteringen decentraliseret til lokale udvalg og/eller skoler.

P. Udviklingsstyring.

De faglige efteruddannelsesudvalg har til opgave, at tilgodese udviklingen af de enkelte uddannelser/- uddannelsesprogrammer. Dette sker i samarbejde med Arbejdsmarkedsstyrelsen, der påser, at den nødvendige koordination fagområderne imellem finder sted. Arbejdsmarkedsstyrelsen har det overordnede ansvar for sikring af kvaliteten i uddannelserne.

3. Efteruddannelse af arbejdsledere, teknikere mv. (kap. V).

Kompetencen er delt på følgende organer/institutioner:

- a) Folketinget
- b) Arbejdsministeren
- c) Uddannelsesrådet
- d) Det rådgivende kontaktudvalg
- e) De faglige udvalg

Beskrivelsen af a) til c)'s kompetence svarer til beskrivelsen vedrørende special-arbejderuddannelsen under 1.

Det rådgivende kontaktudvalg er rådgivende for chefen for arbejdsmarkedsstyrelsen, men er uden formel kompetence.

De faglige udvalg har til opgave at afgive udtalelse til styrelseschefen om uddannelsesbehovet inden for deres område, at udarbejde forslag til uddannelsesprogrammer og undervisningsplaner for de enkelte kurser, at iværksætte kurser indenfor deres område ved at entrere med uddannelsesinstitutioner samt at medvirke til at påse, at uddannelserne gennemføres i overensstemmelse med undervisningsplanernes faglige indhold.

Organisationerne er repræsenteret i Uddannelsesrådet, Det rådgivende kontaktudvalg, samt i de faglige udvalg.

A. Indholdsstyring.

Arbejdsmarkedsstyrelsen godkender uddannelsesprogrammer og undervisningsplaner for de enkelte kurser, der er udarbejdet af de faglige udvalg.

B. Udbudsstyring.

Arbejdsmarkedsstyrelsen beslutter og udmelder tilskudsrammer med tilknyttede aktivitetsrammer til de faglige udvalg efter forelæggelse for det rådgivende kontaktudvalg og Uddannelsesrådet. De faglige udvalg tilrettelægger selv kursusudbudet i overensstemmelse med arbejdsmarkedets behov og entrerer med uddannelsesinstitutionerne om kursernes gennemførelse.

C. Efterspørgselsstyring.

De faglige udvalg står for visitationen af kursister. Visitationen sker efter generelle retningslinier, der er drøftet med det rådgivende kontaktudvalg og Arbejdsmarkedsstyrelsen.

D. Udviklingsstyring.

De faglige udvalg varetager udviklingen af undervisningsplaner og uddannelsesprogrammer. Dette sker i samarbejde med Arbejdsmarkedsstyrelsen, der påser, at den nødvendige koordination fagområderne imellem finder sted.

3.2.b. Videregående teknikeruddannelser

Kompetencen er delt på følgende organer/institutioner:

- a) Folketinget
- b) Undervisningsministeren
- c) Teknikerrådet
- d) Uddannelsesrådene
- e) Teknikerudvalgene
- f) Lokale uddannelsesudvalg
- g) Erhvervsskolernes bestyrelse

Folketinget fastsætter taksterne for de enkelte teknikeruddannelser. Dette sker på de årlige finanslove.

Undervisningsministeren har ansvaret for at tilrettelægge teknikeruddannelserne efter indstilling fra Teknikerrådet og teknikerudvalgene, og har ansvaret for bevilningerne.

Teknikerrådet er sammensat med repræsentation fra arbejdsmarkedets hovedorganisationer samt med lærer- og institutionsrepræsentanter. Teknikerrådets kompetencer

tence er dels at **afgive** indstilling til ministeren om opdeling i teknikerområder og om sammensætningen af teknikerudvalg inden for hvert sit område, og dels at afgive indstilling om oprettelse og nedlæggelse af teknikeruddannelser og om rammer for uddannelserne. Teknikerrådet kan herudover afgive indstilling om nedsættelse af særlige tværgående ad hoc udvalg, og rådet kan beslutte at iværksætte særlige uddannelsesforsøg.

Uddannelsesrådene er sammensat af ministerudpegede personer fra uddannelsesinstitutioner og virksomheder. Uddannelsesrådene rådgiver på et overordnet niveau om struktur, sammenhæng mv. for alle de videregående uddannelser.

Teknikerudvalgene afgiver indstilling om den enkelte teknikeruddannelse, herunder om mål, adgangsveje, struktur/varighed/eksamen mv.

De lokale uddannelsesudvalg rådgiver skolen om lokal tilpasning af uddannelsen, og skaber kontakt mellem de studerende og virksomhederne i forbindelse med eksamensprojekter mv.

Erhvervsskolernes bestyrelser er ansvarlige for og tilrettelægger de nærmere økonomiske og uddannelsesmæssige forhold på skolen. Bestyrelsen udgør den overordnede ledelse for skolen, og skal forvalte det bloktilskud, som staten yder til drift af skolens uddannelser.

Organisationerne er repræsenteret i Teknikerrådet, teknikerudvalgene, de lokale uddannelsesudvalg samt i erhvervsskolernes bestyrelse.

A. Indholdsstyring.

Ministeren fastsætter formål, emnerække og emnemål efter indstilling fra **tekniker**-rådet.

Skolen udfylder rammerne med konkret indhold i samarbejde med det lokale undervisningsudvalg.

B. Udbudsstyring.

Ministeren har godkendt, at skolerne selv fastsætter deres udbud af videregående teknikeruddannelser, og skolerne fastsætter selv deres optagelseskapacitet.

C. Efterspørgelsesstyring.

Skolen afgør, om eleven opfylder de opstillede adgangsbetingelser, og fastsætter de nærmere optagelsesbetingelser i tilfælde af overtegning.

D. Udviklingsstyring.

Teknikerudvalgene initierer normalt egentlige uddannelsesrevisioner. Den enkelte skole råder over udviklingsmidler. Undervisningsministeren kan bredt iværksætte udviklingsarbejder efter ansøgning fra skoler eller fra interessenter.

3.2.c. Markedsøkonomuddannelsen, datamatikuddannelsen og handelsakademierne.

Markedsøkonomuddannelsen, datamatikuddannelsen og handelsakademierne er videregående uddannelser, der gennemføres på erhvervsskolerne (handelsskolerne)

Folketinget og undervisningsministeren har kompetencen til at styre dette område. Området er ikke reguleret ved en uddannelseslov, men alene gennem finansloven og en hjemmel i erhvervsskoleloven.

Styringen af bevillinger og uddannelseskapacitet foregår i sammenhæng med styringen af de videregående uddannelser inden for universitetsområdet.

Uddannelserne er omfattet af den overordnede rådgivning om de videregående uddannelser, som undervisningsministeren modtager fra uddannelsesrådene. Uddannelsesrådene er sammensat af medlemmer, som er personligt udpeget af undervisningsministeren, og som har baggrund i erhvervslivet (aftagerne) eller i uddannelsesinstitutionerne. Markedsøkonomuddannelsen er henført til Samfundsuddannelsesrådet, og datamatikuddannelsen er henført til Det naturvidenskabelige uddannelsesråd.

Organisationerne er ikke repræsenteret i styringsstrukturen.

Indholdsstyring.

For markedsøkonomuddannelsen og datamatikuddannelsen fastsætter undervisningsministeren indholdet, eventuelt i samråd med rådene eller ad-hoc-nedsatte grupper. For handelsakademierne godkender ministeren indholdet efter indstilling fra det til uddannelsen knyttede uddannelsesudvalg.

Udbudsstyring.

Datamatikuddannelsen og handelsakademierne etableres og dimensioneres frit af handelsskolerne. Markedsøkonomuddannelsen placeres og dimensioneres af ministeren inden for en ramme.

Efterspørgselsstyring.

Adgangsbetingelserne til markedsøkonomuddannelsen er en studentereksamen, højere forberedelseseksamen, højere handelseksamen eller højere teknisk eksamen. Endvidere gives adgang for personer med anden uddannelsesmæssig baggrund, som efter skolens skøn gør det muligt for den pågældende at gennemføre uddannelsen med fuldt udbytte på normal tid.

Udviklingsstyring.

Ansvaret ligger hos undervisningsministeren.

3.2.d. Efteruddannelse af landmænd.

Kompetencen er delt på følgende organer/institutioner:

- a) Folketinget
- b) Undervisningsministeren
- c) Landbrugsskolerne

Folketinget fastsætter bevillingerne.

Undervisningsministeren godkender behovet for den pågældende landbrugsskole.

Organisationerne er repræsenteret i det rådgivende udvalg, men har ingen formel kompetence i forbindelse med landbrugsskolerne.

A. Indholdsstyring.

Undervisningsministeren fastlægger rammerne for uddannelsernes indhold. Rammerne udfyldes af skolerne.

B. Udbudsstyring.

Udbuddet styres af den enkelte skoles bestyrelse.

C. Efterspørgselsstyring

Den enkelte skole afgør, hvilke elever den vil optage.

D. Udviklingsstyring

Landbrugsskolerne såvel som det rådgivende udvalg har ansvaret for udvikling af kurserne.

3.2.e. Lov om åben uddannelse.

Kompetencen er delt på følgende organer/institutioner:

- a) Folketinget
- b) Undervisningsministeren
- c) Erhvervsskolernes bestyrelser

Folketinget fastsætter taxametertilskuddenes størrelse pr. årselev på de årlige finanslove.

Undervisningsministeren godkender hvilke åbne uddannelser, der skal udbydes, på hvilke institutioner og efter hvilke regler.

Erhvervsskolernes bestyrelser har ansvaret for udbuddet af åben uddannelse inden for den enkelte erhvervsskole. Institutionerne har metodefrihed, og der er ingen timetalsstyring.

Rådgivningsstrukturen svarer i øvrigt til den tilsvarende heltidsundervisning.

Organisationerne er repræsenteret i erhvervsskolernes bestyrelse.

A. Indholdsstyring.

Det faglige indhold fastlægges i bekendtgørelser udstedt af undervisningsministeren. Forinden er de rådgivende organer for de pågældende uddannelser blevet hørt.

B. Udbudsstyring.

De enkelte skoier/institutioner beslutter fra januar 1992 selv, hvilke dele af deres uddannelser, de vil udbyde som åben uddannelse. Der er frit udbud og frit optag. Det frie udbud er begrænset til de ordinære uddannelser, institutionerne udbyder på heltid. Ministeriet har anmodet skolerne om også at inddrage den faglige råd-

givning fra centrale organer for så vidt angår udbud af heltidsuddannelser, der ikke tidligere har været udbudt som åbne uddannelser.

C. Efterspørgselsstyring.

Skolen/institutionen bestemmer hvem, der skal optages. De formelle adgangskrav til den pågældende uddannelse skal opfyldes, men skolen kan - som ved heltidsuddannelserne - dispensere, hvis de bedømmer at eleverne har reelle faglige kvalifikationer, som er tilstrækkelige til at følge uddannelsen.

D. Udviklingsstyring.

De samme har ansvar for udviklingen af åben uddannelse som for de tilsvarende heltidsuddannelser. Ministeriet kan i særlige tilfælde give udviklingstilskud til udvikling af uddannelser, der alene udbydes som åben uddannelse. Ministeriet yder lån ved omlægning af større dele af en heltidsuddannelse til åben uddannelse. Ministeriet yder endvidere lån ved omlægning af større dele af en heltidsuddannelse til åben uddannelse. Hvor en flerhed af institutioner går sammen herom og/eller på områder, hvor omlægningen skønnes af betydning for det samlede udbud af åben uddannelse, kan ministeriet indgå i en samfinansiering med institutionen(erne). Det sædvanlige rådgivningsapparat benyttes.

3.2.f. L 271 om efteruddannelse

Kompetencen er delt på følgende organer/institutioner:

- a) Folketinget
- b) Undervisningsministeren
- c) Efteruddannelsesrådet
- d) Ekspertgruppen
- e) Indsatsgruppen
- f) Uddannelseskonsortier

Folketinget fastsætter bevillingerne.

Undervisningsministeren varetager den økonomiske og praktiske administration.

Efteruddannelsesrådet rådgiver ministeren om de overordnede forhold vedrørende loven.

Ekspertgruppen rådgiver ministeren om faglige praktiske kriterier, konkrete udviklingsprojekter og procedurer i den løbende administration.

Indsatsgruppen påser i forhold til bevillingshaverne, at de fastsatte, fagligt baserede kriterier og procedurer realiseres.

Organisationerne er repræsenteret i Efteruddannelsesrådet.

Uddannelseskonsortierne styrer selve projektføreløbet. Der stilles krav om minimum 30 pct. medfinansiering af projekterne.

A. Indholdsstyring.

Ministeren fastlægger for kursernes indhold de overordnede rammer i loven og bekendtgørelsen efter indhentet udtalelse fra Efteruddannelsesrådet og ekspertgruppen. Institutionerne/skolerne bestemmer inden for disse rammer indholdet i det konkrete kursus.

B. Udbudsstyring.

Institutionerne/skolerne afgør hvilke/hvor mange kurser der udbydes.

C. Efterspørgselsstyring.

Ministeren fastsætter regler om kursernes målgrupper. Indenfor denne ramme har institutionerne/skolerne frit optag.

D. Udviklingsstyring.

Ministeriet fastlægger i samråd med de rådgivende organer knyttet til ordningen, inden for hvilke indsatsområder, der skal ske udvikling af nye kurser.

Alment kvalificerende uddannelse.

3.2.a. Enkeltfagsundervisning for voksne på hf- og studentereksamensniveau.

Kompetencen er delt på følgende organer/institutioner:

- a) Undervisningsministeren
- b) Amtskommunerne
- c) Voksenuddannelsescentre og deres centerråd.

Undervisningsministeren har kompetencen **vedrørende fastsættelse af** uddannelsernes indhold og udvikling.

For hf og enkeltfagsstudentereksamen fastsætter undervisningsministeren uddannelsernes indhold gennem bekendtgørelserne. Udviklingen af hf og enkeltfagsstudentereksamen ligger centralt hos undervisningsministeren.

Amtskommunerne.

Amtsrådene kan oprette og nedlægge kurser, og har det overordnede ansvar for disse kursers drift samt for den overordnede prioritering og samlede godkendelse af undervisningstilbuddet, fx mellem AVU og hf-tilbuddet. Amtsrådet fastlægger den økonomiske ramme for de enkelte centre. Amtsrådene sikrer, at kvalificerede ansøgere til studieforberedende enkeltfagsundervisning inden for en rimelig tid og en rimelig geografisk afstand kan optages på den ønskede undervisning.

Voksenuddannelsescentrene (VUC) tilbyder AVU, samt enkeltfagsundervisning til hf og enkeltfagsstudentereksamen. Det er endvidere muligt at tilbyde 2-årige hf-forløb.

Forstanderen for VUC er ansvarlige for udbuddet af hf-fag og enkeltfagsstudentereksamen til forskel fra AVU, hvor kompetencen ligger i centerrådet.

Centerrådet på VUC træffer beslutning om centrets budget inden for den tildelte økonomiske ramme og amtsrådets overordnede prioritering.

Indholdsstyring.

Undervisningsministeren fastsætter uddannelsernes indhold gennem bekendtgørelsen.

Udbudsstyring.

Forstanderen for det enkelte VUC bestemmer udbuddet af studentereksamens- og hf-fag.

Efterspørgselsstyring.

Amtsrådet sikrer, at kvalificerede ansøgere optages inden for en rimelig tid og i en rimelig geografisk afstand. Forpligtelsen er udmøntet i en særlig vejledning fra undervisningsministeren.

Udviklingsstyring.

Udviklingsstyringen ligger hos undervisningsministeren.

3.2.h. Almen voksenuddannelse.

Kompetencen er delt på følgende organer/institutioner:

- a) Kulturministeren
- b) Amtskommunerne
- c) Voksenuddannelsescentrenes centerråd

Kulturministeren fastsætter bestemmelser om undervisningens indhold, varighed og omfang. Kulturministeren fastsætter endvidere prøvernes indhold og varetager prøveadministrationen.

Amtskommunerne fastsætter de økonomiske rammer for centrenes virksomhed. Amtskommunerne fører endvidere tilsyn med at de centralt fastsatte krav til undervisningens faglige og pædagogiske indhold opfyldes.

Voksenuddannelsescentrenes centerråd træffer beslutning om fagudbuddet og fagenes timetal.

Organisationerne er repræsenteret i centerrådene.

A. Indholdsstyring.

Indholdet af kurserne fastsættes af kulturministeren gennem godkendelsen af læseplaner.

Herudover godkender kulturministeren, efter ansøgning, planer for særligt tilrettelagte kurser, for eksempel særlige UTB-forløb.

B. Udbudsstyring.

I henhold til loven skal kernefagene udbydes ved hvert VUC. Centerrådene tager stilling til, hvilke fag der herudover skal udbydes.

C. Efterspørgselsstyring.

Der er principielt fri adgang, men tilgangen styres af det enkelte VUC gennem personlig vejledning (visitation).

D. Udviklingsstyring.

Ansvaret ligger hos kulturministeren.

3.2.i. Daghøjskoler.

Kompetencen er delt på følgende organer/institutioner:

- a) Folketinget
- b) Kulturministeren
- c) Kommunalbestyrelserne
- c) Daghøjskolerne

Folketinget fastsætter en ramme for statstilskuddet til daghøjskolerne på de årlige finanslove.

Kulturministeren sikrer, at betingelserne for statstilskud er opfyldt, og beregner og fordeler statstilskuddet.

Kommunalbestyrelserne beslutter om de vil yde tilskud til daghøjskolevirksomhed. Såfremt tilskud ydes, godkender den pågældende kommunalbestyrelse vedtægter, budget, regnskab og virksomhedsbeskrivelse.

Daghøjskolerne er selvejende institutioner.

Organisationerne har ingen formel kompetence i forbindelse med daghøjskolerne.

A. Indholdsstyring.

Indholdet fastsættes af bestyrelsen for den enkelte daghøjskole.

B. Udbudsstyring.

Den enkelte daghøjskoles bestyrelse beslutter udbuddet. Kommunalbestyrelsen har dog via deres godkendelse af budgettet reelt stor indflydelse på udbuddet.

C. Efterspørgselsstyring.

Principielt foretages visitationen af den enkelte skole, men i nogle tilfælde ligger den reelle visitation af bistandsklienter i kommunen.

D. Udviklingsstyring.

Ansvaret ligger hos bestyrelsen for den enkelte daghøjskole.

3.2.j. Folkehøjskoler.

Kompetencen er delt på følgende organer/institutioner:

- a) Kulturministeren
- b) Folkehøjskolerne

Kulturministeren godkender vedtægter, kursusplan og forstander, samt fastsætter regler for aflønning af lærere og forstandere.

Folkehøjskolerne er selvejende institutioner, der selv fastlægger indholdet af undervisningen.

Organisationerne har ingen formel kompetence i forbindelse med folkehøjskolerne.

A. Indholdsstyring.

Kursusplanen, der er meget generel, godkendes af kulturministeren. Indholdet af undervisningen fastlægges af bestyrelsen for den enkelte skole.

B. Udbudsstyring.

Udbuddet styres af de enkelte skolars bestyrelser.

C. Efterspørgselsstyring.

Den enkelte skole afgør, hvilke elever den vil optage.

D. Udviklingsstyring.

Ansvaret ligger hos bestyrelsen for den enkelte skole.

3.2.k. Aftenskoler/Oplysningsforbund/Kredse (Folkeoplysning).

Kompetencen er delt på følgende organer/institutioner:

- a) Kommunalbestyrelserne
- b) Folkeoplysningsudvalg
- c) Kredsen

Kommunalbestyrelserne er forpligtet til at yde tilskud til undervisning mv. Kommunalbestyrelsen fastsætter den samlede ramme til folkeoplysning inden for kommunen og dermed reelt størrelsen af tilskud pr. elevtime.

Folkeoplysningsudvalgene træffer afgørelse om afgrænsning af lovens hovedområder og en lang række afgørelser om tilskud til aktiviteter. Folkeoplysningsudvalgene afgiver endvidere udtalelse til kommunalbestyrelserne om udkast til regler for tilskud, forslag om den samlede beløbsramme samt fordelingen af denne.

Kredsene træffer beslutning om undervisningens indhold, varighed og omfang.

Organisationerne har ingen formel (lovbestemt) kompetence i forbindelse med folkeoplysningen.

A. Indholdsstvring.

Kredsen fastlægger fagkreds og indhold.

B. Udbudsstyring.

Udbuddet styres af den enkelte kreds.

C. Efterspørgselsstyring.

Der er fri adgang til virksomheden og principielt ingen visitation.

D. Udviklingsstyring.

Ansaret ligger hos den enkelte kreds.

3.2.1. Produktionsskoler.

Kompetencen er delt på følgende organer/institutioner:

- a) Folketinget
- b) Kulturministeren
- c) Kommunalbestyrelserne
- d) Produktionsskolernes bestyrelse

Folketinget fastsætter en ramme for statstilskuddet til produktionsskolerne på de årlige finanslove.

Kulturministeren sikrer, at betingelserne for statstilskud er opfyldt, og beregner og fordeler statstilskuddet.

Kommunalbestyrelserne godkender vedtægter, budget, regnskab og en beskrivelse af de kombinerede undervisnings- og produktionsprogrammer. Kommunalbestyrelsen yder tilskud til produktionsskolerne.

Produktionsskolernes bestyrelser afgiver indstilling til kommunalbestyrelserne om vedtægter, budget og regnskab.

Organisationerne er repræsenteret i produktionsskolernes bestyrelser.

A. Indholdsstyring.

Efter indstilling fra den enkelte skole godkender kommunalbestyrelsen skolens virksomhedsplan.

B. Udbudsstyring.

Gennem godkendelse af budgettet og sin finansiering styres udbuddet reelt af kommunen.

C. Efterspørgselsstyring.

Principielt ligger visitationen hos den enkelte skole, men kommunen vil kunne henvise bistandsklienter direkte som et vilkår for kommunalt tilskud.

D. Udviklingsstyring.

Ansaret ligger hos bestyrelsen for den enkelte skole.

Erhvervsrettet uddannelse for unge.

3.2.m. Erhvervsuddannelserne.

Kompetencen er delt på følgende organer/institutioner:

- a) Folketinget
- b) Undervisningsministeren
- c) Erhvervsuddannelsesrådet
- d) De faglige udvalg
- e) Lokale uddannelsesudvalg

f) Erhvervsskolernes bestyrelse

Folketinget fastsætter taksterne til de enkelte uddannelsesområder samt den samlede bevilling til den del af taxametertilskuddet der vedrører de faste udgifter. Dette sker på de årlige finanslove.

Undervisningsministeren har ansvaret for at sikre erhvervsuddannelserne karakter af brede ungdomsuddannelser og for bevillingerne til uddannelserne.

Erhvervsuddannelsesrådet er rådgivende for undervisningsministeren i spørgsmål om uddannelsespolitik og erhvervsuddannelsernes overordnede formål og struktur. Ministeren indhenter således udtalelse fra rådet i spørgsmål om godkendelse af erhvervsskoler, godkendelse af uddannelsernes placering ved givne erhvervsskoler, godkendelse af nye uddannelser og afvigelser fra loven som led i forsøg.

De faglige udvalg har bestemmende indflydelse på uddaneisernes mål og øvrige rammer for indhold. Udvalgene træffer beslutning om de enkelte uddannelsers varighed og struktur. De faglige udvalg har ansvaret for uddannelsernes fornyelse.

De lokale uddannelsesudvalgs hovedopgave er at bistå skolerne i arbejdet med at planlægge undervisningens konkrete indhold. Endvidere at rådgive i alle forhold der angår uddannelserne ved skolen.

Erhvervsskolernes bestyrelser har ret og pligt til selv at tilrettelægge de fleste såvel økonomiske som uddannelsesmæssige forhold på skolen. Bestyrelsen udgør den overordnede ledelse for skolen, og skal forvalte det bloktilskud, som staten i fremtiden vil yde i stedet for øremærkede bevillinger. Bestyrelsen skal sammen med de lokale interessenter beslutte, hvilke erhvervsuddannelser, efteruddannelser mv. skolen ønsker at udbyde. Bestyrelsen har også sammen med skolelederen ansvaret for at tilrettelægge uddannelsernes nærmere indhold i samarbejde med de lokale uddannelsesudvalg.

Organisationerne er repræsenteret i Erhvervsuddannelsesrådet, de faglige udvalg, de lokale uddannelsesudvalg samt i erhvervsskolernes bestyrelse.

A. Indholdsstyring.

For 1. skoleperiode i erhvervsuddannelserne fastsætter undervisningsministeren efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet overordnede bestemmelser om uddannelsesvejledning, samt om indføring i et eller flere uddannelsesområder. Den enkelte godkendte erhvervsskole fastlægger undervisningens nærmere indhold efter samråd med lokale uddannelsesudvalg.

I de enkelte erhvervsuddannelser fastsætter ministeren uddannelsens mål og indhold efter de faglige udvalgs bestemmelse, idet dog specielt grundfags indhold (1/3 af undervisningstiden) godkendes af ministeren efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet. Det faglige udvalg vælger den enkelte uddannelses grundfag.

B. Udbudsstyring.

Skoleundervisning udbydes af godkendte erhvervsskoler. Skolerne godkendes efter ansøgning til et sortiment af uddannelser og vælger selv blandt disse, hvilke uddannelser de vil udbyde. Herudover kan den enkelte skole udbyde én enkelt uddannelse, uanset den ikke er godkendt hertil. Godkendelse skal dog ske senest 2 år herefter. Ministeren kan efter indstilling fra **Erhvervsuddannelsesrådet** godkende, at ikke-erhvervsskoler, institutioner eller virksomheder udbyder bestemte uddannelser.

Der er i princippet fri adgang til 1. og 2. skoleperiode efter eget valg for alle, der har opfyldt undervisningspligten efter folkeskoleloven. Alle med uddannelsesaftale har krav på undervisning på skole for uddannelsen. Ministeren kan under hensyn til beskæftigelsesmulighederne efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet begrænse adgangen til skoleundervisning inden for de enkelte uddannelser (p.t. aktuelt for 10 uddannelser ud af 85).

C. Efterspørgselsstyring.

Der er som nævnt i princippet fri adgang til de indledende dele af uddannelserne for alle, der har opfyldt undervisningspligten.

Efter 2. skoleperiode kræves en uddannelsesaftale for at blive optaget i skoleforløb (jf. dog PKU-muligheden, omtalt andet sted).

D. Udviklingsstyring.

De faglige udvalg skal efter behov tage initiativ til nyetablering, omlægning, og evt. nedlæggelse af uddannelser.

Erhvervsuddannelsesrådet har på baggrund af erhvervsmæssige udviklinger og muligheder til opgave, at afgive indstilling til ministeren om behov for oprettelse af nye uddannelser, omlægning eller nedlæggelse af bestående uddannelser. Opgaven kan overlades til et initiativ- og koordineringsudvalg inden for et erhvervsområde. Desuden har skolerne en initiativpligt med hensyn til fornyelse af rammerne.

I følge lov om erhvervsuddannelse afsættes der på finansloven et beløb til forsøgs- og udviklingsarbejde samt analyse- og prognosearbejde. EUR rådgiver ministeriet om anvendelsen af disse midler.

3.2.n. Landbrugets grunduddannelse samt overbygningsuddannelser.

Kompetencen er delt på følgende organer/institutioner:

- a) Folketinget
- b) Undervisningsministeren
- c) Landbrugsuddannelsesrådet
- d) Erhvervsskolernes bestyrelse

Folketinget fastsætter taksterne til uddannelsesområdet, herunder til kost og logi, samt den samlede bevilling til den del af taxametertilskuddet, der vedrører de faste udgifter. Dette sker på de årlige finanslove.

Undervisningsministeren har ansvaret for at sikre landbrugets grunduddannelse karakter af bred ungdomsuddannelse og for bevillingerne til uddannelsen.

Landbrugsuddannelsesrådet er rådgivende for undervisningsministeren i spørgsmål om uddannelsens struktur samt regler for uddannelserne.

Erhvervsskolernes (indtil 31.12.1991 landbrugsskolernes) bestyrelser har ret og pligt til selv at tilrettelægge de fleste såvel økonomiske som uddannelsesmæssige forhold på skolen.

Organisationerne er repræsenteret i Landbrugsuddannelsesrådet og eventuelt i skolerne bestyrelser.

A. Indholdsstyring.

Landbrugsuddannelsesrådet(LUR) afgiver indstilling til ministeren om: Fagområderne, fagrækken, vejledende undervisningstid og bedømmelse.

Skolerne planlægger lokalt undervisningens gennemførelse. Der findes ikke lokale uddannelsesudvalg som i erhvervsuddannelserne.

B. Udbudsstyring.

Der er fri adgang til grunduddannelsen for alle elever, som har opfyldt undervisningspligten efter folkeskoleloven. Der er fri adgang til overbygningsuddannelserne. På lokalt plan kan den enkelte skole selv fastsætte sit udbud.

C. Efterspørgselsstyring.

Ministeren kan - efter indstilling fra Landbrugsuddannelsesrådet - fastsætte nærmere regler om skolernes optagelse af elever.

D. Udviklingsstyring.

Undervisningsministeren samt Landbrugsuddannelsesrådet har ansvaret for udvikling af uddannelserne.

3.2.o. Lov 432 om de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser inden for bistands-, pleje- og omsorgsområdet mv.

Kompetencen er delt på følgende organer/institutioner:

- a) Undervisningsministeren
- b) Amtskommunerne
- c) Fællesbestyrelserne

Undervisningsministeren fastlægger rammerne for trinvis opbyggede grunduddannelser inden for bistands-, pleje- og omsorgsområdet. Ministeren fastsætter efter indstilling fra Rådet for Social- og sundhedsuddannelserne regler om de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser inden for bistands-, pleje- og omsorgsområdet med angivelse af uddannelsernes formål, af forholdet mellem praktikuddannelse og skoleundervisning, af faglige mål for uddannelsernes områdefag og fagenes vægt inden for den samlede uddannelsestid og af krav til praktikuddannelse og bedømmelse. Undervisningsministeren fastsætter endvidere antallet af prøver og varetager beskikkelse af censorer til de afsluttende prøver samt eventuelt til de

andre fastlagte prøver. Ministeren fastsætter endvidere regler om en fælles adgangsprøve til de videregående social- og sundhedsuddannelser med henblik på, at social- og sundhedsassistenter og andre hermed ligestillede ansøgere kan opfylde de almene betingelser for adgang til uddannelserne.

Amtskommunerne stiller skolekapacitet til rådighed for eleverne på indgangsåret og de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser inden for bistands-, pleje- og omsorgsområdet og for de studerende, der optages på de kommunale videregående social- og sundhedsuddannelser.

Amtsrådet har det økonomiske ansvar for skolernes virksomhed, og fastlægger de økonomiske rammer for de enkelte skoler, efter indstilling fra fællesbestyrelsen om uddannelsesetilbudet på skolerne.

Fællesbestyrelsen afgiver forslag til amtsrådet om antallet og placeringen af skoler og om uddannelsesetilbudet på de enkelte skoler ud fra regionale forhold. Fællesbestyrelsen forestår den samlede koordinering af elevansættelser, samt afgiver forslag til amtsrådet om den årlige optagelse ved de kommunale videregående social- og sundhedsuddannelser. Fællesbestyrelsen godkender uddannelsesordninger for indgangsåret og de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser, godkender uddannelsesordninger for kommunale videregående social- og sundhedsuddannelser med henblik på planlægning og tilrettelæggelse af praktikuddannelsen. Fællesbestyrelsen fastsætter principper for optagelsen på de kommunale videregående social- og sundhedsuddannelser samt godkender skolernes budget.

Organisationerne Husligt Arbejderforbund, Dansk Kommunal Arbejderforbund, Dansk Sygeplejeråd, kommuner og amter er repræsenteret i Rådet for Social- og Sundhedsuddannelserne og i de regionale fællesbestyrelser.

A. Indholdsstrin.

Undervisningsministeren fastlægger rammerne for uddannelsernes indhold, herunder forholdet mellem praktikuddannelse og skoleundervisning samt faglige mål for uddannelsernes områdefag og fagenes vægt inden for den samlede uddannelsestid. Rammerne udfyldes herefter i uddannelsesordningen, udarbejdet af skolelederen og godkendt af fællesbestyrelsen.

B. Udbudsstyring.

De kommunale myndigheder fastsætter dimensioneringen, og fællesbestyrelsen forestår den samlede koordinering af elevansættelser.

C. Efterspørgselsstyring.

Uddannelsernes dimensionering følger behovet for færdiguddannet arbejdskraft og afgang som følge af videreuddannelse.

D. Udviklingsstyring.

Ansvarer ligger såvel centralt hos undervisningsministeren som regionalt hos amter/kommuner.

3.2.d. Søfartsuddannelserne.

Søfartsskoler, skoleskibet "**Danmark**", øvelsesskibe og navigationsskoler er statsinstitutioner, medens maskinmesterskoler er selvejende institutioner, hvis bestyrelser er sammensat af repræsentanter fra erhvervsorganisationerne.

Kompetencen er delt på følgende organer/institutioner:

- a) Folketinget
- b) Industriministeren
- c) Uddannelsesrådene
- d) Eksamenskommissionerne

Folketinget fastsætter rammelovgivning for søfartsuddannelserne, og via de årlige finanslove de økonomiske rammer for søfartsuddannelserne.

Industriministeren/Søfartsstyrelsen opretter statskoler, øvelsesskibe og skoleskibe, og godkender selvejende institutioner til undervisning til søfartsuddannelser. Endvidere fastsætter ministeren/styrelsen regler om adgangsbetingelser, undervisningens tilrettelæggelse, indhold og omfang, uddannelseskrav til lærerne, eksamensordninger og andre forhold vedrørende undervisningen

Industriministeren nedsætter eksamenskommissioner for henholdsvis maskinmesteruddannelsen og navigatøruddannelserne, ligesom ministeren nedsætter uddannelsesråd for søfartsuddannelserne og maskinmesteruddannelsen.

Søfartsstyrelsen fører tilsyn med undervisningen, og forestår driften af statsskoler og øvelsesskibe.

Uddannelsesrådene er rådgivende for industriministeren og afgiver udtalelse i spørgsmål vedrørende uddannelserne, der kan forelægges af ministeren eller Søfartsstyrelsen. Rådene kan selv optage uddannelsesspørgsmål til behandling og afgive indstilling herom. I uddannelsesrådene er såvel lønmodtager- som arbejdsgiverorganisationerne repræsenteret.

Eksamenskommissionerne udarbejder eksamensopgaver og afholder eksaminerne.

Organisationerne er repræsenteret i uddannelsesrådene og i bestyrelserne på de selvejende institutioner (maskinmesterskolerne).

Indholdsstvrina.

Generelt gælder for søfartsuddannelserne, der omfatter **uddannelserne** til skibsassistent, skibskok, navigatør, maskinmester og fiskeskipper, at de indholdsmæssigt styres centralt, efter indstilling fra de i henhold til lovgivningen nedsatte uddannelsesråd.

Udbudsstyring.

Søfartsstyrelsen fastsætter antallet af klasser på de enkelte skoleområder, primært ud fra de bevilgede økonomiske rammer og erhvervets behov.

Efterspørgselsstyring.

Søfartsstyrelsen fastsætter efter indstilling fra uddannelsesrådene krav til forudgående kvalifikationer, herunder skolekundskaber.

Udviklingsstyring.

Initiativer til nye kurser og tiltag til ændringer i uddannelsernes indhold foretages i overvejende grad centralt og især efter erhvervets ønsker.

3.3. Sammenfatning af styringsforholdene på de forskellige uddannelsesområder

Ved hjælp af en række oversigtstabeller søges der i det følgende tilvejebragt et samlet overblik over de formelle styringsforhold, herunder hvor de mest iøjnefaldende forskelle og ligheder er uddannelsesområderne imellem.

De kompetencer, der knytter sig til de 4 styringsformer, har vist sig stort set at være fordelt på centralt og lokalt niveau, og der skelnes derfor kun mellem disse 2 niveauer i tabellerne. En undtagelse er udbudsstyringen på de videregående teknikeruddannelser, hvor der ved skolernes udbudsstyring i et vist omfang er et regionalt samarbejde skolerne imellem om koordinering af udbudet. En anden undtagelse er social- og sundhedsuddannelserne, hvor fællesbestyrelserne har kompetence på regionalt niveau. Herudover er der ingen uddannelsesområder, hvor der i styringsstrukturen er placeret et organ med styringskompetence på regionalt niveau.

Den fjerde tabel viser, hvorvidt lønmodtager- og arbejdsgiverorganisationerne er placeret i den formelle styringsstruktur på de enkelte uddannelsesområder i form af repræsentation i parts-organer (råd og udvalg), skolebestyrelser og lignende, og i givet fald om der er repræsentation på centralt og/eller lokalt niveau eller eventuelt begge dele.

Det skal for god ordens skyld bemærkes, at virkelighedens styringsforhold nødvendigvis må forenkles kraftigt, for at kunne indpasses i en tabel. På mange af uddannelsesområderne foregår styringen således i et samspil med en række væsentlige interessenter.

Den proces, som styringen i realiteten er, lader sig imidlertid ikke indpasse i **tabel**-form, og det skal derfor understreges, at tabellerne giver en meget forenklet fremstilling af styringen på de enkelte uddannelsesområder. I tabellerne over styringsformerne er således kun medtaget de organer/institutioner, der har den endelige kompetence på det centrale og/eller lokale niveau.

3.3.1. Indholds- og udviklingsstyring.

Tabel 3.3.1. Oversigt over indholds- og udviklingsstyring på de enkelte uddannelsesområder fordelt på centralt og lokalt niveau.

Uddannelsesområde	Centralt	Lokalt
Specialarbejderuddannelserne	Partsorganer	Skolerne
EI	Styrelse	Skolerne
Efteruddannelse af faglærte	Fagl. efter-udd. udvalg	-
Efterudd. af arb.ledere mv.	Styrelse	-
Videregående teknikeruddannelser	Undervisningsministeren	Skolerne
Markedsøkonom-, datamatik- og handelsakademiudd.	Undervisningsministeren	Skolerne
Efteruddannelse af landmænd	Undervisningsministeren	Skolerne
Lov om åben uddannelse	Undervisningsministeren	Skolerne
L 271 om efteruddannelse	Undervisningsministeren	Skolerne
Enkeltfagsundervisning for voksne på hf- og studentereksamensniveau.	Undervisningsministeren	-
Almen voksenuddannelse	Kulturministeren	-
Daghøjskoler	-	Skolerne
Folkehøjskoler 1)	Kulturministeren	Skolerne
Aftenskoler	-	Kredsen
Produktionsskoler	-	Skolerne
Erhvervsuddannelserne 2)	Ministerens/faglige udvalg	-
Landbrugets grunduddannelse	Undervisningsministeren	Skolerne
De grundlæggende Social- og sundhedsuddannelser 3)	Undervisningsministeren	Skolerne
Søfartsuddannelserne mv.	Styrelse	-

1) Ansvar for udviklingsstyring ligger hos skolerne, mens ansvaret for indholdsstyring er delt mellem det centrale og lokale niveau jf. skemaet.

2) Undervisningsministeren har den formelle endelige kompetence for så vidt angår indholdsstyring, mens de faglige udvalg har bestemmende indflydelse og varetager udviklingsstyringen.

3) Ansvar for udviklingsstyringen er delt mellem undervisningsministeren på centralt niveau og amter/kommuner.

Som det fremgår af tabel 3.3.1 er den formelle kompetences placering på indholds- og udviklingsstyringen i vidt omfang den samme på de allerfleste uddannelsesområder. Jf. fodnoterne til tabel 3.3.1 er der dog enkelte undtagelser i form af de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser, folkehøjskolerne og erhvervsuddannelserne.

På de uddannelsesområder, hvor styringen er delt mellem det centrale og det lokale niveau, er det et generelt karakteristika ved indholdsstviraen at det centrale niveau godkender de mere overordnede rammer for uddannelsernes indhold, og at det lokale niveau med varierende frihedsgrader udfylder disse rammer. Hovedansvaret for udviklinasstvrinaen er på næsten alle uddannelsesområder placeret på det lokale niveau med varierende grad af deltagelse fra det centrale niveau.

På de uddannelsesområder, hvor det centrale niveau er inddraget, er det på de allerfleste af uddannelsesområderne ministeren, der har den formelle kompetence. Arbejdsmarkedsuddannelserne adskiller sig fra dette billede, idet det enten er part-sorganer eller Arbejdsmarkedsstyrelsen, der har den endelige, formelle kompetence på centralt niveau.

Daghøjskolerne, aftenskolerne og produktionshøjskolerne synes at være de eneste uddannelsesområder, hvor indholds- og udviklingsstyringen udelukkende styres på det lokale niveau dvs. af skolerne.

3.3.2. Udbudsstyring.

Tabel 3.3.2. Oversigt over udbudsstyringen på de enkelte uddannelsesområder fordelt på centralt og lokalt niveau.

Uddannelsesområde	Centralt	Lokalt
Specialarbejderuddannelserne	Styrelse/partsorgan	Skolerne
EI	Styrelse/partsorganer	Skolerne
Efterudd. af faglærte	Styrelse/partsorganer	- *)
Efteruddannelse af arbejdsledere mv.	Styrelse/partsorganer	-
Vid.gående teknikerudd.1)	-	Skolerne
Markedsøkonom, datamatik- og handelsakademiudd.	Undervisningsministeren	Skolerne
Efteruddann. af landmænd	-	Skolerne
Lov om åben uddannelse 2)	-	Skolerne
L 271 om efteruddannelse 3)		Skolerne
Enkeltfagsundervisning for voksne på HF og studentereksamensniveau	-	Skolerne
Almen voksenuddannelse 4)	-	Centerrådene
Daghøjskoler	-	Skolerne
Folkehøjskoler	-	Skolerne
Aftenskoler	-	Kredsen
Produktionsskoler	-	Kommunalbestyrelserne
Erhvervsuddannelserne	Undervisningsministeren	Skolerne
Landbrugets grundudd.	-	Skolerne
De grundlæggende social- og 5) sundhedsuddannelser	-	Kommunerne/Amtskommunerne
Søfartsuddannelserne	Styrelse	-

*) På Handels- og kontorfagernes efteruddannelsesområde er udbudsstyringen decentraliseret til lokale udvalg og/eller skoler.

1) Skolerne har i et vist omfang regionalt samarbejde om koordinering af udbudet.

2) Det frie udbud er begrænset til de uddannelser, skolerne også udbyder på heltid.

3) Det frie udbud er begrænset til bekendtgørelsens rammer for, hvad der kan opnå tilskud.

4) I henhold til loven skal kernefagene udbydes ved hvert VUC. Centerrådene tager stilling til hvilke fag, der herudover skal udbydes.

5) Amterne er skoleejere og amter/kommuner er praktikpladsansvarlige og styrer dermed udbudet, som svarer til behovet for uddannede medarbejdere på området.

Udbudsstyringen er på en lang række uddannelsesområder udelukkende placeret på det lokale niveau - for de allerflestes vedkommende ligger kompetencen på de enkelte skoler. Det gælder de videregående teknikeruddannelser, de grundlæggende **social- og sundhedsuddannelser, efteruddannelsen af landmand**, heltidsuddannelser i regi af åben uddannelse, enkeltfagsundervisning for voksne på HF og studenterek-samensniveau, almen voksenuddannelse, landbrugets grunduddannelse, daghøjskoler, folkehøjskoler, aftenskoler og produktionsskoler.

For næsten alle uddannelsesområderne gælder det, at det lokale niveau er inddraget i udbudsstyringen; men på arbejdsmarkedsuddannelserne, og erhvervsuddannelse har det centrale niveau varierende grad af bestemmende kompetence på udbudsstyringen.

Hvor det centrale niveau har del i udbudsstyringen, er det typisk ministeren der har kompetencen. En undtagelse herfor er arbejdsmarkedsuddannelserne hvor udbudsstyringen varetages af Arbejdsmarkedsstyrelsen med inddragelse af de relevante partsorganer.

På efteruddannelsesområdet tilrettelægger de faglige udvalg selv kursusudbudet indenfor det enkelte udvalgs kursusområde. Sammen med skibsassistentuddannelsen mv. adskiller disse uddannelsesområder sig ved ikke at have noget lokalt kompetenceniveau i udbudsstyringen.

3.3.3. Efterspørgselsstyring.

Tabel 3.3.3. Oversigt over efterspørgselsstyringen på de enkelte uddannelsesområder fordelt på centralt og lokalt niveau.

Uddannelsesområde	Centralt	Lokalt
Specialarbejderuddannelserne	Styrelse	Skolerne
EI	Styrelse	Skolerne
Efteruddannelse af faglærte 1)	Styrelse	- *)
Efteruddannelse af arbejdsledere mv. 1)	Styrelse	-
Videregående teknikeruddannelser	Undervisningsministeren	Skolerne
Markedsøkonom-, datamatik og handelsakademiuddannelsen	Undervisningsministeren	Skolerne
Efterudd. af landmænd	-	Skolerne
Lov om åben uddannelse	-	Skolerne
L 271 om efteruddannelse	-	Skolerne
Enkeltfagsundervisning for voksne på HF og studentersamensniveau	Undervisningsministeren	Skolerne
Almen voksenuddannelse	-	Skolerne
Daghøjskoler	-	Skolerne
Folkehøjskoler	-	Skolerne
Aftenskoler	-	Kursusudbydere
Produktionsskoler	-	Skolerne
Erhvervsuddannelserne	-	Skolerne
Landbrugets grunduddannelser	Undervisningsministeren	Skolerne
De grundlæggende social- og sundhedsuddannelser 2)	-	Kommunerne/Amtskommunerne
Søfartsuddannelserne	Styrelse	-

*) På Handels- og kontorfagernes efteruddannelsesområde er efterspørgselsstyringen decentraliseret til lokale udvalg og/eller skoler.

1) Arbejdsmarkedsstyrelsen fastsætter de generelle retningslinier for adgangen til uddannelserne efter udtalelse fra de pågældende partsorganer. Den konkrete kursistvisitation varetages af de faglige udvalg på centralt niveau.

2) Amterne er skoleejerne og amter/kommuner er praktikpladsansvarlige og styrer dermed efterspørgslen, som svarer til behovet for uddannede medarbejdere på området.

Efterspørgselsstyringen er udelukkende placeret på det lokale niveau på en lang række af uddannelsesområderne. Det gælder de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser, efteruddannelsen af landmænd, heltidsuddannelser i regi af åben uddannelse, almen voksenuddannelse, daghøjskoler, folkehøjskoler, aftenskoler, produktionsskoler og erhvervsuddannelserne.

For så vidt angår specialarbejderuddannelserne, de erhvervsforberedende kurser (EI), de videregåendeteknikeruddannelser, markedsøkonom, datamatik og handelsakademiuddannelserne, enkeltfagsundervisning for voksne på HF og studentereksamensniveau og landbrugets grunduddannelse er efterspørgselsstyringen delt mellem det centrale og lokale niveau. Efteruddannelsen af faglærte, efteruddannelsen af arbejdsledere mv. og søfartsuddannelserne er karakteriseret ved at efterspørgselsstyringen udelukkende er placeret på centralt niveau.

3.3.4. Organisationernes placering i den formelle styringsstruktur på de enkelte uddannelsesområder.

Tabel 3.3.4. Organisationernes placering i den formelle styringsstruktur på de enkelte uddannelser (repræsentation i partsorganer, skolebestyrelser og lignende) på centralt og lokalt niveau.

Uddannelsesområde	Centralt	Lokalt
Specialarbejderudd.	x	x
EI	x	x
Efterudd. af fagl. 1)	x	-
Efteruddannelse af arbejdsledere 1)	x	-
Videregående teknikeruddannelser	x	x
Markedsøkonom-, datamatik- og handelsakademiuddannelsen	-	-
Efteruddannelse af landmænd	-	-
Lov om åben uddannelse	-	x
L 271 om efterudd.	x	x
Enkeltfagsundervisning for voksne på HF og studentersamensniveau	-	-
Almen voksenuddannelse	-	x
Daghøjskoler	-	-
Folkehøjskoler	-	-
Aftenskoler	-	-
Produktionsskoler 2)	-	x
Erhvervsuddannelserne	x	x
Landbrugets grundudd.	x	x
Grundlæggende social- og sundhedsuddannelser	x	x
Søfartsuddannelserne	x	(x) 3)

1) På de 2 uddannelsesområder findes ingen formel styringsstruktur det lokale niveau, derfor heller ingen mulighed for partsrepræsentation på det niveau.

2) Hele styringer placeret på lokalt niveau, derfor heller ingen mulighed for partsrepræsentation på det niveau.

3) Organisationerne er repræsenteret i bestyrelserne på maskinmesterskolerne.

Tabel 3.3.4 viser om organisationerne er placeret på centralt og/eller lokalt niveau i den formelle styringsstruktur på de enkelte uddannelser.

Et X i tabellen markerer, om organisationerne er repræsenteret på centralt og/eller lokalt niveau (repræsentation i partsorganer, skolebestyrelser og lignende).

Indenfor arbejdsmarkedsuddannelserne, de videregående teknikeruddannelser, de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser, erhvervsuddannelserne og landbrugets grunduddannelser er organisationerne repræsenteret på begge niveauer i styringsstrukturen. Den anden yderpol udgøres af markedsøkonom, datamatik- og handelsakademiuddannelserne, efteruddannelse af landmænd, enkeltfagsundervisning for voksne på HF og studentereksamensniveau, daghøjskoler, folkehøjskoler og aftenskoler hvor organisationerne ikke indgår i den formelle styringsstruktur.

På de øvrige uddannelsesområder er organisationer enten placeret i styringsstrukturen på lokalt eller centralt niveau.

Kapitel 4. Økonomistyring

4.1. Finansieringsform og økonomistyring indenfor arbejdsmarkedsuddannelserne

Specialarbejderuddannelse, EI, LAMU og flygtningeuddannelse afholdes på AMU-centrene (både selvejende institutioner og statsskoler). Inden for efteruddannelse af faglærte samt efteruddannelse af arbejdsledere, teknikere mv. varetages kursusiværksættelsen af de respektive faglige efteruddannelsesudvalg, som entrerer med uddannelsesinstitutionerne om afholdelse af kurser inden for udvalgets område. Størstedelen af disse kurser **afholdes** på erhvervsskoler (tekniske skoler og handels-skoler).

4.1.1. Beskrivelse af det nuværende økonomistyringssystem på AMU-centrene.

De statslige udgifter til arbejdsmarkedsuddannelser dækkes ved rammebevillinger på finansloven til de enkelte uddannelsesområder. Staten organiserer og afholder udgifterne til arbejdsmarkedsuddannelser, og fastsætter udgiftsniveauet.

Staten benytter sig af en økonomisk rammestyring, hvor Folketinget vedtager de overordnede rammer for de enkelte uddannelsesprogrammer. Bevillingerne til de enkelte uddannelsesprogrammer fordeles efter drøftelse i de respektive uddannelsesudvalg til de enkelte AMU-centre som bloktilskud tilknyttet aktivitetsmål.

Ud over disse bloktilskud finansieres aktiviteterne på AMU-centrene ved salg af kurser som indtægtsdækket virksomhed.

Bloktilskuddene til AMU-centrene er tilknyttet aktivitetsmål, og derved er staten sikret et givet aktivitetsniveau. Brugerne er sikret et (omend begrænset) udbud af efteruddannelse, og producenterne har et økonomisk planlægningsgrundlag, der principielt rækker 4 år frem i tiden, og reelt 1 år.

4.1.1.a. Hovedprincipper for økonomistyring af AMU-centrene.

Den samlede styring af AMU kan opdeles i følgende elementer:

Indholdstyring
Kapacitetstyring
Aktivitetstyring
Økonomistyring

Aktivitets- og økonomistyring hænger selvsagt meget tæt og direkte sammen, men det er væsentligt at understrege, at alle 4 elementer er indbyrdes afhængige; man kan altså ikke fastlægge økonomistyringsprincipper uden at inddrage de øvrige styringselementer.

De hovedformål, der ligger til grund for den eksisterende økonomistyring af AMU-centrene, er en vægtning af følgende hensyn:

at sikre, at de bevillingsmæssige rammer, der er fastsat på finansloven, overholdes,
at sikre et givet **aktivitetsomfang** i forhold til forbruget,
at sikre en høj grad af decentralisering.

Princippet i AMU-systemets bloktilskudsordning er, at hvert enkelt AMU-center ved finansårets start får et bloktilskud (en driftstilskudsramme) til hvert af de uddannelsesprogrammer, der afholdes på centrene. Inden for hver af disse rammer fastlægger det enkelte center selv sit konkrete kursusudbud.

For at sikre hensynet til udgiftstyringen er der således fastlagt en øvre grænse for hvert enkelt centers udgifter. Udmeldingen af bloktilskuddet har endvidere et effektiviseringselement, idet der samtidig udmeldes en samlet aktivitetsforudsætning. Denne aktivitetsmålsætning fastsættes, således at den tilskynder til øget produktivitet.

Konkret beregnes bloktilskudsrammen således, at det enkelte centers faste udgifter (husleje/prioritetsydelsersamt lønudgifter til administration mv.) fastsættes, og der

beregnes herefter en gennemsnitlig kursusugepris for AMU-centrets øvrige **"variable"** udgifter (faglærere, materialer mv.). På den baggrund udmeldes et samlet bloktilskud til centret til dækning af samtlige centrets udgifter. Centret er ikke bundet af opdelingen i faste og variable udgifter, denne opdeling foretages som et beregningsgrundlag, og for at kunne sammenligne udgiftsstruktur mellem centrene med henblik på økonomistyring og kontrol af forbruget.

Det skal dog understreges, at der for så vidt angår specialarbejderuddannelsen og EI ikke er tale om et egentligt taxametertilskud, som det fx kendes inden for erhvervsuddannelserne. Styrelsen accepterer i en vis udstrækning, at et AMU-centers aktivitetomfang afviger fra det aktivitetsmåltal, som forudsættes i forbindelse med udmelding af bloktilskudsrammen. Sammenhængen mellem bloktilskudsrammen og det tilknyttede aktivitetsmål er baseret på en forudsat kursussammensætning (en gennemsnitsberegning baseret på foregående års aktivitetssammensætning på centret), og der skal være mulighed for, at det enkelte AMU-center fra år til år og i løbet af året kan variere kursussammensætningen (-udbuddet) i forhold til den aktuelle efterspørgsel (behov). Sådanne variationer kan betyde forskydninger fra billigere kurser til dyrere kurser eller omvendt, hvilket ændrer den gennemsnitlige kursusugepris og dermed det aktivitetsomfang, som centret kan afholde inden for den givne bloktilskudsramme.

Det enkelte center har endvidere mulighed for inden for en snæver ramme at foretage investeringer i udstyr i stedet for at afholde aktivitet. Endelig vil Arbejdsmarkedsstyrelsen kunne give tilladelse til, at større investeringer på det enkelte AMU-center afholdes af den udmeldte bloktilskudsramme.

Inden for programmerne til LAMU og flygtninge er der derimod tale om et næsten rent taxameterprincip, idet centrene for disse programmer modtager refusion for de faktisk afholdte aktiviteter ud fra en på forhånd fastsat pris pr. kursusuge.

Den decentrale indflydelse er sikret ved, at AMU-centrene selv tilrettelægger kursusudbuddet inden for de enkelte programmer, og i princippet er det enkelte center frit stillet med hensyn til anvendelsen af bloktilskuddet under forudsætning af, at det udmeldte aktivitetsmåltal overholdes.

Den decentrale kursusplanlægning foregår i et tæt samarbejde med adskillige interessenter, herunder branchekontaktgrupper, lokale virksomheder, arbejdsmarkedsnævnene/AF, A-kasser og mange flere. Den decentrale planlægning tilrettelægges i overensstemmelse med den overordnede og generelle prioritering, der finder sted fra centralt hold. Centralt består opgaven således i at udstikke overordnede mål samt at overvåge, at bloktilskuddene bliver anvendt til det formål, det politisk er bestemt, de skal anvendes til.

Endvidere indgår kapacitetsstyring som en central opgave. Der afsættes efter drøftelse i Uddannelsesudvalget for specialarbejdere en andel af den samlede bevilling til uddannelsesområdet til **udstyrsanskaffelser over 100.000 kr.**, og der fastlægges en prioritering/fordeling mellem de enkelte brancheområder. Beslutning om de konkrete udstyrsanskaffelser inden for det enkelte brancheområde sker i brancheudvalget i samarbejde med AMU-centrene og Arbejdsmarkedsstyrelsen.

4.1.1.b. Nærmere beskrivelse af økonomistyringen af AMU-centrene.

Med udgangspunkt i det komplekse forhold mellem økonomi, uddannelsesplanlægning og gennemførelse skal der foretages en løbende vurdering og prioritering af indsatsen på AMU-området, i forhold til de økonomiske rammer arbejdsmarkedsuddannelserne er underlagt.

Uddannelsesrådet indgår i vurderingen af det samlede uddannelsesbehov inden for arbejdsmarkedsuddannelserne, og indgår derved i den overordnede beslutningsproces omkring allokering af ressourcer til de enkelte uddannelsesprogrammer.

Uddannelsesudvalget for specialarbejdere indgår i den konkrete vurdering af behovet inden for de enkelte uddannelsesprogrammer. Således foregår der en løbende vurdering af indsatsen, såvel økonomisk som aktivitetsmæssig, på specialarbejderuddannelsen i Uddannelsesudvalget for specialarbejdere.

AMU-centrets bestyrelseforstander har det formelle ansvar for aktivitets- og økonomistyringen. For så vidt angår kapacitetsstyringen er der i løbet af de seneste år sket en yderligere uddelegering af ansvar til AMU-centrene. Centrene kan således indgå aftaler om leje af bygninger mv. i det omfang, det ikke øver indflydelse på

de udmeldte driftstilskud. Herudover har centrene mulighed for at omprioritere mellem kvantitet og kvalitet, dvs. mellem dyre/billige kurser og mellem aktivitet/udstyrsanskaffelser (jf. ovenfor).

Centret har ansvaret for den daglige administration og styring af de udmeldte driftstilskudsrammer og aktivitetsmåltal.

Aktivitetsstyring inden for AMU-området skal nødvendigvis være meget fleksibel, da kursusplanlægningen på AMU-centrene er kendetegnet ved en løbende tilpasning af kursusudbuddet til det lokale arbejdsmarkeds behov. Dette betyder ofte en kort planlægningshorisont, hvilket understreges af, at op mod 60 pct. af den oprindeligt planlagte aktivitet på et center kan ændres i løbet af et budget-/finansår.

Centrets reaktionstid, dvs. tiden til at reagere på ændrede uddannelsesbehov på det lokale arbejdsmarked, varierer bl.a. med hvilken aktivitet, der er tale om, men i lige så høj grad med, hvordan aktiviteten finansieres.

På såvel IDV- som UTB-området er usikkerheden med hensyn til hvor stor en aktivitet der skal planlægges med et givent finansår særlig stor, eftersom centret ikke kender omfanget heraf ved årets begyndelse.

Da disse aktiviteter imidlertid er af afgørende betydning for at få det samlede budget på et AMU-center til at hænge sammen, skal der, under en vis usikkerhed, arbejdes med en aktivitetsforudsætning svarende til et indtægtsgrundlag, der får budgettet til at hænge sammen.

Det centrale i AMU-centrenes økonomistyringsprinciper således, at udgiftsniveauet på kort/mellemlangt sigt må betragtes som relativt uelastisk, da de faste driftsudgifter udgør en væsentlig del af det samlede udgiftsniveau.

Vægten i økonomistyringen er derfor lagt på indtægtsstyringen, hvor aktivitetsstyringen samtidig er forbundet med størst usikkerhed, jf. ovenfor.

Styrelsen er i forhold til aktivitets- og økonomistyringen at betragte som kontrolinstans, da ansvaret er uddelegeret til AMU-centrene.

Styrelsen skal sikre, at de udmeldte driftstilskudsrammer og aktivitetsmåltal overholdes og gribe ind, hvor dette ikke er tilfældet.

Styrelsens kontrolredskab i forhold til økonomistyringen isoleret set består af en løbende indrapportering fra centrene. Der foretages månedsvis afrapportering omkring forbrugstal, kvartalsvise og halvårslige afrapporteringer omkring faktiske og forventede aktivitetstal.

Hvis det ved indrapporteringerne fra centrene viser sig, at der ikke er den forventede sammenhæng mellem bevilling og aktivitet på det enkelte AMU-center, har Arbejdsmarkedsstyrelsen mulighed for at gribe ind og foretage justeringer i bloktilskuddet.

Hertil kommer, at styrelsen i forbindelse med det stigende antal af finansieringsformer har set sig nødsaget til at gå ind i en nærmere kontrol af centrenes samlede budgetter, hvor indtægter/udgifter i forbindelse med afholdelse af aktiviteter finansieret over IDV og UTB bliver af fortsat større betydning for den samlede økonomistyring.

4.1.2. Beskrivelse af det nuværende økonomistyringssystem for efteruddannelsen af faglærte, samt for arbejdsledere mv.

4.1.2.1. Generelt.

De faglige efteruddannelsesudvalg udarbejder aktivitets- og budgetforslag inden for deres eget område.

Uddannelserne foregår på de uddannelsesinstitutioner, der er godkendt til at gennemføre den grunduddannelse, som efteruddannelsen knytter sig til (erhvervsskolerne), på teknologiske serviceinstitutioner, på AMU-centre, på selvejende efteruddannelsesinstitutioner, og kan desuden foregå på andre uddannelsessteder eller på virksomheder.

4.1.2.2. Økonomistyring.

På det økonomiske/bevillingsmæssige område bliver forslag til bevillingsfordeling mellem de faglige udvalg forelagt til drøftelse i **henhold** vis Uddannelsesudvalget for faglærtes Efteruddannelse og Kontaktudvalget (udvalget for arbejdsledere og teknikere) forud for finansårets begyndelse.

Efter drøftelse af forslag til bevillingsfordeling i Uddannelsesudvalget for faglærtes Efteruddannelse og Kontaktudvalget, udmelder styrelsen bloktilskudsrammer til udvalgene for det kommende finansår, med angivelse af det antal kursusuger udvalget forudsættes at kunne afholde for den tildelte driftstilskudsramme.

Af hensyn til en optimal ressourceudnyttelse sker der en omdisponering af de udmeldte tilskudsrammer 2 gange årligt, hvilket kan indebære, at der flyttes midler fra et fagligt efteruddannelsesudvalg til et andet, hvis efterspørgslen/behovene tilsiger dette.

Inden for de tildelte tilskudsrammer og de anførte aktivitetsforudsætninger kan udvalgene selvstændigt iværksætte kursusaktivitet. Dette er dog under forudsætning af, at der foreligger en godkendt undervisningsplan og et ajourført afregningsgrundlag for den planlagte kursusaktivitet. Udvalgene har således mulighed for inden for de angivne rammer, løbende at omprioritere uddannelsesudbuddet i takt med skiftende behov på arbejdsmarkedet. Via kvartalsvise opgørelser over afholdt aktivitet følger AMS og udvalgene den afholdte kursusaktivitet.

4.1.2.3. Udstyr.

Hvad angår betaling for at gennemføre arbejdsmarkedsuddannelser (efteruddannelse af faglærte samt efteruddannelse af arbejdsledere, teknikere mv.) på erhvervsskolerne, er der siden 1984 blevet betalt for den gennemsnitlige andel af samtlige de udgifter, som AMU-uddannelsesaktiviteten udgør af det samlede **undervisningstimal** på erhvervsskolerne (andelsprincippet). Arbejdsministeriet har på sin side anerkendt, at AMUs efteruddannelse af faglærte samt efteruddannelse af arbejdsledere, teknikere mv. principelt søges gennemført på erhvervsskolerne, og Undervisningsministeriet har forpligtet sig til at sikre, at den nødvendige kapacitet og det nødvendige udstyr er til stede. AMU-uddannelsesaktiviteterne indgår derved i er-

hvervsskolernes faste planlægning, og der bliver betalt for de langsigtede gennemsnitsudgifter gennem 3 aftalte satser, som bliver **PL-reguleret** en gang om året med udgangspunkt i Finansministeriets regulering af bevillingerne til de respektive skoleformer. De tre satser er henholdsvis lærerløn, lokaleleje og administration.

Hvad angår udstyr skelnes der mellem dublerende udstyr og **supplerende** udstyr.

Ved **dublerende** udstyr forstås udstyr, der allerede forefindes på erhvervsskolerne, men ikke nødvendigvis i tilstrækkeligt omfang. Dublerende udstyr finansieres i princippet af Undervisningsministeriet. AMU betaler en særlig sats for benyttelse af dette udstyr. Satsen udregnes efter andelsprincippet, som en udstyrssats pr. klassesstime. Beløbet opsamles i Arbejdsmarkedsstyrelsen og overføres direkte til Undervisningsministeriets Erhvervsskoleafdeling. For så vidt angår dette udstyr forpligter Undervisningsministeriet sig til at sikre tilstrækkelig udstyrskapacitet på skolerne til afholdelse af de aftalte AMU-uddannelsesaktiviteter.

Ved **supplerende** udstyr forstås udstyr, der endnu ikke er indført i grunduddannelserne, eller er planlagt indført i grunduddannelserne på et senere tidspunkt. Tilskud til supplerende udstyr finansieres af Arbejdsministeriet.

4.2. Økonomistyringen på erhvervsskolerne

4.2.1. Generelt om økonomistyringen på erhvervsskolerne.

Hovedhensigten med den valgte økonomistyring har været effektivt, at sikre en overensstemmelse mellem de centralt fastlagte økonomiske rammer og de løbende bevillingsbehov, samt gennem decentralisering af de væsentlige økonomiske beslutninger at sikre en mere effektiv udnyttelse af de økonomiske ressourcer.

Erhvervsuddannelsessystemet er præget af et betydeligt antal uddannelser, med et meget varieret indtag, og som gennemføres som vekseluddannelse med (ofte kortere) skoleophold mellem praktikophold.

Forudbedømmelse af søgning til uddannelsesområdet, der har en årlig tilgang på godt 50.000, er vanskelig. Dette skyldes dels **"konkurrence"** fra andre ungdomsudannelser, dels det faktum at fortsættelse af uddannelsen efter den første indledende periode på 20 eller 40 uger er betinget af, at eleven indgår en uddannelsesaftale. Derved bliver lære- og praktikpladssituationen et væsentligt element i aktivitetssudviklingen.

Usikkerheden i planlægningsgrundlaget vanskeliggør endvidere central planlægning af aktivitetsudbuddet på de ialt 57 tekniske skoler og 56 handelsskoler.

Gennem etablering af fri adgang og den enkelte skoles friere valg af udbud af uddannelse, overlades beslutninger vedrørende dette område til brugere og producenter - det vil sige at markeds kræfter får større betydning. Som reguleringselement indgår økonomien - idet skolerne får et tilskud (en betaling) pr. elev. Da samtidig centrale krav til holdstørrelser, elevtimetal, tilrettelæggelse af lærernes arbejdstid, samt undervisningens tilrettelæggelse i øvrigt er fjernet, lempet eller gjort mere fleksible, må skolerne ud fra det tilskud pr. elev, som de modtager, selv træffe beslutninger vedrørende ressourceanvendelse.

Ideen er, at økonomiske incitamenter skal sikre et udbud svarende til behovet samt sikre en effektiv ressourceudnyttelse.

4.2.2. Tilskudssystemet på erhvervsskolerne.

Tilskud til erhvervsskolerne ydes som et bloktilskud til den enkelte skole, opdelt i tilskud til de direkte undervisningsudgifter og tilskud til fællesudgifter.

4.2.2.a. Tilskud til de direkte undervisningsudgifter.

Tilskud til de direkte undervisningsudgifter ydes efter taxametersystemet, det vil sige at der ydes et tilskud pr. elev.

Taxametret består af 2 dele: et objektivi aktivitetsmål og en takst.

Aktivitetsmålet er årselever. En årselev er betegnelsen for 40 elevuger, hvor eleven anvender hele sin ugentlige arbejdsindsats på skolearbejde (incl. hjemmearbejde).

En årselev kan dække over for eksempel en elev, der får undervisning på skole i 40 uger, eller 40 elever, der får undervisning på skole i en uge hver.

Taksten er det beløb, der gives i tilskud pr. årselev. Taksten fastlægges i de årlige finanslove for større grupper af uddannelser. Uddannelserne er opdelt i grupper ud fra uddannelsernes udgiftsbehov til gennemførelse af undervisningen, og hver gruppe har én taxametertakst.

De direkte undervisningsudgifter omfatter fire elementer:

- 1) Lærerlønudgifter
- 2) Lønudgifter til andet personale, der bistår ved undervisningens gennemførelse (fx værkstedsassistenter)
- 3) Materialeudgifter, lærebøger/læremidler mv.
- 4) Udgifter til apparatur (udstyr).

Ved takstfastlæggelsen fraregnes forventede indtægter knyttet til de enkelte uddannelser, hvilket primært vil dreje sig om salg af produkter, som fremstilles i forbindelse med undervisningen.

Opdelingen af uddannelser i grupper er baseret på generelle objektive kriterier, og disse kriterier er fastlagt af ministeren efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet.

For uddannelserne i henhold til erhvervsuddannelsesloven er taxametertilskuddet lovbundet, det vil sige at faktiske antal elever bestemmer tilskuddet: kommer der færre, får man mindre. Det har sin baggrund i, at der er fri adgang til uddannelserne.

For øvrige uddannelser, hvor tilgangen styres centralt, bliver der også taxametertilskud, men det er et "rammetilskud", der fastlægges ud fra den fastlagte tilgang.

I alle uddannelsesbekendtgørelser er varigheden af uddannelsen fastlagt, således at årselevberegningen er objektiv og sammenlignelig.

De i finansloven fastlagte takster er udtryk for politiske beslutninger om den økonomiske standard, og skolerne må tilpasse deres tilrettelæggelse af uddannelserne til den økonomiske standard, som bevilges af politikerne.

Tilskuddet reguleres løbende i forhold til det faktiske antal årselever.

Finansieringen af skolernes udstyr sker over taxametertilskuddet, idet en andel af taksten beregningsmæssigt er forudsat som bidrag til skolens udstyrsinvesteringer. Skolen må således også på investeringssiden selv prioritere midlerne.

4.2.2.b. Tilskud til fællesudgifter.

Fællesudgifterne består af udgifterne til

bygningsdrift, herunder husleje, prioritetsrenter m.v,
ledelse og administration,
skolehjem samt
diverse andre udgifter, der er fælles for skolen.

Tilskuddet er et rammetilskud, hvorved forstås at den på finansloven fastlagte bevillingramme er afgørende for tilskuddets størrelse, og at der ikke inden for det enkelte finansår sker en løbende regulering af tilskuddet i forhold til det faktiske antal årselever.

Beregningen sker således én gang ved finansårets start.

Tilskudsmodellen er en fordelingsmodel, der bygger på antallet af årselever fra det foregående år.

Fællesudgiftsmodellen opdeler tilskuddet i følgende elementer:

- 1) Grundtilskud og tillæg til grundtilskud pr. skole
- 2) Årselevafhængigt tilskud til fællesudgifter
- 3) Tilskud til husleje, prioritetsrenter, skatter og afgifter
- 4) Regulering for anciennitet, aldersreduktion og stedtillæg

1. Grundtilskud pr. skole.

Fællesudgifter (til ledelse og administration) beregnes med udgangspunkt i fastsatte satser for grundtilskud pr. skole, samt satser og retningslinier for tildeling af tillæg for den enkelte skole, for eksempel som følge af skoleform (handels- eller teknisk skole), bestemte uddannelser/uddannelsesområder eller andre kriterier.

2. Årselevafhængigt tilskud til fællesudgifter.

På basis af sidste finansårs antal årselever pr. skole beregnes et tilskud til fællesudgifter.

Det årselevtalsafhængige tilskud til fællesudgifter til ledelse, administration og bygningsdrift beregnes med udgangspunkt i antallet af årselever og henholdsvis en sats pr. årselev og en sats pr. normeret m² pr. årselev.

Alle uddannelser er tillagt en arealnorm. Der anvendes 4 standardnormer, der omfatter 90 % af uddannelserne.

3. Tilskud til husleje.

Som udgangspunkt omfatter tilskuddet samtlige udgifter til husleje, uanset om det er udgifter i forbindelse med huslejekontrakter eller prioriteringsrenter mv. i forbindelse med egne bygninger. Herefter reguleres ud fra forholdet mellem det faktiske arealforbrug og det normerede arealforbrug.

Det normerede arealforbrug beregnes ud fra antallet af årselever pr. uddannelse i året forud ganget med det normerede antal m² pr. elev pr. uddannelse. Dette normerede areal sammenholdes med skolens faktiske arealforbrug. Forskellen mellem det faktiske og det normerede areal ganges med den årligt fastsatte takst pr. m². Herved fremkommer det beløb, de faktiske huslejeudgifter skal reguleres med.

Det samlede tilskud tildeles som et bloktilskud. Skolen kan frit disponere over de tilskud, som skolen får, uanset om det er taxametertilskud til de direkte undervisningsudgifter eller det er rammetilskud til fællesudgifterne. En forudsætning er dog at uddannelsesbestemmelserne for de enkelte uddannelser opfyldes, og at der undervises det antal årselever, som taxametertilskuddet er betinget af.

Tilskuddene er således ikke øremærket og det følger desuden heraf, at tilskuddene ikke er opdelt i lønsum og andre udgifter. Der kan derfor ske en fri sammensætning af udgifter og udgifter til administration, bygningsdrift mv., så længe uddannelsesmålene nås gennem den samlede undervisning, og så længe øvrige regler og aftaler overholdes. Der kan også spares op for eksempel til udstyr og andre investeringer, ligesom eventuelle indtægter må bruges af skolerne.

Der er således tale om en vidtgående frihed, men dermed også et større ansvar for skolerne, der således selv i langt højere grad skal disponere, planlægge 'mv.

4.2.2.c. Andre tilskud.

Der er endvidere etableret en række puljebevillinger, hvorfor skoler mv. kan søge tilskud til særlige formål. Eksempelvis kan nævnes en bevilling til forsøg og udvikling.

Endvidere kan søges lån til skoleformål samt lån eller tilskud til skoler i en særlig vanskelig økonomisk situation.

4.2.3. Planer om ændringer af økonomistyringssystemet inden for erhvervsskoleområdet.

Der arbejdes for tiden med en model, der i højere grad også vil gøre tilskuddet til husleje, prioritetsrenter mv. afhængig af elevtallet - et såkaldt lokaletaxameter.

4.2.4. Samspilsproblemer set fra erhvervsskolerne.

Erhvervsskolerne indgår også i andre uddannelsessammenhænge end erhvervsuddannelserne. Således efteruddannelse af faglærte, uddannelsesstilbud til langtidsledige og **IDV-baserede** kursustilbud.

Finansieringen heraf **sker** fra andre kilder end Undervisningsministeriet, ligesom det sker i konkurrence med andre undervisningsinstitutioner specielt AMU-centrene.

I den forbindelse er det afgørende problem, at disse aktiviteter skal finansieres fuldt ud ved betaling af "**kursuskøberen**". Skolen skal også have et bidrag til fællesudgifterne incl. husleje, prioritetsrente mv., idet det tilskud, som skolen modtager fra

Undervisningsministeriet alene er beregnet på grundlag af den aktivitet, som Undervisningsministeriet er ansvarlig for.

Tilskuddet fra Undervisningsministeriet til fællesudgifter er således **ikke** en bevilling, der forudsættes fuldt ud, at dække skolens fællesomkostninger. Der beregnes kun husleje, bygningsdrift mv. for de m², som antages at blive benyttet til de af Undervisningsministeriet finansierede aktiviteter.

Skolerne kan således ikke ved den økonomiske kalkulation udelade dele af udgifterne.

4.3. Åben uddannelse

Økonomistyringssystemet for åben uddannelse følger samme hovedprincipper som økonomistyringen for erhvervsuddannelserne.

Åben uddannelse er i modsætning til erhvervsuddannelserne en rammebelagt konto på finansloven. På finansloven fastsættes også tilskudssatserne (taxametre) for de enkelte uddannelser. Taxametret fastsættes som et statstilskud pr. årselev. Der anvendes samme årselevdefinition som for heltidsuddannelserne.

Det elevafhængige taxametertilskud omfatter følgende udgiftsarter: lærerløn, løn til andet personale, materiale og udstyr til undervisningens gennemførelse, lønudgifter og øvrige udgifter til studieadministration, bygningsdrift, studievejledning og information samt eventuel tilpasning af **uddannelserne** til voksne. Taxametertilskuddene pr. årselev ligger i 1992 i intervallet 8.000-32.000 kr. pr. årselev. Tilskud til husleje og kapitaludgifter sker over skolernes ordinære budgetter.

Da åben uddannelse skal tilrettelægges, så eleven samtidig kan fastholde et arbejde på fuldtid foregår undervisningen som oftest i aftentimerne og i weekenderne. Der er derfor ved indregning af fællesområdeudgifter taget udgangspunkt i, at apparatur - og lokaleudnyttelsen især er udnyttelse af ledig kapacitet.

Ud over det statslige taxametertilskud pr. årselev kan skolen frit fastsætte en deltagerbetaling. Åben uddannelse defineres principielt som indtægtsdækket virksomhed, men under kategorien ikke kommercielle aktiviteter. Det betyder, at skolerne er fritaget for at aflevere 10 % af omsætningen til staten.

Staten yder alene tilskud til aktive elever. Teknisk sker det på den måde, at skolen i marts og oktober hvert år opgør antallet af elever, der har betalt for det pågældende semesters undervisning, omregner antallet af elever til årselever og ganger med den taxametersats, der gælder for det pågældende enkeltfag/deltidsuddannelse. Denne opgørelse, der attesteres af skolens revisor indrapporteres derefter til Undervisningsministeriet, der efterfølgende anviser tilskuddet for det pågældende semester. Skolerne kan fra 1992 frit udbyde alle de uddannelser, de udbyder som heltidsuddannelser på åben uddannelsesvilkår. Dette gælder dog ikke praktik eller praktikpladskompenserende undervisning. Derudover udbydes en række deltidsuddannelser alene som åbne uddannelser. Her er det fortsat undervisningsministeren, der godkender på hvilke skoler de udbydes. I praksis godkendes samtlige skoler som udbydere. Fx kan den nye revisoruddannelse udbydes på alle handelsskoler, hvis de ønsker det.

Der vil fremover blive udsendt et årligt takstkatalog, hvor samtlige erhvervsrettede heltidsuddannelser (under Undervisningsministeriet) vil være indplaceret i taxametergruppe, samt naturligvis de uddannelser, der alene udbydes som åbne uddannelser. Herudfra vil skolen forlods kunne regne ud, hvilke statslige tilskud den vil kunne regne med for et givet antal årselever. Derefter kan skolen afgøre, hvad den vil udbyde (af sine heltidsuddannelser), hvilken deltagerbetaling den vil udbyde til, selv tilrettelægge undervisningen, afgøre holdstørrelse, fastsætte timetal, selv dispensere fra adgangskrav, fastlægge evt. adgangsbegrænsningskriterier (dog ikke lodtrækning og alder). Åben uddannelse kan også frit tilrettelægges som fjernundervisning. Forudsætningen for statstilskuddet er alene, at der er brugere (eller deres arbejdsgiver), der er villig til at betale deltagergebyret, at undervisningen tilrettelægges, så man kan fastholde et heltidsarbejde samt at alle, der opfylder adgangskravene kan søge.

Åben uddannelse kan også tilrettelægges som særligt tilrettelagte kurser typisk for en enkelt virksomhed. I sådanne tilfælde vil der være mulighed for tilrettelæggelse i dagtimerne. Til gengæld er der ikke mulighed for statstilskud og undervisningen gennemføres efter de ordinære regler om indtægtsdækket virksomhed.

4.4. Efteruddannelseskurser efter L 271

Staten kan yde tilskud til nedsættelse af deltagerbetalingen for kurser afholdt efter L 271 (erhvervsrettet efteruddannelse). Der ydes alene tilskud til kurser afholdt af institutioner under Undervisningsministeriet, som sigter mod målgruppen mellem faglærte og akademikere med lang akademisk uddannelse. Målgruppen omfatter ansatte i den private sektor. Derudover skal kurserne omfatte en række kriterier fastsat i bekendtgørelsen.

Indtil 1992 har ministeriet forhåndsgodkendt de kurser, der kunne ydes tilskud til. Dette system ændres i 1992, således at skolen selv afgør, om et kursus falder inden for bekendtgørelsens rammer. Skolen kan helt frit tilrettelægge kurserne. Der forudsættes, at der derved kan ske en fleksibel tilrettelæggelse i overensstemmelse med brugernes (virksomhedernes) behov. Andre uddannelsessøgende, der har de samme uddannelsesbehov som målgruppen, kan også deltage i kurserne. Der ydes fra 1992 en tilskudssats på 20 kr. pr. elevtime til samtlige deltagere. Skolerne kan udbyde så mange kurser de vil, med det indhold de vil (inden for bekendtgørelsens meget brede rammer) og som der er kunder til. Kurserne kan både tilrettelægges som dagundervisning, som aftenundervisning og som fjernundervisning. Tilskuds-satsen er den samme. Afregning af tilskud sker p.t. løbende, men vil blive ændret til et par årlige afregningsterminer.

Tilskud til L 271 ydes over samme hovedkonto som tilskud til åben uddannelse.

En væsentlig del af midlerne til L 271 ydes som tilskud til nyudvikling af kurser på særlige frontområder (30-40 mill. kr. om året). Der forudsættes en medfinansiering fra kursusudviklernes side på mindst 30 % for at sikre brugerrelevans. Der kan også ydes udviklingstilskud (og -lån) til private kursusudbydere mv. - altså en bre-

dere kreds end den kreds af institutioner, der kan opnå tilskud til nedsættelse af kursuspriisen.

4.5. Almen Voksenuddannelse (AVU)

Ressourcetildelingen til AVU er baseret på en decentral vurdering af voksnes behov for kompetencegivende almen uddannelse. Udgangspunktet for denne behovsvurdering er dels et samfundsmæssigt nyttehensyn (kvalificering til arbejdsmarkedet, socialt aspekt, demokratisaspekt), dels et fordelingspolitisk princip om en uddannelsesret, for kortuddannede voksne. De voksne, der i det primære skoleforløb kun i mindre grad har trukket på uddannelsessystemet, gives gennem AVU en anden chance for at supplere op til et niveau svarende til folkeskolens.

For at uddannelsesretten kan siges at være opfyldt, må der være tale om et reelt uddannelsesstilbud. Det betyder, at fagudbud og tilrettelæggelse må planlægges ud fra de konstaterede behov for denne undervisning. Samtidig må der tilstræbes størst mulig spredning af kursusudbuddet. På den anden side skal det sikres, at de enkelte voksenuddannelsescentre kan tilbyde en fagrække, som er bred nok til at give voksne den formelle kompetence, som er uddannelsens kendetegn.

Ud fra disse overordnede behovskriterier samt ud fra fastsatte principper vedrørende **udbudsforpligtelsen** afsætter amtskommunerne rammebudgetter til hvert enkelt **VUC**. Mere konkret om grundlaget for ressourcetildelingen fremgår det af AVU-loven,

at amtskommunen skal sikre, at alle, der er fyldt 18 år, kan modtage undervisning,

at der påhviler amtskommunen en forpligtelse til at udbyde en afgrænset fagrække (kernefagene) mindst en gang årligt på hvert VUC,

at der i amtet som helhed skal gives et alsidigt fagudbud indeholdende en rimelig del af tilbudsfaciliteterne.

Det forudsættes, at budgetrammerne fastsættes på baggrund af den faktiske undervisningsaktivitet målt i elevtimer, og den elevtilgang, der kan forventes ud fra en behovsvurdering.

Der er generelt set givet stor frihed til decentral styring af AVU, og hermed er der lagt op til en regional uddannelsespolitisk prioritering. Det gælder bl.a. med hensyn til valg af centerstruktur, sammensætning af uddannelsesudbud, tilrettelæggelsesform og holdetablering samt med hensyn til samarbejdsrelationerne.

4.6. Daghøjskoler

Før 1/1-91 havde daghøjskolerne ikke selvstændigt lovgrundlag med tilhørende tilskudsregler. Finansieringen skete ad mange kanaler, typisk lovbundne tilskud i henhold til **fritidsundervisningsloven** suppleret med kommunale beskæftigelsesmidler og statslige forsøgs- og udviklingsmidler.

Med lov 411 af 13/6-90 fastslås det, at daghøjskolerne skal være lokalt forankrede som en del af den lokale folkeoplysnings- og beskæftigelsespolitik.

Daghøjskolerne er selvejende institutioner, hvis vedtægter, budget og regnskaber skal godkendes af den tilskudsgivende kommune. Hermed fastslås skolernes placering i det kommunale regi.

Kommunen afgør om den vil yde tilskud, hvordan tilskud skal beregnes, hvilke vilkår der knyttes til tilskuddene og hvor stort tilskuddet skal være. Der er med andre ord tale om kommunal rammestyring.

Der har ikke på nuværende tidspunkt udmøntet sig en praksis for, hvorledes kommunerne administrerer økonomistyringen, men tilskud efter en konkret vurdering af den enkelte skoles ansøgning må anses for den mest udbredte.

Det statslige tilskud ydes som et fast beløb pr. udnyttet helårsplads. Størrelsen af denne sats fås ved at dividere finanslovsbevillingen med antallet af godkendte

pladser. **Denne størrelse** (23.000 kr. pr. helårselev i 1991) ligger fast uanset om det gennemførte årselevtal bliver mindre end det godkendte.

Ud over dette beløbsmæssige loft er der fastsat et loft på 45 % af den samlede kommunale og statslige finansiering. Herved fastholdes kommunerne som den ansvarlige offentlige myndighed.

Begrundelsen for statstilskuddet er dels ønsket om et incitament for kommunal engagement, dels et hensyn til de aktive kommuner, idet de tidligere statstilskud ellers skulle fordeles til samtlige kommuner via det generelle bloktilskud.

Deltagernes egenbetaling forventes gennemgående at være begrænset, men der kan dog være betydelige udsving mellem lediges og beskæftigedes situation, lige som det for nogle skolars vedkommende lægges vægt på, at der skal være en vis egenbetaling for derved at sortere svagt motiverede deltagere fra.

Det kommunale tilskud fastlægges principielt på grundlag af en konkret ansøgning. Der er intet til hinder for, at en kommune vælger at yde tilskud efter et selvvalgt taxameter. Kommunerne kan endvidere vælge kun at yde tilskud til en begrænset målgruppe fx deltagere, der udløser tilskud fra aktiveringspuljen.

Det statslige tilskud fordeles som taxametertilskud inden for en på finansloven fastsat ramme.

Der er ikke direkte i lov 411 fastsat økonomistyringsregler, der afgørende hæmmer samarbejdet med andre uddannelsessystemer. Det afgørende er, hvordan den enkelte kommune vælger at administrere sine tilskud. For VUS-kursister er der dog det problem, at de i nogle tilfælde selv må afholde en kursusafgift på omkring 800 kr. ugentligt, hvis kommunen ikke vil yde tilskud til andre end arbejdsløse. Denne kursusris er så høj, at den reelt vil hindre deltagelsen for VUS-kursister.

4.7. Folkehøjskoler

Folkehøjskolerne er selvejende institutioner, hvis vedtægter skal godkendes af Kulturministeriet. Skolerne er ikke lokalt, men idemæssigt funderede. Målgruppen er alle danskere. Skolerne er derfor (som altovervejende hovedregel) kostskoler, hvor tiden uden for den "**egentlige**" undervisning - som en del af det samlede skoleophold - anvendes til friere aktiviteter.

Skolernes udgifter dækkes ved statslige lovbundne tilskud og elevernes egenbetaling.

Statstilskud ydes i henhold til LB 661 25/10 1988 dels som rammetilskud pr. årselev til lærerløn og øvrige udgifter, dels som lovbunden refusion af 85 % af aktivitetsuafhængige udgifter som ejendomsskatter, godkendte faste lejemaal mv.

Rammetilskuddet pr. årselev fastlægges på finansloven.

Endelig ydes **100 %** refusion af godkendte udgifter til lærertimer og hjælpemidler ved undervisning af svært handicappede elever.

Den nuværende tilskudsordning giver nemmere mulighed for styring af de statslige udgifter end de tidligere ordninger med refusionstilskud. Ordningen er således et forsøg på den vanskelige balancegang mellem hensynet til statens ønsker om udgiftsstyring og hensynet til skolernes traditionelle frihed for statslig styring.

Som hjælp for eleverne til deres egenbetaling giver staten en indtægtsbestemt elevstøtte, der udbetales til skolerne.

Eleverne skal selv betale for skoleopholdet til dækning af de udgifter, der ikke dækkes gennem statstilskuddet og elevstøtten. Elevbetalingen er så stor, at den virker som en betydelig adgangsregulerende faktor. Mange kommuner yder efter selvvalgte ordninger supplerende elevstøtte. Endvidere kan kommuner i henhold til loven om ungdomsvejledning yde tilskud til unge arbejdsløses højskoleophold.

Rammetilskud til lærerløn beregnes efter objektive kriterier som den enkelte skoles andel af en finanslovramme, hvor der tages særligt hensyn til små skoler, idet de første elever udløser størst tilskud.

Rammetilskud til øvrige udgifter beregnes ligeledes efter objektive kriterier (årselevtal, beløb pr. skole og brutto etageareal) inden for en finanslovsramme.

Refusionstilskud vdes med 85 % af de faktiske udgifter til ejendomsskatter, renter af godkendte lån med pant i skolens ejendomme, godkendte faste lejemål, renter af skyldige etableringsudgifter pålagt af offentlig myndighed samt godkendte udgifter til ekstraordinær vedligeholdelse.

Elevstøtte gives med op til 70 % af en elevstøtteramme, fastsat af kulturministeren. Støtten er indtægtsbestemt.

Elevbetalingens størrelse kan udgøre en afgørende hindring for VUS-kursisters deltagelse. Skolerne finder det vanskeligt at indgå i samarbejde med andre skoleformer, der har andre økonomistyringsregler, med mindre der følger fuld udgiftsdækning med.

4.8. Aftenskoler/oplysningsforbund/kredse

I medfør af lov 410 af 13/6-91 er de hidtidige lovbundne tilskud fra kommune og stat bortfaldet og afløst af rent kommunale rammestyrede tilskud.

Kommunalbestyrelserne fastsætter en økonomisk ramme, der fordeles på baggrund af virksomhedens omfang.

Kommunalbestyrelsen fastsætter i forbindelse med vedtagelsen af kommunens budget en pulje til kredsens virksomhed.

Folkeoplysningsudvalget fordeler den økonomiske ramme på grundlag af ansøgninger og den gennemførte virksomhed. Kredsens samlede deltagertimetotal sam-

menholdes med puljens størrelse. Timer for deltagere med handicap i relation til et bestemt emne og timer i instrumentalundervisning tæller 3-dobbelt ved fordelingen.

Det kommunale tilskud anvendes til delvis aflønning af lærere og ledere efter regler fastsat af Kulturministeriet. Tilskuddet kan ikke overstige 2/3 af disse lønudgifter.

Undervisningen kan tilrettelægges som enkelte timer, som heltidsundervisning og principielt i alle døgnets 24 timer. Lærerne er timelønnede og aflønnes kun for læste timer. Denne smidighed gør det muligt at indgå i et tættere eller løsere samarbejde med andre skoleformer.

4.9. Efteruddannelse af landmænd

Samme forhold som ved folkehøjskolerne.

4.10. Produktionsskoler

Produktionsskolerne er selvejende institutioner, hvis vedtægter, budget og regnskab samt virksomhedsplan skal godkendes af den kommune/amt, der har taget initiativ til dens oprettelse. Produktionsskoler kan endvidere etableres i tilknytning til den kommunale ungdomsskole.

Hermed er produktionsskolernes lokale forankring fastlagt. Skolerne er styringsmæssigt, herunder økonomistyringsmæssigt placeret i kommunalt regi.

Det er kommunen, der afgør om den vil godkende en produktionsskole, om den vil yde tilskud, hvilke vilkår der knyttes til tilskuddene, og hvor stort tilskuddet skal være. Tilskuddet skal dog dække de udgifter, der ikke dækkes ved statstilskud og andre indtægter.

Der er ikke fastsat retningslinier for, hvordan kommunalt tilskud skal beregnes. I princippet sker det efter en konkret vurdering af en ansøgning.

Det statslige tilskud beregnes som et taxametertilskud pr. helårsdeltager (25.000 kr. /33.600 kr. i 1991. Størrelsen beregnes ved at sammenholde finanslovbevillingen med antallet af godkendte helårsdeltagere. Der er ikke knyttet styringsmæssig kompetence til administrationen af statstilskuddet.

Begrundelsen for statstilskuddet er dels at det virker som et incitament for kommunerne, dels at statspengene herved følger aktiviteten og ikke spredes ud til alle kommuner via det generelle bloktilskud.

Det statslige tilskud beregnes som et taxametertilskud inden for en på finansloven fastsat ramme.

4.11. Sammenfatning

I det følgende er økonomistyringen inden for uddannelsesområderne søgt sammenfattet ved for hver uddannelse/uddannelsesområde kort at beskrive hvem der bestemmer/kontrollere/styrer hvad og hvordan.

Sammenfatningen er opdelt på følgende niveauer:

Folketinget
 Ministeren/centraladministrationen
 Kommuner/amter
 Råd og udvalg/arbejdsmarkedets parter
 Uddannelsesinstitutionerne

Arbejdsmarkedsuddannelserne.

Mellem de forskellige uddannelsesområder er der variationer i økonomistyringen, som følge af forskellene i den lovgivningsmæssigt fastlagte styring af de enkelte uddannelser. I det følgende beskrives derfor økonomistyringen for hver enkelt uddannelse indenfor arbejdsmarkedsuddannelserne.

Specialarbejderuddannelsen:

Folketinget

fastlægger på finansloven en rammebevilling til specialarbejderuddannelsen med tilknyttede aktivitetsmåltal.

Bevillingen er opdelt i en lønsumsramme og en ramme til øvrig drift.

Ministeren/centraladministrationen

fordeler bevillingen til AMU-centrene efter drøftelse med arbejdsmarkedets parter i uddannelsesudvalget. Bevillingen udmeldes som bloktilskud (herunder en lønsumsramme) med tilknyttede aktivitetsmåltal, fastlægger retningslinier for tilskuddenes anvendelse, fører tilsyn med forbrug og aktivitet og griber ind, hvis et AMU-center forvalter tilskuddene uhensigtsmæssigt, kan foretage omdisponeringer af bevillingen i årets løb, aflægger regnskab for bevillingens anvendelse, varetager kapacitetsstyringen i samarbejde med arbejdsmarkedets parter, aftaler overenskomstforhold for personalet på institutionerne.

Råd og udvalg/arbejdsmarkedets parter

har indflydelse på fordelingen af bevillingen,
 har indflydelse på kapacitetsstyringen,
 har indflydelse på udgifterne til de enkelte kurser gennem fastlæggelsen af indholdet,
 afgiver indstilling til arbejdsministeren om bevillingsbehovet,
 har gennem repræsentation i AMU-centrenes bestyrelser indflydelse på institutionernes dispositioner, budgetter og planlægning.

Uddannelsesinstitutionerne

har ansvaret for at tilskuddene forvaltes hensigtsmæssigt, herunder for at den samlede bloktilskudsramme og lønsumsrammen ikke overskrides og at aktivitetsmåltallene opfyldes,

tilrettelægger institutionens kursusudbud i overensstemmelse med arbejdsmarkedets behov (prioritering og dimensionering), bestemmer personalesammensætningen på institutionen, kan foretage mindre investeringer i udstyr og bygninger. Større investeringer skal godkendes af Arbejdsmarkedsstyrelsen, indsender budget for det kommende år til Arbejdsmarkedsstyrelsen, afreporterer løbende om forbrug og aktivitet, samt aflægger regnskab ved årets afslutning.

Erhvervsforberedende uddannelse:

Samme økonomistyringsprincipper som for specialarbejderuddannelsen.

Efteruddannelse af faglærte:

Folketinget

fastlægger på finansloven en rammebevilling til efteruddannelse af faglærte med tilknyttede aktivitetsmåltal.

Ministeren/centraladministrationen

fordeler bevillingen til de faglige efteruddannelsesudvalg efter drøftelse med arbejdsmarkedets parter i Uddannelsesudvalget. Bevillingen udmeldes til de faglige efteruddannelsesudvalg som bloktilskud med tilknyttede aktivitetsmåltal,

fastlægger retningslinier for tilskuddenes anvendelse,

fører tilsyn med de faglige efteruddannelsesudvalgs forbrug og aktivitet,

kan foretage omdisponeringer af bevillingens fordeling i årets løb,

afregner med de faglige efteruddannelsesudvalg for den afholdte aktivitet.

Afregningen sker i henhold til den mellem Arbejdsministeriet og Undervisningsministeriet indgåede satsaftale for afholdelse af disse kurser på erhvervsskolerne,

aflægger regnskab for bevillingens anvendelse.

Råd og udvalg/arbejdsmarkedets parter

har indflydelse på fordelingen af bevillingen,
 afgiver indstilling til arbejdsministeren om bevillingsbehovet,
 har indflydelse på udgifterne til de enkelte kurser gennem fastlæggelsen af indholdet,
 de faglige efteruddannelsesudvalg bestemmer kursusudbuddet og entrerer med erhvervsskolerne om afholdelse af kurserne,
 de faglige efteruddannelsesudvalg afrapporterer løbende til Arbejdsmarkedsstyrelsen om forbrug og aktivitet, samt afregner for afholdt aktivitet i henhold til satsaftalen mellem Arbejdsministeriet og Undervisningsministeriet.

Uddannelsesinstitutionerne

afholder de kurser, som de faglige efteruddannelsesudvalg entrerer med dem om. Kurserne afregnes i henhold til satsaftalen mellem Arbejdsministeriet og Undervisningsministeriet.

Efteruddannelse af arbejdsledere mv.:

Samme økonomistyringsprincipper som for efteruddannelse af faglærte.

Flygtningeuddannelserne:**Folketinget**

fastlægger på finansloven en rammebevilling til flygtningeuddannelser med tilknyttede aktivitetsmåltal. Bevillingen er opdelt i en lønsumsramme og en ramme til øvrig drift.

Ministeren/centraladministrationen

fordeler bevillingen som bloktilskudsrammer til AMU-centrene. Bloktilskuddet gives som et taxametertilskud, hvor AMU-centrene modtager refusion for udgifterne til faktisk afholdt aktivitet ud fra en fastsat pris pr. kursusuge, hvori der er indregnet en lønsumssats,
 fastlægger refusionssatser samt retningslinier for tilskuddenes anvendelse, fører tilsyn med forbrug og aktivitet,

kan foretage omdisponeringer af bevillingens fordeling i årets løb, aflægger regnskab for bevillingens anvendelse.

Råd og udvalg/arbejdsmarkedets parter

afgiver indstilling til arbejdsministeren om bevillingsbehovet, har gennem repræsentation i AMU-centrenes bestyrelser indflydelse på institutionernes planlægning.

Uddannelsesinstitutionerne

tilrettelægger kursusudbuddet indenfor den udmeldte ramme, afrapporterer løbende til Arbejdsmarkedsstyrelsen om forbrug og aktivitet, afregner med Arbejdsmarkedsstyrelsen for den afholdte aktivitet i henhold til de fastsatte refusionssatser.

Længerevarende arbejdsmarkedsuddannelser for ledige (LAMU):

LAMU-kurser er længerevarende forløb sammensat af kursusmoduler fra arbejdsmarkedsuddannelsernes ordinære uddannelsesprogrammer.

LAMU-kurser iværksættes såvel af AMU-centrene som af de faglige efteruddannelsesudvalg inden for efteruddannelse af faglærte.

Folketinget

fastlægger på finansloven en rammebevilling til LAMU-kurser med tilknyttede aktivitetsmåltal. Bevillingen er opdelt i en lønsumsramme og en ramme til øvrig drift.

LAMU-kurser på AMU-centrene sammensættes af kursusmoduler fra specialarbejderuddannelsen og erhvervsforberedende uddannelse. Økonomistyringen af LAMU-kurser på AMU-centrene foregår efter samme principper som for flygtningeuddannelser.

LAMU-kurser inden for efteruddannelse af faglærte sammensættes af kursusmoduler inden for det pågældende faglige efteruddannelsesudvalgs område. Økonomisty-

ringen af **LAMU-kurser** inden for efteruddannelse af faglærte foregår efter samme principper som for de ordinære kurser inden for efteruddannelse af faglærte, dog med den forskel, at fordelingen af LAMU-bloktilskudsrammerne til de faglige efteruddannelsesudvalg ikke drøftes i uddannelsesudvalget.

Erhvervsuddannelserne.

Folketinget

Bevillingerne til erhvervsuddannelserne er lovbundne udgifter. Folketinget fastsætter på de årlige finanslove takstgrupperne og de enkelte uddannelsers indplacering i takstgruppe.

Ministeren/centraladministrationen

godkender principielt hvilke uddannelser, den enkelte skole kan udbyde. På enkelte områder fastlægges også adgangsbegrænsning - primært begrundet i arbejdsmarkedsforhold. ESA anviser taxametertilskud på grundlag af skolens indberetninger. ESA registrerer løbende skolens aktivitet, men har ikke kompetence til at gribe ind i årets løb. Skolen kan helt selv bestemme, hvad den vil bruge pengene til. Der er ingen binding på delrammer. Der er heller ikke bindinger på lønsum eller øvrig drift.

Råd og udvalg/arbejdsmarkeds parter

har indflydelse ved at fastsætte uddannelsernes indhold og indgår lokalt i skolens bestyrelse og har derved en central indflydelse på skolens udbud, budgettering og økonomistyring.

Uddannelsesinstitutionerne

bestemmer selv, hvordan de vil bruge deres bevillinger.

Åben uddannelse:**Folketinget**

fastsætter taxametrene på finansloven (samt uddannelsernes indplacering i takstgruppe). Fastsætter bevillingsrammen.

Ministeren/centraladministrationen

indplacerer nye uddannelser i årets løb i takstgruppe. Godkender nye uddannelser (der ikke allerede findes som heltidsuddannelser) samt på hvilke institutioner, de kan udbydes. Centraladministrationen udbetalertaxameter tilskud 2 gang årligt på grundlag af institutionernes registrering af antal betalende elever omregnet til årselever. Derudover blander ministeriet sig ikke i institutionernes dispositioner i årets løb.

Råd og udvalg/arbejdsmarkedets parter

Som erhvervsuddannelserne. De har især indflydelse som medlemmer af skolernes bestyrelser.

Uddannelsesinstitutionerne

kan frit udbyde hvad de vil af deres heltidsuddannelser. De fastsætter selv deltagerbetaling, optagelsestal mv.

Tilrettelægger selv undervisningen - og har ansvaret for at økonomien hænger sammen. Kravet er, at åben uddannelse som helhed ikke på 3 hinanden følgende år må have givet underskud. Der er ingen lønsumsstyring på erhvervsskolerne. På de videregående uddannelsesinstitutioner må højst 90 % af omsætningen anvendes til løn.

Lov 271:**Folketinget**

fastsætter bevillingen på de årlige finanslove samt tilskudssatsen pr. elevtime.

Minister/centraladministration

afregner tilskud til de kurser, skolerne har holdt (inden for bekendtgørelsens rammer). Blander sig for øvrigt ikke i skolens dispositioner i årets løb.

Råd og udvalg/arbejdsmarkedets parter

indgår i den centrale rådgivningsstruktur og er dermed med til at fastsætte kriterier for hvilke kurser, der kan opnå tilskud. Desuden som ved erhvervsuddannelserne, idet de indgår i skolernes bestyrelse.

Uddannelsesinstitutionerne

beslutter selv, hvilke kurser, de vil udbyde, antal, optagelsestal, fastsætter pris, tilrettelægger ud fra aftagerbehov.

Almen voksenuddannelse (AVU):**Amterne**

opretter og driver **VUC**. Bevillingsstyring gennem tildeling af bevillingsrammer til de enkelte centre.

Råd og udvalg/arbejdsmarkedets parter

har ingen direkte økonomistyringskompetence, men parterne er repræsenteret i centerrådene.

Uddannelsesinstitutionerne

Det enkelte VUC's centerråd fastlægger fagudbud og timetal inden for den tildelte bevillingsramme.

Daghøjskoler:**Folketinget**

Det samlede statstilskud fastsættes som en ramme på FL. Størrelsen af bevillingen er principielt uafhængig af aktivitetsomfanget.

Ministeren/centraladministrationen

fordeler statstilskuddet til de enkelte skoler. Tilskud fordeles som **taxameter-**tilskud pr. årselev. Størrelsen af tilskudssatsen fås ved at dividere finanslovsbevillingen (+ genbevillinger) med det samlede antal årselever (1991: 23.000 kr.). Ministeriet kan ikke lægge loft over antallet af pladser.

Statstilskuddet kan ikke overstige 45% af den samlede statslige og kommunale finansiering.

Antal årspladser og satsens størrelse fastsættes i januar måned.

På grundlag af regnskabs- og aktivitetsoplysninger beregnes det endelige statstilskud. Satsen ændres ikke i regnskabsfasen, ligesom det udmeldte årselevtal ikke reguleres op. Skoler, der har gennemført mindre aktivitet end godkendt, får modregnet det for meget udbetalte tilskud i det efterfølgende års a'contoudbetalinger.

Ikke-forbrugte tilskud genbevilges for det følgende finansår.

Kommunerne

beslutter, om og med hvor meget de vil yde tilskud til daghøjskolerne. Kommunerne godkender daghøjskolernes budgetter og regnskaber. Der er ikke centralt fastsatte regler for den kommunale økonomistyring.

Råd og udvalg/arbejdsmarkedets parter

har ingen indflydelse på økonomistyringen.

Folkehøjskolerne:**Folketinget**

Rammetilskud. I forbindelse med vedtagelsen af FL fastsættes det gennemsnitlige årselevtilskud. Satsen er således afhængig af den afsatte ramme og det forventede årselevtal. Bliver årselevtallet større end budgetteret, udløses

der automatisk større tilskud (lovbundet tilskud). Omkostningsudsving på mere end 3% reguleres på TB som lovbunden udgift.

Refusionstilskud. Udgifter vedrørende husleje, ejendomsskatter, renter af godkendte lån i fast ejendom mv. refunderes som lovbunden udgift.

Ministeren/centraladministrationen

beregner tilskuddet til den enkelte skole og kontrollerer på grundlag af regnskabs- og aktivitetsoplysninger.

Kommunerne

har ingen direkte kommunal finansiering af skolerne og ingen indflydelse på økonomistyringen.

Råd og udvalg/arbejdsmarkedets parter

Ingen indflydelse på økonomistyringen.

Uddannelsesinstitutionerne

er ansvarlige for anvendelsen af statstilskuddet.

Oplysningsforbund/kredse:

Kommunerne

Kommunalbestyrelsen fastlægger en bevillingsramme for den samlede virksomhed. På grundlag af ansøgninger og regnskaber fra de enkelte kredse fastlægger folkeoplysningsudvalget, hvor mange deltagertimer den enkelte kreds skal have. Ved at dividere bevillingsrammen med det samlede antal deltagertimer fås tilskudssatsen.

Kredsene

afgør selv emner og aktivitetsomfang man vil sætte i værk. Der er ikke knyttet tilskudsforudsætninger til den gennemførte aktivitet. Bliver aktiviteten

målt i deltagertimer mindre end budgetteret er konsekvensen, at kredsen deltager med et lavere regnskabstal ved fordelingen af næste års tilskud.

Efteruddannelse af landmænd:

Som Folkehøjskoler.

Produktionsskoler:

Folketinget

Det samlede statstilskud fastsættes som en ramme på finansloven. Størrelsen af bevillingen er principielt uafhængig af aktivitetsomfanget.

Ministeren/centraladministrationen

Fordeler statstilskuddet til de enkelte skoler. Tilskud fordeles som **taxameter**-tilskud pr. helårselev. Tilskudssatsen fås ved at dividere finanslovbevillingen (+ genbevillinger) med det samlede antal helårselever.

Statstilskuddet kan ikke overstige 45% af den samlede statslige og kommunale finansiering.

Antal årselever og satsens størrelse fastlægges i januar måned.

På grundlag af regnskabs- og aktivitetsoplysninger beregnes det endelige statstilskud. Satsen ændres ikke i regnskabsfasen, ligesom det udmeldte antal helårselever ikke reguleres op. Skoler, der har gennemført en mindre aktivitet end budgetteret får modregnet det for meget udbetalte tilskud i det efterfølgende års a'contoudbetalinger.

Ikke- forbrugte tilskud genbevilges for det følgende finansår.

Kommunerne

Kommunerne beslutter om den vil godkende en produktionsskole. Kommunerne godkender budget og regnskab. Der er ikke centralt fastsatte bestemmelser for den kommunale økonomistyring.

Råd og udvalg/arbejdsmarkedets parter

Ingen indflydelse på økonomistyringen.

Uddannelsesinstitutionerne

er ansvarlige for anvendelsen af de offentlige tilskud.

Kapitel 5. Finansieringsforholdene på de enkelte uddannelsesområder

I det følgende vil finansieringsforholdene på de enkelte uddannelsesområder blive beskrevet ud fra 5 perspektiver:

- a. Finansieringsforholdene set fra staten.
- b. Finansieringskrav til kursisterne.
- c. Støttemuligheder for kursisterne.
- d. Finansieringskrav til virksomhederne.
- e. Finansieringsforholdene set fra kommunerne.

Det skal bemærkes, at det følgende er skrevet med udgangspunkt i de formelle finansieringsforhold. På en række af de beskrevne områder udbetaler virksomhederne fx løn til deres ansatte under kursusdelatgelse eller uddannelse, ligesom virksomhederne formentlig i en række tilfælde betaler deltagerbetalingen for deres ansatte.

5.1. Finansieringsforholdene set fra staten

I tabel 5.1.1. er der foretaget en sammenfatning af finansieringsforholdene set fra staten på de enkelte uddannelsesområder.

Der er sammenfattet på følgende dimensioner:

- 1) Hvorledes er de enkelte uddannelsesområder finansieret (finansieringskilder)?
- 2) Hvilken bevillingsform er der tale om (finansieringsform)?

- 3) Hvor mange penge anvendes på de enkelte uddannelsesområder (udgifter 1990)?

Det fremgår af oversigten, at voksen- og efteruddannelsesområdet er finansieret via en lang række forskellige finansieringskilder. Følgende finansieringskilder indgår således: Statstilskud, amtskommunale tilskud, primærkommunale tilskud, private midler, brugerbetaling, samt indtægter fra salg af ydelser/produktion.

Generelt er Industriministeriet, Arbejdsministeriets og Undervisningsministeriets område finansieret via statstilskud (kombineret med brugerbetaling), mens der på Kulturministeriets område findes en række forskellige kombinationer af forskellige finansieringskilder.

Med hensyn til finansieringsformen skelnes der i oversigten mellem bevillingsstyrede aktiviteter, hvor det er bevillingernes størrelse der bestemmer aktivitetens omfang, og ikke-bevillingsstyrede aktiviteter (lovbundne bevillinger), hvor finanslovens vedtagelse er udtryk for en bemyndigelse til ministeren til at afholde udgifter i overensstemmelse med forpligtelser ifølge anden lovgivning. Her har finanslovens beløb karakter af bevillingsskøn, idet alle der opfylder adgangskravene til en uddannelse har krav på at blive optaget.

Der skelnes endvidere mellem bevillinger i form af bloktilskud uden taxameterelement (til AMU-centrene) og bloktilskud med taxameterelement. Ved bloktilskud uden taxameterelement forstås, at der udmeldes en bevillingsramme med et tilknyttet aktivitetsmåltal. Ved taxametertilskud er tilskuddets størrelse bestemt af aktivitetens størrelse og en takst pr. enhed.

Tabel 5.1.1. Oversigt over uddannelsesområde, finansieringsform og udgifter.

Uddannelsesområde	Finansieringskilder	Finansieringsform	Off. udgifter i 1990
Arbejdsmarkedsuddannelserne	Statstilskud, der efterfinansieres via AUD-fonden, samt brugerbetaling (ca. 10%).	Bevillingsstyret aktivitet/ Bloktilskud til AMU-centrene	1.846,8 mill. kr. (excl. UTB)
Erhvervsuddannelserne	Statstilskud	Lovbunden bevilling/taxametertilskud til skolerne givet som bloktilskud	4.474,4 mill. kr.
Grunduddannelsen samt overbygning-uddannelserne inden for landbrug	Statstilskud	Lovbunden bevilling/taxametertilskud til skolerne	182,0 mill. kr.
Videreg. teknikeruddannelser	Statstilskud	Bevillingsstyret aktivitet/taxametertilskud	225,0 mill. kr.
Markedsekonouddannelsen	Statstilskud	Bevillingsstyret aktivitet/taxametertilskud	9,0 mill. kr.
Datamatikeruddannelsen	Statstilskud	Bevillingsstyret aktivitet/taxametertilskud	17,0 mill. kr.
Handelsakademier	Statstilskud	Bevillingsstyret aktivitet/taxametertilskud	20,6 mill. kr.
Åben uddannelse	Statstilskud samt brugerbetaling (20%)	Bevillingsstyret aktivitet/taxametertilskud	324,0 mill. kr.
HF-enkeltfag	Amtskommunal finansiering samt mindre brugerbetaling	Bevillingsstyret aktivitet/bloktilskud	
Social- og sundhedsuddannelserne	Amtskommunal finansiering	Bevillingsstyret aktivitet/bloktilskud	
Aimen voksenuddannelse (gvl. ni-veau)	Amtskommunal finansiering/brugerbetaling	Bevillingsstyret aktivitet/bloktilskud	350,0 mill. kr.
Daghejskoler	Staten (max 45%)/kommunerne	Bevillingsstyret aktivitet/taxametertilskud	(1991) 225,0 mill. kr.
Folkeshøjskoler Efteruddannelse af landmænd	Statstilskud samt brugerbetaling (ca. 50%)	Statstilskuddet ydes efter elevtalsafhængige objektive kriterier.	435,0 mill. kr. 25,6 mill. kr.
Folkeoplysning	Kommunerne samt brugerbetaling	Den kommunale bevilling fordeles som taxametertilskud pr. deltagertime.	694,0 mill. kr.
Produktionsskoler	Staten (25%), Kommunerne (62%) samt salg af ydelser/produktion (13%)	Statstilskuddet ydes som taxametertilskud pr. helårslev. Der er ikke fastsat regler for tildeling af de kommunale tilskud./Bevillingsstyret.	261,3 mill. kr.
Søfartsuddannelserne (incl. skole- og øvelsesskibe)	Staten	Bevillingsstyret aktivitet/bloktilskud med delvis taxametertilskud	62,7 mill. kr.
Maskinmesteruddannelsen	Staten	Bevillingsstyret aktivitet/bloktilskud med delvis taxametertilskud	63,9 mill. kr.
Lov nr. 271 om efteruddannelse	Staten/deltagerne	Bevillingsstyret aktivitet/taxametertilskud	(1991) 90 mill. kr.

Det skal bemærkes at oplysningerne i spalte 1-3 vedrørende Folkeoplysning er iflg. den ny lov om folkeoplysning, mens beløbet i spalte 4 er efter den gamle lov om fritidsundervisning.

5.2. Finansieringskrav til kursisterne

Tabel 5.2.1. Oversigt over finansieringskrav til kursisterne.

Uddannelsesområde	Finansieringskrav til kursisterne
Arbejdsmarkedsuddannelserne	Ingen
Erhvervsuddannelserne	Ingen - dog kan ministeren bestemme, at eleverne i begrænset omfang selv anskaffer undervisningsmidler.
Grunduddannelsen samt overbygningsuddannelserne inden for landbrug	Der kan forekomme elevbetaling samt betaling for undervisningsmidler.
Videregående teknikeruddannelser/-markedsøkonomuddannelsen/datamatikeruddannelsen/handelsakademier	Ingen. Eleverne anskaffer dog selv undervisningsmidler.
Åben uddannelse	Deltagerbetaling, som fastsættes af den enkelte uddannelsesinstitution - udgør ca. 20% af de samlede bruttoomkostninger ved undervisningen + undervisn.midler.
HF-enkeltfag	Deltagergebyr på 200 kr.
Social- og sundhedsuddannelserne	Ingen - dog kan ministeren bestemme, at eleverne i begrænset omfang selv anskaffer undervisningsmidler.
Almen voksenuddannelse (grl. niveau)	Deltagergebyr på 200 kr. pr. kursusår.
Daghøjskoler	Udgifter, der ikke dækkes af kommunerne og staten dækkes ved deltagerbetaling. For ledige er deltagelse som regel gratis
Folkehøjskoler Efteruddannelse af landmænd	Der forudsættes elevbetaling af væsentligt omfang.
Folkeoplysning	Der opkræves en deltagerbetaling, der dækker de udgifter som ikke dækkes af det kommunale tilskud.
Produktionsskoler	Ingen.
Lov nr. 236 af 24/5-89 om voksenuddannelsesstøtte (VUS)	Kursisterne betaler selv evt. deltagerbetaling (på normale vilkår).
Søfartsuddannelserne	På <u>skibsassistentuddannelsens</u> modul I opkræves et beløb på 300,- kr., på modul II 900,- kr. og på modul III 1.600,- kr. Beløbene er til delvis dækning af kost og logi. <u>Navigatoruddannelserne</u> : Ingen. Eleverne anskaffer dog selv undervisningsmaterialer.
Maskinmesteruddannelsen	Ingen. Eleverne anskaffer dog selv undervisningsmaterialer.
Lov nr. 271 om efteruddannelse	Deltagerbetaling betales enten af arbejdsgiver eller af kursisten selv.

Som det fremgår af tabel 5.2.1. stilles der - som udgangspunkt - ingen finansieringskrav til **kursister inden for** arbejdsmarkedsuddannelserne, erhvervsuddannelserne, de vidergående teknikeruddannelser, social- og sundhedsuddannelser, maskinmesteruddannelsen eller på produktionsskolerne, og i vidt omfang på daghøjskolerne. På de øvrige uddannelser stilles der finansieringskrav til kursisterne i varieret omfang.

5.3. Støttemuligheder for kursisterne

Tabel 5.3.1. Oversigt over støttemuligheder for kursisterne.

Uddannelsesområde	Støttemuligheder for kursisterne
Arbejdsmarkedsuddannelserne	<u>Godtgørelse</u> svarende til dagpengesatsen.
Erhvervsuddannelserne	Eleverne får <u>løn</u> under praktikken, samt under de skoleophold der er omfattet af uddannelsesaftalen. Elever uden uddannelsesaftale er omfattet af SU-reglerne.
Grunduddannelsen samt overbygningsuddannelserne inden for landbrug	Eleverne får løn under praktikken, samt under de skoleophold der er omfattet af uddannelsesaftalen. For øvrige skoleophold er eleverne omfattet af SU-reglerne.
Videregående teknikeruddannelser/markedsøkonomuddannelsen/datamatikeruddannelsen/handelsakademier	Eleverne er omfattet af <u>SU</u> -reglerne.
Åben uddannelse	Ingen. Arbejdsløse kan beholde dagpenge/kontanthjælp.
HF-enkeltfag	Deltagelse på min. 20 timer ugentligt er <u>SU</u> -berettiget. Deltagerne kan bibeholde deres evt. dagpenge ved under 20 timers undervisning ugentligt.
Social- og sundhedsuddannelserne	Elever på social- og sundhedshjælper- og social og sundhedsassistentuddannelsen er aflønnet i hele uddannelsesforløbet.
Almen voksenuddannelse	Deltagelse på min. 20 timer ugentligt er <u>SU</u> -berettiget. Arbejdsløse deltagere, der underskriver en rådighedserklæring, kan bibeholde deres understøttelse.
Daghøjskoler	Deltagerne får <u>ingen godtgørelse</u> , men arbejdsløse kan bibeholde deres <u>dagpenge/kontanthjælp</u> .
Folkehøjskoler Efteruddannelse af landmænd	Deltagerne får <u>ingen godtgørelse</u> , men arbejdsløse kan bibeholde deres <u>dagpenge/kontanthjælp</u> .
Folkeoplysning	Deltagerne får <u>ingen godtgørelse</u> , men arbejdsløse kan bibeholde deres <u>dagpenge/kontanthjælp</u> .
Produktionsskoler	Deltagerne modtager en <u>godtgørelse på 686 kr.</u> ugentligt for deltagere over 18 år og 475 kr. for yngre deltagere.
Lov nr. 236 af 24/5-89 om voksenuddannelsesstøtte (VUS)	Højeste <u>dagpengesats</u> .
Søfartsuddannelserne*	Eleverne er omfattet af SU-reglerne.
Maskinmesteruddannelsen	Eleverne er omfattet af SU-reglerne.
Lov nr. 271 om efteruddannelse	Ingen fra 1. januar 1992.

* På modul 3 af skibsassistentuddannelsen (13 uger) får kursisterne støtte svarende til dagpengene.

Som det fremgår af tabel 5.3.1. er der store variationer i støttemulighederne for kursisterne. Mulighederne spænder således fra "ingen" støttemulighed over en mindre fast godtgørelse, over SU, over godtgørelse (eller VUS) svarende til dagpenge til løn under praktik.

Generelt om støttemuligheder under efteruddannelse:

Arbejdsløshedsdagpenge under uddannelse.

Der kan som hovedregel ikke oppebæres arbejdsløshedsdagpenge under uddannelse.

Modtagere af arbejdsløshedsdagpenge kan dog uden at miste dagpengeretten deltage i undervisning i dagtimerne, forudsat undervisningen ikke berettiger til modtagelse af statens uddannelsesstøtte. For al deltagelse i undervisning uden for normal arbejdstid tabes dagpengeretten ikke. Dette gælder fx åben uddannelse uanset undervisningsomfanget. Hertil kommer, at deltagelse i almen voksenuddannelse på HF-niveau i under 20 timer ugentligt og i almen voksenuddannelse på grundlæggende niveau, samt i undervisning på højskoler kan ske uden tab af dagpengeretten.

Generelt gælder dog fortsat, at den ledige skal være aktivt arbejdssøgende.

Kontanthjælp under uddannelse.

Der kan som hovedregel ikke ydes kontanthjælp til personer under uddannelse. Der kan dog ydes hjælp til personer, der deltager i undervisning uden for normal arbejdstid og til personer der - efter konkret tilladelse - deltager i undervisning i arbejdstiden; forudsat undervisningen ikke er godkendt som støtteberettiget efter lov om statens uddannelsesstøtte.

Generelt gælder, at modtagelse af kontanthjælp under uddannelse forudsætter, at modtagerne er indstillede på at afbryde uddannelsen for at udnytte et tilbud om arbejde.

Voksenuddannelsesstøtte.

Lov nr. 336 af 24. maj 1989 om voksenuddannelsesstøtte trådte i kraft den 1. oktober 1989. Loven har til formål af skabe økonomisk grundlag for, at voksne med kort uddannelse, der er i beskæftigelse, får mulighed for at deltage i almen og erhvervsrettet undervisning i arbejdstiden.

Støtten ydes i 1989-92 indenfor en samlet ramme på ca. 150 mill, kr., og udmåles som højeste sats for arbejdsløshedsdagpenge. Støtten kan ydes i mindst 1 uge og højest 16 uger på fuld tid eller tilsvarende længere på deltid.

Den uddannelsessøgende vælger frit undervisning efter eget behov, og loven ligestiller den almene og den faglige undervisning.

Frihed til deltagelse i undervisning i arbejdstiden aftales mellem den uddannelsessøgende og dennes arbejdsgiver.

Målgruppen er lønmodtagere, mindre selvstændigt erhvervsdrivende og medarbejdende ægtefæller i alderen 25-60 år med kortvarig skole- og/eller erhvervsuddannelse. Forudsætningen for at modtage uddannelsesstøtte er, at ansøgeren har haft mindst $\frac{1}{2}$ års beskæftigelse på nuværende arbejdsplads.

Loven administreres på en sådan måde, at det sikres, at uddannelsessøgende med de korteste uddannelser kan opnå støtte. Ufaglærte med 7-8 års skolegang er støtteordningens primære målgruppe.

Andre støttemuligheder.

Der er for en lang række af de behandlede uddannelsesområder via den konkrete uddannelseslov knyttet støtteordninger til uddannelsesområdet i form af fx godtgørelse eller SU, jf. tabel 5.3.1.

5.4. Finansieringskrav til virksomhederne

Tabel 5.4.1. Oversigt over finansieringskrav til virksomhederne.

Uddannelsesområde	Finansieringskrav til virksomhederne
Arbejdsmarkedsuddannelserne	Ingen, men medfinansiering ved særlige virksomhedstilpassede kurser (VTP). Fra 1. januar 1992 er der indført af virksomhedsbetaling for certifikatkurser.
Erhvervsuddannelserne	Virksomheden skal under praktikophold og skoleophold betale eleverne mindst den løn, som er fastsat ved kollektiv overenskomst inden for uddannelsesområdet. Virksomhederne modtager refusion fra AER af lærlingelønnen (pt. 90%) under skoleophold.
Grunduddannelsen samt overbygningssuddannelserne inden for landbrug	Landbrugsbedrifterne betaler eleverne løn under praktikophold og skoleophold. Virksomheden modtager refusion fra AER for lønnen under skoleophold.
Videregående teknikeruddannelser	Virksomheden kan afholde udgifter i forbindelse med eksamensprojekter.
Markedsøkonom- og datamatikeruddannelsen	-
Handelsakademier	Under den praktiske uddannelse betaler virksomheden mindst den løn, som er fastsat ved kollektiv overenskomst på området.
Åben uddannelse	-
HF-enkeltfag	-
Social- og sundhedsuddannelserne	Kommuner og amter betaler eleverne løn under såvel skoleundervisningen som praktikuddannelsen.
Almen voksenuddannelse	-
Daghøjskoler	-
Folkehøjskoler Efteruddannelse af landmænd	-
Folkeoplysning	-
Produktionsskoler	-
Lov nr. 236 af 24/5-89 om voksenuddannelsesstøtte (VUS)	-
Søfartsuddannelserne	Eleverne får løn under praktikperioderne.
Maskinmesteruddannelsen	Eleverne får løn under praktikperioderne.
Lov nr. 271 om efteruddannelse	Virksomhederne betaler deltagerbetalingen fratrukket statstilskuddet.

Som det fremgår af tabel 5.4.1. betaler virksomhederne løn til kursister i praktik under erhvervsuddannelserne, landbrugsuddannelserne, søfartsuddannelserne og maskinmesteruddannelsen og medfinansierer særlige virksomhedstilpassede kurser under arbejdsmarkedsuddannelserne og VUS-ordningen samt uddannelse der udføres som indtægtsdækket virksomhed. Under de videregående teknikeruddannelser og i forbindelse med VUS kan virksomhederne bidrage.

5.5. Finansieringsforholdene set fra kommunerne

Amtsrådsforeningen har oplyst følgende om amtskommunerne som brugere på uddannelsesområdet:

Beskæftigelsesområdet: Efter § 15 i lov om kommunal beskæftigelsesindsats kan amtskommunerne iværksætte uddannelser, mod betaling, til særlige, udsatte grupper af ledige. Der kan købes uddannelser i de forskellige ministeriers regi.

Efter en stikprøveundersøgelse i nogle amter er det Amtsrådsforeningens opfattelse, at der er regionale forskelle med hensyn til prisfastsættelsen på de forskellige kurser.

AMU-området: Priserne varierer fra de vilkår, som gælder for indtægtsdækket virksomhed, til IDV mod reduceret betaling, som beskæftigelseslovens § 15, stk. 2 rummer mulighed for. Også de vejledende priser for UTB-kurser kan indgå i prisforhandlingerne.

Erhvervsskoleområdet: På området sker prisfastsættelsen efter forhandling. Priserne er generelt lavere end de vejledende priser på UTB-kurserne.

VUC-området: Når amterne skal rekvirere særlige forløb på VUC-området, sker det også efter forhandling. Udgangspunktet vil ofte være omkostninger såsom lærerløn, materialer, leje af udstyr mv.

Uden for beskæftigelsesområdet er det vilkårene, som gælder for IDV.

Kommunernes Landsforening har oplyst følgende:

(Primær)kommunerne køber typisk arbejdsmarkedsuddannelser for beskæftigelsesmidler.

Kommunerne finansierer delvis selv forløb for ATB/UTB-personer.

Kommunerne finansierer delvis selv VUS/ATB for langtidsledige og egne medarbejdere.

5.6. Sammenfatning

Det fremgår af det foregående afsnit, at der er forholdsvis store variationer på finansieringen set fra henholdsvis staten, kursisterne, virksomhederne og kommunerne.

Staten har mulighed for at styre aktivitetsniveauet via bevillingerne på alle uddannelsesområder bortset fra erhvervsuddannelserne, folkehøjskolerne, grunduddannelsen samt overbygningsuddannelsen inden for landbruget og produktionsskolerne. For HF-enkeltfag, social og sundhedsuddannelserne, almen voksenuddannelse og folkeoplysningens vedkommende er det kommunerne der bestemmer aktivitetsomfanget via bevillingerne.

Folketingets bevillingstildelinger via finansloven samt kommunernes budgettering har således afgørende indflydelse på omfanget af en lang række af de behandlede voksen- og efteruddannelser.

Deltagerbetaling og støttemuligheder kan have betydning for valget af voksen- og efteruddannelse.

Arbejdsmarkedsuddannelserne og erhvervsuddannelserne er karakteriseret ved, at der ikke stilles finansieringskrav til kursisterne, og ved at der ydes løn eller godtgørelse (svarende til dagpenge) eller SU under uddannelsen.

I den modsatte ende er åben uddannelse og L 271 karakteriseret ved krav om deltagerbetaling og ingen støttemulighed for kursisterne.

Ind imellem disse uddannelser findes der en række varianter.

Såfremt man kunne vælge frit mellem de behandlede uddannelser, er der derfor i finansieringsstrukturen indbygget incitamenter til at vælge arbejdsmarkedsuddannelserne eller en erhvervsuddannelse. Dette gælder specielt for voksne der er i beskæftigelse forinden valg af voksen- eller efteruddannelse og for unge. Her må man endvidere pege på, at åben uddannelse er specielt rettet mod beskæftigede, idet arbejdsindkomsten fjerner behovet for **"godtgørelse"** under uddannelsen.

For kursister der ikke er i beskæftigelse, vil en række af Kulturministeriets uddannelsesudbud være attraktive, idet man her kan bibeholde dagpenge/kontanthjælp, mens de vil kunne være vanskelige at følge for beskæftigede på grund af de begrænsede støttemuligheder og deltagerbetaling.

Finansieringskravene til virksomhederne kan ikke i sig selv siges at pege i retning af bestemte uddannelsesvalg. Særlige virksomhedstilpassede kurser, samt fra 1992 visse certifikatkurser, stiller dog krav til virksomhedsbetaling.

Kapitel 6. Det virksomhedsopsøgende arbejde

I dette kapitel behandles det virksomhedsopsøgende arbejde udført af AF, AMU-centre, erhvervsskoler, produktionsskoler, daghøjskoler samt amtskommuner og kommuner.

6.1. De lovgivningsmæssige rammer

Det virksomhedsopsøgende arbejde kan med hensyn til de lovgivningsmæssige rammer anskues ud fra 2 synsvinkler. Der er dels en direkte lovmæssig forpligtelse til at udføre det opsøgende arbejde, hvilket gælder for dele af AF's virksomhedskontakt, erhvervsskolernes virksomhedsopsøgende arbejde i forbindelse med praktikpladsformidling og kommunernes mulighed for formidling/placering i løntilskuds-job af særligt udsatte grupper, og dels det virksomhedsopsøgende arbejde som er nødvendigt for de enkelte institutioner for overhovedet at kunne leve op til deres eget formål.

AF skal i samarbejde med arbejdsmarkedsnævnene regelmæssigt søge oplysninger fra arbejdsgiverne om det forventede forbrug af arbejdskraft.

I forbindelse med erhvervsskolernes praktikpladsformidling påhviler det skolerne at udføre opsøgende virksomhed med henblik på fremskaffelse af praktikpladser.

AMU-centrene skal undersøge uddannelsesbehovet i et tæt samarbejde med bl.a. virksomhederne i lokalområdet, og skal generelt udbyde uddannelser i overensstemmelse med arbejdsmarkedets behov.

I henhold til lov om kommunal beskæftigelsesindsats har kommunerne helt overtaget administrationen af løntilskudsjobbene, herunder kontakten til de private virksomheder med henblik på placering af særligt udsatte grupper i løntilskudsjob.

Både **AMU-centrene** og erhvervsskolerne skal sørge for, at uddannelsesudbuddet i deres område svarer til de ønsker og behov, der findes, hvilket nødvendiggør samarbejde med bl.a. de lokale virksomheder.

Produktionsskolerne og daghøjskolerne under Kulturministeriet har ikke denne forpligtelse, men både det lokale erhvervsliv (og de lokale faglige organisationer) er vigtige samarbejdspartnere for skolerne, især i forbindelse med udslusning og den forudgående uddannelses- og erhvervsvejledning.

For både amtskommuner og kommuner gælder det, at der via lovgivning er åbnet mulighed for, at de kan udføre virksomhedsopsøgende arbejde i bestemte situationer.

(Amts)kommunerne kan tage kontakt til private virksomheder, i det omfang det er nødvendigt for placering af ledige i henhold til lov om kommunal beskæftigelsesindsats, ligesom amtskommunerne har visse koordinerede opgaver i forhold til voksenuddannelsesstøtteordningen.

Kommunerne har med bekendtgørelse om kommunal arbejdsformidling fået mulighed for at overtage formidlingsansvaret helt eller delvist fra AF for særligt udsatte grupper (kontanthjælpsmodtagere mv.) efter aftale med AF.

6.2. Karakteristik af det opsøgende arbejde

Totalt set har det virksomhedsopsøgende arbejde en meget varieret karakter, spændende lige fra oplysning og mere markedsføringsprægede aktiviteter, over målrettet kontakt med henblik på udvikling af institutionernes forskellige produkter, eller ansættelse af personer med løntilskud til systematiske virksomhedsbesøg, og nedsættelse af branchekontaktgrupper med virksomhedsrepræsentanter.

AF er den af institutionerne, der har det mest helhedsbetonede opsøgende arbejde over for virksomhederne, idet man både skal betjene virksomhederne i spørgsmål vedrørende formidling af arbejdskraft, i spørgsmål vedrørende information og rådgivning om arbejds- og uddannelsesforhold samt have overblikket over udviklingen på det regionale arbejdsmarked med henblik på at afhjælpe ubalancer på arbejdsmarkedet og forebygge flaskehalssituationer. Det vil sige, at AF henvender sig

bredt til virksomhederne både for at afsætte sine "produkter", rådgive og vejlede, fx med hensyn til uddannelses- og personaleplanlægning, samt opnå overblik over det regionale arbejdsmarked.

Da hverken **AMU-centrene** eller erhvervsskolerne har denne mere generelle opgave, har deres opsøgende arbejde helt naturligt en anden karakter.

AMU-centrenes virksomhedsopsøgende arbejde har mange formål, men hovedvægten i arbejdet ligger på 2 områder i tilknytning til udvikling af centrenes forskellige produkter. **F**or det første er virksomhedskontakten nødvendig for en dimensionering af uddannelsesindsatsen i overensstemmelse med lokalområdets behov.

Gennem virksomhedskontakten afdækkes virksomhedernes uddannelsesbehov, herunder ændringer i jobprofiler og dermed i kvalifikationsbehov, fx i forbindelse med ændringer i arbejdsorganisering og teknologiudvikling. Det har fx betydning for op- og nedprioritering af brancher, vægtning mellem grundlæggende og videregående kurser, vægtning mellem procesafhængige og procesuafhængige uddannelseselementer osv.

For det andet skal virksomhedskontakten sikre, at der er en sammenhæng mellem skole- og praktikforløb for uddannelsesprogrammer, hvor begge dele indgår. Det gælder for de arbejdsmarkedsuddannelser for ledige, hvor praktik indgår som en integreret del af uddannelsesforløbet, fx EI og LAMU.

Af andre vigtige elementer, som er afhængig af AMU-centrenes virksomhedskontakt, kan nævnes den løbende udvikling af uddannelserne, udvikling af lærerne og undervisningens tilrettelæggelse, sikringen af at uddannelserne har den forventede effekt i virksomhederne, sikringen af at kursisterne har tilegnet sig de uddannelsesmæssige kvalifikationer, og muligheden for at medvirke ved virksomhedernes personale- og uddannelsesplanlægning.

AMU-centrene henvender sig i denne sammenhæng primært til virksomheder med mange ufaglærte og virksomheder, som benytter sig af ny teknologi og nye produktionsformer, således at centrene kan få et indtryk af, i hvilken retning virksomhederne vil udvikle sig, og i hvilken retning udviklingsarbejdet bør gå.

For erhvervsskolerne gælder det naturligt nok, at en del af det virksomhedsopsøgende arbejde er koncentreret om fremskaffelsen af praktikpladser inden for eksisterende uddannelser i godkendte virksomheder, og at søge virksomheder godkendt, som ikke allerede er det. Denne aktivitet er igen snævert knyttet til den egentlige praktikpladsformidling og skolernes bistand til virksomheder (og elever) i forbindelse med tilvejebringelse, oprettelse og registrering af uddannelsesaftaler.

Et vigtigt element i skolernes opsøgende arbejde er også at tage initiativ til såvel fornyelser i de eksisterende erhvervsuddannelser som at komme med forslag til nye uddannelser, således at uddannelsesmulighederne kan udbredes i alle beskæftigelsesområder i såvel den private som den offentlige sektor. I forbindelse med efteruddannelse af medarbejdere med kvalifikationer mellem faglært niveau og et højere uddannelsesniveau, udfører erhvervsskolerne tillige et virksomhedsopsøgende arbejde.

For produktionsskolerne gælder det, at deres opsøgende arbejde knytter sig til skolernes produktion, muligheden for at skaffe praktikpladser både i uddannelsesforløbet og efter endt ophold på skolerne. Noget tilsvarende gælder for daghøjskolerne, idet der i de længere daghøjskoleophold kan indgå praktikophold på private virksomheder eller offentlige institutioner af indtil 4 ugers varighed. Med henblik på tilvejebringelse af disse praktikpladser er daghøjskolerne i kontakt med lokale virksomheder og institutioner.

Mange amter spiller en væsentlig rolle i udviklingen af kombinerede uddannelses- og beskæftigelsesforløb, hvor uddannelsesinstitutionernes dele kombineres med vejledning og praktik. I forbindelse med praktikdelen foretages der opsøgende arbejde over for virksomheder, både for at skaffe praktikpladser og evt. efterfølgende arbejde. En række amter har endvidere i forbindelse med at sikre et rimeligt kendskab til voksenuddannelsesstøtteordningen udført opsøgende arbejde over for virksomheder med kortuddannede medarbejdere, hvor man både henvender sig til de respektive arbejdsgivere og til de kortuddannede medarbejdere.

Kommunernes mulighed for at overtage formidlingsansvaret helt eller delvist for særligt udsatte grupper skal ses i sammenhæng med de regler, der er fastsat i lov om kommunal beskæftigelsesindsats, og er således et element, der kan indgå i kommunernes aktiveringsindsats over for de særligt udsatte grupper, dvs. personer,

der modtager eller søger støtte fra kommunen efter afsnit III eller IIIA i lov om social bistand, eller personer der tilhører andre udsatte grupper af ledige.

6.3. Tilrettelæggelsen af det opsøgende arbejde

Den konkrete tilrettelæggelse af det opsøgende arbejde afspejler de formål, som den enkelte institution arbejder ud fra.

AF's kontakt til virksomhederne kan i hovedsagen inddeles i den formidlingsmæssige kontakt og virksomhedsbesøgene.

Den formidlingsmæssige kontakt er ikke som sådan målgruppeorienteret, når der ses bort fra området for særlige foranstaltninger. Det er dog således, at AF især har opmærksomheden henledt på de sektorer, brancheområder og **virksomhedsniveauer**, som er ekspanderende og med jobmuligheder. Men AF har også kontakt med fx lukningstruede virksomheder.

Virksomhedsbesøgene omfatter alle brancher, sektorer og virksomhedsstørrelser. Besøgene er ofte tilrettelagt således, at de har et bestemt formål, fx personalerådgivning, uddannelsesrådgivning eller indeholder prognose/overvågningselementet. Den regionale tilrettelæggelse af overvågningen foretages af arbejdsmarkedsnævnene, som bl.a. har repræsentanter for parterne på det regionale arbejdsmarked.

Det opsøgende arbejde udført af både AMU-centrene og erhvervsskolerne tilrettelægges af de respektive institutioner selv, og ofte i samarbejde med andre uddannelsesinstitutioner, AF, branchekontaktgrupper mv. Arbejdet udføres af forskellige medarbejdere alt efter hvilket formål, der er med det opsøgende arbejde.

Specielt for produktionsskolerne gælder det, at arbejdet formidles gennem det lokale arbejdsmarkeds repræsentanter i skolernes bestyrelser.

Når det drejer sig om det virksomhedsopsøgende arbejde i tilknytning til den kommunale beskæftigelsesindsats varetages opgaven vedrørende det opsøgende arbejde enten af amtskommunens beskæftigelsessekretariat alene eller i et organiseret samarbejde mellem fx amtskommune, kommuner, AF/arbejdsmarkedsnævnene, uddannelsesinstitutioner, fagforeninger og private virksomheder. I forbindelse med

voksenuddannelsesstøtteordningen er de opsøgende aktiviteter blevet tilrettelagt i samarbejde med de faglige organisationer og i visse tilfælde også AF. Endvidere kan der være inddraget uddannelsesinstitutioner, VUS-konsulenter og tidligere VUS-kursister.

I forlængelse af kommunernes mulighed for at overtage formidlingsansvaret helt eller delvist for særligt udsatte grupper er det fastlagt, at der regionalt/lokalt skal indgås aftaler mellem AF/arbejdsmarkedsnævne og (amts)kommunerne om bl.a. formidlingsansvaret og koordinering af det virksomhedsopsøgende arbejde. Det forudsættes i rammeaftalen, at der - for at undgå dobbeltadministration og øget bureaukrati - skal indgås samarbejdsaftaler mellem AF og kommunen til regulering af den nødvendige opgavefordeling regionalt/lokalt.

Rammeaftalen præciserer, at AF har ansvaret for formidling af alle ledige, som er medlem af en A-kasse, også selvom medlemmet midlertidigt er overgået til sociale ydelser, samt at AF ikke kan afvise at betjene personer, for hvilke kommunen har overtaget formidlingsansvaret, såfremt disse personer i stedet for måtte ønske **AF's** bistand. Overtager kommunerne helt eller delvist formidlingsansvaret for særligt udsatte grupper, opdeles betjeningen af de ledige på AF og kommuner. De konkrete samarbejdsaftaler skal netop sikre, at "dobbeltkontakt" til virksomhederne undgås.

6.4. Hvad får institutionerne ud af det virksomhedsopsøgende arbejde?

Institutionernes udbytte af det virksomhedsopsøgende arbejde viser sig på mange områder, men har især betydning i forhold til udvikling og afsætning af deres respektive produkter i bred forstand.

For AF betyder det eksempelvis, at man, ud over at kunne løse sin formidlings- og vejledningsopgave, også via indsigten i virksomhedernes udvikling bliver bedre til at rådgive virksomhederne i uddannelses- og personalemæssige spørgsmål.

For AMU-centrene betyder det eksempelvis, at kursusudbuddet kan tilpasses det lokale arbejdsmarkeds behov, ligesom lærere og kursusudviklere får en bedre indsigt i uddannelsesstilbuddenes anvendelighed og behovet for nyudvikling.

For erhvervsskolerne gælder det ligeledes, at uddannelsesudviklingen og omfanget forbedres, herunder tilpasses lokalområdets aktuelle behov. Ligesom skolerne kan fremskaffe praktikpladser af denne vej.

For produktionsskolerne er virksomhedskontakten nødvendig for at sikre, at afsætningen af produktionen kan ske uden at der bliver tale om ubillig konkurrence. Endvidere giver virksomhedskontakten mulighed for at opnå underleverancer til lokale virksomheder.

6.5. Det virksomhedsopsøgende arbejde i forhold til virksomheder

Beskrivelsen af det virksomhedsopsøgende arbejde viser, at adskillige institutioner og myndigheder opsøger den enkelte virksomhed ganske vist med forskelligt formål.

Selv om institutionerne og myndighederne ikke kommer med helt det samme formål, kan det af virksomhederne opfattes som en irriterende og ukoordineret indsats fra de forskellige institutioners og myndigheders side. Det gælder nok især de mindre og mellemstore virksomheder.

Hvis det samtidig er således, at virksomhederne har vanskeligt ved at se, hvilket udbytte de får af kontakten, eller ikke synes, de får det **"rigtige"** udbytte, forøges "irritationsmomentet". Når det drejer sig om det virksomhedsopsøgende arbejde især fra uddannelsesinstitutionernes side, er det ofte et ønske fra virksomhedernes side, at de via denne kontakt kan få totaløsninger, dvs. fx uddannelse for hele medarbejderstaben eller sammenhængende, kombinerede uddannelsesforløb.

Samtidig skal man dog være opmærksom på, at det virksomhedsopsøgende arbejde er vigtigt for de enkelte institutioner for at få kontakt til virksomhederne ud fra deres eget specielle formål, således at de kan få ajourført deres produkter bedst muligt. Dette er også en måde, hvorpå virksomhederne kan få kendskab til de forskellige kursusmuligheder og dermed få viden om en bred vifte af tilbud, som gør det muligt bedre at vælge det bedste produkt til den rigtige pris.

Beskrivelsen af det virksomhedsopsøgende arbejdes tilrettelæggelse viser, at en del af arbejdet i dag tilrettelægges i et samarbejde mellem forskellige institutioner og/eller myndigheder. En frivillig udbygning heraf sammen med forbedrede muligheder

for de forskellige uddannelsessystemer til at spille sammen kan betyde, at det virksomhedsopsøgende arbejde kan komme til at fremtræde mere koordineret, også selv om der fortsat kan være flere institutioner/myndigheder, der henvender sig til virksomhederne med hver sit specielle formål, og som ikke altid vil kunne dækkes ved en fælles henvendelse fra flere institutioner/myndigheder.

Kapitel 7. Samspilsproblemer inden for voksen- og efteruddannelsesområdet

7.1. Indledning

I dette kapitel foretages en beskrivelse af samspilsproblemerne inden for det samlede voksen- og efteruddannelsesområde. Beskrivelsen er udarbejdet på baggrund af bidrag fra arbejdsmarkedsorganisationerne i udvalget, bidrag fra de kommunale organisationer i udvalget, en rundspørge blandt forstanderne ved henholdsvis AMU-centrene og erhvervsskolerne, centraladministrationens egen beskrivelse af samarbejdsfladerne/samarbejdsproblemerne mellem de forskellige uddannelsessystemer og problemer, som ses af beskrivelserne i betænkningens kapitel 1-6.

Når man beskriver samspilsproblemerne, skal man samtidig være opmærksom på, at det samlede offentlige voksen- og efteruddannelsessystem i Danmark er af en høj kvalitet, og hvert år uddanner et stort antal personer med gode resultater. Dette skyldes blandt andet den gennemgående tætte kobling til behovene i arbejdslivet og bredden af uddannelsesstilbud for særligt ikke-faglærte og faglærte grupper på arbejdsmarkedet. Dette faktum bør være med til at sætte samspilsproblemerne i deres rette perspektiv, når der sættes fokus mod de svagere led i det samlede voksen- og efteruddannelsesbillede.

Som samspilsproblemerne er blevet beskrevet, kan de i grove træk opdeles i 5 hovedgrupper:

- 1) Mange overlappende uddannelsesordninger.
- 2) Manglende overblik over og information om de forskellige uddannelsesstilbud.
- 3) Økonomiske forhold.
- 4) Uddannelsessystemernes indhold og tilrettelæggelse mv.

- 5) Samspilsproblemer mellem almen og erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse.

Ikke alle udvalgets medlemmer er nødvendigvis enige i alle de beskrevne problemer og formuleringerne heraf. Der er imidlertid enighed om, at kapitlet skal give et bredt billede af alle de formulerede problemer, og at konklusionen (afsnit 7.7) skal fokusere på de væsentlige problemstillinger, som skal løses.

7.2. Mange overlappende uddannelsesordninger

Uddannelsesstilbuddene inden for voksen- og efteruddannelsesområdet er mangfoldige, ofte forskelligt beskrevet og ofte uoverskueligefor brugerne. Endvidere kan brugerne have vanskeligheder ved at gennemskue, hvilke uddannelsesbehov de udbudte kurser er i stand til at løse.

Udviklingstendenser.

De seneste udviklingstendenser både i uddannelsespolitikken, i den arbejdsmarkedspolitiske indsats og på arbejdsmarkedet har betydet, at de områder, som henholdsvis arbejdsmarkedsuddannelserne og erhvervsuddannelserne har dækket - især i forhold til uddannelsernes indhold - ikke længere fremstår så klare og velafgrænsede som tidligere.

De stadig mere komplekse krav med udgangspunkt i nye kvalifikationskrav, fx hvor vægten i stigende grad lægges på brede almene kvalifikationer, den teknologiske udvikling, de nye målgrupper og opblødningen i de eksisterende afgrænsninger af uddannelsernes målgrupper har resulteret i, at både AMU-systemet og erhvervsuddannelserne har iværksat eller er ved at iværksætte uddannelser på tværs af tidligere områdegrenser.

En anden udviklingstendens, som gør sig gældende i samspillet mellem uddannelsessystemerne, er ændringen i den administrative styring henimod en større grad af decentralisering. Samtidig er der også ændret på det økonomiske område, hvor skolerne både i AMU-systemet og i erhvervsskolesystemet er blevet tilskyndet til en større grad af selvfinansiering. Det betyder, at der skabes en ny og mere aktiv konkurrencesituation mellem kursusudbydere på det lokale niveau.

Overlapning.

Eksempler på overlapning og uoverskuelighed opleves især mellem AMU-centrene og erhvervsskolerne, idet det på visse områder er vanskeligt at se forskel på de enkelte institutioners tilbud. For begge institutioner gælder det, at de udbyder teknisk/faglig uddannelse. Også det tekniske udstyr knyttet til forskellige uddannelsesområder er i stigende omfang identisk.

Overlapningen kan medføre ressourcespild i den forstand, at kapaciteten ikke bliver udnyttet tilstrækkeligt, og at andre uddannelsesbehov ikke bliver dækket. Her bør man være opmærksom på, at arbejdsmarkedets parter selv medvirker ved tildeling af midler og prioritering af midler på fx AMU-området, inden for de rammer der er fastlagt for parternes medvirken. Endvidere bør man være opmærksom på, at det også kan være en fordel for brugerne, at der er flere tilbud at vælge imellem, således at man kan få det bedste tilbud til den "rigtige" pris.

En utilstrækkelig lokal, regional og central koordination mellem de forskellige uddannelsesudbydere har medført, at der er eksempler på, at der er etableret identiske kursusforløb ud fra forskelligt lovgrundlag, der stort set fører til den samme erhvervsfunktion. Samtidig er der grupper, hvis erhvervs- og efteruddannelsesbehov enten er defineret uden for de eksisterende uddannelsesstilbud eller hvis behov ikke dækkes i tilstrækkeligt omfang, det gælder fx de kortudannede. Det vil sige, at den utilstrækkelige koordination også kan give anledning til "huller" systemerne imellem.

I forbindelse med koordination mellem de forskellige uddannelsesudbydere skal man også være opmærksom på den almene voksenuddannelse, hf-enkeltfag, oplysningsforbundene, daghøjskolerne og folkehøjskolerne, hvis formål og målgruppe er langt bredere end de rent erhvervsrettede uddannelsers, hvilket sætter grænser for, hvor langt man kan gå i koordinationen med de erhvervsrettede uddannelser uden at sætte den uddannelsespolitiske identitet på spil og derved skubbe mange af deltagerne fra sig.

Fælles uddannelsesstilbud.

Det er især vanskeligt for en virksomhed at få tilbudt en samlet uddannelsesplan, der omfatter alle - eller flere - af virksomhedens medarbejdergrupper. Ligesom de forskellige økonomistyringssystemer vanskeliggør det for de forskellige skolesystemer at arbejde sammen om uddannelsesstilbud med forskellige uddannelsesele-

menter. Dog vurderer AMU-centrenes forstandere ikke, at forskelle i økonomistyringen skaber problemer for det lokale samarbejde mellem uddannelsesinstitutionerne. Den økonomiske side af samarbejdet kan give mindre teknisk problemer, men de løses lokalt i samarbejde mellem institutionerne. Denne opfattelse deles ikke af erhvervsskolernes forstandere, idet de mener, at et mere dybtgående samarbejde ikke er muligt, så længe de 2 systemer har forskellige økonomistyringsprincipper.

I samarbejdet om uddannelsesopgaverne spiller den forskellige planlægningshorisont også en rolle, idet planlægningshorisonten i både **AMU-systemet** og erhvervsuddannelsessystemet bliver kortere og kortere på en række aktivitetsområder, hvilket vanskeliggør et samarbejde om kapacitetsudnyttelsen på tværs af systemerne, og giver problemer ved samarbejde om at imødekomme akut opståede uddannelsesbehov. Ligesom forskelle i lærernes overenskomster med hensyn til arbejdstidsregler i hvert fald indtil nu, har været et problem i samarbejdet mellem AMU-centrene og de tekniske skoler.

Endelig betyder opsplitningen af uddannelsesindsatsen på meget forskellige regelsæt, at det er vanskeligt at gennemføre samordning eller sammenlægning af de centrale paritetiske udvalg, som det iøvrigt ville være hensigtsmæssigt - både set ud fra ressourcemæssige overvejelser og set ud fra en fremtidssikring af uddannelserne, jf. tendenserne til opblødning af grænserne mellem faglært og ufaglært.

Disse problemstillinger peger på, at det især er i samspillet mellem de forskellige uddannelsessystemer, i forhold til en samlet dækning af de mange forskellige uddannelsesbehov og i forhold til en fremtidssikring af det samlede uddannelsesudbud, at problemerne opstår.

7.3. Manglende overblik over og information om de forskellige uddannelsesstilbud

Manglende overblik.

Det er vanskeligt at skaffe sig et samlet overblik over, hvilke voksenuddannelsesstilbud, der findes. Alle - både virksomheder, lønmodtagere og andre brugere - må henvende sig flere steder for at få information om og vejledning i, hvor deres forskellige, konkrete uddannelsesbehov kan efterkommes, bl.a. fordi de enkelte ud-

dannelsesinstitutioner som hovedregel kun vejleder til egne uddannelsesstilbud og ikke til **"konkurrenternes"** tilbud, ligesom vejledningen mere og mere antager karakter af markedsføring.

Det betyder, at uddannelsesstilbuddene tilsyneladende har svært ved at nå ud til de mindre uddannelseserfarne målgrupper, her tænkes fx på strukturelt udsatte lønmodtagere, korttidsledige, kortuddannede, ansatte på mindre virksomheder samt de lidt ældre lønmodtagere. Det kan desuden specielt være vanskeligt for de mindre virksomheder at overskue de mange uddannelsesstilbud og deres indhold.

For brugerne af voksen- og efteruddannelsessystemerne betyder det manglende overblik endvidere, at helt specielle kvalifikationskrav bliver meget vanskelige at tilgodese. Da arbejdsmarkedets parter inden for de rammer, der er fastlagt for parternes medvirken, har et medansvar for selve udbuddet på en stor del af uddannelserne/kurserne og dermed også har et medansvar for, at relevante kvalifikationsbehov kan opfyldes, kunne det også overvejes, hvorvidt organiseringen af partsindflydelsen burde ændres.

Manglende information og koordination.

Den manglende information betyder, at de forskellige institutioner, hvad enten de udbyder erhvervsrettet eller almen uddannelse, mangler tilstrækkeligt kendskab til hinandens uddannelsesområder samt deres formål, indhold og målgrupper.

Dette fører til, at der gives udtryk for en manglende lokal/regional koordination institutionerne imellem. Et problem der kan reduceres fx ved et lokalt/regionalt kursuskatalog eller lokale/regionale vejledningscentre, som har let tilgængelige og ajourførte oplysninger om grund-, voksen- og efteruddannelsesmulighederne.

På det regionale niveau findes i dag regionale informationsfora (RIF), hvilket er det nærmeste man kommer et lokalt samarbejdsforum. I visse regioner findes et uformelt samarbejde mellem AMU-centrene og erhvervsskolerne, hvilket har givet gode resultater, mens der i andre regioner ikke eksisterer et sådant arbejde. En rundspørge blandt begge skoletypers forstandere viser, at ca. halvdelen af erhvervsskolerne har lavet samarbejdsaftaler med AMU-centre, men rækkevidden af aftalerne ser ud til at være begrænsede, idet det fx drejer sig om fælles markedsføring og gensidigt lån af lærere. Den viser endvidere, at alle AMU-centre i større eller mindre omfang har et samarbejde med tekniske skoler om afholdelse af kurser, fx den nye struktør-

uddannelse, UTB-kurser og IDV-baserede kurser for virksomheder. Generelt forløber samarbejdet positivt, omend der har været problemer nogle steder i landet. Desuden er der i flere amter etableret forsøg med samarbejde på hele voksenuddannelsesområdet samt udarbejdet regionale uddannelsesnøgler.

I forbindelse med den lokale/regionale koordination skal man videre være opmærksom på, at det er af stor betydning, at der sideløbende med et regionalt udbudt efteruddannelsesprogram også eksisterer et centralt styret og udbudt efteruddannelsesprogram, der tager sigte mod at tilgodese personer og virksomheder med specielle kvalifikationsbehov/efteruddannelse.

7.4. Økonomiske forhold

Under denne kategori af problemer ligger der en række forskellige problemer der kan opdeles i følgende underkategorier:

- 1) Problemer der knytter sig til bevillingssystemet.
- 2) Økonomistyringsproblemer.
- 3) Forskellige betalingsordninger.
- 4) Forskellige støtteordninger.

Problemerne i kategori 1 og 2 knytter sig specielt til samspilsrelationerne mellem systemerne, herunder såvel det lokale samarbejde mellem de forskellige uddannelsesinstitutioner som det centrale samarbejde mellem ministerierne. Problemerne i kategori 3 og 4 er derimod problemer, der knytter sig mere direkte til brugernes situation.

Ad 1) Problemer der knytter sig til bevillingssystemet.

Herved forstås problemer der udspringer af de bagvedliggende bevillingsformer og forskellige bevillingsformål, og de regler der knytter sig til det statslige bevillingssystem.

Det statslige bevillingssystem er opbygget således, at bevillingerne er opdelt på en række paragraffer, hvor hver paragraf omfatter ét område og herunder en række bevillingsskonti, der hver især knytter sig til ét bestemt formål.

Bevillingerne kan som udgangspunkt kun anvendes til det på finansloven til den enkelte hovedkonto definerede formål. Der er dog i de generelle bevillingsregler løst op for muligheden for at den enkelte minister kan foretage omprioriteringer inden for det enkelte finansår (med hjemmel på finansloven).

Dette problem forstærkes af, at der i den materielle lovgivning er bestemmelser, som fx fastlægger, hvor bestemte aktiviteter skal foregå. Som eksempel herpå kan nævnes, at det af lov om arbejdsmarkedsuddannelser fremgår, at specialarbejderuddannelsen skal foregå på bestemte institutioner.

Denne bevillingsopdeling på paragraffer og (hoved)konti på finansloven kombineret med bestemmelser i den materielle lovgivning betyder, at det inden for finansåret kan være umuligt, eller meget vanskeligt at omprioritere midlerne mellem forskellige uddannelsesområder og institutioner.

Hensynet til at sikre Folketingets kontrol med bevillingernes anvendelse kan således mindske fleksibiliteten i det løbende uddannelsesudbud.

Endvidere er de generelle bevillingsforudsætninger sammenfattet i seks bevillingstyper på finansloven. Hver bevilling vil tilhøre en af disse bevillingstyper ("driftsbevilling", "anlægsbevilling", "nettostyret virksomhed", "statsvirksomhed", "lovbunden bevilling" og "anden bevilling"), der således angiver bestemte forudsætninger for anvendelsen af den pågældende bevilling. Bevillingstypen kan ikke vælges frit af de enkelte ministerier, men aftales med Finansministeriet på baggrund af en vurdering af bevillingsformålet.

Ud over fordelingen på finanslovparagraffer og hovedkonti, kan selve bevillingstypen give forskellige bindinger på bevillingsanvendelsen, der kan vanskeliggøre omprioriteringer mellem forskellige uddannelsesbevillinger.

De overordnede bevillings- og hermed sammenhængende styringssystemer lægger ikke op til samlede erhvervsområderettede prioriteringer af den arbejdsmarkedsrettede uddannelsesindsats. De **overordnede bevillings-** og hermed sammenhængende styringssystemer lægger heller ikke op til direkte prioriteringer af uddannelsesindsatsen for arbejdsløse.

Finansieringen af Kulturministeriets uddannelser er i det væsentligste amtslig og kommunal, bortset fra folkehøjskolerne, hvor finansieringen er statslig. Der ydes dog også statstilskud til daghøjskoler og produktionsskoler med henblik på nedsettelse af de kommunale udgifter.

Tilskud til det enkelte VUC forudsættes ydet som et rammetilskud, og det kommunale tilskud til oplysningsforbundene forudsættes fordelt som taxametertilskud inden for en fastsat ramme. Herudover stilles der ikke fra centralt niveau retningslinier op for tildelingen af de kommunale tilskud. Dette er helt overladt til det kommunale selvstyre.

Uanset om der etableres fælles økonomistyringssystem for erhvervsskolerne og AMU, og uanset hvilken model der vælges, vil det være forbundet med store vanskeligheder at koordinere økonomistyringen mellem statslige og kommunale tilskud.

Ad 2) Økonomistyringsproblemer.

I denne kategori ligger de problemer der kan skyldes, at de enkelte ministerier - inden for den ramme de generelle bevillingsregler giver - har opbygget forskellige økonomistyringssystemer som fx bloktilskud med og uden taxameterelement til de enkelte institutioner.

Inden for de generelle bevillingsregler har de enkelte ministerier mulighed for at opbygge deres eget økonomistyringssystem.

Ved økonomistyringssystem forstås det system der opstilles for at integrere aktivitetsplanlægning, budgetlægning, regnskab, kontrol samt opfølgning, således at man kan løse prioriterings- og økonomiseringsopgaver.

De enkelte ministeriers økonomistyringssystemer er opbygget forskelligt. Dette skyldes bl.a. at de forskellige områder overordnet har forskellige principper for aktivitetsplanlægning og styring, herunder på hvilket niveau (centralt/lokalt) man har lagt kompetencen til at bestemme det præcise uddannelsesudbud, og hvilke "aktører" (minister/arbejdsmarkedets parter/institutionerne/virksomhederne/kursisterne) der har indflydelse på den faktisk afholdte uddannelsesaktivitet.

Inden for Undervisningsministeriets område har man således opbygget et økonomistyringssystem (bloktilskud med taxameterelement), der er indrettet på, at det er den faktisk afholdte aktivitet der er udgangspunktet, og at det er de direkte brugere der gennem deres efterspørgsel bestemmer, hvilke kurser der afholdes.

Inden for Arbejdsministeriets område er der opbygget et system (bloktilskud uden taxameterelement), hvor man inden for en given bevillingsramme søger at imødekomme arbejdsmarkedets behov bedst muligt og desuden lægger stor vægt på deltagelse af arbejdsmarkedets parter i såvel den overordnede styring og prioritering som den mere konkrete aktivitetsplanlægning på de enkelte institutioner.

Der er i udvalget peget på, at de forskellige økonomistyringssystemer har betydning for samspillet mellem de forskellige uddannelsessystemer.

De forskellige økonomistyringssystemer betyder, at de konkrete kurser finansieres efter forskellige principper. Dermed kan det være svært at sammenligne omkostningerne for iøvrigt sammenlignelige uddannelsesaktiviteter i de forskellige ministeriers regi.

Dette betyder endvidere, at det kan være svært at omplacere og kombinere uddannelsesaktiviteter på institutioner, der er underlagt forskellig økonomistyring, idet skolerne har forskellige afregningsprincipper. Der er således en fare for en "kasse-tænkning" der mindsker fleksibiliteten og kvaliteten i uddannelsesudbuddet.

Kursustakstfastsættelserne ved arbejdsmarkedsuddannelserne tilsigter direkte at nedbringe udgifterne ved de enkelte kurser, mens Undervisningsministeriets takstfastsættelser tilsigter at give skolerne incitament til at nedbringe udgifterne og fravælge underskudsgivende aktiviteter. De to systemer er hermed dårligt harmoniserede.

De forskellige afregningssystemer kan endvidere medføre problemer vedrørende gensidig udnyttelse af ledig kapacitet i form af udstyr og lokaler i de forskellige uddannelsessystemer, og dermed give unødigt dyre løsninger.

Ad 3) Forskellige betalingsordninger.

Herunder ligger problemer der knytter sig til, at man har forskellige betalingsordninger/brugerbetalingsordninger inden for de forskellige uddannelsesområder.

Der er specielt de senere år indført betalingsordninger/brugerbetaling på en lang række uddannelsesområder. Hensigten har ofte været en kombination af adfærdsregulering inden for det betalingsbelagte område og mere generelle bevillingsmæssige hensyn. De bevillingsmæssige hensyn kan både være et ønske om at skaffe et bestemt provenu af hensyn til det samlede statsbudget, og et ønske om at finansiere aktivitetsudvidelser inden for uddannelsesområdet.

Resultatet er blevet, at der er blevet indført en række forskellige betalingsordninger, der set på tværs af de forskellige uddannelsessystemer både kan virke uforståeligt for brugerne, og medføre en ikke-tilsigtet adfærdsregulering mellem uddannelsesområderne.

Der findes således såvel virksomhedsbetaling i form af gebyrer mv. (delvis brugerbetaling), indtægtsdækket virksomhed (fuld brugerbetaling) som særlige virksomhedstilpassede kurser (delvis brugerbetaling) inden for AMU, ligesom de delvise brugerbetalingsordninger kan være meget forskelligt udformet.

Mange virksomheder peger specielt på, at de har vanskeligt ved at se det logiske i kurser med forskellige former for brugerbetaling, fx VTP og IDV-kurser, også set i forhold til at plankurserne inden for **AMU-systemet** er gratis for kursisten. Her skal man dog være opmærksom på, at VTP/IDV-kurserne netop har til formål at løse virksomhedernes specifikke uddannelsesønsker/behov ved at tilpasse ellers gratis kurser til virksomhedernes mere snævre behov, mod til gengæld at opkræve en differentieret betaling.

På Undervisningsministeriets område ydes der faste tilskud pr. årselev eller pr. deltagertime (lov 271) fastlagt på de årlige finanslove. Under åben uddannelse og efteruddannelsesloven er der ved takstfastsættelsen forudsat en vis deltagerbetaling, og tilskudsudbetalingerne styres ud fra antallet af betalende deltagere. Det er den enkelte institution, der ud fra egne beslutninger om undervisningsstandard, omkostningsforhold i øvrigt og forventet søgning fastlægger deltagerbetalingen.

Som konkret eksempel på forskellige brugerbetalingsordninger inden for sammenlignelige kurser kan endvidere nævnes HF-enkeltfag og handelsskolens enkeltfag i fx sprog, hvor kurserne indholdsmæssigt er sammenlignelige, men med forskellig deltagerbetaling.

På **AVU** er fastsat et gebyr på 200 kr. pr. kursusår uanset antallet af hold og timer. Deltagerne i oplysningsforbundenes undervisning betaler en deltagerbetaling på mindst 1/3 af lærerløn plus øvrige udgifter i alt næppe under halvdelen af udgifterne. På folkehøjskolerne skal eleverne ligeledes afkræves en væsentlig elevbetaling, der dog reduceres af statslige transbestemte tilskud.

Undervisningen på produktionsskoler er gratis for deltagerne. Det samme gælder i vidt omfang for ledige på daghøjskoler, medens deltagerne der er i beskæftigelse skal betale et deltagergebyr.

For deltagerne i arbejde er der - bortset fra **AVU** og hf-enkeltfag - tale om en deltagerbetaling på det almene område af en sådan størrelse, at egenbetaling kan være afgørende for fravalg af disse tilbud.

Ad 4) Forskellige støtteordninger.

De problemer der er peget på i denne kategori kan ses i sammenhæng med problemer som følge af forskellige betalingsordninger, jf. ovenfor, men udgør også en særlig gruppe af problemer, som følge af at der er tilknyttet forskellige støtteordninger til de forskellige uddannelsesområder, jf. kapitel 5.3. om støttemuligheder for kursisterne.

De forskellige uddannelsesområders udspring som henholdsvis uddannelsespolitiske, kulturpolitiske, erhvervspolitiske eller arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger rettet mod forskellige typer kursister (ledige/beskæftigede, unge/gamle, svage grupper/stærke grupper på arbejdsmarkedet) har medført, at der er opbygget en række forskellige støtteordninger til de enkelte uddannelsesordninger med hver sin politiske begrundelse.

Støtteordningerne er således opbygget med udgangspunkt i de enkelte lovgivningers formål og målgruppe, men set fra brugersiden kan de forskellige støtteordninger opleves som uretfærdige og uhensigtsmæssige.

I det omfang man som bruger har en valgmulighed mellem forskellige uddannelsesområder med forskellige støtteordninger, ligger der i selve støtteordningerne en incitamentstruktur der går på tværs af uddannelsesområderne, og som måske ikke i alle situationer er tilsigtet fra lovgivers side.

De forskellige støtteordninger vil derfor kunne have uheldige virkninger både set fra brugerne og set fra lovgiver. Samspillet mellem forskellige betalingsordninger og forskellige støtteordninger vil kunne forvride denne incitamentstruktur yderligere.

7.5. Uddannelsessystemernes indhold og tilrettelæggelse mv.

Uddannelsessystemerne er for ufleksible både i forhold til at få målrettet kurserne til særlige målgruppe-ønsker og i forhold til at få afviklet kurserne tidsmæssigt.

Manglende fleksibilitet.

Fleksibiliteten med hensyn til kursernes tilrettelæggelse og gennemførelse er meget varieret. Hvad der er muligt inden for det ene system er ikke muligt/lovligt i et andet regelsæt. Som et eksempel herpå kan nævnes at kurserne i henhold til lov 271 kan afholdes inden for meget fleksible rammer, der tager hensyn til fx virksomheders og arbejdsleders ønsker. De afholdes således ofte over 6-8 eftermiddage/aftener med 3-4 timers undervisning pr. gang. AMU-kurserne afholdes i mere stramme rammer. Først inden for det seneste år er det blevet muligt - som forsøg - at afholde enkelte AMU-kurser som splitkurser, dvs. en opsplitning af AMU's traditionelle ugemoduler, således at fx et kursus af en uges varighed afholdes over 5 enkeltdage, eller på anden vis splittes op. Særligt i forbindelse med splitkurserne gør det sig endvidere gældende, at der har været uenighed mellem arbejdsmarkedets parter om, hvorvidt AMU-kurserne kunne/skulle tilrettelægges som splitkurser.

Den manglende fleksibilitet viser sig også ved, at det er vanskeligt at kombinere elementer fra forskellige kurser.

Kvalitetssikring, udvikling og udstyr.

Generelt er der ingen koordinering af kvalitetssikringen, udviklingsarbejdet og udstyrsanskaffelsen/anvendelsen. I forhold til udstyrsanvendelse betyder det, at der flere steder er etableret teknologicentre, der udbyder de samme kurser til den samme deltagermasse med det resultat, at kurserne ofte aflyses, og det dyrt indkøbte

udstyr ikke benyttes. Hertil kommer, at den teknologiske udvikling fordrer en jævnlig udskiftning af udstyret.

I forhold til udvikling og fornyelse af uddannelsernes indhold, nye undervisningsformer og kvalitetssikring medfører den manglende koordinering den paradoksale situation, at der område for område er meget knappe bevillinger, samtidig med at der kan konstateres en række eksempler på overlapninger i udviklingsarbejdet, primært på grund af midlernes placering i forskellige "**kasser**" og den tilsyneladende ukoordinerede anvendelse heraf. Endvidere savnes der samarbejde og dialog, således at der skabes en udvikling, hvor de forskellige institutioner gives mulighed for at videreudvikle sig inden for det, de hver især er gode til, og hvor samarbejdet mellem de forskellige institutioner sikres bedst muligt.

Sammenhængende efteruddannelsesforløb.

Der bør etableres forbedrede muligheder for at sammensætte et sammenhængende efteruddannelsesforløb, som går på tværs af de forskellige uddannelsessystemer. Fx tages der ikke gensidige hensyn hertil i planlægningen på de forskellige institutioner, hvilket ofte betyder at et sådant sammenhængende forløb bliver uoverskueligt for den enkelte. Der savnes desuden klare meritmuligheder og tilstrækkelig gennemsigtighed med hensyn til korrespondancen mellem de forskellige uddannelsessystemers kvalifikationsniveauer.

Prioriterings- og visitationsprocedure.

Endvidere er den konkrete prioriterings- og visitationsprocedure ofte temmelig uigennemskuelig og medvirker til at skabe en uklar matching af kursusudbud og visitation i forhold til den tilkendegivne efterspørgsel.

I denne forbindelse skal man samtidig tænke på, at arbejdsmarkedets parter selv er med til at fastsætte de overordnede retningslinier for prioriterings- og visitationsprocedurerne. Hertil kommer, at for så vidt angår efteruddannelsen af faglærte er det de faglige efteruddannelsesudvalg, der foretager den konkrete visitation til kurserne, når man ser bort fra HKU, hvor visitationen foretages af skolerne.

Læreruddannelse og -udvikling.

Der kan ligeledes konstateres manglende koordinering med hensyn til læreruddannelsen og -udviklingen. Det er nødvendigt, at læreruddannelsen og -udviklingen til stadighed er i overensstemmelse med den pædagogiske og teknologiske udvikling

for at kunne tilfredsstille medarbejdernes og virksomhedernes uddannelsesbehov, og at der er midler hertil.

Stvrina og tilrettelæggelse af uddannelserne.

Endvidere kan der konstateres forskelligheder med hensyn til styringen af voksen- og efteruddannelserne, idet arbejdsmarkedets parter indflydelse - og især rækkevidden heraf - er forskellig fra uddannelsestype til uddannelsestype, ligesom der kan konstateres forskellig styring af uddannelser, som henvender sig til den samme målgruppe.

Ser man på spørgsmålet om central contra lokal styring, er det tydeligt, at styringen af de almene voksenuddannelser er mere decentral end styringen af de erhvervsrettede uddannelser.

Ved flere af de almene uddannelser i Kulturministeriets regi ligger styringen af indhold, udbud inden for en given økonomisk ramme og efterspørgsel hos de enkelte institutioner. Der er ikke knyttet væsentlige styringsbeføjelser til den statslige del af finansieringen, og parternes indflydelse, er knyttet til det lokale niveau, hvor det lokale arbejdsmarkeds parter er repræsenteret i VUC's centerråd og ofte tillige i bestyrelserne for produktionsskolerne.

Endvidere er der konstateret kulturforskelle mellem AMU-centrene og erhvervsskolerne med hensyn til, hvor arbejdspladsorienteret undervisningen tilrettelægges. Dette kan skabe visse problemer ved samarbejde om kurser, når kursisterne undervises på skift henholdsvis på et AMU-center og på en erhvervsskole.

Målgruppeafgrænsning.

Der kan endelig også konstateres problemer i forhold til målgruppeafgrænsningen.

Målgruppen kan ganske vist forekomme rimelig klar, når man ser den i forhold til den enkelte uddannelse, men betragter man voksen- og efteruddannelserne som en helhed opstår uklarheden. Eksempelvis betyder det, at store grupper - af specielt kortuddannede - ansat i den offentlige sektor i praksis er blevet en marginalgruppe i forhold til de offentlige uddannelsesstilbud. Det kan konstateres, at arbejdsmarkedsuddannelserne - som traditionelt har uddannet en meget stor del af de kortuddannede, ganske vist primært på det private arbejdsmarked - og den erhvervsrettede efteruddannelse (L 271) primært retter sig mod den private sektor, mens de

øvrige voksen- og efteruddannelser ikke har den afgrænsning i forhold til hvor på arbejdsmarkedet man er ansat.

I forlængelse heraf skal det bemærkes, at offentligt ansatte kan optages på AMU-uddannelserne og på L 271-kurser, hvis de udfører arbejdsfunktioner, der kan si-destilles med de funktioner, som er omfattet af uddannelserne på det private arbejdsmarked. Derimod kan der ikke udvikles uddannelser, som specielt retter sig mod offentligt ansatte.

Problemer på enkeltområder.

Sluttelig kan der nævnes mindre enkeltområder i forhold til uddannelsernes indhold og tilrettelæggelse, som også kan give problemer. Det drejer sig om,

at det kan være både svært og dyrt at få gennemført samarbejdsprojekter, hvilket betyder, at der iværksættes færre samarbejdsprojekter, og dermed en risiko for lavere kvalitet i mange af uddannelsesstilbuddene,

at der mangler følsomhed over for de lokale virksomheders uddannelsesbehov; i forlængelse heraf må man imidlertid også stille spørgsmålet om uddannelsesinstitutionerne bliver gjort tilstrækkeligt opmærksomme på disse behov, og

at undervisningen ikke altid tager udgangspunkt i deltagernes forudsætninger.

7.6. Samspilsproblemer mellem almen og erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse

Det eksisterende voksen- og efteruddannelsessystem er primært tilrettelagt med henblik på opkvalificering af arbejdsstyrken på det teknisk/faglige plan. Vægten i virksomhedernes kvalifikationskrav til medarbejderne ligger imidlertid i stigende omfang på det personlige og holdningsmæssige plan. Specialiseret faglig dygtighed eller viden er således nødvendige, men ikke tilstrækkelige, forudsætninger for at kunne klare sig på arbejdsmarkedet i dag.

De amtskommunale voksenuddannelsescentre (VUC) **udbyder** bl.a. almen undervisning på grundlæggende niveau, der er en forudsætning for at mange kortuddannede skal kunne imødekomme arbejdsmarkedets krav. Undervisningen er kompetencegivende og prøveforberedende.

Daghøjskolerne og oplysningsforbundene, herunder især AOF, udbyder typisk ikke kompetencegivende grundlæggende almen og personlighedsudviklende undervisning, der især henvender sig til den del af de kortuddannede, der har behov for en generel bred kvalificering. Undervisningen henvender sig bl.a. til de grupper af kortuddannede, der har behov for et basalt helhedsorienteret undervisningstilbud, før de er rede til at gå igang med mere målrettet undervisning, hvad enten det drejer sig om almen voksenuddannelse eller mere erhvervsrettet uddannelse.

Der har i stigende omfang vist sig at være behov for tilrettelæggelse af undervisningstilbud for de kortest uddannede grupper på arbejdsmarkedet, der kombinerer den grundlæggende almene undervisning med især arbejdsmarkedsuddannelsernes direkte erhvervsrettede kursustilbud.

Dette accentuerer behovet for et tæt samspil mellem på den ene side VUC og daghøjskolerne mv., og på den anden side de uddannelsesinstitutioner der udbyder faglig/teknisk undervisning for ufaglærte/kortuddannede, herunder især AMU-centrene.

Ud over de foran nævnte vanskeligheder findes der en række barrierer af holdningsmæssig og praktisk karakter, som lægger hindringer i vejen for et reelt samspil sektorerne imellem.

Forskelle i virksomhedskultur og pædagogisk tradition synes at være én af de væsentligste barrierer for samarbejdet, især mellem Kulturministeriets og Arbejdsministeriets uddannelsesinstitutioner. De forskellige uddannelsessystemer taler ikke samme sprog, og det skaber problemer omkring en gensidig forståelse for hinandens pædagogiske udgangspunkter. Det lægger hindringer i vejen for samarbejdet mellem institutionernes undervisere, og bevirker, at kursisterne oplever manglende sammenhæng mellem den almene og det erhvervsrettede indhold, fordi undervisningens enkelte dele ikke formår at supplere hinanden på en harmonisk måde.

Også forskellige mål og rammer for den almene og den erhvervsrettede undervisning frembyder ofte problemer. Den almene voksenuddannelse er et kompetencegivende, prøveforberedende system med en bred målformulering, hvori der, kun som en del, indgår erhvervelse af almene kundskaber og færdigheder, som er direkte relevant for arbejdslivet.

Den almene voksenuddannelses brede sigte og prøveforberedende karakter med deraf følgende læseplaner mv., kan derfor ofte gøre det vanskeligt at lade de enkelte fag indgå som supplement til AMU's teknisk/faglige undervisning.

Det kan dog konstateres, at det med tiden, gennem et tættere og mere konkret samarbejde mellem AMU-centrene og VUC, i nogen udstrækning er lykkedes at overvinde problemer af den nævnte art.

Forskelle i AMU-centrenes og VUC's tilrettelæggelse af lærernes undervisningstilbud, forberedelsestid o.a. giver problemer i samarbejdet mellem de 2 systemer, specielt med hensyn til fælles planlægning og forberedelse af sektoroverskridende forløb, og vanskeliggør samarbejdet mellem lærerne fra de 2 systemer undervejs i forløbet.

7.7. Konklusion

Dette kapitel har beskrevet de problemområder, som især udvalgets medlemmer har rejst med hensyn til de eksisterende voksen- og efteruddannelsessystemers funktionsmåde, specielt de problemer der har betydning for samspillet mellem de forskellige dele af voksen- og efteruddannelsesindsatsen.

Af udvalgets kommissorium fremgår det, at man skal belyse mulighederne for en forbedret udnyttelse af de samlede voksen- og efteruddannelsesressourcer.

Det skal ske ved, at udvalget analyserer samspilsrelationerne mellem de forskellige uddannelsesområder både på lokalt, regionalt og centralt niveau, herunder om der er overlappende formål og målgrupper.

Endelig skal udvalget analysere det opsøgende arbejde over for virksomhederne mv. især med henblik på personale- og uddannelsesplanlægning.

Analyserne skal på den ene side gennemføres ud fra en brugerbetragtning, således at det bliver lettere for alle at finde relevante tilbud og tilskudsmuligheder. Det skal endvidere ske ud fra et ønske om at forbedre den samlede offentlige ressourceanvendelse, hvori der indgår en vurdering af styrings-, bevillings- og finansieringsforholdene.

Ser man på de udviklingstræk, som er beskrevet i rapportens kapitel 1, rummer det en række problemstillinger, som også har betydning for og bør medtages i en vurdering af den samlede voksen- og efteruddannelsesindsats.

Her kan fx peges på nødvendigheden af at overveje, hvilke tilpasninger, der er aktuelle i rådgivningsstrukturen omkring uddannelserne, en struktur der i dag entydigt er forankret i den faglige/branchemæssige struktur. Der kan i denne sammenhæng peges på tendensen til opblødning af grænserne mellem faglært og ufaglært og andre "**klassiske**" grænser, samt behovet for at sikre vidtgående muligheder for opnåelse af merit på tværs af uddannelsessystemerne.

En anden væsentlig problemstilling rummes i betragtningerne om behovet for at etablere en målrettet forbindelse mellem erhvervspolitikken og arbejdsmarkeds- og uddannelsespolitikken, og her kan nævnes incitamentsstrukturen som et af de værktøjer, der kan muliggøre en bevidst prioritering af indsatsen. Etableringen af en kobling mellem erhvervspolitikken og **arbejdsmarkeds- og uddannelsespolitikken** vil - sammenholdt med de beskrevne udstødningsmekanismer på **arbejdsmarkedet** - aktualisere en diskussion af, hvorledes der kan etableres særskilte, socialpolitiske foranstaltninger, der effektivt kan knytte an til de **arbejdsmarkeds- og uddannelsespolitiske** målsætninger.

Desuden må det vurderes, om udstødningsmekanismerne er under etablering også inden for uddannelsessystemet. For at komme ind på **arbejdsmarkedet** og fastholde sin status der er det nødvendigt, at man dels har de relevante kvalifikationer i betydeligt omfang, og at man dels er i stand til at fortsat at kunne dygtiggøre sig og omstille sig til nye arbejdsfunktioner. Dette stiller store krav til uddannelsessystemet, og det er spørgsmålet om uddannelsessystemet med sin nuværende uddannelsesstruktur er gearret til at leve op til de nye krav. Der kan nok ikke være tvivl om, at uddannelsessystemet må videreudvikle sine pædagogiske metoder, hvis alle skal have en chance for at få og fastholde en plads på arbejdsmarkedet.

Endelig kan der peges på, at der i stigende grad stilles kvalifikationskrav til arbejdsstyrken, hvor der også lægges vægt på brede, almene og personlighedsudviklende kundskaber; krav der ikke tilgodeses alene gennem jobspecifik indlæring. For at få et tilstrækkeligt udbytte af den ofte komplicerede faglige indlæring skal de grundlæggende almene kvalifikationer være i orden, og det er nødvendigt, at man i den erhvervsrettede voksen- og efteruddannelsesindsats er opmærksom på dette forhold.

Ved afgrænsningen af den del af de alment kvalificerende undervisningstilbud, der kan betragtes som relevante i forhold til arbejdsmarkedets kvalifikationsbehov, bør man ligeledes være opmærksom på, at der er tale om andet og mere end den kompetencegivende almene voksenundervisning, der foregår på **voksenuddannelsescentre**.

Både **oplysningsforbundenes/aftenskolernes** tilbud og daghøjskolernes og folkehøjskolernes virksomhed er i stigende grad rettet mod en opkvalificering af deltagernes viden og færdigheder i relation til arbejdslivet, især når det drejer sig om de kortest uddannede. Mange af disse tilbud retter sig imod de grupper, der ikke umiddelbart har forudsætninger for at deltage i den prøveforberedende almene voksenuddannelse.

De ændrede kvalifikationskrav til arbejdsstyrken peger således på behovet for at udnytte de relevante dele af det samlede udbud af de alment kvalificerende uddannelsestilbud i den erhvervsrettede voksen- og efteruddannelsesindsats.

Disse udviklingstræk sammenholdt med de problemområder, som er rejst i forhold til de eksisterende voksen- og efteruddannelsessystemer, peger på, at der tilbagestår 3 væsentlige problemområder, som har betydning for samspillet mellem de forskellige dele af voksen- og efteruddannelsesindsatsen.

I forbindelse med de væsentlige problemområder af betydning for samspillet på voksen- og efteruddannelsesområdet skal man være opmærksom på, at arbejdsmarkedets parter inden for fastlagte rammer har indflydelse på tilrettelæggelsen af voksen- og efteruddannelsesindsatsen, i hvert fald når det drejer sig om den erhvervsrettede del af indsatsen, og at parternes interesser og mål dermed indgår i forklaringen på de samspilsproblemer, der findes uddannelsesområderne imellem.

For det første drejer det sig om de økonomiske forhold. Problemerne i tilknytning hertil kan opdeles i 2 kategorier, nemlig 1) problemer, som specielt knytter sig til samspilsrelationerne mellem systemerne og 2) problemer, som knytter sig mere direkte til brugernes situation.

I relation til den første kategori betyder det, at selve bevillingstyperne kombineret med bestemmelser i den materielle lovgivning kan give forskellige bindinger på bevillingsanvendelsen, der kan vanskeliggøre omprioriteringer mellem de forskellige uddannelsesbevillinger. Endvidere betyder de forskellige økonomistyringssystemer, at konkrete kurser finansieres efter forskellige principper, hvorfor det kan være svært at omplacere og kombinere uddannelsesaktiviteter på institutioner med forskellig økonomistyring. Dette kan også betyde fare for "kassetænkning", der mindsker fleksibiliteten og kvaliteten i uddannelsesudbuddet. Endelig kan de forskellige afregningssystemer vanskeliggøre gensidig udnyttelse af ledig kapacitet i form af udstyr og lokaler, og dermed give unødigt dyre løsninger.

Set i relation til den anden kategori kan det konstateres, at der er indført en række betalingsordninger, som set på tværs af de forskellige uddannelsessystemer både kan virke uforståelige og medføre en utilsigtet adfærdsregulering. **Brugerbetalingsordninger** kan være udformet meget forskelligt, således at kurser, hvor indholdet er sammenligneligt, ikke giver udslag i samme deltagerbetaling.

De forskellige støtteordninger kan fra brugerside opleves både uretfærdige og uhenigtsmæssige. Der ligger i støtteordningerne en incitamentsstruktur, der går på tværs af uddannelsesområderne, og samspillet mellem disse støtteordninger og de forskellige betalingsordninger vil kunne forvride incitamentsstrukturen yderligere.

De problemer inden for dette område, som især knytter an til brugernes forvirring over forskellige betalings- og støtteordninger, vil i første omgang kunne løses via oplysning og vejledning af forskellig art, således at brugerne er klar over, hvilke betalings- og støtteordninger, der er gældende for den enkelte uddannelse/det enkelte kursus, som de har valgt.

Ser man samlet på den finansielle side er det vigtigt, at de løsningsforslag, der vælges også medtænker den problemstilling som rummes i betragtningerne om behovet for at etablere en målrettet forbindelse mellem erhvervspolitikken og ar-

bejdsmarkeds- og uddannelsespolitikken, således at en fremtidig incitamentsstruktur kan muliggøre en bevidst prioritering af voksen- og efteruddannelsesindsatsen.

For det andet drejer det sig om de forskellige uddannelsessystemers manglende mulighed for at spille tilstrækkeligt godt sammen. Dette manglende samspil betyder, at der både opstår overlapninger mellem uddannelsesområderne og kan være områder, som ikke dækkes uddannelsesmæssigt. Et eksempel på den manglende uddannelsesmæssige dækning findes i forhold til store grupper af specielt kortuddannede. For brugerne kan det være vanskeligt at opnå den fleksibilitet i det konkrete uddannelsesstilbud, som passer netop til deres situation, også fordi institutionerne ikke altid har et tilstrækkeligt kendskab til brugernes behov. At der er overlapninger mellem de forskellige voksen- og efteruddannelsesstilbud kan ikke kun betragtes som ressourcespild. Det kan også være en fordel for de forskellige brugere, at der er flere tilbud at vælge imellem, således at man kan få et tilbud, der passer netop til ens behov til den **"rigtige"** pris. Ligesom man skal være opmærksom på, at havde institutionerne holdt sig strikte inden for egne rammer, ville der nok være opstået **"huller"** i uddannelsesudbuddet.

Desuden skal man i forbindelse med en lokal/regional koordination være opmærksom på, at der sideløbende med et regionalt udbudt efteruddannelsesprogram også bør være et landsdækkende efteruddannelsesprogram, der tager sigte mod at tilgodese personer og virksomheder med specielle kvalifikationsbehov/efteruddannelse.

Der er endvidere problemer både med at få afviklet uddannelser med elementer fra flere uddannelsesområder **og** med **at** få afviklet samlede **uddannelsesplaner** for flere medarbejdergrupper, ligesom det er vanskeligt at få sammensat sammenhængende uddannelsesforløb, herunder at opnå meritoverførsel. Endelig mangler der koordinering og øget fællesskab om udviklingsarbejdet, udstyrsanvendelsen, kvalitets sikringen og læreruddannelsen og -udviklingen.

Det vil sige, at brugerne er afhængige af, hvor de henvender sig i det samlede voksen- og efteruddannelsessystem, når de skal have løst et uddannelsesproblem.

Løsning af problemerne vedrørende et bedre samspil mellem de forskellige uddannelsessystemer er vigtig både set ud fra en brugerbetragtning og set ud fra et resourcesynspunkt.

Det er imidlertid ligeså vigtigt - især når man inddrager ressourcensynspunktet - at man i sine løsningsforlag på dette punkt tager højde for de udviklingstræk, som vil komme til at præge fremtiden, fx tendensen til opblødning af grænserne mellem faglært og ufaglært og behovet for styrkelse af den almene undervisning, således at man ikke med løsningsforslagene lægger hindringer for en fremtidig udvikling, eller kommer med løsningsforslag, som kun har en kortvarig virkning.

For det tredje drejer det sig om det manglende overblik over og den manglende information om de mange uddannelsesstilbud, hvor ingen institution eller myndighed har al relevant information om alle uddannelsesmuligheder, og hvor ingen kan yde en tilstrækkelig **"bred"** og neutral vejledning til virksomhederne, lønmodtagerne eller andre brugere af voksen- og efteruddannelsessystemerne. Set fra brugernes side, kan det være vanskeligt at finde ud af, hvor man skal henvende sig for at få opfyldt sit uddannelsesønske/behov.

Det vil sige, at der ikke findes ét sted - hverken lokalt, regionalt eller centralt, hvor man kan henvende sig for at få information/vejledning om alle uddannelsesmuligheder eller ens specifikke uddannelsesønsker.

Problemerne vedrørende det manglende overblik og den manglende information må løses for at få det tilstrækkelige udbytte ud af de eksisterende voksen- og efteruddannelsessystemer specielt set ud fra brugernes synspunkt, idet det må være et minimum, at brugerne kan finde rundt i systemerne, og at der ikke af denne grund mistes ressourcer.

Kapitel 8. Reformovervejelser på det erhvervsrettede voksen- og efteruddannelsesområde

8.1. Modeller for reformovervejelser på det erhvervsrettede voksen- og efteruddannelsesområde

I det efterfølgende er der præsenteret en række modeller for mere eller mindre vidtgående reformer eller tilpasninger af det erhvervsrettede voksen- og efteruddannelsesområde.

Det er i forbindelse med disse overvejelser lagt til grund, at "samordning" af uddannelses- og skolesystemerne såvel kan dække over en styrkelse af de formelle **koordinations- og samarbejdsstrukturer**, som en samordning gennem harmonisering af vilkårene for systemerne og styrkelse af incitamenterne til hensigtsmæssig adfærd hos interessenterne.

Modellerne søger at pege på forskellige retninger for mulige reformovervejelser i lyset af de problemer, som er blevet identificeret i betænkningens forskellige kapitler. For alle modellerne gælder, at de kan varieres i indhold og "dybde".

I rækkevidde spænder de forskellige modeller fra at pege på tilpasninger af enkelte forhold inden for de eksisterende rammer og hovedstrukturer, til større, sammenhængende reformer af den samlede struktur på såvel centralt som decentralt niveau. Der er ikke fra udvalgets side lagt nogen prioritering i præsentationen af modellerne.

Modellerne er udformet således, at de principielt tager udgangspunkt i de eksisterende voksen- og efteruddannelsesområder og ordninger. Modellerne vil imidlertid kunne tilpasses såfremt man fx ønsker ordningernes dækningsområde udvidet til også at omfatte det offentlige arbejdsmarked, gennem justeringer i rådgivningsstruktur, finansieringsordninger mv.

Det skal endelig bemærkes, at elementer fra modellerne vil kunne kombineres i forskellige konkrete løsningsforslag, og at adskillelsen af modellerne derfor i høj grad bygger på en analytisk sondring mellem forskellige retninger for mulige reform-overvejelser.

A. Styrket koordination.

Ved en koordinationsmodel vil der i det følgende blive forstået ændringer i det nuværende styringssystem, der sikrer en større grad af samordning mellem de forskellige uddannelsessystemer, end det er tilfældet i dag.

En styrkelse af koordinationen kan ske såvel horisontalt som vertikalt. Horisontalt kan man således overveje en styrkelse af koordinationen vedrørende såvel den indholdsmæssige styring, udbudsstyringen, udviklingsstyringen som økonomistyringen. Vertikalt må det overvejes om behovet for en styrket koordination ligger på centralt, regionalt eller lokalt niveau.

I det følgende kan der peges på en række overvejelser, der kan gøres vedrørende en øget regional koordination:

Der kan opnås et mere sammenhængende efter- og videreuddannelsessystem gennem en regional koordination af indsatsen. Karakteren og omfanget af koordinationen kan aftales konkret inden for de eksisterende rammer i de enkelte regioner.

Dette kunne ske gennem formel oprettelse af et fælles regionalt organ, eventuelt gennem en udvidelse af de eksisterende arbejdsmarkedsnævn med tilforordning af skolerepræsentanter fra aktuelle uddannelsesinstitutioner (AMU-centre, erhvervsskoler, VUC mv.).

Den primære regionale koordinationsopgave ville være at sikre, eller måske kun bidrage til, at de givne ressourcer udnyttes optimalt i forhold til de uddannelsesbehov, der er i regionen. Det regionale koordinationsorgan kunne fx tildeles en formidlende rolle, og kunne derved medvirke til at nedbryde misforståelser og barrierer

med sigte på en frivillig koordineret planlægning af indsatsen gennem det kendskab, der opnås til hinandens områder.

For at sikre at koordinationsindsatsen giver mere synlige resultater, kan den gøres forpligtende i større eller mindre grad. Fx kan det fastsættes, at skolernes uddannelsesplaner, aktiviteter og udbud forelægges koordinationsudvalget, som udtaler sig herom, før de endelige aktivitetsmål fastlægges. Som led heri kan det også fastlægges, at anvendelse af ledig kapacitet skal drøftes for at sikre fleksibilitet inden for regionens samlede uddannelsesstilbud til såvel ledige som beskæftigede. Samarbejdet vil hermed blive forpligtende uden at gribe ind i uddannelsesinstitutionernes selvstyre, herunder visiteringen.

I den ovenfor skitserede regionale koordinationsmodel vil der stadig være tale om, at rammerne for uddannelsernes indhold fastlægges centralt med den hidtidige parts-medvirken.

Til yderligere styrkelse af regionerne kan der overlades en del af de samlede uddannelsesbevillinger til det koordinerende organ til køb af uddannelser under hensyntagen til lokale behov og strukturproblemer, også set i sammenhæng med UTB-bevillingerne. Ved en sådan model vil uddannelsesudviklingen og fastlæggelse af indholdet foregå som hidtil, men skolernes udbud ville blive påvirket af den efterspørgsel, som kommer fra det koordinerende organ. Efterspørgslen ville således i højere grad være baseret på en fælles regional vurdering af behovene.

Et sådant tiltag kan gøres bredere eller smallere i forhold til målgrupper, midlernes omfang og uddannelser, der kan købes.

B. Styrket lokalt, regionalt og centralt samarbejde.

Samarbejdsmodellen tager udgangspunkt i, at de grundstrukturer, der er opbygget vedrørende den erhvervsrettede voksen- og efteruddannelsesindsats, fundamentalt set er gode nok. Det kan dog overvejes om justeringer af samarbejdet på centralt, regionalt og lokalt plan kan løse en række af de problemer der er peget på i udvalget.

Samarbejdsmodellen indeholder lige så mange - eller flere - variationsmuligheder som koordinationsmodellen, ligesom samarbejdet vil kunne styrkes såvel horisontalt som vertikalt.

På den vertikale dimension vil forbedret information kunne være en væsentlig målsætning for et øget samarbejde.

Informationen til brugerne om de forskellige uddannelsesmuligheder kunne forbedres ved et samarbejde om oplysning og informationer over for brugerne.

Det kan fx ske ved forbedring af kommunikationen skolerne imellem ved hjælp af edb-teknologi.

Der kan udarbejdes et samlet informationsmateriale til brugerne, der giver overblik over de forskellige uddannelsesstilbud.

Der kunne således udarbejdes én overordnet mere generel pjece fra centralt hold, og på regionalt niveau pjecer om, hvad man kan tilbyde i regionen. Der kan også tænkes andre muligheder for forbedring af oplysning og information.

På det regionale niveau kunne AF-kontoret være stedet, hvor såvel kursister som virksomheder kan henvende sig, hvis de ønsker oplysninger og materiale om efteruddannelsesmulighederne i området.

Der kunne etableres samarbejdsmodeller på lokalt niveau om fx kapacitetsudnyttelse og virksomhedskontakt. Hvorledes man fra centralt hold bedst fremmer etableringen af sådanne samarbejdsmodeller bør overvejes nærmere. En mulighed kunne være en central rammeaftale til lokal udfyldelse.

AMS og ESA kunne i samarbejde med arbejdsmarkedets parter tage skridt til at forbedre og intensivere samarbejdet om fremtidens erhvervs- og arbejdsmarkedsuddannelser, således at der kan etableres adgangsveje, "koblinger" og meritordninger de 2 uddannelsesområder imellem.

C. Hovedentreprenørmodel.

Hovedentreprenørmodellens grundprincip er, at der fra centralt hold er behov for at igangsætte efter- og videreuddannelsesinitiativer ud fra forskellige målsætninger, men at den enkelte bruger ikke må opleve dette som en barriere for et uddannelsesforløb der går på tværs af de enkelte uddannelsessystemer.

En entreprenørmodel bygger således på, at der er én skoleform der fungerer som hovedentreprenør i alle tilfælde uanset, hvor uddannelserne konkret afholdes. Dette kunne ske efter flere modeller.

AMU-centrene - eller erhvervsskolerne - kunne være hovedentreprenøren i alle tilfælde vedrørende efteruddannelse, herunder den faglige efteruddannelse og Undervisningsministeriets efteruddannelser.

Der kunne også opbygges en model, hvorefter hovedentreprenøren er den skole, hvor størstedelen af eller hele uddannelsen afvikles.

Ved sådanne modeller vil de faglige efteruddannelsesudvalgs opgaver som iværksættere samlet kunne flyttes til skoleregi, mens de faglige efteruddannelsers indhold fortsat kunne blive fastlagt som hidtil.

Man kunne forestille sig følgende variation af modellen:

Al arbejdsmarkedspolitisk betinget voksen- og efteruddannelse, hvad enten den tilsigter mere almen eller specifik faglig kvalificering, foregår med AMU-centrene som hovedentreprenør og i regi af Arbejdsministeriet.

Dette uanset om der er tale om ufaglærte/faglærte eller beskæftigede/ledige.

Al uddannelsespolitisk betinget voksen- og efteruddannelse foregår med erhvervsskolernes som hovedentreprenør og i regi af Undervisningsministeriet.

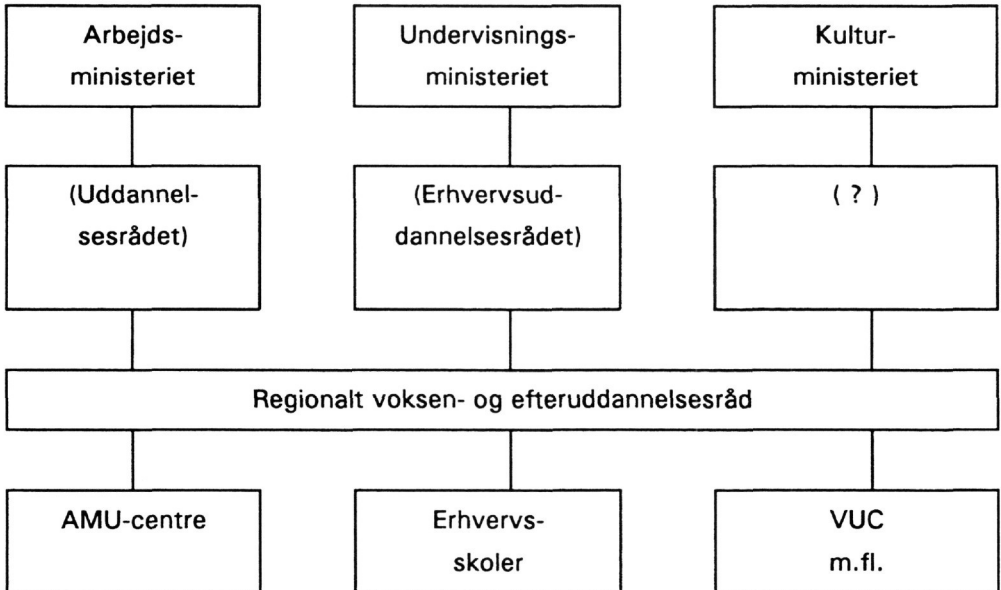
Dele af den kulturpolitisk betingede voksen- og efteruddannelse (den almene voksenuddannelse) kunne foregå med voksenuddannelsescentrene (VUC) som hovedentreprenør og i regi af Kulturministeriet.

Dette gælder igen uanset om der er tale om ufaglærte/faglærte eller beskæftigede/-ledige.

Forslaget indebærer, at voksen- og efteruddannelsesindsatsen stadig er forankret både i Undervisningsministeriet, Arbejdsministeriet og Kulturministeriet, og at de forskellige skoleformer fastholdes som selvstændige hovedentreprenører eller iværksættere.

Man kunne udbygge modellen med en regional koordinering mellem de to områder via et regionalt voksen- og efteruddannelsesråd.

Modellen kan tegnes på følgende måde:

Inden for modellen må det overvejes, om der skal være fri adgang til alle tre former for voksen- og efteruddannelse. Såfremt der bliver fri adgang til alle tre former, vil det regionale voksen- og efteruddannelsesråd først og fremmest skulle sikre den regionale koordination af udbuddet, mens den indholdsmæssige styring - som udgangspunkt - fortsat kan ske centralt i råd og udvalg.

Såfremt der ikke etableres fri adgang, må det regionale voksen- og efteruddannelsesråd indgå i den regionale efterspørgselsstyring, mens den indholdsmæssige styring - som udgangspunkt - kan varetages som hidtil.

Hovedentreprenørmodellen bygger på en erkendelse af, at arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger godt kan indeholde elementer, der naturligt foregår på erhvervsskolerne og voksenuddannelsescentrene og omvendt. Det afgørende er, at ansvaret for forløbet er placeret i ét regi.

Et gennemførelse af modellen vil betyde, at der kun er én naturlig udbyder at henvende sig til.

Modellen sigter mod at forenkle strukturen ved at fastlægge én "indgang" på skoleniveauet.

D. Fælles institutionslovgivning.

Det fremgår af de beskrivende afsnit, herunder afsnittene vedrørende samarbejdsrelationerne mellem skolesystemerne, at der er tale om en voksende overlapning i målgrupper og aktiviteter og dermed øgede krav til skolernes samarbejde.

Disse udviklingstræk gør det nødvendigt at overveje, hvorledes styringen og de øvrige vilkår, skolerne opererer under, kan tilrettelægges uden institutionelle barrierer for indsatsen.

Én mulighed ville være at tilvejebringe en ensartet ramme for skolernes og institutionernes aktiviteter i form af identisk institutionslovgivning.

En sådan lovgivning kunne danne det fælles grundlag på en række generelle områder, mens de mere specifikke retningslinier for skolernes og institutionernes aktiviteter kunne indarbejdes (og differentieres) i lovgivningen for de enkelte programmer (uddannelseslovene).

En sådan ensartet ramme kunne have som udgangspunkt, at institutionerne var selvejende institutioner og indeholde generelle bestemmelser om institutionernes formål. Det kunne dreje sig om rammer for godkendelse af institutionen og dens vedtæger, om sammensætning af bestyrelse samt om dennes og skolens daglige ledelses beføjelser og om ansvar over for forvaltnings- og tilsynsmyndigheden, herunder retningslinier for klager over skolens virksomhed m.m. Også generelle "spilleregler" for institutionens samspil med omverdenen, herunder opsøgende arbejde kunne være indeholdt heri.

På det økonomiske område kunne der i en sådan fælles ramme fastlægges generelle principper for tilskuddene og deres (og øvrige indtægters) anvendelse, for regnskabsaflæggelse og revision samt for institutionens formueforhold, herunder anvendelse af formue i forbindelse med institutionens nedlægges eller eventuel fusion med anden institution.

De enkelte uddannelseslove kunne på næste niveau bl.a. indeholde retningslinier for uddannelsernes mål og øvrige rammer for indhold samt bedømmelse, prøve- og eksamensforhold, for den konkrete styring, herunder brugerindflydelsen centralt og lokalt, for adgangforholdene og de uddannelsessøgendes rettigheder mv. samt for det konkrete tilsyn og kvalitetskontrollen.

Det er oplagt, at den skitserede løsning vil kunne antage meget forskellige former, idet en sådan ramme for skolernes aktiviteter vil kunne indeholde større eller mindre spillerum for institutionerne til at profilere sig i forhold til hinanden - herunder til at videreføre hidtidigt særpræg, traditioner og "kulturer". Det afgørende er, at sådanne forhold ikke indebærer uhensigtsmæssig udnyttelse af de samlede ressourcer, dårlig kvalitet i uddannelserne eller andre ulemper for brugerne.

En regulering af skolernes bestyrelser kunne antage flere former.

Det ene yderpunkt vil være alene at beslutte, at skolernes bestyrelser skal være sammensat - uden i øvrigt at ændre i kompetencer - med det formål at sikre lighed i indflydelsen og en høj grad af personsammenfald.

Der kunne også tænkes en mellemproportional, hvor man fortsat bevarede den eksisterende bevillingsopdeling og styring dog således, at der blev dannet en fælles skolebestyrelse til varetagelse af opgaverne inden for såvel Undervisnings- og Arbejdsministeriets efteruddannelsesområde. Bestyrelserne kunne sammensættes således, at området udvides ud over de grundlæggende erhvervsuddannelser og det primært voksne uddannelsesrettede, således at også centerrådenes opgaver inden for den almene voksenuddannelse på grundlæggende niveauer varetages her, og med kommunal deltagelse under hensyn til varetagelse af opgaver i forhold til ungdomsskoler, produktionsskoler og daghøjskoler.

Endelig kan der tænkes en model, hvor der arbejdes med fælles skolebestyrelser og ensartede finansierings- og styringsformer. En sådan model kræver overvejelser om sammenlægninger i råd- og udvalgsstrukturen også på centralt plan.

E. Markedsstyring - og styring af markedet.

Denne model tager udgangspunkt i, at grundlaget for den nuværende opdeling af skolesystemerne efter målgrupper som fx faglærte/ ufaglærte ikke i længden vil kunne opretholdes. En lang række forskellige målgrupper på og uden for arbejdsmarkedet (faglærte/ufaglærte, unge/voksne, ledige/beskæftigede mv.) vil dermed kunne få uddannelsesbehov, der går på tværs af de nuværende uddannelsessystemer.

Dette kunne tale for at etablere ét samlet skolesystem, der kan etablere uddannelsesstilbud, som er tilpasset og specialiseret i forhold til de aktuelle målgruppers særlige mål og forudsætninger.

Den nedenfor skitserede "markedsmodel" er baseret på, at der skabes så ens vilkår som muligt for de på nuværende tidspunkt adskilte uddannelsesinstitutioner via en fælles styringsstruktur.

Dette kunne opnås på centralt niveau gennem en fælles udvalgsstruktur, der dækker aktiviteterne på AMU-skolerne og erhvervsskolerne.

På decentralt niveau skal den nødvendige samordning ske på skoleniveau.

Grundlaget derfor skabes gennem fælles/ensartede skolelove for AMU og ESA-skolerne, der omfatter

en ensartet styringsstruktur med brugerindflydelse,

mulighed for skolesammenlægninger eller andre former for formaliseret samarbejde, hvor der er lokal tilslutning til dette,

ensartede principper for tildeling af statslige bevillinger til skolernes aktiviteter.

Herved søges opnået, at skoler, der tilbyder de samme typer uddannelser, gør det på samme vilkår, og at de skoler, der ser perspektiv i sammenlægninger mv., kan gøre det.

Bevillingsprincipperne bør ifølge denne model give skolerne incitamenter til skolesamarbejde/sammenlægning, og til at udbyde uddannelser i overensstemmelse med brugernes behov.

Dette kan opnås gennem et fælles bevillingssystem for skolerne efter **taxameter**-principper, hvilket indebærer, at skolerne får statslige bevillinger til uddannelserne efter uddannelsesaktiviteternes omfang, og efter en aktivitetseenhed fx knyttet til den enkelte kursist. Det vil være nødvendigt at bruge et antal takstgrupper, der afspejler omkostningsniveauet for de forskellige uddannelsesstilbud. Det må overvejes, om omkostningerne til bygninger, administration mv. skal finansieres efter andre principper. Der kan måske også være behov for modifikationer i taxameterprincippet over for særlige aktivitetstyper.

Arbejdsmarkedets parter er centrale brugerrepræsentanter, som skal kunne efterspørge uddannelser. Men også virksomhederne, individuelle beskæftigede og arbejdsløse, og relevante myndigheder er brugere, der skal kunne tilgodeses.

Som påpeget i kapitel 1 er der behov for at kunne prioritere indsatsen på forskellige kategorier af brugere ud fra forskellige politik-hensyn (erhvervspolitik/arbejdsmarkedspolitik/uddannelsespolitik).

Disse hensyn kan tilgodeses på forskellige måder. Der skal her peges på tre "**teknikker**", som vil kunne tages i anvendelse i forbindelse med en sådan prioritering.

Godtgørelserne repræsenterer en meget stor del af udgiften til uddannelserne, hvorfor anvendelsen af disse udgifter er en væsentlig faktor. Der kan i denne forbindelse ske en prioritering af uddannelser og målgrupper via styringen af godtgørelserne.

Udvalg med repræsentation fra arbejdsmarkedets parter kunne fordele den "godtgørelsesramme", der er til rådighed til uddannelser for dette formål, på forskellige uddannelses typer og målgrupper.

VUS-systemet tildeler støtte til individuelle uddannelsessøgende efter de retningslinier, der gælder for VUS.

Arbejdsløse kan få støtte til uddannelse gennem UTB-ordningen (uddannelsesyddelse). Bistandsklienter gennem kommunale ordninger.

Virksomheder kan vælge at støtte medarbejderes uddannelsesdeltagelse ved at tilbyde løn i arbejdstiden.

Der kunne åbnes for en differentiering af støtten, således at den kunne variere fra 0% og evt. til over **100%** af dagpengene i tilfælde, hvor behovet skønnes tilstrækkeligt stort.

Skolernes opgave bliver at imødekomme den efterspørgsel, der skabes af brugerne. Taxameter-finansieringen giver skolerne incitament til at tilbyde de uddannelses-typer og det antal pladser, der efterspørges.

For at give skolerne størst mulig fleksibilitet og for at give mulighed for at alle relevante behov så vidt muligt kan opfyldes, må det i denne model overvejes at give fri(ere) adgang til uddannelserne på skolerne.

Hvis optagelse på skolernes uddannelser løsrives fra tildelingen af godtgørelses-ydelser, vil udgifterne til et system, der betjener sig af fri(ere) adgang, kunne sty-res.

Den fri(ere) adgang skulle bestå i, at skolerne fik mulighed for at optage alle an-søgere med relevante uddannelsesønsker. Man må forvente, at hovedparten af ansøgerne ville være godtgørelsesmodtagere og virksomhedstilmeldte.

Ved en sådan model kunne man være bekymret for en stor merudgift som følge af stor tilgang af virksomhedstilmeldte og individuelle ansøgere.

Dette kan i givet fald styres ved at pålægge uddannelsestilbudene en grad af delta-gerbetaling (fx 20% af udgiften). Man kunne samtidig øge godtgørelserne med et tilsvarende beløb, hvorved omlægningen ville blive omkostningsneutral for priori-tetsgrupperne. Herved sker der en tydeligere prioritering af godtgørelsesmodtager-ne. Virksomhedstilmeldte og privatister må betale en vis deltagerbetaling.

En anden prioriteringsmulighed er at prioritere indsatsen gennem differentiering af taxametersatserne, således at højt prioriterede aktiviteter får fuldt statstilskud, mens andre kun får en andel af driftsudgifterne dækket. Modellen kunne også inde-bære, at de enkelte ansøgere udløser forskelligt tilskud (forskellig andel af den samlede udgift) og dermed pålignes forskellig deltagerbetaling. Derved kan den fri(ere) adgang opretholdes, idet efterspørgslen kan reguleres ved hjælp af deltager-betalingens størrelse.

En tredje vej kunne være at prioritere indsatsen gennem en fastlæggelse af kapaciteten som tilgangsrammer til forskellige aktiviteter. Dette princip kan også kombineres med tilskudberegning efter taxameterprincipper til trods for, at der ikke etableres fri adgang. Kapacitetsansvaret (kompetencen) kan i denne situation tildeles de enkelte institutioner eller andre organer (centralt eller lokalt).

F. Ændret finansiering.

Specielt model E. Markedsstyring, men principielt alle de skitserede modeller vil kunne kombineres med - og give anledning til - overvejelser om ændret finansiering af det erhvervsrettede voksen- og efteruddannelsesområde.

I dag er der - som beskrevet i finansieringskapitlet - tale om en række forskellige finansieringsformer for de forskellige uddannelsesområder. Ved en samordning af styringen af de forskellige dele af voksen- og efteruddannelsesområdet må det overvejes om det ikke samtidig vil være hensigtsmæssigt med en mere ensartet finansiering.

I den forbindelse vil der kunne tages udgangspunkt i et princip om at ansvaret for styring og finansiering må følges ad. Dette vil indebære, at en øget brugerindflydelse på styringen må medføre et øget ansvar for finansieringen hos brugerne.

Kapitel 9. Løsningsforslag

9.1. Indledning

I kapitel 8 er beskrevet en række modeller for reformovervejelser, som er indgået i udvalgets overvejelser og drøftelser. Udvalget har ikke tilsluttet sig disse forslag, men er på grundlag af ideerne heri og videreudvikling heraf nået frem til et samlet forslag til en forbedret samordning af den samlede voksen- og efteruddannelsesindsats. Ved forslagens udformning er der lagt vægt på at skabe rammer, som gør det muligt for et i det store og hele velfungerende system, gennem en overgangsperiode, at tilpasse sig den nye struktur.

Udgangspunktet for overvejelserne har været at skabe et forbedret grundlag for en samlet uddannelsesindsats i forhold til arbejdsmarkedets aktuelle og fremtidige behov for forandringer af den voksne arbejdsstyrkes kvalifikationer. Der lægges op **til**, at eksisterende faglige grænser for uddannelsesindsatsen, herunder sondringen mellem faglærte og ufaglærte søges ophævet, og at forbedre mulighederne for etablering af særlige uddannelsesforløb for voksne for hermed at tilgodese de mange personer i den eksisterende arbejdsstyrke, der ikke er i besiddelse af en grundlæggende erhvervsuddannelse.

Det skal dog samtidig understreges, at sammenlægningen af uddannelsesprogrammerne indenfor arbejdsmarkedsuddannelserne ikke indebærer en ændret vægtning af ressourcefordelingen mellem henholdsvis efteruddannelser for ufaglærte og faglærte.

Samtidig foreslås det, at området for voksenuddannelsesindsatsen overvejes udvidet gennem en ændring af målgruppen for arbejdsmarkedsuddannelser. Målgruppen udvides med offentligt ansatte, der udfører arbejde, der kan sidestilles med arbejde udført af specialarbejdere og personer med en erhvervsuddannelse. Offentligt ansatte, der opfylder disse krav, har hidtil kunnet optages på kurser under AMU, og den egentlige fornyelse vil bestå i, at der også kan afsættes ressourcer til og udvikles kurser særligt for denne gruppe.

Udvalget forudsætter imidlertid, at der findes en tilfredsstillende løsning på spørgsmålet om finansiering af målgruppeudvidelsen og spørgsmålet om ændringer i partsdeltagelsen, der kan tilgodese ændringerne i målgruppen. Der forudses ikke ændringer i de offentlige arbejdsgivers adgang til at træffe beslutning om medarbejderes deltagelse i efteruddannelse. Ved overvejelse om eventuel udvidelse af arbejdsmarkedsuddannelsernes målgruppe må der tages stilling til, om færdiguddannede fra andre grunduddannelser end erhvervsuddannelserne skal være omfattet af denne udvidelse. Endelig forudsættes det, at en udvidelse af målgruppen ikke ændrer volumen i de eksisterende programmer.

Endvidere foreslås en forbedret politisk styring af voksenuddannelsesindsatsen i forhold til ledige og beskæftigede. Dels gennem en mere klar placering af ansvaret for og kompetencen til at iværksætte uddannelsesaktiviteter som en del af indsatsen mod ledighed, dels gennem et klarere grundlag for den overordnede politiske prioritering af uddannelsesindsatsen i forhold til ledige. Det er derimod ikke hensigten, at ændre den almindelige adgang for både ledige og beskæftigede til at deltage i AMU-uddannelser. Ledige vil fortsat kunne få adgang til uddannelserne af sædvanlig vej, og fordelingen mellem ledige og beskæftigede vil blive fastsat ved vejledende retningslinier som hidtil.

Visitationen til kurserne vil som hovedregel foregå på skolerne, men kan også inden for områder, hvor særlige grunde taler herfor, ske hos rekvirenten eksempelvis under hensyn til en samlet landsplanlægning.

De korte videregående uddannelser (KVU) er ikke inddraget i samordningen på det eksisterende grundlag.

Det er endelig målet med samordning af Arbejdsministeriets og Undervisningsministeriets voksenuddannelsesindsats at forenkle styringsstrukturen for uddannelsesområderne.

Det foreslås at opbygge rammerne for den erhvervsrettede voksen- og efteruddannelse omkring programlove for henholdsvis erhvervsuddannelser og arbejdsmar-

kedsuddannelser, samt at sikre en bedre udnyttelse af den samlede kapacitet gennem etablering af institutionslove for henholdsvis erhvervsskoler og **AMU-centre**.

Det er opfattelsen, at en egentlig samordning af den erhvervsrettede voksenuddannelse i Arbejdsministeriet og Undervisningsministeriet med den almene voksenuddannelse, fortrinsvis placeret i Kulturministeriet, ikke er hensigtsmæssig. Hertil er formål og målgruppen for de to uddannelsesaktiviteter for forskellige. Derimod bør der etableres stærkt udvidede **samarbejdsmuligheder** ved indgåelse af samarbejdsaftaler mellem erhvervsrettede uddannelsesinstitutioner og almenrettede uddannelsesinstitutioner, først og fremmest med sigte på at kunne kombinere elementer fra de to uddannelsesområder til et samlet uddannelsesstilbud.

Lidt anderledes stiller sagen sig imidlertid, når det drejer sig om uddannelsesstøtte eller **godtgørelser**. Som opfølgning på en samordning af indsatsen for uddannelse af voksne i henholdsvis Arbejdsministeriets og Undervisningsministeriets regi foreslås en ændring af voksenuddannelsesstøtteordningen (VUS) i Kulturministeriet.

1 forbindelse med udmøntning af reformen på **efteruddannelsesområdet**, og den arbejdsdeling mellem Arbejds- og Undervisningsministeriet, som reformen indebærer, bør efteruddannelsesloven (L 271) enten samles med de øvrige efteruddannelsesprogrammer ved en overførsel til Arbejdsministeriet, eller tages op til revision, med henblik på at indpasse aktiviteterne i denne lov under hensyn til den samlede reform af efteruddannelserne. Det tillægges afgørende vægt, at ordningens udviklingsorienterede linie bevares, og at der fortsat afsættes centrale midler til udvikling af kurser for den af loven omfattede målgruppe.

Udvalget skal i den forbindelse pege på, at der findes visse overlapninger mellem Arbejdsministeriets ordning for VTP-kurser og Undervisningsministeriets lov 271-kurser. Ved udmøntningen af udvalgets reformforslag bør det derfor sikres, at de 2 ordninger tilpasses hinanden, samt at der generelt sker en vurdering af samspillet mellem VTP og IDV ordningerne.

Det fremgår af kommissoriet, at udvalget bør vurdere mulighederne for en udvidet anvendelse af konceptet i lov om åben uddannelse inden for voksen- og efterud-

dannelsen. Udvalget har drøftet muligheden for at tilbyde arbejdsmarkedsuddannelser uden for arbejdstiden. Udvalget har ikke gjort sin stilling klar, og anbefaler i stedet en videre drøftelse af problemstillingen.

Udvalget har i øvrigt valgt ikke at inddrage de problemstillinger, der knytter sig til forskellige betalingsordninger og forskellige støtteordninger i den foreliggende løsningsmodel. Nærmere overvejelser vedrørende disse problemstillinger vil kræve omfattende analyser, hvilket ikke har været muligt inden for udvalgets rammer.

Endelig foreslås en harmonisering af økonomistyringen inden for den erhvervsrettede voksenuddannelse, først og fremmest gennem en tilpasning af økonomistyringen for arbejdsmarkedsuddannelserne.

Overordnet er det udvalgets opfattelse, at løsningsmodellen, via forenklingen og harmoniseringen af udvalgsstrukturen og lovgivningen inden for Arbejdsministeriets og Undervisningsministeriets områder, væsentligt forbedrer samspilsmulighederne mellem uddannelsessystemerne i de to ministeriers regi.

Lokalt lægger løsningsmodellen op til såvel et styrket formaliseret samarbejde som bedre samarbejdsmuligheder som følge af lige vilkår.

Det er således udvalgets vurdering, at løsningsforslaget vil betyde, at brugerne (både virksomhederne og lønmodtagerne) får langt flere muligheder for en fleksibel udnyttelse af uddannelsesmulighederne i lokalområdet.

9.2. Harmonisering af lovgivningen vedr. den erhvervsrettede voksen- og efteruddannelse inden for Undervisningsministeriet og Arbejdsministeriet

De lovgivningsmæssige rammer for erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse opbygges omkring to programlove for henholdsvis erhvervsuddannelser og arbejdsmarkedsuddannelser, og to institutionslove for henholdsvis erhvervsskoler og AMU-centre.

Erhvervsuddannelsesloven indeholder rammerne for et samordnet system af erhvervsuddannelser primært tilrettelagt for unge med henblik på den private og offentlige sektors forskellige beskæftigelsesområder. Loven fastsætter overordnede rammer for formål, adgang, indhold, varighed, diverse kontraktsretlige forhold og råds- og udvalgsstrukturen mv. Målgruppen omfatter tillige personer med forudgående uddannelse og beskæftigelse.

I lov om arbejdsmarkedsuddannelse samles de nuværende arbejdsmarkedsuddannelser for specialarbejdere, faglærte og arbejdsmarkedsuddannelser for andre grupper (arbejdsledere, laboranter, tekniske assistenter m.fl.) til ét program, idet målgruppen afgrænses som hidtil.

Lovens målgrupper under ét vil være voksne med behov for at vedligeholde, udbygge eller forbedre deres erhvervskvalifikationer, og gruppen overvejes udvidet med offentligt ansatte, således at der efter loven også vil kunne udvikles og finansieres kurser for offentligt ansatte, der udfører arbejde, der kan sidestilles med specialarbejdere og personer med en grundlæggende erhvervsuddannelse. I lovens bestemmelser fastsættes overordnede rammer for formål, adgang, indhold, varighed, godtgørelse, råds- og udvalgsstrukturen mv.

For at fremme sammenhængen mellem erhvervsuddannelse og arbejdsmarkedsuddannelse efter de nævnte programlove bør de to skolelove harmoniseres mest muligt, bl.a. således at begge skoleformer vil kunne godkendes til at gennemføre såvel erhvervsuddannelser som arbejdsmarkedsuddannelser. Godkendelse gives af de respektive ministre inden for programlovene.

Et hovedsigte med harmoniseringen af de to lovgivningsområder er endvidere at forbedre mulighederne for at udbyde kompetencegivende erhvervsuddannelser for voksne indenfor begge institutionsområder. Voksenerhvervsuddannelse i henhold til erhvervsuddannelsesloven skal således efter undervisningsministerens godkendelse kunne udbydes på såvel erhvervsskoler som AMU-centre. AMU-kurser og sammensætning heraf kan efter arbejdsministerens godkendelse tilsvarende udbydes under begge skoleformer.

Kombinationer mellem de 2 programlove skal på flere måder kunne føre til en godkendt erhvervsuddannelseskompetence.

For det første skal personer, der har gennemført kurser/moduler i henhold til programloven om arbejdsmarkedsuddannelser, i kombination med relevant erhvervs-erfaring og efter godkendelse i de faglige udvalg, kunne opnå erhvervsuddannelseskompetence. Denne vej bygger på meritsynspunkter, og tilsigtes at forekomme i 2 varianter. Den ene er individuelle efterfølgende godkendelser af faktiske kvalifikationer. Den anden er en beskrivelse af standardmerit, som fastlægges i EU-bekendtgørelser, og dermed øger de interesseredes muligheder for at forudse de faglige udvalgs konkrete afgørelse om merit.

For det andet skal forløb, der er tilrettelagt med henblik på at føre frem til erhvervsuddannelseskompetence, være godkendt af de faglige udvalg i henhold til lov om erhvervsuddannelser, dvs. beskrevet som et ordinært voksenforløb i den pågældende EU-bekendtgørelse. Disse forløb kan indeholde elementer fra begge programlove, fra almen voksenuddannelse mv.

Skolernes almindelige forhold reguleres i to harmoniserede institutionslove.

Skolerne afgør selv hvilke uddannelser, der ønskes udbudt, medmindre de pålægges udbudspligt af ministeren/ministrene.

Alle skolerne vil blive selvejende institutioner, og der vil blive åbnet adgang for at sammenlægge skolerne. De fem AMU-statsskolars status vil blive ændret under hensyn til disse skolars varetagelse af landsdækkende undervisning.

Institutionslovene formuleres således, at der kan opnås ligestilling af AMU-centrene og erhvervsskolerne med hensyn til udbuddet af erhvervsuddannelser, arbejdsmarkedsuddannelser og særlige uddannelsesforløb for voksne.

Godkendelse til de enkelte aktiviteter afhænger af godkendelsesregler i **programlovene**, og godkendelserne kan tjene til at sikre, at såvel landsdækkende som tværgående og specielle uddannelsesområder, fx små områder tilgodeses. Det skal herunder kunne pålægges en skole at gennemføre en uddannelse. Ressortministeren pålægger udbuds- og gennemførelsespligten. Tilskud til de direkte undervisningsudgifter ydes i henhold til programlovene af vedkommende minister, mens tilskud til administration (fællesudgifter) ydes via institutionsbevillinger ud fra ensartede principper.

9.3. Samordnet central styring

På det centrale niveau bevares Uddannelsesrådet og Erhvervsuddannelsesrådet med de væsentligste af de eksisterende opgaver, og der nedsættes erhvervsområdeudvalg inden for 5-10 store beskæftigelsesområder.

Erhvervsuddannelsesrådet (EUR) bevarer således bl.a. kompetencen til at udtale sig om erhvervsuddannelsernes struktur, varighed og rammer i øvrigt for indholdet, samt om skolestrukturen. Erhvervsuddannelsesrådsopgaver er udformet således, at rådet i mindst mulig udstrækning beskæftiger sig med enkeltopgaver, men derimod er forum for uddannelsespolitiske drøftelser med hensyn til uddannelserne generelt. Rådet udtaler sig om den overordnede styring af hele erhvervsuddannelsessystemet, og er med til at sikre uddannelsernes fornyelse og koordination.

Uddannelsesrådet (UR) bevarer adgangen til at udtale sig om arbejdsmarkedsuddannelse generelt, og er ligesom EUR et forum for uddannelsespolitiske drøftelser med hensyn til uddannelserne generelt. UR bevarer endvidere den grundlæggende kompetence til at indstille om det forventede uddannelses- og bevillingsbehov én gang årligt til brug for ministerens fastlæggelse af fordeling af tilskudsbevillinger og hertil svarende aktivitets- og produktivitetskrav.

Indstillingen skal indeholde forslag til fordeling af bevillingen til erhvervsområdeudvalg, og kan indeholde udtalelse om skolegodkendelser, kapacitetsudbygning, større udstyrsanskaffelser, forsøg og udvikling mv. Indstillingen forudses endvidere at indeholde forslag til nærmere retningslinier for anvendelsen af bevillingen fx i forhold til landsdækkende behov, **erhvervsuddannedes efteruddannelsesbehov** og ikke erhvervsuddannedes behov, og vejledende retningslinier for forholdet mellem ledige og beskæftigede på uddannelserne. Arbejdsministeren indhenter i øvrigt Uddannelsesrådets vurdering i sager af principiel betydning for arbejdsmarkedsuddannelserne.

UR'ets indstilling vil basere sig på udtalelser fra områdeudvalgene. Ved uenighed i erhvervsområdeudvalgene om anvendelsen af bevillingerne kan der ske forelæggelse for ministeren, der kan indhente en udtalelse fra UR. Den endelige beslutning træffes af ministeren.

Uddannelsesrådet medvirker således gennem sin indstilling om bevillingsfordeling til den overordnede landsplanlægning, ressourcestyring og ressourceplanlægning i forbindelse med ministerens fastlæggelse af de overordnede økonomiske rammer og fordeling til erhvervsområdeudvalgene.

Der bør afsættes en - mindre - central pulje til fordeling efter høring af UR til særlige forsøgs- og udviklingsaktiviteter, generel læreruddannelse samt til særlige indsatsområder.

UR indstiller til arbejdsministeren om godkendelse af de skoler, der kan gennemføre AMU-uddannelser.

Oprettelse af erhvervsområdeudvalgene sker efter UR's og EUR's godkendelse, efter retningslinier fra arbejdsministeren. Erhvervsområdeudvalgene dækker både dele af loven om arbejdsmarkedsuddannelser og dele af loven om erhvervsuddannelser, og det er hensigten, at udvalgene skal være et fora for fælles udvikling og drøftelse af grund- og efteruddannelse med henblik på bl.a. fornyelse, koordination og forenkling.

Ved oprettelse af erhvervsområdeudvalgene nedlægges initiativ- og koordinationsudvalgene i Undervisningsministeriets regi og **uddannelsesudvalget** for specialarbejdere, uddannelsesudvalget for faglærtes efteruddannelse og kontaktudvalget for kap. V i Arbejdsministeriets regi.

Erhvervsområdeudvalgene får opgaver på følgende hovedområder:

1. Følge den erhvervsmæssige udvikling, og på grundlag heraf afgive indstilling til undervisningsministeren om behovet for oprettelse af nye erhvervsuddannelser og omlægning eller nedlæggelse af bestående.
2. Godkende uddannelsesprogrammer og uddannelsesplaner inden for arbejdsmarkedsuddannelserne, efter nærmere fastlagte retningslinier fra ministeren efter indstilling fra UR. Programmerne og uddannelsesplanerne indgår i et samlet kursuskatalog, der justeres løbende.
3. Prioritere ressourcernes anvendelse, herunder beslutte fordeling af midler til efteruddannelsesudvalg, samt rekvirere uddannelse hos de institutioner, som er godkendt til at gennemføre uddannelser under lov om arbejdsmarkedsuddannelse, efter retningslinier fastlagt af ministeren. Områdeudvalgene afgør, hvor stor en del af bevillingen på et hovedområde, der skal tilgå efteruddannelsesudvalgene, og hvor stor en del områdeudvalget råder over bl.a. for at sikre, at hele området herunder (mindre) landsdækkende områder eller tværgående uddannelsesområder tilgodeses. Det er hensigten, at størsteparten af midlerne kanaliseres til efteruddannelsesudvalgene, og at de penge, der holdes tilbage, skal dække særlige behov. Områdeudvalgenes hovedopgaver skal være planlæggende og styrende mere end iværksættende. I områdeudvalgenes udmøntning af en overordnet landsplanlægning bør der indgå hensyn til en hensigtsmæssig kapacitetsudnyttelse af de eksisterende uddannelsesinstitutioner. Dette ansvar påhviler ligeledes efteruddannelsesudvalgene i deres rolle som kursusrekvirenter.

Et områdeudvalg kan i overensstemmelse med ministerens retningslinier afsætte en pulje til revision af eksisterende og udvikling af nye AMU-kurser,

til forsøg samt til særlige indsatsområder. Områdeudvalgene s_køj årligt forhøre sig hos efteruddannelsesudvalgene om næste års uddannelsesbehov.

4. Udtale sig om regler for erhvervsuddannelser, der er særligt tilrettelagt for voksne. De faglige udvalg under Undervisningsministeriet fastlægger det afsluttende uddannelsesmål, hvad enten kvalifikationer er opnået gennem den ene eller den anden programlov.

Erhvervsområdeudvalgene sammensættes af arbejdstager- og arbejdsgiverrepræsentanter inden for det pågældende erhvervsområde. Lærergrupperne inden for de respektive områder bør sikres tilknytning til udvalgene, med særligt henblik på spørgsmål af faglig art.

I Arbejdsministeriets regi nedsættes et antal efteruddannelsesudvalg på initiativ af arbejdsmarkedets parter i henhold til loven om arbejdsmarkedsuddannelser, og i Undervisningsministeriets regi et antal faglige udvalg i henhold til loven om erhvervsuddannelser. Disse udvalg skal uden hindringer i lovgivningen kunne sammenslutes efter behov.

Efteruddannelsesudvalgene godkendes af de relevante erhvervsområdeudvalg og i tvivlstilfælde af UR. Udvalgene nedsættes på baggrund af konstaterede behov. Udvalgene skal tage initiativ til at foreslå uddannelse, udvikle uddannelse, tilrettelægge denne og sikre gennemførelsen i de tilfælde, hvor udvalgene rekvirerer uddannelsen. Udvalgenes hovedopgaver vil være at initiere uddannelsesudvikling og iværksætte uddannelse inden for deres område.

9.4. Den lokale/regionale struktur

På lokalt/regionalt plan opbygges en samordnet struktur for uddannelses- og arbejdsmarkedsindsatsen omkring 2 hovedelementer: 1) et skolesamarbejde, som inddrager de skoler, der arbejder med voksen- og efteruddannelsesindsatsen i et lokalområde og 2) et regionalt arbejdsmarkedsråd, som tager sig af den arbejdsmarkedspolitiske indsats i regionen og som skal medvirke til, at der formidles viden

mellem arbejdsmarkedets behov for arbejdskraft og uddannelsesmulighederne i regionen.

Skolesamarbejdet.

Den ændrede aktivitets- og økonomistyring betyder, at alle uddannelsesinstitutioner vil blive underlagt de samme krav om effektivisering, og vil have de samme fordele ved økonomisering, og hermed samme økonomiske incitamenter til et lokalt samarbejde, jf. også afsnit 9.7. Det foreslås derfor, at der indgås aftaler mellem skolerne (erhvervsskoler, AMU-centre, VUC'ere, mv.) med henblik på etablering af lokale udvalg typisk omfattende skoler i en større by med tilhørende opland eller en anden større geografisk afgrænsning, fx en landsdel, hovedstadsområdet og et amt.

Det skal være de lokale udvalgs opgave at initiere og medvirke til det lokale samarbejde og den lokale koordinering skolerne imellem, dog således at skolerne bevarer deres selvstyre. Det vil sige, at der ikke flyttes kompetence fra skolernes bestyrelser/centerråd til de lokale udvalg, hvis opgaver således primært bliver af rådgivende og samarbejdende karakter, medmindre der af frivillighedens vej kan opnås enighed om at gå herudover. Det er institutionerne med hver deres særpræg, der udgør grundlaget for et forbedret og styrket samarbejde skolerne imellem.

De lokale udvalg vil typisk kunne tage sig af samarbejdsopgaver mellem skolerne på følgende områder:

Skolernes uddannelsesudbud, især på områder, hvor skolerne har **opgave-**sammenfald, herunder lokale forsøgsaktiviteter, og lokalt samarbejde mellem skolerne om kursusudbud, før de enkelte skolers kursusprogrammer færdiggøres.

Fælles udnyttelse af lokaler, lærere og udstyr med henblik på en bedre resourceudnyttelse, fx i forhold til meget udstyrstunge uddannelser/kurser.

Skolernes vejlednings- og informationsvirksomhed under hensyn til den overordnede koordinering af vejledningsindsatsen, som varetages i de regionale arbejdsmarkedsråd.

Kontakt til og samarbejde med de(t) regionale arbejdsmarkedsråd, AF, amter, kommuner og øvrige relevante uddannelsesinstitutioner i det område, som det lokale udvalg dækker.

De lokale udvalg består af repræsentanter udpeget af og blandt de respektive skolebestyrelser/centerråd med skolernes forstandere som sekretariat.

Det lokale skolesamarbejde finansieres af de deltagende uddannelsesinstitutioner inden for deres "normale" budget, idet det ensartede økonomistyringssystem betyder, at institutionerne frit kan råde over alle offentlige tilskud under ét. Dermed kan deres "overskud" bl.a. anvendes til dette samarbejde.

Det bør være målsætningen for skolesamarbejdet, at alle skoler deltager, at der i alle områder eksisterer et lokalt skolesamarbejde, og at skolerne har en oplysningspligt over for hinanden, således at der opnås det bedst mulige udbud af uddannelser i lokalområdet.

Bliver denne målsætning ikke opfyldt via de øgede incitamenter til samarbejde, må man overveje, hvilke yderligere incitamenter, der kan anvendes.

Det regionale arbejdsmarkedsråd.

Det regionale arbejdsmarkedsråds opgave er at koordinere og prioritere den arbejdsmarkedspolitiske indsats i regionen og medvirke til, at der formidles viden om arbejdsmarkedets behov for arbejdskraft og uddannelsesmulighederne i regionen. Dette råd erstatter arbejdsmarkedsnævnene, UTB-udvalgene, de regionale samordningsudvalg (RSU) og de regionale informationsfora (RIF).

Målet er at etablere et regionalt forum, hvor relevant viden om det regionale arbejdsmarkeds behov for arbejdskraft og uddannelser opsamles og formidles med

henblik på den arbejdsmarkedspolitiske indsats. Rådet skal således til enhver tid kunne levere fuldstændige oplysninger om regionens kursustilbud og uddannelsesudbydere.

Det regionale arbejdsmarkedsråd skal i relation til ledige og til personer, hvis beskæftigelse er truet af strukturelle ændringer på arbejdsmarkedet, være ansvarlig for uddannelsesindsatsen, og dermed være ansvarlig for efterspørgslen efter kurser og uddannelse på disse gruppers vegne samt for iværksættelse af vejlednings- og informationsaktiviteter i et tæt samspil med skolerne og de lokale udvalg. Det regionale arbejdsmarkedsråd kan endvidere tage initiativ til udvikling og etablering af nye kurser eller særlige uddannelsesforløb for ledige, eventuelt gennem licitation.

Det regionale arbejdsmarkedsråd skal på det nævnte område samarbejde med de lokale udvalg og de centrale erhvervsområdeudvalg.

På centralt plan medvirker LAN i fastsættelsen af de overordnede mål og rammer for indsatsen over for de ledige og personer, hvis beskæftigelse er truet af strukturelle ændringer på arbejdsmarkedet. Spørgsmålet om LAN's fremtidige opgaver diskuteres i anden sammenhæng.

Bevillingerne til de ledige og strukturelt udsatte grupper foreslås at omfatte de nuværende bevillinger til uddannelse af ledige (UTB-midler), regionale flaskehalspuljer, lille nævnsmode, dele af arbejdsmarkedsnævnenes forsøgsbevilling, midler til samordning af vejledningsindsatsen og på sigt EF's socialfondsmidler.

Det regionale arbejdsmarkedsråd skal iøvrigt i relation til den arbejdsmarkedspolitiske indsats varetage følgende opgaver:

Fastlægge retningslinier og målsætninger for samt prioriteringen af den arbejdsmarkedspolitiske indsats i regionen.

Følge udviklingen på det regionale arbejdsmarked og bidrage til planlægningen og gennemførelsen af den regionale udarbejdelse af analyser og prognoser for ledighed, beskæftigelse og behov for uddannelse.

Samarbejde med andre lokale og regionale myndigheder og udvalg, herunder det tidligere nævnte lokale udvalg, med tilknytning til arbejdsmarkedet om udformningen af den regionale arbejdsmarkedspolitik.

Varetagelse af den overordnede koordinering/samordning af den regionale vejledningsindsats, herunder den overordnende prioritering af indsatsen i regionen.

Vejledningssamordningen skal sikre, at der sker en kobling imellem informationerne om det uddannelsesudbud/system, der tilbydes regionalt og på landsplan, samt informationerne om det regionale arbejdsmarkeds behov/muligheder.

Det regionale arbejdsmarkedsråd skal sammensættes af repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter, amtskommunen, regionens kommuner og uddannelsesinstitutionerne i området.

Spørgsmålet om det regionale arbejdsmarkedsråds opgaver og kompetence - jf. også afsnit 9.7 om rådets bevillingsansvar - drøftes for øjeblikket ud fra en bredere aktiveringssynsvinkeliudredningsudvalget om arbejdsmarkedets strukturproblemer (Zeuthen-udvalget). Den endelige stillingtagen til dette spørgsmål bør derfor afvente Zeuthen-udvalgets overvejelser på dette felt.

9.5. Samarbejde mellem den erhvervsrettede og almene voksenuddannelse

Som nævnt er det udvalgets opfattelse, at en egentlig samordning af den erhvervsrettede og almene voksenuddannelse ikke er hensigtsmæssig. Derimod anbefaler udvalget stærkt udvidede samarbejdsmodeller, der sikrer, at elementer fra de to uddannelsesområder kan kombineres til et samlet uddannelsesstilbud.

Hovedvægten i en praktisk samarbejdsmodel for de erhvervsrettede efteruddannelser og AVU vil mest hensigtsmæssigt ligge på lokalt plan i et samarbejde mellem de institutioner, der gennemfører undervisningen.

Dette kan som i dag ske ved, at AMU-centret/erhvervsskolen køber almen undervisning hos VUC, enten i form af, at de sender elever over på VUC, ved at VUC leverer "forlagt undervisning" på AMU-centret/erhvervsskolen, eller at der oprettes en VUC-afdeling på AMU-centret/erhvervsskolen.

En yderligere mulighed vil være at give AMU-centrene/erhvervsskolerne en godkendelse i henhold til § 3, stk. 2, i lov om almen voksenuddannelse, som giver kulturministeren mulighed for at godkende, at andre institutioner (end VUC) kan tilbyde AVU under visse betingelser. I disse tilfælde bør tilsynet overgå til Kulturministeriet.

Ordningen indebærer:

at den amtskommunale tilbudsforpligtelse i forholdet til amtets borgere ikke ændres,

at godkendelsen af undervisningsplaner og prøveadministrationen fortsat ligger i Kulturministeriet,

at tilsynet med den rekvirerede undervisning fortsat ligger i amterne,

at tilsynet med undervisning, der etableres ved AMU-centrets/erhvervsskolen egen foranstaltning ligger i Kulturministeriet,

at der til AMU-centrene/erhvervsskolerne overføres de nødvendige bevil-
linger til køb af AVU, eller gennemførelse af AVU i eget regi.

På det centrale niveau kan der være behov for nedsættelse af et permanent kontak-
torgan, der skal koordinere og rådgive omkring samarbejdet mellem de erhvervs-
rettede uddannelser og den almene voksenuddannelse.

9.6. Tilpasning af VUS-ordningen

VUS-ordningen blev etableret med det sigte at give voksne beskæftigede med kortvarig uddannelse støtte til at deltage i undervisning i arbejdstiden. VUS er i sit idégrundlag et uddannelsespolitisk redskab i forhold til de kortest uddannede.

Uddannelses- og jobrotationsordningen er først kommet til senere som et supplement til ordningen gennem muligheden for - på forsøgsbasis - at kombinere VUS og ATB/UTB.

Ud fra et uddannelsespolitisk sigte vil det være hensigtsmæssigt at bevare VUS-ordningens hovedsigte, dvs. at ordningen bevares som den oprindeligt var tænkt, nemlig som et instrument til primært almen uddannelse af de beskæftigede med kortest uddannelse, og forankret i Kulturministeriets regi.

Set ud fra en arbejdsmarkedspolitisk synsvinkel bør det betydelige beskæftigelsesfremmende potentiale i en generel jobrotationsordning gennem ansættelse af ledige som erstatningsarbejdskraft, hvori kombinationen af VUS og ATB (UTB) indgår som en mindre del, overvejes placeret hos arbejdsmarkedets myndigheder.

AF skal således have bedre mulighed for at formidle erstatningsarbejdskraft til virksomheden, når en ansat efteruddannes med voksenuddannelsesstøtte. AF skal kunne uddanne den ledige forud for ansættelse, og kunne yde et varieret/gradueret løntilskud inden for en given jobtræningsperiode, samt eventuelt yde tilskud til virksomheden, med henblik på jobnær efteruddannelse af den ledige.

Det foreslås på denne baggrund at dele den eksisterende VUS-ordning i en VUS-ordning forbeholdt primært almen uddannelse, men uden jobrotation placeret i Kulturministeriet, og en godtgørelsesordning til dækning af kombineret erhvervsrettet og almen voksenuddannelse, som led i en jobrotation, der placeres i Arbejdsministeriet.

9.7. Økonomistyringsreform på arbejdsmarkedsuddannelserne

Baggrund og forudsætninger.

I det følgende skitseres udvalgets principper for en reform af økonomistyringen på arbejdsmarkedsuddannelserne samt nogle mindre tilpasninger af økonomistyringen på erhvervsskolerne. Denne del af reformskitsen har 3 overordnede formål:

1. En forbedring af samspillet mellem **arbejdsmarkedsuddannelser** og **erhvervsuddannelser** gennem tilpasning af de 2 systemers økonomistyring, herunder sikring af lige udbudsret og lige udbudsvilkår mellem de 2 systemer.
2. En forbedret anvendelse af uddannelsesressourcerne.
3. En klar ansvars- og kompetencefordeling mellem styringsorganerne.

Reformovervejelserne på økonomistyringsområdet har taget udgangspunkt i, at økonomistyringen bør betragtes som et middel til at understøtte de overordnede uddannelses- og arbejdsmarkedspolitiske mål for den erhvervsrettede voksen- og erhvervsuddannelsesindsats.

Økonomistyringsreformen bygger på:

1. Det økonomiske regelgrundlag, der gælder for erhvervsskolerne (lov om erhvervsskoler), med de modifikationer, der følger af en tilpasning af lovgrundlaget til arbejdsmarkedsuddannelserne.

Det forudsættes således, at alle AMU-centre bliver selvejende institutioner med et selvstændigt økonomisk ansvar svarende til erhvervsskolernes. Dog vil de 5 AMU-statsskolars status blive ændret under hensyn til disse skolars varetagelse af landsdækkende undervisning.

2. At der tillægges et mindre antal erhvervsområdeudvalg selvstændig bevilingsmæssig kompetence, med mulighed for at delegere kompetence til underliggende paritetiske udvalg.

3. Ligestilling af AMU-centrene og erhvervsskolerne med hensyn til udbud af erhvervsuddannelser, arbejdsmarkedsuddannelser og særlige uddannelsesforløb for voksne.
4. Lige økonomiske vilkår for erhvervsskoler og AMU-centre.

Skitsen omfatter foreløbig de arbejdsmarkedsuddannelser, der hidtil er blevet henregnet under efteruddannelsen af faglærte, specialarbejderuddannelserne og kap.V. Der vil næppe være principielle problemer med at indpasse andre programområder i skitsen, men da skitsen ikke omfatter uddannelser ved voksenuddannelsescentrene i amtsligt regi, er det forudsat, at skitsen suppleres med en skitse til, hvorledes de almene kurser udbudt af disse centre kan indpasses i økonomistyringen, især de særlige uddannelsesforløb for voksne. Den supplerende skitse foreslås indarbejdet i standardsamarbejdsaftaler mellem de erhvervsrettede og almenrettede uddannelsesinstitutioner, jf. 9.5.

Skitsen bygger i høj grad på det nuværende system inden for efteruddannelsen af faglærte, men tilpasset til andre økonomistyringsprincipper.

Hovedprincipper.

Styringen af arbejdsmarkedsuddannelserne baseres på en overordnet politisk styring (Folketinget og arbejdsministeren), og herefter en styring ved paritetiske organer, kombineret med anvendelse af markedsmekanismer, efter følgende hovedprincipper:

Den politiske styring omfatter fordeling af tilskudsbevillinger og fastlæggelse af hertil svarende aktivitets- og produktivitetskrav mellem programmer for uddannelse af beskæftigede og for uddannelse af ledige. For programmerne for beskæftigede skal der foretages en fordeling på erhvervsområder. Den politiske styring omfatter endvidere en central bevilling til forsøg og udvikling, generel læreruddannelse samt til særlige indsatsområder.

Bevillingshaverne er rekvirenter, der køber kursuspladser hos skolerne. Hovedrekvirenterne er:

- 1) Erhvervsområdeudvala med bevillingertil efteruddannelse af beskæftigede og korttidsledige, med underliggende udvalg som de kan delegerer kompetence og ansvar til, samt
- 2) Regionale arbejdsmarkedsråd med bevillinger til efteruddannelse af ledige og strukturelt udsatte grupper i den pågældende region.

Erhvervsområdeudvalgene tillægges selvstændigt **bevillingsansvar** inden for fastlagte rammer med henblik på en landsdækkende prioritering og styring af kursusefterspørgslen blandt beskæftigede samt korttidsledige.

De regionale arbejdsmarkedsråd tillægges selvstændigt bevillingsansvar inden for fastlagte rammer med henblik på prioritering af kursusefterspørgslen blandt ledige og strukturelt udsatte grupper. Det bemærkes, at de ledige fortsat ad de sædvanlige kanaler kan søge optagelse på og påbegynde en uddannelse.

Begge typer af rekvirenter yder tilskud til skolerne ud fra faktisk antal elevuger og centralt fastlagte takster pr. elevuge. Rekvirenterne har mulighed for at udbyde kurser i licitation.

Herudover tildeles skolerne tilskud til fællesudgifter (administration og bygningsdrift) og AMU-centre et særligt tilskud til sikring af fleksibel og effektiv kursusdrift.

Skolerne råder frit over alle offentlige tilskud under ét under forudsætning af, at de enkelte tilskudsudløsende aktiviteter gennemføres.

Den landsdækkende mål- og rammestyring af kursusudbudet på erhvervsområdeniveau varetages af erhvervsområdeudvalgene i samarbejde med efteruddannelsesudvalgene.

Skolerne har et selvstændigt udbudsansvar og et selvstændigt tilrettelæggelsesansvar med henblik på optimal effektivitet inden for den økonomiske ramme.

Der udvikles et takstsystem, der giver mulighed for takstdifferentiering ud fra både faglige og kvalitative hensyn og markedsforhold.

Der udvikles et udbudssystem, der tilgodeser hensyn både til koordineret planlægning og til fleksibilitet i relation til lokale og landsdækkende uddannelsesbehov, og som er overskueligt og tilgængeligt for de enkelte, virksomheder, regionale rekvirenter og uddannelsessøgende.

Væsentlige elementer i aktivitets- og økonomistyringen.

Bevillingsstrukturen.

Den overordnede produktivitetsstyring gennemføres ved, at der på finansloven opføres en gennemsnitstakst for hvert erhvervsområde som grundlag for ministerens udmelding af elevugerammer og gennemsnitstakster. Finanslovsforslagets gennemsnitstakst for det følgende finansår fastlægges på baggrund af forslag fra erhvervsområdeudvalg og Uddannelsesrådet. **Hvert erhvervsområdeudvalg** er inden for den til området tildelte elevugeramme (måltal) og den udmeldte gennemsnitstakst ansvarlig for disponeringen af den samlede rammebevilling inden for sit område. Herunder for fastsættelsen af kursustakster pr. elevuge inden for områdets kursusprogram inden for overordnede retningslinier, fastsat af ministeren. Områdeudvalgets faktiske driftsbevilling svarer til gennemførte elevuger gange den udmeldte gennemsnitstakst.

Erhvervsområdeudvalgene får inden for de af Folketinget og ministeren fastsatte overordnede rammer ansvaret for den samlede takstpolitik inden for sit område.

De fastsatte takster skal dække udgifter til lærerløn (ud fra gennemsnitsløn afhængig af lærerkategori), løn til andet teknisk personale i forbindelse med undervisning, materialer og udstyrsanvendelse.

Taksterne omfatter derimod ikke fællesudgifter til administration og bygninger. Disse udgifter finansieres via institutionsbevillinger baseret på ensartede principper. På sigt er det tanken, at også fællesudgifter indarbejdes i taksterne.

Områdeudvalget kan som udgangspunkt for takstindplaceringen have en normaltakst, der gælder for typiske kurser inden for området, og som fastlægges ud fra **normalforudsætninger** om holdstørrelse, timetal, teknisk bistand, materiale forbrug og apparaturanvendelse.

For kurser, der afviger fra normalkurserne, fx med hensyn til materialeforbrug eller udstyrskrav, kan der anvendes takster over eller under normaltaksten.

Der forudsættes imidlertid en væsentlig afvigelse, fx mindst 10 pct.s forventet omkostningsafvigelse, i forhold til normaltaksten, for at der anvendes en højere eller lavere takst.

Den styringsstruktur, der opbygges vedrørende fordelingen af driftsbevillingen forudsætter, at parterne i de paritetiske organer følger udviklingen inden for deres område, afdækker uddannelsesbehovene og udmelder til skolesystemerne på en måde, der gør det muligt for den enkelte skole at disponere fleksibelt.

Hvis der i løbet af finansåret opstår behov for at omprioritere eller imødekomme uforudsete og kostbare uddannelsesbehov, er der følgende 3 instrumenter til rådighed:

A. Omprioritering.

Erhvervsområdeudvalget kan omprioritere i løbet af året, således som det i dag sker i udvalgene inden for efteruddannelsen af faglærte.

B. Flekspuljer.

AMU-centrene kan gøre brug af deres fleksibilitetspulje. Den kan anvendes til supplerende af kursusudbudet bl.a. under hensyn til lokale behov. Denne tilskudsramme forventes at være i størrelsesordenen ca. **10-15** pct. i forhold til rekvirentbevillingerne.

C. Virksomhedsbetaling.

Endelig kan nye uddannelsesbehovtænkes (med)finansieretaf virksomhederne ved hel eller delvis virksomhedsbetaling.

Arbejdsministeren kan imidlertid, når der foreligger særligt begrundet indstilling fra Uddannelsesrådet, fravige elevugemåltallet.

Institutionerne.

De principper, som økonomistyringsreformen bygger på vil fremme skolernes incitament til økonomisering. Alt andet lige vil det betyde, at skolerne vil have et incitament til at samarbejde med andre skoler, idet skolerne vil være interesseret i et samarbejde, hvor der kan opnås økonomiske gevinster. Eksempelvis vil det kunne være mere økonomisk rentabelt for en skole at leje lokale samt udstyr på en anden skole, fremfor selv at foretage en dyr udstyrsinvestering.

Økonomistyringsreformen indeholder altså indbyggede incitamenter, der fremmer samarbejdet mellem skolerne. Konkurrencen mellem skolerne vil findes på de områder, hvor der ikke kan opnås økonomiske gevinster ved samarbejdet.

Fællesudgifter ved arbejdsmarkedsuddannelserne afregnes separat og institutionerne får midlerne i begyndelsen af finansåret til dækning af skolens bygningsudgifter og administration.

Et overordnet princip for den nærmere fastlæggelse af de konkrete principper for beregning af fællesudgifterne vil være, at erhvervsskoler og AMU-centre skal sikres lige udbudsmuligheder. Da erhvervsskolerne har haft mulighed for at tilpasse sig det nye økonomistyringssystem, skal AMU-centrene i en overgangsperiode sikres det fornødne økonomiske grundlag. Det vil i en overgangsperiode bl.a. betyde, at fællesudgifterne for de 2 uddannelsesområder beregnes forskelligt. På længere sigt er målsætningen ens afregningsprincipper i de 2 systemer.

Institutionerne vil have 3 typer af hovedrekvirenter hvorfra de kan modtage driftsmidler til kursusaktivitet:

- A. Erhvervsområdeudvalg og/eller efteruddannelsesudvalg (afhængigt af i hvilket omfang det enkelte områdeudvalg delegerer sin kompetence).
- B. Regionale arbejdsmarkedsråd.
- C. Private virksomheder og kommuner.

AMU-centrenes overgang til det nye økonomistyringssystem vil blive tilrettelagt på en sådan måde, at AMU-centrene over en kortere årrække får mulighed for at gennemføre en gradvis omstilling til det nye system. En så omfattende økonomistyringsreform må nødvendigvis realiseres gradvis, og der vil derfor blive tale om en overgangsfase, før målet nås.

Det forudsættes, at der sker en markant styrkelse af administration og ledelse på AMU-centrene. En styrkelse, der skal gøre det muligt for centrene at leve op til de nye krav og udnytte de muligheder, der følger af økonomistyringsreformen.

Udover AMU-centrenes særlige fleksibilitetspulje skabes skolernes fleksibilitetsmuligheder ved anvendelsen af følgende instrumenter:

1. At erhvervsområdeudvalgene opererer med et begrænset antal takster, hvorved den præcise kursussammensætning afgør, om der opnås overskud/underskud.
2. At uddannelsesplanernes krav fastsættes ved mål- og rammestyring (jf. det igangværende mål- og rammestyringsprojekt inden for AMU), således at der bliver et vist lokalt spillerum for den enkelte skole ved kursusgennemførelse.
3. Tilrettelæggelse af en hensigtsmæssig afvikling af kurserne.

Planlægningshorisont.

For at sikre skolerne den fornødne planlægningshorisont anbefales det, at der indgås flerårige bevillinasniveauaftaler på dette område.

Det gælder især for den periode, der følger umiddelbart efter reformens ikrafttræden.

I forhold til skolernes planlægning inden for finansåret bør udvalgene afgive deres kursusbestillinger for en halvårsperiode af gangen, og således at bestillingerne afgives senest 6 måneder før starten af den kommende halvårsperiode.

Et mindretal bestående af Kommunernes Landsforening har udtalt følgende:

"Kommunernes Landsforening kan tilslutte sig betænkningen i sin helhed, og ønsker at fremkomme med en særudtalelse, alene vedrørende:

lokalt samarbejde, og
regionalt arbejdsmarkedsråd,

med henvisning til betænkningens kapitel 9.4.: Den lokale/regionale struktur.

Landsforeningens udtalelse om disse forslag tager overordnet udgangspunkt i nogle principielle overvejelser, der har dannet udgangspunkt for landsforeningens deltagelse i udvalgsarbejdet, og for landsforeningens konkrete vurdering af forslagene om den lokale/regionale struktur.

Landsforeningens vurdering tager overordnet udgangspunkt i følgende principielle synspunkter:

1. Der er behov for en forenkling vedrørende de erhvervsrettede voksen- og efteruddannelser for så vidt angår uddannelsernes organisering og finansiering mv.

Målet er at skabe mere ensartede vilkår og dermed lette og smidiggøre lokalt samarbejde.

2. Kommunernes Landsforening ønsker ikke nye regelsæt bygget op, inden man har gennemført denne nødvendige forenkling.
3. Der er et stort behov for lokalt samarbejde mellem kommunalbestyrelserne, lokale skoler og uddannelsescentre samt lokale erhvervs- og arbejdsmarkedsorganisationer.

Dette samarbejde etableres allerede i dag på frivilligt grundlag, og det er landsforeningens politik at støtte sådanne lokalt betingede modeller, bl.a. ved at udbrede kendskabet til succesfulde samarbejder.

Kommunernes Landsforening ønsker derfor ikke lovbindinger på sådanne lokale samarbejdsformer.

4. Dersom der er politisk flertal i Folketinget for lovregler herom, ønsker landsforeningen, at kommunerne får en betydelig plads i et sådant samarbejde.
5. De erhvervsrettede voksen- og efteruddannelser må ses i snæver sammenhæng med erhvervsudviklingsprogrammene, og koordinationsbehov udover kommunegrænserne bør følges som led i disse programmer. Dette indebærer, at den områdemæssige, emnemæssige og organisatoriske koordinering må afhænge af udformningen af de lokale erhvervsudviklingsprogrammer, og der skal følgelig ikke skabes nye lovfæstede organer.
6. Hvis der er politisk flertal i Folketinget for lovfæstelse af regionale udvalg, forudsætter landsforeningen, at kommunerne og amtsrådene får en betydelig og ligeværdig plads i et sådant samarbejde.

Betænkningens konkrete forslag:

Landsforeningen er fuldt opmærksom på betænkningens forslag om lokalt skole-samarbejde, men ønsker rammerne og formålet for denne samarbejdsmodel udbygget til et egentligt, bredt lokalt samarbejde om den erhvervsrettede voksen- og efteruddannelse.

Landsforeningen ønsker, at der skabes mulighed for at opbygge et lokalt samarbejde, der kan inddrage alle relevante lokale uddannelsesinstitutioner og interessenter, efter nærmere lokal bestemmelse:

Erhvervsskolerne

AMU-centrene

Voksenuddannelsescentrene

Kommunalbestyrelserne og eventuelt amtsrådet

Erhvervs- og arbejdsmarkedets lokale organisationer

m.fl.

Den nærmere geografiske og opgavemæssige afgrænsning af den lokale samarbejdsstruktur må bestemmes lokalt, ud fra uddannelsesinstitutionernes og det lokale erhvervs- og arbejdsmarkedets naturlige opland.

Landsforeningen ønsker dog, at der skal lægges særlig vægt på samordningen af **uddannelsesinstitutionernes uddannelsesudbud med det lokale erhvervs- og arbejdsmarkedets** og kommunernes behov.

Kun et lokalt samarbejde har virkelige forudsætninger for at bringe uddannelsesinstitutionernes uddannelsesudbud i overensstemmelse med det lokale erhvervs- og arbejdsmarkedets behov, således at det samtidig sikres, at uddannelsesinstitutionernes ressourcer og forudsætninger udnyttes optimalt, herunder i forbindelse med kommunernes indsats for kommunal erhvervsfremme og beskæftigelse.

Til yderligere støtte for det lokale samarbejde ønsker landsforeningen, at der - som led i den samlede **finansieringsløsning** - afsættes midler, således at såvel erhvervsskoler som AMU-centre råder over lokale puljer til imødekommen af lokalområdets særlige behov for erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse.

Med henvisning til ovenstående ønsker landsforeningen derfor ikke nu at tilslutte sig det i betænkningen indeholdte konkrete forslag om dannelsen af regionale arbejdsmarkedsråd med de beskrevne opgaver, kompetence og bevillingsansvar, og motiveringen herfor.

Landsforeningen henviser **hertil** de ovennævnte principielle synspunkter vedrørende regional koordinering. Et udbygget lokalt samarbejde vil - efter landsforeningens opfattelse - kunne løse de opgaver, der foreslås underlagt en regional koordinering.

Eventuelt deltager landsforeningen imidlertid gerne i drøftelser om at revurdere arbejdsmarkedsnævnens eksisterende opgaver, eventuelt under en ny overskrift (arbejdsmarkedsråd).

Landsforeningen tilslutter sig derfor, at en endelig stillingtagen til eventuelle arbejdsmarkedsråd, også for så vidt angår opgaver, kompetence og bevillingsansvar, afventer Zeuthen-udvalgets overvejelser på dette felt."

BILAG 1.

BESKRIVELSE AF DEN ERHVERVSRETTEDE OG ALMENTKVALIFICERENDE VOKSEN- OG EFTERUDDANNELSE SAMT UDDANNELSER I TILKNYTNING HERTIL INDENFOR ARBEJDSMINISTERIET, KULTURMINISTERIET OG UNDERVISNINGS-MINISTERIET.

Arbejdsministeriet.

Arbejdsmarkedsuddannelser.

Kulturministeriet.

Almen voksenuddannelse

Daghøjskoleundervisning

Folkehøjskoleundervisning

Oplysingsforbundenes undervisningstilbud

Produktionsskoleundervisning

Undervisningsministeriet.

Erhvervsuddannelser

Tilvejebringelse af lære- og praktikpladser

Grunduddannelse til landmænd

Datamatikuddannelsen, handelsakademiuddannelser

Markedsøkonomiuddannelsen

Videregående teknikeruddannelser

Social- og sundhedsuddannelser

Enkeltfagsundervisningen for voksne på hf- og studentereksamensniveau

Åben uddannelse

Efteruddannelseskurser (L 271)

Efteruddannelse af landmænd

Industriministeriet.

Søfartsuddannelserne

Arbejdsmarkedsuddannelser.

Lovgrundlag.

Lovbekendtgørelse nr. 737 af 4. december 1988 som ændret ved lov nr. 374 af 6. juni 1991.

1. Uddannelse af specialarbejdere, bekendtgørelse nr. 459 af 11. juli 1986.

1.1. Formål.

Uddannelserne har til formål at sikre mulighed for en erhvervsmæssig uddannelse af specialarbejdere, som svarer til den teknologiske udvikling og arbejdsmarkedets behov.

1.2. Målgruppe, adgangskrav og afholdelse.

Personer, der er fyldt 18 år og har eller søger beskæftigelse som specialarbejdere indenfor det pågældende brancheområde på det private arbejdsmarked.

Adgang har også personer, der har eller søger beskæftigelse som offentligt ansatte, hvis de skal kunne udøve arbejdsfunktioner, der kan sidestilles med funktioner på det private arbejdsmarked.

Målgruppen er primært beskæftigede og ved AMU-centrenes optagelse af kurser, prioriteres der efter følgende principper:

1. prioritet har ansøgere, der er i beskæftigelse,

2. prioritet har ansøgere, der er ledige, men er sikret beskæftigelse efter kursus,
3. prioritet har ansøgere, der er ledige, der ikke er sikret beskæftigelse efter kurset, men må formodes inden for en kort periode at kunne opnå beskæftigelse på baggrund af den gennemførte AMU-uddannelse, og
4. prioritet har ledige med mere bløde og langsigtede behov, undertiden i forbindelse med erhvervsforberedende aktiviteter (EI).

Endvidere kan der være definerede adgangskrav til de forskellige niveauer i strukturen, som er modulopbygget jf. nedenfor.

AMU-centrene iværksætter kurserne.

1.3. Indhold.

Uddannelserne sigter primært mod at give uddannelse, der principielt er generelt dækkende inden for de pågældende arbejdsområder og arbejdsdiscipliner. Uddannelsernes indhold fastlægges af arbejdsmarkedets parter.

Hertil kommer virksomhedstilpassede kurser, der er specielt tilpasset en enkelt virksomheds behov. Endelig kan AMU-centrene sælge kurser efter reglerne om indtægtsdækket virksomhed.

1.4. Varighed OQ omfang.

Den gennemsnitlige kursuslængde er ca. 3 uger. Uddannelserne er kendetegnet ved et veldefineret modulsystem begyndende med grundkurser og basiskurser og udbygget med videregående kurser. De videregående kurser er typisk af en uges varighed.

Inden for visse brancheområder er der formaliserede længerevarende sammensatte uddannelsesforløb bestående af kursusmoduler kombineret med praktik. Det gælder for eksempel betonmager og plastmageruddannelserne. Disse uddannelser har en varighed på ca. 2 år.

Kurserne gennemføres som ugekurser i dagtimerne. Under særlige omstændigheder kan de almindelige specialarbejderkurser dog gennemføres som opsplittede kurser (splitkurser).

1.5. Godtgørelse, støtte mv.

Kursisterne kan oppebære godtgørelse svarende til højeste dagpengesats.

1.6. Deltaøerkompetence.

Der opnås normalt kursusbevis og certifikater indenfor områder med myndighedskrav.

Inden for andre områder er der efter gennemførsel af et passende antal moduler og praktisk beskæftigelse over en vis periode mulighed for at nå op på faglært niveau og aflægge svendeprøve. Det gælder for eksempel uddannelse som butiksslagter, industrislagter og pøsemager.

1.7. Aktivitet.

- Antal uddannelsesplaner: ca. 600
- Antal brancher: ca. 25 domineret af metalindustrien, landtransportområdet, bygge- og anlægsbranchen og rengøringsbranchen.
- Antal elevuger pr. år:
 - 1989 (stat.): 197.493
 - 1990 (FL90): 190.879
 - 1991 (ÆF91): 210.790
- Antal påbegyndte kursister pr. år:
 - 1989 (stat.): 98.884
- Center- og uddannelses typer:
 - a) Statens specialarbejderskoler:
 - Landsdækkende kurser
 - b) Selvejende AMU-centre:
 - Lokale uddannelsesbehov

1.8. Råds- og udvalgsstrukturen.

Centralt.

Uddannelsesrådet.

Uddannelsesrådet er rådgivende for arbejdsministeren i overordnede og principielle spørgsmål, der vedrører arbejdsmarkedsuddannelserne med henblik på at sikre en koordineret udvikling mellem de forskellige uddannelsesområder.

Uddannelsesrådet består af:

- 1 formand udpeget af arbejdsministeren
- 8 medlemmer udpeget af Landsorganisationen i Danmark
- 8 medlemmer udpeget af Dansk Arbejdsgiverforening
- 2 tilforordnede for Arbejdsministeriet
- 1 tilforordnet for Undervisningsministeriet
- 1 tilforordnet for Industriministeriet.

Uddannelsesrådet har **følgende** 3 hovedopgaver:

- 1. afgive indstillinger om uddannelses- og bevillingsbehov
- 2. afgive udtalelser om regelfastsættelser
- 3. endelig kan rådet på eget initiativ afgive udtalelser om spørgsmål, der har generel eller speciel betydning for arbejdsmarkedsuddannelserne.

Der afholdes 4 årlige møder og en konference.

Uddannelsesudvalget for specialarbejdere.

Udvalgets organisering.

Udvalget udpeges for en 4-årig periode og har følgende sammensætnings

- 1 formand udpeget af arbejdsministeren.
- 16 medlemmer udpeget af Hovedorganisationerne DA og LO. 8 til hver.
- 4 tilforordnede: 2 repræsentanter fra Arbejdsministeriet, 1 fra Undervisningsministeriet og 1 fra Industriministeriet.

Stemmeret tilkommer alene de 8 medlemmer og formanden.

Udvalgets **formål/arbejdsopgaver/kompetence.**

Udvalget har hovedansvaret for, at arbejdsmarkedets behov for uddannelse af specialarbejdere tilgodeses.

Udvalgets hovedopgaver er:

- at afgive indstilling til Uddannelsesrådet om det forventede samlede uddannelses- og bevillingsbehov
- at afgive indstilling til styrelseschefen om fordelingen af bevillingen
- at tage initiativ til at der planlægges og iværksættes uddannelse for specialarbejdere
- at bedømme og ændre igangværende uddannelser i overensstemmelse med udviklingen
- at påse en hensigtsmæssig økonomisk og uddannelsesmæssig koordinering med beslægtede uddannelsesområder
- at godkende uddannelsesprogrammer og undervisningsplaner

Der afholdes 8 møder årligt.

Brancheudvalg for uddannelse af specialarbejdere.

Udvalgenes organisering.

Initiativet til nedsættelse af et brancheudvalg kan tages dels af arbejdsmarkedets centrale organisationer inden for en branche dels af uddannelsesudvalget for specialarbejdere.

Udvalgene udpeges for en 4-årig periode og har følgende sammensætning:

De skal bestå af mindst 6 og højst 10 medlemmer, og de skal have et lige stort antal arbejdstager- og arbejdsgiverrepræsentanter.

Udvalgenes **formål/arbejdsopgaver/kompetence.**

Udvalgene har hovedansvaret for, at der udarbejdes forslag til programmer og undervisningsplaner for de enkelte kurser inden for brancheområderne.

Udvalgene har ansvaret for:

- at klarlægge uddannelsesbehovet inden for branchen og stille forslag om fordeling af undervisningen på landsplan.

- det faglige indhold i uddannelsesforløbet (grunduddannelser og videregående kursusforløb)
- at placering af kursusaktiviteten på landsplan tilgodeser behovet.
- det faglige indhold i faglærerkurser og den faglige indretning af lokaler og udstyr.

Udvalgenes antal.

Der findes i dag 29 brancheudvalg.

Udvalgets møder.

Der afholdes møder efter behov.

Lokalt.

Ledelsen af et AMU-center.

Organisering.

Et AMU-Center er en selvejende institution med et repræsentantskab, som har den overordnede ledelse af skolens anliggender. Repræsentantskabet vælger af sin midte en bestyrelse, som forestår den daglige ledelse af skolens virksomhed.

Der skal til såvel repræsentantskab som bestyrelse udpeges lige mange medlemmer af lokale arbejdstager- og arbejdsgiversituationer. Ved udpegning af medlemmer skal der lægges vægt på at såvel skolens undervisningsområder som hensynet til skolens geografiske område tilgodeses bedst muligt. Udpegningen gælder for de kommunale råds valgperiode.

Formål/arbejdsopgaver/kompetence.

Repræsentantskabet har hovedansvaret med vægten på godkendelse af regnskab og vedtagelse af budget, samtykke i ansættelse af forstander og valg af bestyrelse.

Bestyrelsen har ansvaret for at indstille vedrørende regnskab, budget, ansættelse af forstander og skal sikre, at uddannelsesbehovet løbende undersøges.

Skolens ledelses hovedansvar er afgørelse om adgang til kurser.

Antal.

Der findes i dag 18 selvejende AMU-Centre med lokal placering.

Udvalgets møder.

Repræsentantskabet holder mindst 2 møder årligt. Skolebestyrelsen mindst 6 møder årligt.

2. Efteruddannelse af faglærte, bekendtgørelse nr. 460 af 11. juli i 1986.

2.1. Formål.

Uddannelsernes har til formål at sikre mulighed for, at faglærte arbejdere mv. kan få en erhvervsmæssig uddannelse, som svarer til den teknologiske udvikling og arbejdsmarkedets behov.

2.2. Målgruppe, adgangskrav og afholdelse.

Personer, der har eller søger beskæftigelse som faglærte arbejdere mv. på det private arbejdsmarked inden for faget.

Adgang har også personer, der har eller søger beskæftigelse som offentligt ansatte, hvis de skal kunne udøve arbejdsfunktioner, der kan sidestilles med funktioner på det private arbejdsmarked.

Efteruddannelsesudvalgene optager kursisterne i prioriteret rækkefølge som på specialarbejderuddannelserne men med store variationer i andelen af beskæftigede p.g.a. branchespecifikke forhold.

Det er forudsat, at deltageren har gennemgået en erhvervsfaglig grunduddannelse, eller på anden måde har opnået tilsvarende faglige kvalifikationer.

De paritetisk sammensatte faglige efteruddannelsesudvalg iværksætter kurserne.

2.3. Indhold.

Uddannelserne sigter primært mod at give efteruddannelse, der principielt er generelt dækkende indenfor et fags arbejdsområder. Kurserne er joborienterede med både teoretisk og praktisk indhold.

Uddannelsernes indhold fastlægges af arbejdsmarkedets parter.

2.4. Varighed og omfang.

Den gennemsnitlige kursuslængde er ca. 11/2 uge. Uddannelserne er **opbygget** som trinvis kursusrækker, hvor hvert trin giver kursisten selvstændig erhvervs-kompetence.

Kurserne gennemføres som ugekurser i dagtimerne. Under særlige omstændigheder kan de almindelige efteruddannelseskurser dog gennemføres som opsplittede kurser (splitkurser).

2.5. Godtgørelse støtte mv.

Deltagerne kan oppebærer godtgørelse svarende til højeste dagpengesats.

2.6. Deltagerkompetence.

Der opnås normalt kursusbevis og certifikater indenfor områder med myndigheds-krav.

2.7. Aktivitet.

Der forventes at blive udbudt knap 6.000 kurser af en gennemsnitlig varighed på 1,4 uger. Den gennemsnitlige holdstørrelse er på ca. 12, hvilket betyder, at omkring 72.000 kursister vil deltage i efteruddannelse af faglærte i 1991.

Uddannelsesstederne er:

- a) Tekniske skoler
- b) Handelsskoler
- c) AMU-centre
- d) Teknologiske institutter
- e) FORCE-institutter

Ca. 95% af efteruddannelseskurserne foregår på Undervisningsministeriets erhvervsskoler (tekniske skoler og handelsskoler), mens de resterende 5% fordeler sig på AMU-centre, Teknologiske institutter, FORCE-institutter mv.

2.8. Råds- og udvalgsstrukturen.

Centralt.

Uddannelsesrådet.

Uddannelsesrådet er rådgivende for arbejdsministeren i overordnede og principielle spørgsmål, der vedrører arbejdsmarkedsuddannelserne med henblik på at sikre en koordineret udvikling mellem de forskellige uddannelsesområder. Der henvises iøvrigt til omtalen af Uddannelsesrådet i afsnit 1 om specialarbejderuddannelserne.

Uddannelsesudvalget for faglærtes efteruddannelse.

Udvalgets organisering.

Udvalget udpeges for en 4-årig periode og har følgende sammensætning:

- 1 formand udpeget af arbejdsministeren,
- 8 medlemmer udpeget af LO,
- 8 medlemmer udpeget af DA,
- 2 tilforordnede fra Arbejdsministeriet,
- 1 tilforordnet fra Undervisningsministeriet og
- 1 tilforordnet fra Industriministeriet.

Udvalgets formål/arbejdsopgaver/kompetence.

Udvalget har hovedansvaret for at påse at behovet for efteruddannelse af faglærte på arbejdsmarkedet tilgodeses.

Udvalgets hovedopgaver er:

- at afgive udtalelse til uddannelsesrådet om behovet for fremtidige bevillinger og uddannelse
- at afgive indstilling til styrelseschefen om bevillingen til de faglige efteruddannelsesudvalg

- at tage initiativ til og planlægge efteruddannelse
- at påse at de faglige **efteruddannelsesud** valg udarbejder uddannelsesprogrammer og undervisningsplaner
- at bedømme og ændre igangværende uddannelser i overensstemmelse med udviklingen
- at påse en hensigtsmæssig økonomisk og uddannelsesmæssig koordinering med beslægtede områder
- at godkende uddannelsesprogrammer og undervisningsplaner for efteruddannelsen af faglærte.

Der afholdes 8 møder årligt.

De faaliae efteruddannelsesudvalg.

Udvalgenes organisering.

Initiativet til nedsættelse af et fagligt efteruddannelsesudvalg kan tages dels af arbejdsmarkedets centrale organisationer inden for et fagligt område, dels af Uddannelsesudvalget for faglærtes efteruddannelse.

Udvalgene udpeges for en 4-årig periode og har følgende sammensætning:

Et fagligt efteruddannelsesudvalg skal bestå af mindst 4, højst **10 medlemmer**, og have et lige stort antal arbejdstager- og arbejdsgiverrepræsentanter.

Udvalgenes formål/arbejdsopgaver/kompetence.

Udvalgene har hovedansvaret for, at der udarbejdes forslag til uddannelsesprogrammer og undervisningsplaner.

Udvalgene har ansvaret for:

- at undersøge uddannelsesbehovet både på lokalt plan og på landsplan
- at iværksætte uddannelse indenfor udvalgets område
- at overvåge undervisningens tilrettelæggelse og gennemførelse
- at påse at uddannelserne løbende ajourføres
- at udarbejde aktivitets- og budgetforslag

Udvalgenes antal.

Der findes i dag 28 faglige efteruddannelsesudvalg.

Udvalgenes møder.

Der afholdes møder efter behov.

Lokalt.

Dele af et fagligt efteruddannelsesudvalgs opgaver (visitation) kan overlades til uddannelsesinstitutioner og til lokale kontaktgrupper.

3. Efteruddannelse af personer med en erhvervskompetencegivende ungdomsuddannelse m.fl. (arbejdsledere, laboranter, tekniske assistenter m.fl.). bekendtgørelse nr. 461 af 11. juli 1986.

3.1. Formål.

Uddannelserne har til formål at sikre mulighed for, at arbejdsledere, personer med grundlæggende teknikeruddannelse og andre grupper med en erhvervskompetencegivende ungdomsuddannelse, der kan sidestilles med specialarbejdere og faglærte mv. får en erhvervsmæssig uddannelse eller efteruddannelse, som svarer til den teknologiske udvikling og arbejdsmarkedets behov for især teknisk/-faglig uddannelse.

3.2. Målgruppe, adgangskrav oa afholdelse.

Personer der har eller søger beskæftigelse på det private arbejdsmarked inden for det pågældende arbejdsområde.

Adgang har også personer, der har eller søger beskæftigelse som offentligt ansatte, hvis de skal kunne udøve arbejdsfunktioner, der kan sidestilles med funktioner på det private arbejdsmarked.

Efteruddannelsesudvalgene optager kursisterne i prioriteret rækkefølge som på specialarbejderuddannelserne og efteruddannelserne for faglærte. Det rådgivende kontaktudvalg for styrelseschefen har besluttet, at der ikke bør være mere end 25 % ledige på kurserne.

De paritisk sammensatte faglige efteruddannelsesudvalg iværksætter kurserne.

3.3. Indhold.

Uddannelserne sigter primært mod at give efteruddannelse, der principielt er generelt dækkende indenfor fagområderne. Kurserne er joborienterede med både teoretisk og praktisk indhold.

De faglige efteruddannelsesudvalg udarbejder undervisningsplaner til godkendelse i Arbejdsmarkedsstyrelsen efter indhentet udtalelse fra det rådgivende kontaktudvalg.

3.4. Varighed og omfang.

Den gennemsnitlige kursuslængde er ca. 1 uge.

Uddannelserne er opbygget som trinvis kursusrække, hvor hvert trin giver selvstændig erhvervskompetence.

Kurserne gennemføres som ugekurser i dagtimerne. Under særlige omstændigheder kan de almindelige kurser dog gennemføres som opsplittede kurser (splitkurser).

3.5. Godtgørelse, støtte mv.

Deltagerne kan oppebære godtgørelse svarende til højeste dagpengesats.

3.6. Deltagerkompetence.

Der opnås normalt kursusbevis.

3.7. Aktivitet.

Der findes knap 300 undervisningsplaner.

Der forventes gennemført 451 kursusuger i 1991. Den gennemsnitlige holdstørrelse er på ca. 12,76 personer, hvilket betyder, at godt 5800 kursister forventes at ville deltage i områdets kurser i 1991.

Uddannelsesstederne er:

Tekniske skoler

Handelsskoler

AMU-centre
Teknologiske institutter
FORCE-institutter.

3.8. Råds- og udvalgsstrukturen.

Centralt.

Uddannelsesrådet.

Uddannelsesrådet er rådgivende for arbejdsministeren i overordnede og principielle spørgsmål, der vedrører arbejdsmarkedsuddannelserne med henblik på at sikre en koordineret udvikling mellem de forskellige uddannelsesområder. Der henvises **iøvrigt** til omtalen af Uddannelsesrådet i afsnit 1 om specialarbejderuddannelserne.

Kontaktudvalget for arbejdsmarkedsuddannelser for personer med erhvervskompetencegivende ungdomsuddannelse.

Udvalgets organisering.

Udvalget udpeges for en 4-årig periode og har følgende sammensætning:

- 1 formand udpeget af arbejdsministeren
- 1 medlem udpeget af LO
- 2 medlemmer udpeget af DA
- 1 medlem udpeget af Fællesrepræsentationen for Arbejdsleder- og tekniske Funktionærforeninger i Danmark.
- 1 medlem udpeget af Teknisk Landsforbund.
- 1 tilforordnet udpeget af undervisnings- og forskningsministeren
- 1 tilforordnet udpeget af industriministeren
- 2 tilforordnede udpeget af arbejdsministeren

Udvalgets formål/arbejdsopgaver/kompetence.

Det centrale kontaktudvalg har ikke de samme beføjelser som de øvrige uddannelsesudvalg, idet udvalget alene er rådgivende overfor direktøren om såvel uddannelses- som bevillingsbehovsamt spørgsmål i øvrigt i relation til etablering, udvikling, koordinering til beslægtede uddannelsesområder mv.

Beføjelserne tillagt uddannelsesudvalgene iøvrigt er på dette område tillagt styrelseschefen.

De faaliae efteruddannelsesudvala.

Arbejdsmarkedets centrale organisationer inden for et arbejdsområde og kontaktudvalget kan foreslå nedsættelse af faglige efteruddannelsesudvalg til styrelseschefens godkendelse.

Udvalgene udpeges for en 4-årig periode og har følgende sammensætning:

Et fagligt efteruddannelsesudvalg skal bestå af mindst 4, højst **10** medlemmer og have et lige stort antal arbejdstagere- arbejdsgiverrepræsentanter.

Udvalgenes formål/arbejdsopgaver/kompetence.

Udvalgene har hovedansvar for, at der udarbejdes forslag til uddannelsesprogrammer og undervisningsplaner.

Udvalgene har ansvaret for:

- at undersøge uddannelsesbehovet både på lokalt og på landsplan
- at iværksætte kurser indenfor udvalgets område
- at påse undervisningens tilrettelæggelse og gennemførelse
- at påse at uddannelserne løbende ajourføres
- at udarbejde aktivitets og budgetforslag

Udvalgenes antal.

Der findes i dag 7 faglige efteruddannelsesudvalg.

Udvalgenes møder.

Der afholdes møder efter behov.

Lokalt.

De faglige udvalg og styrelseschefen kan nedsætte lokale kontaktgrupper. Dele af et fagligt udvalgs opgaver (visitation) kan overlades til kontaktgrupperne.

4. Omskoling. Lovbekendtgørelse nr. 737 af 4. december 1988 kap. VI.

4.1. Formål.

Uddannelserne har til formål at omskole enkeltpersoner eller grupper af personer, der er ledige eller truet af ledighed, så de opnår eller fastholder tilknytning til arbejdsmarkedet. Omskoling kan iværksættes i tilfælde, hvor uddannelsesbehovet ikke kan dækkes af de øvrige arbejdsmarkedsuddannelser.

4.2. Målgruppe, adgangskrav og afholdelse.

Det er virksomhederne, som kan ansøge om omskoling af nyansatte eller allerede ansatte, der er ledighedstruede og de omskolede skal tilbydes varig beskæftigelse i virksomheden efter endt omskoling.

Arbejdsmarkedsstyrelsen iværksætter omskolingsforanstaltninger.

Hvis der er tale om omskoling af ledige, er det AF, som i et samarbejde med virksomheden, står for visiteringen af kursisterne.

4.3. Indhold.

Et omskolingsforløb indeholder typisk et eller flere plankurser (specialarbejderuddannelse), et specialkursus, som afvikles i samarbejde med virksomheden, og endelig - hvis der er tale om nyansatte - en jobtræningsperiode.

Indholdet fastlægges i et samarbejde mellem Arbejdsmarkedsstyrelsen, skole, parterne og virksomheden.

4.4. Varighed og omfang.

De enkelte omskolingsprojekter har meget forskellig varighed fra ca. 3 uger og op til ca. 14 uger. Forskelligheden skyldes, at der ikke er "standard"- omskolingsplaner, men at hver enkelt omskolingsforløb tilrettelægges specielt til den ansøgende virksomhed.

Den gennemsnitlige kursuslængde antages at være ca. 5 uger (excl. produktion).

4.5. Godtgørelse, støtte mv.

Kursisterne oppebærer godtgørelse svarende til højeste dagpengesats, som nedtrappes under optræningen på virksomheden.

4.6. Deltagerkompetence.

Der opnås normalt kursusbevis.

4.7. Aktivitet.

Antal elevuger pr. år:

- 1989 (FL90) : 3.040
- 1990 (FL90) : 2.057
- 1991 (ÆF91) : 2.117

Antal påbegyndte kursister:

1989: 250

4.8. Råds- og udvalgsstruktur.

Der er ikke nogen formel råds- og udvalgsstruktur på dette område.

Omskolingsordningen administreres af Arbejdsmarkedsstyrelsen.

I et samarbejde mellem Arbejdsmarkedsstyrelsen, det pågældende AMU-center, det relevante brancheudvalg, AF og virksomheden udarbejdes en omskolingsplan.

Uddannelsesudvalget for specialarbejdere får forelagt omskolingsplanen til udtalelse. Det relevante brancheudvalg inddrages i planlægningen af omskolingsforløbet og fører tilsyn med omskolingen.

5. Erhvervsforberedende uddannelse, bekendtgørelse nr. 462 af 11. juli 1986 (EI).

5.1. Formål.

Uddannelserne har til formål at forbedre deltagernes mulighed for at opnå beskæftigelse eller påbegynde uddannelse og at afhjælpe omstillings- og tilpasningsproblemer på arbejdsmarkedet.

5.2. Målgruppe, adgangskrav og afholdelse.

Adgang til erhvervsforberedende uddannelse har personer, der er fyldt 18 år, og som har vanskelighed med at opnå eller bevare en tilknytning til arbejdsmarkedet eller påbegynde en uddannelse.

Kurserne iværksættes af AMU-centrene.

5.3. Indhold.

Kurserne indeholder værkstedsbaseret vejledning og uddannelsesforberedelse med det formål at opnå valgkompetence. Kurserne kan enten have et overvejende vejledende eller et overvejende uddannelsesforberedende sigte.

Der skelnes mellem EIFU-kurser (kurser for unge under 30 år), EIFL-kurser (kurser for voksne ledige), EI-sprog-kurser (kurser for indvandrere, med integreret dansk-undervisning, både EIFU og EIFL), EIFS-kurser (kurser for sent udviklede unge) og særlige kvindekurser.

Til de fleste kurser er der knyttet en praktikperiode på ca. 4 uger.

Uddannelsernes indhold fastlægges af Arbejdsmarkedsstyrelsen i samarbejde med de respektive brancheudvalg og efter forelæggelse for uddannelsesudvalget for erhvervsforberedende uddannelse.

5.4. Varighed og omfang.

Den gennemsnitlige kursustlængde er på ca. 9 uger excl. praktik.

5.5. Godtgørelse, støtte mv.

Deltagere på kurserne kan modtage kursusgodtgørelse som udgør 459 kr. pr. uge for under 18-årige og 663 kr. pr. uge hvis de er 18 år og derover. Dagpengeberettigede kan bevare dagpengene under kurser.

5.6. Deltagerkompetence.

Der udstedes deltagerbevis ved gennemførsel af et EI-forløb.

5.7. Aktivitet.

Antal brancher: ca. 15

Antal elevuger pr. år:

1989 (stat.): 70.863 (ind. inspirationskurser)

1990 (FL90) : 56.454 (ind. inspirationskurser)

1991 (ÆF91) : 60.397 (ind. inspirationskurser)

Antal påbegyndte kursister pr. år:

1989 (stat) : 18.313 (ind. inspirationskurser)
9.906 (excl. inspirationskurser)

Kurserne gennemføres på AMU-centrene.

5.8. Råds- og udvalgsstrukturen-**Centralt.****Uddannelsesrådet.**

Uddannelsesrådet er rådgivende for arbejdsministeren i overordnede og principielle spørgsmål, der vedrører arbejdsmarkedsuddannelserne med henblik på at sikre en koordineret udvikling mellem de forskellige uddannelsesområder. Der henvises iøvrigt til afsnit 1 om specialarbejderuddannelserne.

Uddannelsesudvalget for erhvervsforberedende uddannelse.

Udvalget er udpeget for en 4-årig periode og har følgende sammensætning:

- 1 formand udpeget af arbejdsministeren
- 3 medlemmer udpeget af LO
- 3 medlemmer udpeget af DA
- 2 medlemmer udpeget af Arbejdsministeriet
- 1 medlem udpeget af Undervisningsministeriet
- 1 medlem udpeget af ARF
- 1 medlem udpeget af KL
- 1 medlem udpeget af Københavns og Frederiksberg kommuner i fællesskab.

Udvalgets formål/arbejdsopgaver/kompetence.

- Udvalgets hovedansvar er rådgivning af styrelseschefen i spørgsmål vedrørende uddannelserne.

Udvalget opgaver er:

- udtale sig til Uddannelsesrådet om det forventede samlede uddannelses- og bevillingsbehov
- udtale sig til direktøren om uddannelsesforløb og indhold af undervisningsplaner
- påse udviklingen og følge det lokale samarbejde
- udtale sig om fordelingen af de godkendte årlige bevillinger.

6. Øvrige uddannelser.

Indenfor arbejdsmarkedsuddannelserne afholdes der særligt tilrettelagte uddannelser for specifikke målgrupper. Disse uddannelser består af længerevarende forløb baseret på kombinationer af moduler fra dele af arbejdsmarkedsuddannelserne og virksomhedspraktik. Som eksempler herpå kan nævnes følgende.

6.1. Længerevarende Arbejdsmarkedsuddannelser (LAMU).

Målgruppen er ledige, der er fyldt 24 år og 3 måneder ved afslutning af sidste arbejdstilbud, det vil sige ledige der er berettigede til uddannelsesyndelse.

Det enkelte uddannelsesforløb kan indeholde kurser inden for erhvervsforberedende uddannelse kombineret med forløb indenfor specialarbejder- eller efteruddannelsen af faglærte og kan rettes mod et eller flere brancheområder/fagområder.

Kurserne sammensættes og iværksættes af AMU-centrene og de faglige efteruddannelsesudvalg.

Det enkelte uddannelsesforløb incl. eventuel EI-aktivitet etableres som et sammenhængende forløb med en varighed på 15-26 uger, således at den gennemsnitlige kursusvarighed bliver på 20 uger.

Deltagerne modtager uddannelsesyndelse svarende til dagpenge.

6.2. Uddannelse af flygtninge.

Målgruppen er flygtninge. Uddannelsesforløbene introducerer flygtninge til et eller flere branche-områder eventuelt kombineret med kompetencegivende kurser indenfor specialarbejderuddannelserne.

De enkelte kurser kan være erhvervsforberedende sprogkurser, der er vejledende til brancheområder eller uddannelses- og erhvervsforberedende og varer ca. 15 uger, eller det kan være længerevarende kombinerede kurser, hvori for eksempel specialarbejderkurser indgår, af en varighed på ca. 25 uger excl. virksomhedspraktik.

Kursernes indhold fastlægges af direktøren for Arbejdsmarkedsstyrelsen efter indhentet udtalelse fra parterne og de kommunale organisationer. Kurserne iværksættes af AMU-centrene.

Deltagerne modtager støtte som på erhvervsforberedende uddannelse.

6.3. Et-årig arbejdsmarkedsuddannelse for voksne kvinder.

Målgruppen er voksne ufaglærte kvinder uden særlige uddannelsesmæssige forudsætninger med høj uddannelsesmotivation.

Det 3-årige forsøgsprojekt forløber med 1-årige faglig uddannelser af grundlæggende karakter med alment indhold, vægt på procesafhængige kvalifikationer og med praktik.

Indholdet af forsøgsprojektet er fastlagt af Arbejdsmarkedsstyrelsen efter indhentet udtalelse fra arbejdsmarkedets parter, AMU-centrene og de kommunale organisationer.

Områderne er elektronik, spåntagende bearbejdning, pladebearbejdning, lager/gods-transport, miljø (affald/genbrug) turisme og procesindustri.

Deltagerne modtager godtgørelse på højeste dagpengeniveau.

1. Almen voksenuddannelse på grundlæggende niveau (AVU).

1.1. Lovgrundlag.

Almen voksenuddannelse tilrettelægges i henhold til lov nr. 355 af 24. maj 1989, der trådte i kraft den 1. august 1989.

1.2. Formål.

Almen voksenuddannelse har til formål at sikres voksne mulighed for at forbedre eller supplere deres almene kundskaber og færdigheder.

Der sigtes på at bibringe deltagerne grundlæggende kvalifikationer, der kan bruges i fortsat uddannelse, i forhold til arbejdslivet eller i samfundslivet iøvrigt.

1.3. Målgruppe, adgangskrav og afholdelse.

Undervisningen, der henvender sig til alle, der er fyldt 18 år, er primært rettet mod uddannelsessøgende med svag uddannelsesmæssig baggrund.

Uddannelserne iværksættes af Voksenuddannelsescentrene. Kulturministeren fastlægger indholdet.

Afgørelsen om optagelse til AVU træffes af forstanderen, på **baggrund** af en vurdering af deltagernes forudsætninger for at kunne følge undervisningen.

1.4. Indhold.

Den almene voksenuddannelses indhold og tilrettelæggelse er tilpasset voksnes særlige behov og ønsker.

Undervisningen varetages af ca. 75 amtskommunale voksenuddannelsescentre (VUC), der har pligt til at udbyde en række kernefag (dansk, matematik, sprog, naturfag og samfundsfag), kombineret med en række tilbudsfag, der kan udbydes efter lokalt behov.

Ud over de prøverettede enkeltfag er der åbnet mulighed for at tilrettelægge introducerende undervisning med henblik på at sikre svagere grupper adgang til uddannelse.

AVU bidrager også med særlige uddannelses tilbud, der er velegnede til unge arbejdsløse uden arbejdsmarkedserfaring, eller til unge i venteposition med henblik på videre uddannelse.

Kurserne for unge arbejdsløse etableres typisk som en sammenhængende heltidsundervisning bygget op af fag fra centrets normale fagudbud suppleret med forskellige former for vejlednings- og udslningsaktiviteter.

Endvidere tilbyder den almene voksenuddannelse kurser til voksne i beskæftigelse, der modtager voksenuddannelsesstøtte (VUS). Kurserne gennemføres ofte på arbejdspladsen og udbydes i forbindelse med VUS også som indtægtsdækket virksomhed finansieret af virksomhederne.

1.5. Variathed oa omfang.

Fagene tilrettelægges efter enkeltfagsprincippet i modulopdelte forløb. Hvert modul har normalt en varighed på ca. 12-16 uger. Kurserne tilrettelagt særskilt for unge arbejdsløse strækker sig ofte over 4-8 måneder. Der er meget fleksible rammer med hensyn til tilrettelæggelsen (starttidspunktet, timetal, varighed mv.).

Ca. 80% af den almene voksenuddannelse gennemføres i dagtimerne.

1.6. Godtgørelse, støtte mv.

Deltagelse på min. 20 timer ugentlig er SU-berettiget. Der kan endvidere opnås voksenuddannelsesstøtte. Arbejdsløse kan bevare understøttelse.

1.7. Deltagerkompetence.

Undervisningen i kernefagene fører frem til en prøve, der giver samme ret til fortsat uddannelse som folkeskolens afsluttende prøver.

1.8. Aktivitet.

AVU har et årligt deltagerantal på ca. 50.000 svarende til ca. 18.000 årselever.

Ca. **10%** af den samlede AVU-aktivitet i 89/90 indgik i UTB-ordningen som sektor-overskridende forløb (AVU + fx daghøjskole, AMU eller erhvervsskole). Denne AVL) aktivitet udgjorde godt 60.000 undervisningstimer.

1.9. Råds- og udvalgsstrukturen.

Der er nedsat centerråd med deltagelse af organisationerne, som træffer beslutning om fagudbuddet af fagenes timetal.

2. Daghøjskoler.

2.1. Lovgrundlag.

Daghøjskoler etableres fra 1. januar 1991 i henhold til lov nr. 411 af 13. juni 1990 om Ungdomsskoler, produktionsskoler og daghøjskoler.

Daghøjskolevirksomhed kan tillige iværksættes i henhold til lov nr. **410** af 13. juni 1990 om støtte til folkeoplysning.

2.2. Formål.

Daghøjskolernes virksomhed skal styrke deltagernes personlige udvikling og forbedre deres muligheder i forhold til arbejdsmarkedet og uddannelsessystemet.

2.3. Målgruppe, adgangskrav og afholdelse.

Uddannelsestilbuddet, der gives til alle voksne over 18 år, retter sig især mod arbejdsledige, uddannelsessvage grupper og iværksættes af skolerne. Skolerne fastlægger indholdet af undervisningen.

Kommunerne kan forbeholde uddannelsespladser for ledige som vilkår for tilskud.

80% af deltagerne på daghøjskoler har hidtil været kvinder, og ca. 40% af deltagerne har hidtil været under 30 år.

UTB-personer samt VUS-modtagere indgår i daghøjskolernes ordinære forløb, eller der etableres særskilte hold for disse grupper.

Daghøjskolerne fastsætter og iværksætter undervisningen.

2.4. Indhold.

Et daghøjskoleforløb indeholder kulturelle, samfundsmæssige, kreative, musiske og håndværksmæssige fag og emner og der er ofte tilrettelagt praktik i forbindelse med forløbet. Tilrettelæggelsen af undervisningen er som regel tema- eller emneorienteret, med udgangspunkt i deltagernes behov og forudsætninger.

Vejledning er integreret i hele daghøjskoleforløbet. Udslusning og jobsøgning indgår i de fleste daghøjskoleforløb, og i forlængelse af kursusforløbet er der ofte opfølgingsaktiviteter.

Sektoroverskridende undervisning etableres ofte i samarbejde med VUC, AMU eller erhvervsskolerne.

2.5. Variathed oa omfang.

Daghøjskoleforløbene skal være af mindst 4 ugers varighed og den daglige undervisning skal være mindst 5 timer, (der kan dog etableres kurser af kortere varighed som introduktion eller lignende). Et daghøjskoleforløb er typisk af 12-16 ugers varighed, tilrettelagt som heltidsundervisning (30 timer pr. uge). De længerevarende daghøjskoleophold omfattet praktikophold af indtil 4 ugers varighed.

Undervisningen gennemføres i dagtimerne.

2.6. Godtgørelse, støtte mv.

Arbejdsløse kan bibeholde understøttelse. Daghøjskoleelever kan oppebære VUS.

2.7. Deltagerkompetence.

Daghøjskolevirksomhed er ikke formelt kompetencegivende.

Udslusningsresultaterne viser, at ca. 60% af de arbejdsløse deltagere kommer i beskæftigelse eller starter på en uddannelse efter deltagelse i et daghøjskoleforløb.

2.8. Aktivitet.

Der er i 1991 givet statstilskud til 145 daghøjskoler med i alt 4.200 årspladser svarende til ca. 8.500 deltagere.

I 1992 forventes en samlet kapacitet på 4.500 årspladser svarende til ca. 9.000 deltagere og en statslig udgift på ca. 100 mio. kr.

Udover daghøjskolernes ordinære uddannelsespladser etableres mod brugerbetaling ekstra pladser eller særlige forløb som besættes af arbejdsledige i uddannelsestilbud, (UTB) eller VUS-kursister.

Grundlæggende aktivitetsoplysninger på daghøjskoleområdet etableres i forbindelse med administrationen af den nye lov om ungdomsskoler, produktionskoler og daghøjskoler.

3. Folkehøjskoler.

3.1. Lovgrundlag.

Folkehøjskolerne etableres i henhold til Kulturministeriets lovekendtgørelse nr. 661 af 26. oktober 1988 om folkehøjskoler, landbrugsskoler, husholdningsskoler og efterskoler.

3.2. Formål.

Folkehøjskolens opgave er almen livsoplysning.

3.3. Målgruppe, adgangskrav og afholdelse.

Folkehøjskolernes tilbud retter sig bredt til alle voksne over 17 1/2 år. Kurserne tilrettelægges og iværksættes af skolerne.

Mange arbejdsløse deltager i højskoleundervisningen, ofte efter henvisning fra kommunen. UTB-personer og VUS-kursister deltager i folkehøjskolens undervisningstilbud i begrænset omfang.

Folkehøjskolerne iværksætter og fastsætter undervisningen efter meget generelle kursusplaner fra kulturministeren.

3.4. Indhold.

Folkehøjskolerne tilbyder en almindelig undervisning, og kan inden for denne give enkelte fag eller faggrupper en fremtrædende plads.

3.5. Varighed og omfang.

Der afholdes overvejende to typer af kurser, dels korte kurser af 1-4 ugers varighed, som især tilrettelægges i sommerperioden, dels lange kurser af 5-32 ugers

varighed i vinterperioden. Kurser på højskoler afvikles næsten alle som internat-kurser.

3.6. Godtgørelse, støtte mv.

Arbejdsløse deltagere kan bibeholde deres understøttelse. Der er mulighed for at oppebære VUS.

3.7. Deltagerkompetence.

Undervisningen på folkehøjskolerne er ikke formelt kompetencegivende.

3.8. Aktivitet.

Der eksisterer omkring **100** folkehøjskoler. I 1990 deltog ca. **44.000** elever i kurser af 1-2 ugers varighed og ca. 13.500 elever i længerevarende kurser af typisk 16-24 ugers varighed. Dette svarer til 6.371 årselever eller **254.840** elevuger. UTB-personer deltager i folkehøjskolernes virksomhed i begrænset omfang.

4.Oplysningsforbundenes undervisningstilbud.

4.1. Lovgrundlag.

Lov nr. **410** af 13. juni 1990 om støtte til folkeoplysning sikrer offentlig støtte til den frie, folkeoplysende virksomhed.

4.2. Formål.

Loven skal sikre offentlige tilskud og lokaler til den frie **folkeoplysende**, virksomhed med respekt for initiativtagerne egenart og egenforvaltning.

Det er den enkelte kommunalbestyrelse, der har pligt til at sikre rammerne for den folkeoplysende virksomhed.

Loven fastholder folkeoplysningens grundlæggende idé om det frie initiativ, den frie deltagelse, det frie emnevalg og det frie lærervalg.

4.3. Målgruppe, adgangskrav og afholdelse.

Folkeoplysningsloven henvender sig bredt til alle grupper af befolkningen. Folkeoplysningsudvalget i kommunen kan træffe afgørelsen om godkendelse af undervisning for en begrænset deltagerkreds.

Den offentlig støttede undervisning skal stå åben for alle, men oplysningsforbundene tilrettelægger med fuld brugerbetaling virksomhedstilpassede kurser, der alene henvender sig til virksomhedens medarbejdere, herunder VUS-modtagere.

Oplysningsforbundene etablere også UTB-kurser, og særligt tilrettelagte kursusforløb for arbejdsløse med tilskud af de kommunale beskæftigelsesmidler.

Skolerne iværksætter undervisningen fastlagt af kredsbestyrelser.

4.4. Indhold.

Emnevalget er frit. Der er mulighed for at tilbyde erhvervsrettet kursusvirksomhed i form af tilbud som enten i sig selv eller i sammenhæng med anden undervisning giver kursisterne generelle arbejdsmarkedsrelaterende kvalifikationer.

4.5. Variation og omfang.

Undervisningen tilbydes typisk som enkeltfag i moduler af varierende længde. Der er endvidere mulighed for at tilbyde sammenhængende undervisning, der gør det muligt at udbyde fx daghøjskolevirksomhed, særligt tilrettelagte kurser i forbindelse med lov om voksenuddannelsesstøtte, eller som led i arbejdsløshedsbekæmpelsen.

4.6. Godtgørelse, støtte mv.

Arbejdsløse kan bibeholde deres understøttelse. Der er mulighed for at oppebære VUS.

4.7. Deltagerkompetence.

Den folkeoplysende virksomhed er ikke formelt kompetencegivende.

4.8. Aktivitet.

Fritidsundervisning for voksne i henhold til den tidligere lov om fritidsundervisning mv. omfattede i 1989/90 omkring 1 million holddeltagere og de samlede offentlige udgifter beløb sig i 1990 til ca. 700 mio. kr.

4.9. Rådsstruktur mv.

Kommunalbestyrelsen nedsætter et folkeoplysningsudvalg med mellem 9 og 15 medlemmer, bestående af et flertal, som udgør en bred sammensat repræsentation for oplysningsforbund og andre kredse, hvis virksomhed hovedsagelig omfatter

undervisning, studiekredse og foredragsvirksomhed for voksne, og foreninger samt fritids- og ungdomsklubber mv., samt et mindretal valgt af kommunalbestyrelsen blandt dens medlemmer.

Folkeoplysningsudvalget træffer fx afgørelse om afgrænsning af lovens hovedområder, om afgrænsning af de områder, hvortil der kan ydes tilskud af puljen til nye initiativer.

Endvidere afgiver folkeoplysningsudvalget udtalelse til kommunalbestyrelsen om fx udkast til regler for tilskud, forslag om den samlede beløbsramme til området, om rammens fordeling mellem hovedområderne samt om anvendelse af beløbsrammer til særlige formål.

Kredsbestyrelser fastlægger uddannelsernes indhold.

5. Produktionsskoler.

5.1. Lovgrundlag.

Produktionsskoleretableres i henhold til lov nr. 411 af 13. juni 1990 om ungdomsskoler, produktionsskoler og daghøjskoler.

5.2. Formål.

Produktionsskolerne har til opgave at tilbyde kombinende undervisnings- og produktionsprogrammer til unge arbejdsløse.

5.3. Målgruppe, adgangskrav og afholdelse.

Uddannelsesbuddet gives til unge ledige under 30 år, som ikke har gennemført kompetencegivende uddannelse, og som ikke umiddelbart har motivation eller mulighed for at påbegynde en sådan uddannelse.

I 1990 var ca. 60% af deltagerne i alderen 18-23 år. 67% af deltagerne modtog supplerende bistandshjælp. 2,5% modtog arbejdsløshedsdagpenge.

Eleverne henvises normalt til skolerne af kommunen, der godkender skolens virksomhedsplan.

5.4. Indhold.

Undervisningen skal være både praktisk og teoretisk og gives med udgangspunkt i praktisk arbejde og produktion. Den teoretiske undervisning skal være af betydelig omfang og i størst mulig grad integreres med det praktiske arbejde.

Uddannelses- og erhvervsvejledning skal indgå som en del af den praktiske og teoretiske undervisning.

Praktikophold af normalt indtil 4 ugers varighed på en privat virksomhed, offentlig institution eller lignende kan indgå som en del af undervisningen.

5.5. Variathed oa omfang.

Deltagelsen er af højst et års varighed. Skolen kan dog i særlige tilfælde godkende deltagelse af længere varighed.

Den gennemsnitlige opholdstid på skolen er 5-6 måneder.

Undervisningen varer i max. 1 år.

5.6. Godtgørelse, støtte mv.

Deltagerne modtager godtgørelse på 686 kr. ugentlig for deltagere på 18 år og derover. Yngre deltagere modtager 475 kr. pr. uge. Deltagerne kan bibeholde understøttelse som modregnes fuldt ud i dagpenge og med 50 % i kontanthjælp.

5.7. Deltaerkompetence.

Deltagelse i et produktionsskoleophold giver ikke de unge kompetence i formel forstand, men deltagernes forudsætninger for at påbegynde kompetencegivende uddannelse eller komme i beskæftigelse.

5.8. Aktivitet.

I 1991 er der 100 produktionsskoler med i alt 3.500 helårspladser svarende til 7.000 deltagere.

1. Erhvervsuddannelser.

1.1. Lovgrundlag.

Lov om erhvervsuddannelser af 5. april 1989.

1.2. Formål.

Erhvervsuddannelserne har til formål:

- 1) at motivere unge til uddannelse og sikre, at alle unge, der ønsker en erhvervsuddannelse, får reelle muligheder herfor og for at vælge inden for en større flerhed af uddannelser,
- 2) at give unge en uddannelse, der både giver grundlag for deres fremtidige arbejdsliv og bidrager til deres personlige udvikling og til deres forståelse af samfundet og dets udvikling,
- 3) at imdøekomme arbejdsmarkedets behov for erhvervsfaglige og generelle kvalifikationer vurderet under hensyn til den erhvervsmæssige og samfundsmæssige udvikling, herunder udviklingen i **erhvervsstruktur**, arbejdsmarkedsforhold, arbejdspladsorganisation og teknologi, og
- 4) at give de uddannelsessøgende grundlag for videreuddannelse.

1.3. Målgruppe, adgangskrav og afholdelse.

Adgang til en erhvervsuddannelse har alle, der har opfyldt undervisningspligten efter folkeskoleloven. Der kan for voksne og andre med særlige forudsætninger fastsættes regler om kortere og særligt tilrettelagte uddannelsesforløb.

Skolerne iværksætter uddannelserne, der godkendes af undervisnings- og forskningsministeren efter de faglige udvalgs bestemmelser. Grundfagenes indhold godkendes af ministeren efter indstilling fra erhvervsuddannelsesrådet.

Undervisningen gennemføres på erhvervsskoler, der er selvejende institutioner med skolebestyrelser, hvor arbejdsmarkedets parter er repræsenteret

1.4. Indhold.

Indholdet af uddannelserne skal tilrettelægges således, at praktikuddannelsen og skoleundervisningen udgør et sammenhængende forløb. Uddannelsernes faglige indhold skal så vidt muligt fastlægges på grundlag af analyser og prognoser vedrørende kvalifikationsbehov. Hver uddannelse indeholder mindst et speciale. Uddannelserne tilrettelægges i almindelighed som vekseluddannelser, således at der skiftes mellem skoleundervisning og praktikuddannelse i en eller flere virksomheder.

1.5. Varighed og omfang.

Uddannelserne varer i almindelighed ikke over 4 år. Undervisnings- og forskningsministeren fastsætter varigheden af den enkelte uddannelses skoleundervisning. Varigheden heraf kan normalt ikke overstige 80 uger.

1.6. Godtgørelse, støtte mv.

Eleverne får løn under praktik samt under de skoleophold, der er omfattet af uddannelsesaftalen. Elever der gennemfører 1 og 2 skoleperiode uden uddannelsesaf-tale kan oppebære statens Uddannelsesstøtte.

1.7. Deltaerkompetence.

En erhvervsuddannelse giver udover erhvervskompetence også kompetence til at påbegynde en videregående teknikeruddannelse.

1.8. Aktivitet.

Tilgangen til erhvervsuddannelserne i 1990 er opgjort til følgende:

EFG-basis	HK	22.710
EFG-basis	Tekn.	18.150
Lærlinge	HK	1.510
Lærlinge	Tekn.	8.160
Grundlæggende teknikere		4.025

1.9. Råds- og udvalgsstrukturen.

Undervisnings- og forskningsministeren nedsætter et **erhvervsuddannelsesråd** og udpeger formanden. **Erhvervsuddannelsesrådet** afgiver indstilling til undervisnings- og forskningsministeren om bl.a.:

- Regler om uddannelserne i almindelighed med hensyn til uddannelsernes struktur, mål, øvrige rammer for skoleundervisningens indhold, fritagelse for dele af uddannelsen og bedømmelse.
- Oprettelse af nye uddannelser og nedlæggelse af uddannelser, for så vidt der herved sker fravigelser af regler om uddannelserne i almindelighed, der er fastsat efter indstilling fra ad hoc-udvalg.

Erhvervsuddannelsesrådet består af:

Formanden udpeget af undervisnings- og forskningsministeren

Dansk Arbejdsgiverforening	8 medlemmer
Sammenslutningen af land- brugets Arbejdsgiverforeninger	1 medlem
Amtsrådsforeningen i Danmark Kommunernes Landsforening Københavns Kommune og Fred- riksberg kommune i forening	1 medlem
Landsorganisationen i Danmark	8 medlemmer
Funktionærernes og Tjeneste- mændenes fællesråd	1 medlem
Teknisk Landsforbund	1 medlem

Rådet tiltrædes af 4 medlemmer, der udpeges af følgende organisationer:

Handelsskolernes Forstander og Inspektørforening	1 medlem
Sammenslutningen af Ledere af Tekniske skoler	1 medlem
Handelsskolernes Lærer- forening	1 medlem

Dansk Teknisk **Lærerforning** 1 medlem

Arbejdsministeren, industriministeren, og undervisnings- og forskningsministeren udpeger hver en tilfornordnet til rådet.

EUR kan nedsætte **initiativ- og koordinationsudvalg** for uddannelser inden for et eller flere uddannelsesområder.

De faglige udvalg bestemmer for de enkelte godkendte uddannelser indholdet i regler om:

- Uddannelsens varighed og struktur, herunder fordelingen på skoleundervisning og praktikuddannelse
- Uddannelsens mål
- Eventuelle øvrige rammer for undervisningens indhold
- Praktikuddannelse

Arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationerne nedsætter et antal faglige udvalg med et lige stort antal arbejdsgiver- og arbejdstagerrepræsentanter.

Hver skole nedsætter et eller flere lokale uddannelsesudvalg, der tilsammen skal dække de erhvervsuddannelser, skolen udbyder. De lokale uddannelsesudvalg rådgiver skolen i spørgsmål, der vedrører de uddannelser, der er omfattet af udvalgets virksomhedsområde, og virker for samarbejdet mellem skolen og det lokale arbejdsmarked.

De faglige udvalg kan overdrage opgaver, som efter denne lov påhviler udvalgene, men som hensigtsmæssigt kan udføres af de lokale uddannelsesudvalg til disse udvalg.

De medlemmer af udvalget, der repræsenterer organisationer med sæde i vedkommende faglige udvalg, skal udgøre et flertal i uddannelsesudvalget, og de udpeges af de faglige udvalg efter indstilling fra organisationernes lokale afdelinger. Øvrige medlemmer udpeges af skolen. Arbejdsgivere og arbejdstagere skal være ligeligt repræsenteret.

En repræsentant for skolens ledelse og en repræsentant for skolens lærere **tilforordnes** udvalget. Der kan endvidere tilforordnes en repræsentant for skolens elever. En repræsentant for AF tilforordnes udvalget.

2. Grunduddannelse til landmand samt overbygningsuddannelser.

2.1. Lovgrundlag.

Lov om landbrugsuddannelser af 6. juni 1991.

2.2. Formål.

Grunduddannelsen har til formål:

- 1) at give eleverne grundlag for erhvervsudøvelse samt for videreuddannelse og videregående uddannelse, og
- 2) at bidrage til de unges personlige udvikling og forståelse af omverdenen.

Overbygningsuddannelserne har til formål:

- 1) at give eleverne grundlag for erhvervsudøvelse som selvstændig landmand eller
- 2) erhvervsudøvelse på et videregående niveau samt
- 3) for videreuddannelse om videregående uddannelse.

2.3. Målgruppe, adgangskrav og afholdelse.

Adgang til grunduddannelsen har alle der har opfyldt undervisningspligten efter folkeskoleloven. Adgang til overbygningsuddannelserne har alle som har gennemført grunduddannelsen.

Skolerne iværksætter uddannelserne, der godkendes af undervisnings- og forskningsministeren efter landbrugsuddannelsesrådets indstilling.

Undervisningen gennemføres på erhvervsskoler, der er selvejende institutioner med skolebestyrelse.

2.4. Indhold.

Indholdet i grunduddannelsen tilrettelægges under hensyn til formålet og således, at skoleundervisningen og praktikuddannelsen supplerer hinanden på en hensigtsmæssig måde inden for et sammenhængende forløb.

2.5. Varighed og omfang.

Grunduddannelsen varer 3 år og 6 måneder, heraf 48 ugers skoleundervisning.

Overbygningsuddannelserne varer henholdsvis 16 uger, 20 uger og 60 uger.

2.6. Godtgørelse, støtte mv.

Eleverne får løn under praktik samt under de skoleophold, der er omfattet af uddannelsesaftalen. For øvrige skoleophold kan oppebæres Statens Uddannelsesstøtte.

2.7. Deltaerkompetence.

Grunduddannelsen til landmand giver udover erhvervskompetence også kompetence til at påbegynde en overbygningsuddannelse eller indgå i landbrugsteknikeruddannelsen.

Overbygningsuddannelserne giver kompetence som selvstændig landmand eller erhvervsudøvelse på et videregående niveau.

2.8. Aktivitet.

Tilgangen i 1990:

Grunduddannelsen ca. 1100

Overbygningsuddannelserne 1150.

2.9. Råds- og udvalgsstrukturen.

Undervisnings- og forskningsministeren nedsætter et **Landbrugsuddannelsesråd** og udpeger formanden. Rådet afgiver indstilling til ministeren om følgende:

- regler om uddannelserne
- godkendelse af skoler, som ikke er erhvervsskoler
- fritagelse for dele af uddannelsen

- adgangsbe grænsning
- tilskud til iværksættelse af nye uddannelser
- regler om elevernes retslige forhold
- regler om befordringstilskud
- overgangsordninger og
- udpegning af særlige sagkyndige.

Landbrugsuddannelsesrådet træffer afgørelse med hensyn til:

- godkendelse af praktikvirksomheder
- afkortning eller praktikvirksomheder
- indholdet af praktikregler

Landbrugsuddannelsesrådet består af:

De Danske Landboforeninger	2
Danske Husmandsforeninger	2
Danmarks Landboudom	2
Foreningen af danske Landbrugsskoler	2

Rådet kan supplere sig med repræsentanter for landbrugets arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer.

Undervisnings- og forskningsministeren, arbejdsministeren og landbrugsministeren udpeger hver en tilforordnet.

3. Tilvejebringelse af Lære- og praktikpladser.

3.1. Lovgrundlag.

Lov nr. 437 af 13. juni 1990 om tilvejebringelse af lære- og praktikpladser og bekendtgørelse nr. 711 af 27. oktober 1991 om særlig undervisning for elever i erhvervsuddannelser uden uddannelsesaftale.

3.2. Formål.

Formålet med loven er at tilvejebringe et tilstrækkeligt antal lære- og praktikpladser for lærlinge, elever i de erhvervsfaglige grunduddannelser og elever under erhvervsuddannelse.

3.3. Målgruppe, adgangskrav og afholdelse.

Målgruppen er elever, der har afsluttet 2. skoleperiode efter lov om erhvervsuddannelser, og som 4 måneder efter afslutningen endnu ikke har indgået aftale med en virksomhed om en rimelig praktikplads.

Eleven skal være egnet, det vil sige kvalificeret til at gennemføre den primært ønskede vekseluddannelse eller anden relevant vekseluddannelse og til efterfølgerne at fungere på arbejdsmarkedet.

Erhvervsskolerne iværksætter uddannelserne efter undervisnings- og forskningsministerens beslutning, der træffes på baggrund af indstilling fra erhvervsuddannelsesrådet.

3.4. Indhold.

Indholdet i undervisningen tilrettelægges således, at uddannelsen fører frem til samme reelle erhvervs- og videreuddannelseskompetence som den ordinære erhvervsuddannelse. Den skal føre frem til udstedelse af uddannelsesbevis mv. på samme måde og med samme indhold som de ordinære erhvervsuddannelser.

3.5. Varighed og omfang.

Uddannelsernes varighed er normalt som den tilsvarende erhvervsuddannelse efter 2. skoleperiode. D.v.s. normalt ikke over 3 år. Efter forslag fra det faglige udvalg kan der fastsættes bestemmelse om en mindre forlængelse af undervisningen.

3.6. Godtgørelse, støtte mv.

Eleverne kan oppebære Statens Uddannelsesstøtte.

3.7. Deltaerkompetence.

Uddannelsen fører frem til samme reelle erhvervs- og videreuddannelseskompetence som den ordinære erhvervsuddannelse.

3.8. Aktivitet.

I 1990 var elevtilgangen **1.850**, og elevbestanden var den 1. oktober 1991 **516**.

Elevtilgangen forventes i år at blive større end sidste år, omkring 3.500.

3.9. Råds- og udvalgsstrukturen.

Centralt.

Erhvervsuddannelsesrådet (EUR) indstiller årligt til undervisnings- og forskningsministeren hvilke uddannelser, der skal oprettes som PKU og hvilke skoler, der skal udbyde uddannelserne.

Som grundlag for EUR's vurdering foretager de faaliae udvalg årligt et skøn over behovet for lære- og praktikpladser og foretager et skøn over, hvor mange uddannelsesaftaler der vil kunne indgås inden for udvalgets område i det kommende år.

Desuden kan de faaliae udvalg:

- bestemme mål og rammer for uddannelserne,
- fastsætte bestemmelser om mindreforlængelser af skoleundervisningens varighed,
- fastsætte vejledende kriterier af elevernees egnethed og
- foretage egnethedsvurderingen i samarbejde med skolen.

Lokalt.

De lokale uddannelsesudvalg kan foretage egnethedsvurderingen i samarbejde med skolen og undervisningen tilrettelægges af skolerne i samarbejde med de lokale uddannelsesudvalg.

Der henvises til afsnit 1.9. om rådene og udvalgenes sammensætning.

4. Datamatikuddannelsen

4.1. Lovgrundlag.

Lov nr. **210** af 5. april 1989 om erhvervsskoler og lov nr. 347 af 24. maj 1989 om åben uddannelse (erhvervsrettet voksenuddannelse- deltidsuddannelser og enkeltfagskurser).

4.2. Formål.

Uddannelsens formål er at kvalificere til selvstændigt at varetage arbejde med at udvikle, forny og vedligeholde edbsystemer til erhvervsmæssig anvendelse.

4.3. Målgruppe, adgangskrav og afholdelse.

Adgangsbetingelserne til datamatikuddannelsen er en studentereksamen, højere forberedelseseksamen, højere handelseksamen, højere teknisk eksamen eller informatikassistenteksamen. Endvidere kan gives adgang for personer med anden uddannelsesmæssig baggrund, som efter skolens skøn gør det muligt for den pågældende at gennemføre uddannelsen med fuldt udbytte på normal tid.

Skolerne iværksætter uddannelserne, der er godkendt af undervisnings- og forskningsministeren efter indstilling fra Naturvidenskabeligt Uddannelsesråd.

4.4. Indhold.

Undervisningen skal have baggrund i erhvervspraksis og anvendt **teori**. Ved undervisningens tilrettelæggelse skal skolen sikre pædagogisk og faglig sammenhæng inden for hvert fagligt tema og i uddannelsens forløb. Der skal indgå undervisningsformer, som kan udvikle den studerendes selvtændighed. Undervisningen tilrettelægges ud fra følgende forudsætninger:

- 1) Matematik niveau B.
- 2) Kendskab til grundlaget for en virksomheds økonomiske styringssystemer og for de økonomiske transaktioner i virksomheden.

4.5. Varighed OQ omfang.

Uddannelsen er en videregående heltidsuddannelse, der varer 27 måneder.

4.6. Godtgørelse, støtte mv.

Eleverne kan oppebære Statens Uddannelsesstøtte.

4.7. Deltaaerkompetence.

Uddannelsen er ikke kompetencegivende i formel og snæver forstand, som en faglig grunduddannelse er det. Uddannelsen giver derimod reel kompetence til erhvervsbeskæftigelse på relevant niveau jf. dens formål.

4.8. Aktivitet.

Tilgang på uddannelsen: i 1990: 258 studerende
i 1991: 1.075 do.

Den kraftige forøgelse af tilgangen fra 1990 til 1991 skal ses i lyset af, at edb-assistentuddannelsen er blevet nedlagt. Edb-assistentuddannelsen havde i 1990 en tilgang på 896.

4.9. Råds- og udvalgsstrukturen.

Undervisningsministeriet modtager centralt rådgivning fra Naturvidenskabeligt Uddannelsesråd.

Det Naturvidenskabelige Uddannelsesråd består af:

En formand, en næstformand og 8 andre medlemmer. Alle beskikkes af undervisnings- og forskningsministeren i deres personlige egenskab for en periode af 4 år, første gang dog for en periode af 2 år.

Rådets hovedopgaver er:

- at rådgive ministeriet i overordnede uddannelsespolitiske spørgsmål
- at følge udviklingen nationalt og internationalt inden for uddannelsessystemet
- at følge udviklingen på arbejdsmarkedet
- at tage initiativer til analyser mv., der kan indgå i den politiske beslutningsproces, herunder foreslå overordnede evalueringer af uddannelsesområder
- at rådgive ministeriet om uddannelsernes overordnede tilrettelæggelse og overordnede koordinering
- at bidrage til udviklingen i uddannelsernes og undervisningens kvalitet

- at rådgive ministeriet om konkret stillede spørgsmål

5. Handelsakademier (korte videregående uddannelser på handels-skolerne).

5.1. Lovgrundlag.

Lov nr. 210 af 5. april 1989 om erhvervsskoler.

5.2. Formål.

Uddannelserne har til formål at give de studerende videregående uddannelse inden for bestemte funktionsområder på handels- og kontorområdet, hvorved de kan kvalificere sig til selvstændigt at varetage administrative eller kommercielle funktioner i erhvervslivet.

5.3. Målgruppe, adgangskrav og afholdelse.

Adgangsbetingelserne til en handelsakademiuddannelse er enten

- a) bestået højere handelseksamen eller
- b) gennemført faglig uddannelse inden for handels- og kontorområdet eller
- c) anden uddannelsesmæssig baggrund, som efter skolens skøn gør det muligt for den pågældende at gennemføre uddannelsen med fuldt udbytte på normal tid.

Skolerne iværksætter uddannelserne i samråd med lokale uddannelsesudvalg. Uddannelserne godkendes af undervisnings- og forskningsministeren efter indstilling fra Samfundsuddannelsesrådet.

5.4. Indhold.

Den praktiske uddannelse finder sted i en eller flere erhvervsvirksomheder. I den praktiske uddannelse skal den studerende sikres et detaljeret kendskab til de administrative og/eller kommercielle funktionsområder, som uddannelsen vedrører.

Under uddannelsens praktiske del kan skolen stille den studerende opgaver som led i uddannelsen. Uddannelsens teoretiske del foregår på en handelsskole.

5.5. Varighed og omfang.

Den samlede varighed af en uddannelse er 1-3 år, hvoraf normalt halvdelen skal udgøres af praktisk uddannelse.

5.6. Godtgørelse, støtte mv.

Eleverne kan oppebære Statens Uddannelsesstøtte.

5.7. Deltagerkompetence.

Uddannelsen er ikke kompetencegivende i formel og snæver forstand, som en faglig grunduddannelse er det. Uddannelsen giver derimod reel kompetence til erhvervsbeskæftigelse på relevant niveau, jf. dens formål.

5.8. Aktivitet.

Tilgang på uddannelsen i 1990: 418 studerende
i 1991: **468** do.

5.9. Råds- og udvalgsstrukturen.

Undervisningsministeriet modtager centralt rådgivning fra Samfundsuddannelsesrådet.

Rådet er sammensat efter samme retningslinier som nævnt under pkt. 4.9. og har samme hovedopgaver.

Endvidere nedsætter Undervisningsministeriet i samråd med den pågældende skole et lokalt uddannelsesudvalg for hver handelsakademiuddannelse.

6. Markedsøkonomuddannelsen

6.1. Lovgrundlag.

Lov nr. 210 af 5. april 1989 om erhvervsskoler.

6.2. Formål.

Uddannelsens formål er at kvalificere til at deltage i tilrettelæggelse og udførelse af internationale forretninger og kommercielle arbejdsopgaver i handels-, produktions- og servicevirksomheder.

6.3. Målgruppe, adgangskrav OQ afholdelse.

Adgangsbetingelserne til markedsøkonomuddannelsen er en studentereksamen, højere forberedelseksamen, højere handelseksamen eller højere teknisk eksamen. Endvidere gives adgang for personer med anden uddannelsesmæssig baggrund, som efter skolens skøn gør det muligt for den pågældende at gennemføre uddannelsen med fuldt udbytte på normal tid.

Skolerne iværksætter uddannelserne, der er godkendt af undervisnings- og forskningsministeren efter indtilling fra Samfundsuddannelsesrådet.

6.4. Indhold.

Undervisningen skal have baggrund i erhvervspraksis og anvendt teori. Uddannelsens internationale sigte skal afspejle sig i undervisningens tilrettelæggelse og metode. Der skal indgå undervisningsformer, som kan udvikle den studerendes selvstændighed. Undervisningen skal tilrettelægges ud fra følgende forudsætninger:

- 1) Matematik. Obligatorisk niveau i gymnasiet, hf tilvalgsfag, hhx niveau IV eller htx.
- 2) Engelsk. Gymnasiets obligatoriske niveau på sproglig linje eller højt niveau på matematisk linje, hf tilvalgsfag eller hhx niveau IV.
- 3) 2. fremmedsprog. Gymnasiets begyndersprog på obligatorisk niveau, hf fællesfag, hhx niveau III eller htx valgfrit fag.

6.5. Varighed og omfang.

Uddannelsen er en videregående heltidsuddannelse, der varer 27 måneder.

6.6. Godtgørelse, støtte mv.

Eleverne kan oppebære Statens Uddannelsesstøtte.

6.7. Deltaaerkompetence.

Uddannelsen er ikke kompetencegivende i formel og snæver forstand, således som en faglig grunduddannelse er det. Uddannelsen giver derimod reel kompetence til erhvervsbeskæftigelse på relevant niveau, jf. dens formål.

6.8. Aktivitet.

Tilgang på uddannelsen i 1990: 950 studerende
i 1991: 1.450 do.

6.9. Råds- og udvalgsstrukturen.

Undervisningsministeriet modtager centralt rådgivning fra Samfundsuddannelsesrådet.

Der henvises til punkt 4.9. om rådets sammensætning og hovedopgaver, som er tilsvarende.

7. Videregående Teknikeruddannelser.

7.1. Lovgrundlag.

Lov om videregående teknikeruddannelser mv., jf. Undervisnings- og Forskningsministeriets lovbekendtgørelse nr. 370 af 30. maj 1990.

7.2. Formål.

Teknikeruddannelserne sigter først og fremmest mod beskæftigelse, der omfatter opgaver vedrørende funktioner som konstruktion, teknisk specifikation og tekniske beskrivelser, produktionstilrettelæggelse, metodeudvikling, produktudvikling, kvalitetskontrol, produktions- og systemplanlægning mv.

Funktionerne som tekniker er relativt specialiserede sammenlignet med ingeniørens. Samtidig forudsættes det, at den enkelte er i besiddelse af en stor omstillingsevne for eksempel i forhold til ændrede teknologier, ændret organisation mv. Teknikere medvirker i mange tilfælde for eksempel ved produktudvikling, produktionsstyring og administrations- og personaleledelse.

Teknikeruddannelser sigter direkte mod beskæftigelse på et særskilt "mellemteknisk" niveau i såvel private som offentlige virksomheder. Uddannelsernes indhold

er derfor ikke tilrettelagt med henblik på, at man læser videre på de højere læreanstalter.

7.3. Målgruppe, adgangskrav og afholdelse.

Uddannelserne er indholdsmæssigt tilrettelagt i forlængelse af de grundlæggende faglige uddannelser. Undervisningen er hovedsagelig teoretisk og bliver metode-mæssigt gennemført med udgangspunkt i den viden, man har som faglært.

De videregående teknikeruddannelser rekrutterer hovedsageligt fra de grundlæggende fagligt uddannede, det vil sige elever, der har gennemgået en erhvervsuddannelse eller den ikke direkte erhvervskompetencegivende uddannelse, til htx-eksamen eller en studentereksamen med efterfølgende værkstedskursus. Adgang fra begge disse gymnasiale uddannelser forudsætter yderligere 1 års relevant erhvervspraktik.

Skolerne iværksætter uddannelserne. Rammerne er godkendt af undervisnings- og forskningsministeren efter indstilling fra Teknikerrådet. Rammerne udfyldes af skolerne i samarbejde med lokale undervisningsudvalg.

7.4. Indhold

De videregående teknikeruddannelser omfatter undervisning af teoretisk og praktisk karakter, herunder teknologiske og værksteds- eller laboratorietekniske fag samt i almene fag. I undervisningen skal kunne indgå tilvalgsfag herunder fag, der er særligt tilpasset med henblik på opfyldelse af lokale behov. Konkret gives undervisning i teknik (branchebestemt), planlægning, styring herunder kvalitetsstyring, kommunikation, virksomhedsøkonomi, ledelse mv.

7.5. Varighed og omfang.

Uddannelserne varer i almindelighed 1 ½ år. Efter reglerne i lov om åben uddannelse kan uddannelserne udbydes på deltid eller som enkeltfag.

7.6. Godtgørelse, støtte mv.

Eleverne kan oppebære Statens Uddannelsesstøtte.

7.7. Deltaerkompetence.

Kompetence i formel og snæver forstand opnås ikke - dog giver uddannelserne reel erhvervsbeskæftigelse på det tidligere nævnte "mellemtekniske niveau".

7.8. Aktivitet.

TILGANG 1990 VIDEREGÅENDE TEKNIKERUDDANNELSER

Optag	januar	august	1990
Byggetekniker	348	586	34
Bygningskonstruktør	187	368	555
Eksporttekniker	48	56	104
Stærkstrømstekniker	89	217	306
Elektrotekniker	261	276	537
Gastekniker	0	10	10
GVS-mesterprøven	64	74	138
Konfektionstekniker	0	0	0
Lab. tekniker	119	227	346
Landmålingstekniker	15	12	27
Levnedsmiddeltekniker	0	46	46
Malerfagets videreudd.	22	0	22
Maskintekniker	256	408	664
Mejeritekniker	0	48	48
Måletekniker	16	29	45
Produktionstekniker	0	19	19
Produktudvikler	0	16	16
Trætekniker	15	2 3	38
VF-udd.	23	5	28
WS-tekniker	23	60	83
Tilsynstekniker	0	0	0
Industriel formgiver	0	0	0
<u>Videregående tek. i alt</u>	<u>I486</u>	<u>2480</u>	<u>3966</u>

Tal vedrørende elevbestand på de videregående teknikeruddannelser i 1990 kan med et vist forvarsel rekvireres i erhvervsskolernes skoleadministrative edb-system.

7.9. Råds- og udvalgsstrukturen.

Undervisnings- og forskningsministeren nedsætter et teknikerråd.

Teknikerrådet er sammensat af:

Formanden udpeget af undervisnings- og forskningsministeren

2 medlemmer udpeget af Erhvervsuddannelsesrådet

8 medlemmer udpeget af de arbejdsgiverorganisationer, inden for hvis område teknikerne beskæftiges

8 medlemmer udpeget af de arbejdstagerorganisationer, der organiserer teknikere

3 uafhængige særligt sagkyndige tilforordnes af undervisnings- og forskningsministeren efter indstilling fra Rådet

2 repræsentanter udpeget af skoleledernes og lærernes organisationer tilforordnes

1 repræsentant fra Arbejdsministeriet tilforordnes

2 repræsentanter fra Undervisningsministeriet tilforordnes

Teknikerrådet afgiver indstilling til undervisnings- og forskningsministeren om oprettelse eller nedlæggelse af uddannelser, om opdeling i områder, om rammer for uddannelsernes og undervisningsemnernes mål, uddannelsernes struktur, varighed, adgangsbetingelser, eksamensordninger, optagelse og generelle krav til lærernes kvalifikationer samt om fastsættelse af regler for rådets virksomhed.

For hvert område nedsætter undervisnings- og forskningsministeren et teknikerudvalg efter indstilling fra teknikerrådet.

Teknikerudvalgene er sammensat af:

Et teknikerudvalg skal normalt bestå af 7-11 medlemmer og tilforordnede og sammensættes ligeligt af repræsentanter for arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer inden for området. Undervisnings- og forskningsministeren samt lærernes og skoleledernes organisationer udpeger hver 1 tilforordnet. Undervisnings- og forskningsministeren kan efter indstilling fra et teknikerudvalg udpege yderligere et antal særligt sagkyndige tilforordnede.

Teknikerudvalgene rådgiver om de konkrete forhold for de enkelte teknikeruddannelser.

Teknikerudvalgaenes hovedopgaver er:

At indstille til undervisnings- og forskningsministeren om oprettelse og nedlæggelse af de enkelte uddannelser, om uddannelsernes mål, struktur, varighed, adgangsbetingelser, eksamensordninger, optagelse og **krav** til lærernes kvalifikationer.

De videregående teknikeruddannelser er samtidig underlagt uddannelsesrådene for de videregående uddannelser.

Der kan nedsættes udvalg sammensat som teknikerudvalgaene til at behandle forslag om uddannelser, som ikke umiddelbart henhører under et område.

Lokalt nedsætter den enkelte skole et uddannelsesudvalg, hvis sammensætning spejler teknikerudvalgets.

Uddannelsesudvalgene er sammensat på samme måde som teknikerudvalgene.

Uddannelsesudvalget rådgiver skolen om lokal tilpasning af undervisningen og forestår kontakt mellem uddannelsen og det lokale erhvervsliv (censorer, eksamensprojekter mv.).

8. De grundlæggende social- og sundhedsuddannelser.

8.1. Lovgrundlag.

Lov nr. 432 af 13.juni 1990 om grundlæggende social- og sundhedsuddannelser inden for bistands-, pleje- og omsorgsområdet mv. og Undervisnings- og Forskningsministeriets bekendtgørelse nr. 799 af 21 .november 1990 om de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser inden for bistands-, pleje- og omsorgsområdet mv.

8.2. Formål.

Grunduddannelsen til social- og sundhedshjælper(iværksat januar 1991) har til formål, at eleven erhverver forudsætninger for at yde elementære bistand-, pleje- og omsorgsopgaver inden for den primære social- og sundhedssektor.

Overbygningsuddannelsen til social- og sundhedsassistent (iværksættes januar 1992) har til formål, at eleven erhverver forudsætninger for selvstændigt at udføre grundlæggende bistand-, pleje- og omsorgsopgaver inden for hele social- og sundhedsområdet.

Uddannelserne skal bidrage til personlig udvikling og videre uddannelse. Med uddannelsessystemet er dels skabt en kombineret ungdoms- og voksenuddannelse, dels en adgangsvej til de videregående social- og sundhedsuddannelser via en særlig adgangsprøve efter overbygningsuddannelsen.

8.3. Målgruppe, adgangskrav og afholdelse.

Såvel unge som voksne kan optages på uddannelserne. Optagelse sker via lønnet ansættelse i en kommune.

For elever, der kommer direkte fra 9. klassetrin er tilrettelagt et særligt ikke erhvervskompetencegivende indgangsårs (ulønnet), som kan garantere eleven en plads på grunduddannelsen.

Optagelse på grunduddannelsen er betinget af 1) gennemført indgangsårs eller 2) mindst 1 års anden uddannelse eller 1 års arbejdsmæssig erfaring efter **9.klassetrin** i grundskolen eller 3) anden relevant erfaring, der modsvarer 2).

Optagelse på overbygningsuddannelsen er betinget af 1) grunduddannelse som social- og sundhedshjælper eller 2) relevante kvalifikationer baseret på enten uddannelse eller arbejds erfaring eller en kombination heraf af mindst 1 års varighed.

Der kan i forbindelse med individuel godkendelse af merit tilrettelægges et særligt uddannelsesforløb af kortere varighed for personer med områderelevante forudsætninger.

Amtsrådene afholder efter indstilling fra en fælles bestyrelse uddannelserne. Undervisnings- og forskningsministeren fastlægger indholdet efter indstilling fra Rådet for Social- og sundhedsuddannelserne.

8.4. Indhold.

Grunduddannelsen omfatter faggrupper med praktisk, kulturel-aktivitetsfaglig, pædagogisk-psykologisk, social- og samfundsfaglig og plejemæssig indhold. Overbygningsuddannelsen omfatter faggrupper med arbejdsorganisatorisk, social- og samfundsfaglig, kulturel-aktivitetsfaglig, pædagogisk-psykologisk, medicinsk og sygeplejemæssig indhold.

8.5. Variation og omfang.

Uddannelserne er sammenhængende forløb med 1/3 skoleundervisning bestående af obligatoriske områdefag og valgfri prøveforberedende fag og 2/3 praktikuddannelse omfattende flere praktiksteder, tilrettelagt som vekseluddannelse. Grunduddannelsen er på 1 år, overbygningsuddannelsen på 1 ½ år.

8.6. Godtgørelse, støtte mv.

Der gives løn under hele uddannelsen bortset fra indgangsåret.

8.7. Deltaerkompetence.

Grunduddannelsen giver kompetence til at yde elementære bistands-, pleje- og omsorgsopgaver inden for det primærkommunale område.

Overbygningsuddannelsen giver kompetence til at udføre grundlæggende bistands-, pleje- og omsorgsopgaver inden for den samlede social- og sundhedssektor.

8.8. Aktivitet.

Uddannelsernes dimensionering følger behov for uddannet arbejdskraft og afgang som følge af videre uddannelse. Perspektivudvalgets plantal taler om et årligt optag på 3.500 til indgangsåret, 7.000 til grunduddannelsen (heraf godt 1.000 til videre uddannelse) og 3.000 på overbygningsuddannelsen (heraf 800 til de videregående social- og sundhedsuddannelser).

Med uddannelsesreformen er målgruppen ændret fra elever i alderen 18-55 år til også at omfatte unge. Ifølge de foreliggende oplysninger er knap 10% under 20 år, og ca. 50% er mellem 20 og 30 år. Alderssammensætningen varierer dog meget fra amt til amt.

8.9. Råds- og udvalgsstrukturen.

Centralt.

Undervisnings- og forskningsministeren nedsætter et råd for social- og sundhedsuddannelserne og udpeger formanden.

Rådet følger den årlige optagelse og adgangen til de grundlæggende og videregående social- og **sundhedsuddannelser**. Rådet indstiller til ministeren regler om uddannelse, merit og om regelafvigelse som led i forsøg. Rådet kan udtale sig om alle spørgsmål af betydning for uddannelserne.

Rådet for Social- og Sundhedsuddannelserne er sammensat af:

- 1 formand udpeget af Undervisnings- og forskningsministeren
- 2 medlemmer udpeget af Sundhedsministeriet og Sundhedsstyrelsen
- 2 medlemmer udpeget af Socialministeriet og Socialstyrelsen
- 2 medlemmer udpeget af Amtsrådsforeningen i Danmark
- 2 medlemmer udpeget af Kommunernes Landsforening
- 1 medlem udpeget af Københavns og Frederiksberg kommuner i forening.

De færdiguddannedes organisationer:

- 2 medlemmer udpeget vedrørende grunduddannelsen
- 2 medlemmer udpeget vedrørende overbygningsuddannelsen
- 2 medlemmer udpeget vedrørende de videregående uddannelser
- 1 medlem udpeget af Erhvervsuddannelsesrådet af 1989.

Undervisnings- og forskningsministeren kan efter forhandling med Rådet for Social- og Sundhedsuddannelserne træffe beslutning af ændring af rådets medlemstal eller sammensætning.

Rådet fastsætter selv sin forretningsorden.

Undervisnings- og forskningsministeren stiller sekretariatsbistand til rådighed for Rådet.

Regionalt.

Amtsrådet stiller skolekapacitet til rådighed, fastsætter de økonomiske rammer og har ansvar for skoledriften og ansætter/afskediger skoleleder og lærerne efter fællesbestyrelsens forslag.

Amtsrådet nedsætter en fællesbestyrelse for skolesystemet.

Fællesbestyrelsen er sammensat af:

Medlemmer udpeget af amtsrådet, kommunalbestyrelser i amtsrådskredsen og de færdiguddannedes organisationer. Skolelederne for henholdsvis de kommunale grundlæggende og de kommunale videregående social- og sundhedsuddannelser udpeger hver en repræsentant, der er tilforordnet fællesbestyrelsen.

Fællesbestyrelsen fastsætter selv sin forretningsorden.

Amtsrådet stiller sekretariatsbistand til rådighed for fællesbestyrelsen.

Fællesbestyrelsen har som hovedopgave: indstilling om antal og placering af skoler, uddannelsesstilbud, årlig optag ved de kommunale videregående social- og sundhedsuddannelser samt koordinering af elevansættelser på de grundlæggende uddannelser. Fællesbestyrelsen godkender uddannelsesordninger for de grundlæggende og kommunale videregående social- og sundhedsuddannelser (praktikdelen), praktiksteder og skolebudget samt fastsætter principper for optagelse på de videregående social- og sundhedsuddannelser.

Fællesbestyrelsen nedsætter et uddannelsesråd for hhv de grundlæggende og de videregående uddannelser, der er rådgivende overfor fællesbestyrelsen og skoleledere om de nævnte uddannelser.

Uddannelsesrådet vedrørende de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser sammensættes således:

at der er ligelig repræsentation for de ansættende kommunale myndigheder og for de lokale arbejdstagere. Repræsentanter for skoleledere, lærere og elever **tilforordnes** rådet.

Fællesbestyrelsen kan beslutte, at uddannelsesrådet afgør klager over eksamination på indgangsåret og på de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser inden for bistands-, pleje- og omsorgsområdet.

Uddannelsesrådet vedrørende de kommunale videregående social- og sundhedsuddannelser sammensættes af:

fagkyndige repræsentanter for amtsrådet og kommunalbestyrelserne i **amtsrådkredsen** samt repræsentanter for skoleledere, lærere og studerende.

Institutionsniveau:

Skolelederen har det administrative, økonomiske og pædagogiske ansvar over for amtsrådet.

9. Enkeltfagsundervisning for voksne på hf- og studentereksamensniveau.

9.1. Lovgrundlag.

Lov nr. 433 om kursus til højere forberedelseseksamen og om studieforbereende enkeltfagsundervisning er et tilbud til voksne om supplerende uddannelse på flere niveauer.

9.2. Formål.

Studieforbereende enkeltfagsundervisning er et tilbud til voksne om **supplerende** uddannelse på flere niveauer.

Enkeltfagsundervisning kan sammenstyckes til en samlet højere forberedelseseksamen eller en studentereksamen.

9.3. Målgruppe, adgangskrav og afholdelse.

Enkeltfagsundervisning anvendes bl.a. som supplement til en gymnasial uddannelse, således at adgangsbetingelserne ved visse videregående uddannelser kan opfyldes.

Adgang til studieforberedende enkeltfagsundervisning har alle, som rektor eller forstander for kursus skønner har de personlige og faglige forudsætninger for alle følge undervisningen tilfredsstillende og gennemføre den på normal tid.

Undervisningen kan i princippet finde sted på alle hf-kurser, studenterkurser og gymnasier - men hovedparten foregår i øjeblikket på Voksenuddannelsescentrene.

9.4. Indhold.

Enkeltfagsundervisning kan udbydes i alle fag i gymnasiets og hf's fagrække på ethvert af de eksisterende niveauer. Det faglige indhold og eksamenskrav er de samme som i gymnasiet henholdsvis hf.

9.5. Varighed og omfang.

Enkeltfagsundervisning har en varighed fra et halvt til to år afhængig af fag og niveau. Timetallet varierer også fra fag til fag fra ca. 70 timer til ca. 500.

9.6. Godtgørelse, støtte mv.

Enkeltfagsundervisning er efter de derom gældende regler SU-berettiget.

9.7. Deltaerkompetence.

Som supplement til en adgangsgivende eksamen kan enkeltfageksaminer give adgang til videregående uddannelser.

9.8. Aktivitet.

I skoleåret 1990/91 var den samlede aktivitet på enkeltfagsområdet (og da udelukkende på hf-området, eftersom studentereksamensniveauerne først er indført på enkeltfag fra august 1991) knapt 92.000 holdkursister fordelt på godt 47.000 personer.

10. Åben uddannelse.

10.1. Lovgrundlag.

Lov om åben uddannelse (erhvervsrettet voksenuddannelse- deltidsuddannelser og enkeltfagskurser) lov nr. 347 af 24. maj 1989.

10.2. Formål.

Hovedformålet at tilbyde erhvervsrettede kompetancegivende deltidsuddannelser og enkeltfagskurser til den voksne befolkning.

10.3. Målgruppe, adgangskrav oa afholdelse.

Målgruppen er voksne med erhvervsarbejde og i beskæftigelse. Også andre voksne kan deltage i tilbuddene, men tilrettelæggelsen - herunder krav til den tidsmæssige placering - er dikteret ud fra målgruppens behov. Man kan som en tommelfingerregel sige, at åben uddannelse med statstilskud ikke må tilrettelægges, så den tvinger de uddannelsessøgende på nedsat tid. Samme stramme regler gælder ikke for åben uddannelse udbudt uden statstilskud (dvs. med fuld brugerbetaling). Der er i loven åbnet mulighed for, at åben uddannelse kan tilrettelægges særligt for ledige i dagtimerne. Denne mulighed er ikke hidtil blevet benyttet.

Åben uddannelse er primært tænkt som et tilbud til den enkelte om at kunne bruge noget af sin "fritid" til at dygtiggøre sig på et erhvervsrettet område. Formelt er den altså komplementær til den almene fritidsundervisning under Kulturministeriet.

Der er imidlertid en lang tradition på nogle områder for, at de uddannelsessøgende sammen med arbejdsgiveren aftaler, at den teoretiske uddannelse gennemføres som åben uddannelse jævnsides med den praktiske oplæring i virksomheden. Det gælder fx HD, men også mange deltagere på merkonomkurserne får uddannelsesudgifterne dækket af arbejdsgiver.

Institutionerne kan frit udbyde de uddannelser, de udbyder på heltid, som åben uddannelse. Udbud af andre uddannelser kræver ministerens godkendelse. Der kræves også særlig godkendelse for udbud af praktik og praktikpladskompenserede undervisning. En sådan godkendelse gives kun i ganske særlige tilfælde.

Der er frit udbud og frit optag. Det betyder, at Undervisningsministeriet betaler taxametertilskud til alle, der optages, men at en institution selv fastlægger optagelseskapaciteten.

10.4. Indhold.

Åben uddannelse omfatter i princippet alle erhvervsrettede, kompetencegivende heltidsuddannelser under undervisningsministeriet. Det vil i praksis sige alle de

heltidsuddannelser, der administreres under universitetsafdelingen og **erhvervs-**skoleafdelingen.

Der udbydes også under åben uddannelse en række uddannelser, der ikke findes som ordinære heltidsuddannelser. Det er fx merkonom, teknonom, HD. Der er for nylig godkendt en ny revisoruddannelse, som er fælles for handelsskoler og handelshøjskoler. Det overvejes også at udvikle enkelte andre uddannelsesstilbud alene udbudt som åben uddannelse, men **hovedprincippet er**, at den uddannelsessøgende livet igennem skal have samme uddannelsesstilbud som unge under heltidsuddannelse.

Uddannelserne udbydes sædvanligvis i moduler(enkeltfag), og det står den uddannelsessøgende frit for at vælge så mange moduler af gangen, som han eller hun mener at have overskud til samtidig med erhvervsarbejde. Åben uddannelse står naturligvis også åben for arbejdsledige, beskæftigede på deltid og andre helt uden tilknytning til arbejdsmarkedet.

Den uddannelsessøgende kan frit kombinere moduler fra forskellige uddannelsesinstitutioner både over tid og samtidig.

10.5. Varighed og omfang.

Uddannelsesinstitutionerne kan frit tilrettelægge undervisningen, og de kan altså vælge, om de vil tilrettelægge korte, intensive kurser (fx over et par weekender eller i en sommerperiode) eller om de vil tilrettelægge undervisningen mere eller mindre udtyndet over en længere periode.

De timetal, der gælder for heltidsuddannelserne er ikke bindende for åben uddannelse, men eksamen er den samme, og en bestået eksamen under åben uddannelse giver automatisk fuld merit svarende til den tilsvarende eksamen i et heltidsforløb. Alle former for tilrettelæggelse kendes, men det sædvanlige er fortsat forløb der strækker sig over et kalenderår.

10.6. Godtgørelse, støtte mv.

Der ydes ikke Statens Uddannelsesstøtte til deltagere på åben uddannelse.

Ledige kan bevare deres understøttelse.

10.7. Deltaerkompetence.

Med kompetence forstås alene, at der er tale om uddannelsesdele, der afsluttes med eksamen efter bekendtgørelser, fastsat af undervisnings- og forskningsministeren og hvor der medvirker eksterne censorer ved bedømmelsen. Det endelige eksamensbevis efter en samlet afsluttet uddannelse udstedes af uddannelsesinstitutionen eller det faglige udvalg, afhængig af hvilken uddannelse, der er tale om.

10.8. Aktivitet.

I 1990 var den samlede elevtilgang til åben uddannelse på i alt 141.330 elever, svarende til 23.555 årselever.

10.9. Råds- og udvalgsstrukturen.

Der er ikke nogen særlig rådsstruktur for åben uddannelse. Den følger den sædvanlige rådgivningsstruktur for de tilsvarende heltidsuddannelser og styrelsesstrukturen på institutionsniveau. Ministeren har en bemyndigelse til på de videregående uddannelser at fravige styrelsesloven. Den er benyttet til foreløbig at delegerer beslutningskompetencen til rektor. Et udvalg mellem rektorkollegiet og undervisningsministeriet foreslår at der etableres bestyrelser med ekstern deltagelse .

Forslag til udvikling og udbud af helt nye åbne uddannelser, som altså ikke udbydes i forvejen på heltid, behandles som andre forslag til nye **uddannelser**. Her er det fortsat undervisnings- og forskningsministeren, der efter indhentedes råd, udsteder en bekendtgørelse og afgør på hvilke institutioner, uddannelsen kan udbydes på.

11. Erhvervsrettet efteruddannelse.

11.1. Lovgrundlag.

Lov nr. 271 af 6. juni 1985 om efteruddannelse, erhvervsrettede kurser mv.

11.2. Formål.

Lovens overordnede formål er at fremme udvikling og gennemførelse af erhvervsrettede efter- og videreuddannelseskurser i et nært lokalt samarbejde mellem erhvervsvirksomheder og uddannelsesinstitutioner.

11.3. Målgruppe, adgangskrav OG afholdelse.

Gruppen mellem faglærte og personer med en lang videregående uddannelse og selvstændige erhvervsdrivende er ordningens hoved målgruppe. Uddannelsesmæssigt ligger målgruppen således overvejende i forlængelse af målgruppen for AMU-uddannelserne - d.v.s. fra og med videregående teknikerniveau og til og med teknikumingeniørbachelor-niveau. Den rummer fx personer, der varetager eller efter kurserne skal varetage funktioner som teknikere, formænd, eksportmedarbejdere eller som ledere på mellemniveau.

Endvidere omfattes også en gruppe, der som konsekvens af ny arbejdsdeling og -tilrettelæggelse på tværs af fag- og niveaugrænser har et fælles eller sammenhængende behov for efteruddannelse.

Kurserne skal tilrettelægges med sigte på den private sektor, men offentligt ansatte og ledige kan også deltage i kurserne. Der ydes sædvanligvis ikke støtte til kurser, der tilrettelægges primært for ledige.

Der ydes alene kursusstøtte til uddannelsesinstitutioner under Undervisningsministeriet. Institutionerne vurderer selv, om kurserne falder ind under bekendtgørelsens rammer. De fastlægger således selv deres udbud og beslutter, hvor mange de vil optage. Ministeriet betaler en enhedstakst for elevtimerne (p.t. 20 kr). Der ydes ikke tilskud til elementære kurser vedrørende sprog, økonomi, teknik eller edb, der i tilstrækkeligt omfang udbydes af private kursusudbydere. Heller ikke kurser, der kan opnå støtte efter anden lovgivning er tilskudsberettigede.

Ministeriet vil foretage stikprøvekontrol for at bedømme om institutionernes kursusudbud er i overensstemmelse med bekendtgørelsen. Ved overtrædelse af reglerne kan ministeriet udelukke institutionen fra tilskud i en periode eller kræve forhåndsgodkendelse som betingelse for tilskud.

Kurserne har til formål at styrke eksporterende og importkonkurrerende virksomheders fornyelse gennem omstilling til ny teknologi, teknisk, metodemæssigt eller

ledelsesmæssige gennem inddragelse af nye markedsmuligheder eller gennem forøget produktivitet og kvalitet.

Udviklingen af nye kurser har i de senere år været centreret omkring særligt tværgående indsatsområder af strategisk betydning for dansk erhvervsliv. For 1992 er områderne Bio-og miljøteknologi, Internationalisering (med særligt sigte på Østeuropa og de baltiske lande), Produktionsudvikling (omfattende såvel produkter som produktion, kvalitetsudvikling og ledelse), Kvalifikationsudvikling (omfattende en implementering af kendte kvalifikationsanalyseværktøjer) og Andre projekter (med særligt sigte på tværgående projekter eller helt nye frontområder). I den foregående runde i 1989 fandtes endvidere områderne Materialeteknologi, Industriel Design og Fjernundervisning.

Kurserne udvikles af konsortier med deltagelse af virksomheder og uddannelsesinstitutioner i bred forstand. AMU-centrene kan på lige fod med fx erhvervsskoler indgå i konsortierne. Der kræves mindst 30 pct. medfinansiering fra konsortiet.

11.5. Varighed og omfang.

Der er ingen formelle krav til tilrettelæggelsesform eller kursusvarighed.

Undervisning foregår oftest i dagtimerne, men kan også placeres om aftenen eller i weekends. **Fleksible** tilrettelæggelsesformer (fjernundervisning, on-the-job/kursus mv.) anvendes også.

Uddannelsen varer normalt **10-30** timer samlet eller over nogle uger.

11.6. Godtgørelse, støtte mv.

Ingen.

11.7. Deltagerkompetence.

Uddannelsesaktiviteterne giver ikke national uddannelseskompetence eller merit. Et forløb kan afsluttes med prøve og diplom, men det er ikke det sædvanlige.

11.8. Aktivitet.

Der forventes i 1991 afholdt ca. 500 kurser med statstilskud med et anslået antal elevuger på 15.000. Der er endvidere ydet udviklingstilskud til ca. 100 projekter. Hvor der tidligere blev ydet udviklingsstøtte til et større antal mindre projekter, der havde til formål at udvikle et enkelt eller begrænset antal kurser, så har omlæg-

ningen til indsatsområder medført et mindre antal men til gengæld større projekter, hvor der typisk udvikles mere omfattende kursusrækker omfattende et bredt felt af en virksomheds ansatte.

11.9. Råds og udvalgsstrukturen.

De rådgivende organer knyttet til tilskudsordningerne, der har hjemmel i lov nr. 271 om efteruddannelse, er følgende:

Efteruddannelsesrådet. der rådgiver ministeriet om de overordnede forhold vedrørende loven, herunder om de basale støttevilkår og om prioritetsområder. Rådet består af en formand, der er udpeget af ministeren, samt af yderligere 15 repræsentanter for de berørte organisationer, institutioner og myndigheder. Rådets formand er samtidig formand for Ekspertgruppen.

Ekspertgruppen rådgiver ministeriet om faglige, praktiske kriterier, konkrete udviklingsprojekter og procedurer i den løbende administration. Gruppens 9 medlemmer er personligt udpegede af ministeren på basis af deres relationer til erhvervsliv og uddannelse.

Indsatsgrupperne påser i forhold til bevillingshaverne at de fastsatte, fagligt baserede kriterier og procedurer realiseres. Grupperne består hver normalt af 6 - 10 personer med faglig viden fra og tilknytning til det pågældende område.

Den økonomiske og praktiske administration varetages iøvrigt af Undervisningsministeriet, Åben Uddannelses Sekretariat.

12. Efteruddannelse af landmænd.

12.1. Lovgrundlag.

Undervisningsministeriets lov om landbrugsuddannelse lov nr. 371 af 6. juni 1991.

Lovbekendtgørelse nr. 318 af 18. maj 1989 om tilskud til efteruddannelse inden for jordbrugserhvervene med ændring af 5. maj 1991.

Den 1. januar 1992 overgik landbrugsskolerne, herunder efteruddannelsen af landmænd, til Undervisningsministeriets ressort.

12.2. Formål.

Ajourførings- og videreuddannelseskurser for landmænd samt disses samlever.

12.3. Målgruppe, adgangskrav og afholdelse.

Ovennævnte samt mennesker, der ønsker beskæftigelse i landbruget.

Kursisten skal være fyldt 18 år ved kursets begyndelse. (Ingen andre adgangsbetingelser).

Skolerne iværksætter kurserne og fastlægger udbudet. Jordbrugsdirektoratet godkender kursernes indhold.

12.4. Indhold.

Alle erhvervsfaglige emner af betydning for jordbrugserhvervene.

12.5. Varighed og omfang.

Stort set alle kurser er af én uges varighed, gennemføres oftest som internat.

12.6 Godtgørelse, støtte mv.

Arbejdsløse kan bibeholde deres understøttelse. Der kan oppebæres VUS.

12.7. Deltagerkompetence.

Gennemførelse af kurserne giver ingen formel erhvervskompetence.

12.8. Aktivitet.

Skolerne har ikke **"øremærkede"** pladser til efteruddannelsesformål. I 1990 gennemførte ca. 8000 ugeelever et kursus, men skolerne kunne have klart betydelig flere.

12.9. Rådsstruktur.

Landbrugsministeren bistås af et udvalg, hvori er repræsenteret jordbrugets organisationer, De Danske Landboforeninger, Danske Husmandsforeninger, Dansk Erhvervsgartnerforening, Dansk Skovforening, SALA og SLO.

Foruden Landbrugsministeriet udpeger Undervisningsministeriet en tilforordnet.

SØFARTSUDDANNELSER.

1. Skibsassistentuddannelsen.

1.1. Lovgrundlag.

Lov om søfartsuddannelse, jf. lovbekendtgørelse nr. 371 af 31. maj 1990.

1.2. Formål.

Skibsassistentuddannelsen har til formål:

- 1) at give unge, der ønsker at søge beskæftigelse inden for søfartsområdet, en oplæring inden for søredning og søsikkerhed, således at praktiktiden til søs kan foregå sikkerhedsmæssigt forsvarligt,
- 2) at give unge, der ønsker at søge beskæftigelse inden for søfartsområdet, en grundlæggende praksis og teoretisk faglig uddannelse, og
- 3) at give skibsassistenter, der efter afsluttet grundkursus har gennemført den i sønæringslovens foreskrevne tjeneste i søgående skibe, en afsluttende praktisk og teoretisk faglig uddannelse.

1.3. Målgruppe, adgangskrav og afholdelse.

Adgang til skibsassistentuddannelsen har alle, der har opfyldt undervisningspligten efter folkeskoleloven.

Søfartsstyrelsen fører tilsyn med undervisningen og iværksætter uddannelsen på godkendte skoler og skoleskibe, der enten er statsskoler eller selvejende institutioner.

1.4. Indhold.

Uddannelsen er tilrettelagt som vekseluddannelse, således at der imellem skoleopholdene sker en praktisk oplæring om bord i skibene.

1.5. Varighed.

Skoleuddannelsen for skibsassistenter er af 8 måneders varighed og er opdelt i 3 moduler. Modul I og 5 uger, modul II på 15 uger og modul III på 13 uger. Når samtlige 3 moduler er gennemgået og man derudover har 18 måneders sejltid som ubefaren skibsassistent, opfylder man betingelserne i sønæringsloven for at udmønstre som befaren skibsassistent.

1.6. Godtgørelse, støtte mv.

Søfartsskoleelever på modul I og II kan oppebære Statens Uddannelsesstøtte. Elever på modul III oppebærer løntabsgodtgørelse svarende til dagpengesatsen. I praktikperioderne om bord i skibene får eleverne løn som ubefarne skibsassistenter.

1.7. Deltagerkompetence.

Gennemgået skibsassistentuddannelse giver rettigheder til at udmønstre som befaren skibsassistent jf. sønæringslovens bestemmelser. Endvidere giver uddannelsen adgang til de videregående navigatøruddannelser.

1.8. Aktivitet.

I 1990 blev uddannet følgende

modul I : 504

modul II : 353

modul III : 84

1.9. Råds- og udvalgsstrukturen.

Spørgsmål vedrørende skibsassistentuddannelsen behandles i Søfartens Uddannelsesråd, hvortil Industriministeren udpeger formanden og beskikker medlemmerne. Søfartens Uddannelsesråd afgiver udtalelse i spørgsmål vedrørende søfartsuddannelserne, herunder om uddannelsernes tilpasning til søfartserhvervets behov. Uddannelsesrådet nedsætter faste udvalg vedrørende de enkelte uddannelsesområder. Der er således nedsat et skibsassistentudvalg, et skoleskibsudvalg, en fagkommite for skibskokkeuddannelsen og et navigatørudvalg.

Søfartens Uddannelsesråd består af:

Formanden

4 medlemmer udpeget af Danmarks Rederiforening,

- 1 medlem udpeget af Rederiforeningen af 1895,
- 1 medlem udpeget af Rederiforeningen for mindre skibe,
- 1 medlem udpeget af Danmarks Skibsførerforening,
- 1 medlem udpeget af Dansk Styrmandsforening,
- 1 medlem udpeget af Radiotelegrafistforeningen af 1917,
- 1 medlem udpeget af Dansk Sø-Restaurations Forening,
- 1 medlem udpeget af Sømændenes Forbund i Danmark,
- 1 medlem udpeget af Dansk Fiskeriforening og Danmarks Hav-fiskeriforening i fællesskab,
- 1 medlem udpeget af Dansk Skipperforening af 1942,
- 1 medlem udpeget af Søværnet,
- 1 medlem udpeget af Navigationslærerne,
- 1 medlem udpeget af Søfartsskolelærerne og
- 1 medlem udpeget af de studerende på navigationsskolerne.

Søfartsstyrelsen fastsætter efter høring i Søfartens Uddannelsesråd regler om adgangsbetingelser, undervisningens tilrettelæggelse, indhold og omfang, uddannelseskrav til lærere, eksamensordninger og andre forhold vedrørende undervisningen.

2. Navigatøruddannelserne.

2.1. Lovgrundlag.

Lov om søfartsuddannelse, jf. lovbekendtgørelse nr. 371 af 31. maj 1990.

2.2. Formål.

Navigatøruddannelserne, der omfatter uddannelserne til kystskipper, fiskeskipper, vagthavende styrmand, sætteskipper og skibsfører, har til formål:

- 1) at uddanne det antal navigatører, der er nødvendigt for at bemane danske skibe, og
- 2) at uddanne navigatører til selvstændigt og på et fagligt højt niveau at kunne forestår drift og ledelse af skibe og herunder sikre optimal drift ud fra sikkerhedsmæssige, driftsøkonomiske og miljømæssige hensyn.

2.3. Målgruppe, adgangskrav og afholdelse.

Adgang til navigatøruddannelserne har alle der opfylder de i medfør af sønæringsloven fastsatte fartstidskrav, som gælder for erhvervelse af et sønæringsbevis, der svarer til vedkommende eksamen.

Søfartsstyrelsen fører tilsyn med undervisningen og iværksætter uddannelsen på godkendte skoler, der enten er statsskoler eller selvejende institutioner.

2.4. Indhold.

Omfang af pensum og krav til indlæringsdybde varierer efter eksamensniveau og den deraf følgende erhvervskompetence. Pensumkrav fastsættes endvidere under iagttagelse af bestemmelserne i den internationale konvention om uddanne af søfarende, om sønæring og om vagthold med tilhørende resolutioner samt relevante internationale rekommandationer.

2.5. Varighed og omfang.

Den normerede studietid for den teoretiske uddannelse til:

kystskippereksamen er 6 måneder,
fiskeskippereksamen af 3. grad er 6 måneder,
fiskeskippereksamen af 1. grad er 12 måneder,
vagthavende styrmand er 12 måneder,
sætteskippereksamen er 15 måneder og
skibsførereksamen er 36 måneder.

2.6. Godtgørelse og støtte mv.

De studerende kan oppebære Statens Uddannelsesstøtte.

2.7. Deltaerkompetence.

Navigatøruddannelserne er autorisationsgivende uddannelser, der giver de i sønæringsloven og besætningsloven omhandlede erhvervskompetencer.

2.8. Aktivitet.

I 1990 var der følgende antal dimittender:

kystskippereksamen	42
fiskeskippereksamen af 3. grad	49
fiskeskippereksamen af 1. grad	22
sætteskippereksamen	27
skibsførereksamen	59

Uddannelsen til vagthavende styrmand blev først iværksat i 1990. Efter en række år med faldende tilgang til navigationsuddannelserne er billedet nu ændret. Der blev således i alt optaget ca. 160 nye studerende på navigationsskolerne i 1991.

2.9. Råds- og udvalgsstrukturen.

Spørgsmål vedrørende **navigatøruddannelserne** behandles i Søfartens Uddannelsesråd og Navigatørudvalget, se punkt 1.9.

Industriministeren beskikker medlemmer til eksamenskommissionen for navigatøruddannelserne, der leder eksaminerne og udarbejde opgaverne.

3. Maskinmesteruddannelsen.

3.1. Lovgrundlag.

Lov nr. 350 af 1. juli 1988 om uddannelse af maskinmestre.

3.2. Formål.

Maskinmesteruddannelsen har til formål:

- 1) at kvalificere de studerende til selvstændigt og på højt niveau at kunne forestå drift og vedligeholdelse af teknisk anlæg og installationer, og
- 2) at give de studerende et indgående kendskab til elektromaskin-, energi- og procestekniske anlæg i land og til søs for derved at sikre sådanne anlægs optimale drift ud fra sikkerhedsmæssige, driftsøkonomiske og miljømæssige hensyn.

3.3. Målgruppe, adgangskrav og afholdelse.

Adgang til maskinmesteruddannelsen har alle, der har aflagt folkeskolens udvidede afgangsprøve i fagene dansk, regning/matematik, engelsk og fysisk/kemi med karakter ikke under 6 eller tilsvarende eller højere skoleuddannelse.

Herudover kræves enten:

- a) en erhvervsfaglig grunduddannelse eller en lærlingeuddannelse inden for jern- og metalområdet, eller
- b) et 12 måneders kursus på maskinteknisk værkstedsskole efterfulgt af 18 måneders praktiktid efter en af Søfartsstyrelsen godkendt uddannelsesplan.

Søfartsstyrelsen fører tilsyn med undervisningen og iværksætter uddannelsen på godkendte skoler, der er selvejende institutioner.

3.4. Indhold.

Pensumkrav fastsættes bl.a. under iagttagelse af bestemmelserne i den internationale konvention om uddannelse af søfarende, om sønæring og vagthold med tilhørende resolutioner samt relevante internationale rekommandationer.

3.5. Varighed og omfang.

Undervisningen til maskinmestereksamen er tilrettelagt som dagskoleundervisning af tre års varighed. Hvert undervisningsår, der omfatter ca. 1.200 lektioner, afsluttes med en årsprøve.

Personer, der har bestået 1. årsprøve, kan med henblik på udstedelse af sønæringsbevis som skibsmaskinist af 2. grad få udstedt et bevis herfor.

3.6. Godtgørelse og støtte mv.

De studerende kan oppebære Statens Uddannelsesstøtte.

3.7. Deltagerkompetence.

Maskinmester uddannelsen er autorisationsgivende uddannelse, der giver den i sønæringsloven og besætningsloven omhandlede erhvervskompetence, ligesom den opfylder de teoretiske krav for erhvervelse af den i elektroinstallatørloven omhandlede autorisation.

3.8. Aktivitet.

I 1990 var der følgende antal dimittender:

1. årsprøve	370
Afsluttende maskinmestereksamen	269

3.9. Råds- og udvalgsstrukturen.

Spørgsmål vedrørende maskinmesteruddannelsen behandles i Uddannelsesrådet for maskinmesteruddannelsen, hvortil industriministeren udpeger formanden og Søfartsstyrelsen beskikker medlemmerne af rådet. Uddannelsesrådet afgiver udtalelser i spørgsmål vedrørende uddannelsen og skal høres i spørgsmål om væsentlige ændringer i uddannelsen. Rådet kan tillige af egen drift behandle uddannelsesspørgsmål og afgive udtalelser herom.

Uddannelsesrådet for maskinmesteruddannelsen består af:

Formanden

- 1 medlem udpeget af Danmarks Rederiforening,
- 1 medlem udpeget af Dansk Metalarbejderforbund,
- 1 medlem udpeget af Industriens Arbejdsgiverforening
- 2 medlemmer udpeget af Maskinmestrenes Forening samt
- 1 medlem udpeget af Rederiforeningen af 1895.

Endvidere har hver af nedennævnte organisationer udpeget en repræsentant, der er tilforordnet rådet:

Maskinmesterskolernes Forstandersammenslutning,
Maskinmesterstuderendes Landsråd,
Maskinmesterskolernes lærere,
Maskinmesterskolernes bestyrelses kontaktudvalg.

Søfartsstyrelsen fastlægger efter høring i Uddannelsesrådet for maskinmesteruddannelsen regler om adgangsbetingelser, undervisningens tilrettelæggelse, indhold og omfang, uddannelseskrav til lærere, eksamensordninger og andre forhold vedrørende undervisningen.

Industriministeren nedsætter en eksamenskommission for maskinmesteruddannelsen, der afholder eksaminerne og udarbejder opgaverne.

4. Skibskokkeuddannelsen.

4.1. Lovgrundlag.

Lov om søfartsuddannelse, jf. lovbekendtgørelse nr. 371 af 31. maj 1990.

4.2. Formål.

Skibskokkeuddannelsen har til formål:

- 1) at give landuddannede kokke, der ønsker beskæftigelse inden for søfartsområdet, en grundlæggende oplæring i de særlige forplejningsforhold, der hersker til søs, herunder også søredning og søsikkerhed,
- 2) at sikre uddannelsen af skibskokke i det antal, som er nødvendigt for at bemane danske skibe.

4.3. Målgruppe, adgangskrav og afholdelse.

Adgang til skibskokkeuddannelsen har alle, der har en erhvervsuddannelse som kok eller har anden tilsvarende uddannelse inden for kokkefaget.

Søfartsstyrelsen fører tilsyn med undervisningen og iværksætter uddannelsen på godkendt skole, der er selvejende institution (teknisk skole).

4.4. Indhold.

Til skibskokkeprøven undervises i funktioner om bord, sikkerhed mv.

4.5. Varighed.

Kursus for skibskokke er normeret til 5 uger.

4.6. Godtgørelse, støtte mv.

Spørgsmålet er endnu ikke afklaret, da den tidligere skibskokkeuddannelseer under afvikling. Det påtænkes at uddanne de første hold efter ovennævnte beskrivelse fra sommeren 1992.

4.7. Deltaaerkompetence.

Skibskokkekursus er et autorisationsgivende kursus, der giver den i sønæringsloven og besætningsloven omhandlede erhvervskompetence.

4.8. Aktivitet.

Som nævnt under 4.6. er denne uddannelse endnu ikke **iværksat**. **Det** kan til sammenligning dog oplyses, at der i 1991 blev uddannet 48 skibskokke efter de tidligere gældende regler.

4.9. Råds- og udvalgsstrukturen.

Spørgsmål vedrørende skibskokkeuddannelsen behandles i Søfartens Uddannelsesråd og fagkomiteen for skibskokkeuddannelse, se punkt 1.9.

16. marts 1992

Bilag nr. 2

Rapport om undersøgelse af økonomistyringssystemerne ved arbejdsmarkedsuddannelserne og erhvervsuddannelserne

*Berrit Hansen,
økonomichefy Undervisningsministeriet*

16. marts 1992

RAPPORT OM
UNDERSØGELSE AF
ØKONOMISTYRINGSSYSTEMERNE
VED ARBEJDSMARKEDSUDDANNELSERNE
OG ERHVERVSUDDANNELSERNE

1. UNDERSØGELSEN

Undersøgelsen er iværksat af formanden for Udvalget om den erhvervsrettede voksen- og **efteruddannelsesindsats**, departementschef Henrik Hassenkam, jf. vedhæftede kommissorium (bilag 1).

Rapportens hovedformål er at klarlægge mulige systemmæssige årsager til de problemer, især samspilsproblemer, der har været fremlagt i udvalget. Desuden har det været hensigten at afdække eventuelle systemmæssige problemer, som ikke har været fremme under udvalgsarbejdet, herunder specielt problemer set i forhold til den overordnede statslige bevillingsstyring.

Rapporten afgives til formanden for udvalget, der tager stilling til dens videre anvendelse.

Til grund for analysen ligger udvalgsmateriale, interviews og dyberegående materiale om, hvordan administrationen foregår, specielt AMU-systemet, fordi jeg i forvejen har et ret godt kendskab til, hvordan lovgivning og økonomistyring inden for Undervisningsministeriets område er bygget op. I bilag 2 er angivet, hvem vi har haft interviews med. Fuldmægtig Niels Korsby og kontorchef Lars Mortensen, Undervisningsministeriet, har bistået mig i arbejdet.

Konklusionerne er mine egne konklusioner, ikke en sammenfatning af de interviewedes. Tidsrammen for undersøgelsen har været så kort (ca. 1 måned, samtidig med normale arbejdsopgaver), at det langt fra har været muligt at gå så meget i bredde og dybde, at alle "**systemproblemer**" kan være afdækket. Hovedsigtet har været inden for Arbejdsministeriets område at dække styringen af efteruddannelsen af faglærte og specialarbejderuddannelserne, herunder styringen af AMU-centre, sammenlignet med styringen inden for erhvervsskolesystemet.

Det bør understreges, at der ikke i rapporten eller undersøgelsen er gjort noget forsøg på empirisk analyse, dvs. at afdække problemers omfang og alvor i praksis. Analysen går på, hvilke elementer (eller manglende elementer) i styringsprocessen der kan være eller blive årsag til problemer, specielt samspilsproblemer i økonomistyringen.

Da LO og DA samtidigt med undersøgelsens iværksættelse afgav et fællesoplæg til udvalget om løsningsforslag, er det klart, at dette oplæg har præget undersøgelsen. Foruden hovedspørgsmålene om, hvorledes de nuværende økonomistyringssystemer fungerer, har det været naturligt at tage stilling til, om eller hvordan de nuværende systemer ville kunne fungere sammen med LO/DA's forslag. "Samspilsproblemer" i denne relation er derfor med i rapporten, men forslag til løsninger forventes indarbejdet i et fællesministerielt oplæg til udvalget.

Rapporten har været udsendt til Arbejdsmarkedsstyrelsen, Erhvervsskoleafdelingen og Budgetdepartementet før afgivelsen. Det har givet anledning til mindre justeringer. Arbejdsmarkedsstyrelsen har endvidere ønsket angivet, at man ikke er enig i to af konklusionerne, jf. fodnoter herom.

I bilag 3 er givet en beskrivelse af, hvordan vi efter interviewrunden opfatter systemerne. Bilaget er primært udarbejdet med henblik på, at andre kan vurdere, om konklusionerne eventuelt er baseret på misforståelser, men generelt bygger rapporten på, at læserne i forvejen har et godt kendskab til systemerne, bl.a. fra de betænkningssudkast, der er udsendt til udvalget.

I denne hovedfremstilling er systemerne i højere grad sammenholdt, for herved at afdække problemområderne.

2. UDGANGSPUNKT

Det er et udgangspunkt for rapporten, at vi generelt har et godt erhvervsuddannelsessystem og et godt system af arbejdsmarkedsuddannelser, der dækker arbejdsmarkedets behov for forskellige typer uddannelser. Der er ikke væsentlige "huller" set i forhold til virksomhedernes behov for nye eller ændrede kvalifikationer. Uddannelserne fornyes i hurtigt tempo - erhvervsuddannelserne som følge af erhvervsuddannelsesreformen og arbejdsmarkedsuddannelserne som følge af den kontinuerte kursusudvikling, der kendetegner området.

Kvalitet og relevans prioriteres højt inden for arbejdsmarkedsuddannelserne, bl.a. gennem en omfattende konsulenttjeneste, både under Arbejdsmarkedsstyrelsen og i udvalgsregi og en omfattende programlægningsvirksomhed centralt og decentralt.

Erhvervsuddannelsessystemet bygger i højere grad på et stabilt udbud af grunduddannelser inden for en overordnet mål- og rammestyring med et hovedansvar for de enkelte uddannelsers gennemførelse placeret ved de enkelte skoler.

Der er samtidig i de to systemer hver for sig og tilsammen et stort antal veludbyggede skoler, og plads til alle unge, der ønsker en erhvervsuddannelse eller anden form for erhvervsrettet uddannelse inden for ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser. Skolesystemerne burde også kunne klare en udbygning af voksenuddannelserne, herunder en samordnet indsats med længerevarende voksenuddannelsesforløb.

Hovedspørgsmålet er, om vi med den opdeltede og forskellige styring, der kendetegner områderne, har mulighed for at anvende ressourcerne optimalt, herunder både for at leve op til de krav om besparelser eller produktivitetsforbedringer, som vedtages politisk, og - udover at dække behovene for uddannelser til de unge - også i tilstrækkeligt omfang opnår at dække behovene for efteruddannelse og videreuddannelse eller omskoling af de beskæftigede og de arbejdsløse.

For erhvervsskolerne må tages et generelt forbehold. Uddannelsesreform og skolereform, herunder økonomistyringsreformen, der blev iværksat 1. januar 1991, har kun fungeret godt et år. Resultaterne af en sådan reform kan først endeligt vurderes efter længere tid under forskellige forhold; men under alle omstændigheder er der tale om en så omfattende omlægning af økonomistyringen, at det ikke vil være muligt uden store omlægninger atter at centralisere styringen i væsentligt omfang - kun at justere styringen under hensyn til de problemer, der viser sig.

De problemområder, der tages op, er

Den overordnede bevillingsstyring
(afsnit 3)

Institutionsstyringen (afsnit 4)

Takstfastsættelserne (afsnit 5).

I afsnit 6 gives en sammenfatning af de problemer og samspilsproblemer, som bør indgå i videre overvejelser om løsningsforslag.

3. DEN OVERORDNEDE BEVILLINGSSTYRING

Ved overordnet bevillingsstyring forstås her den styring, som finansloven og finanslovsforslagets anmærkninger afspejler, dvs. den styring, der principielt er underkastet politisk stillingtagen.

Gennemgangen omfatter finanslovens formålsopdelinger, og hermed den overordnede prioritering mellem forskellige hovedformål/aktiviteter, den styring der er knyttet til bevillingsstyringen, og de overordnede budgetprocedurer i forbindelse med udarbejdelsen af finanslovsforslaget og fordelingen af bevillinger på finansloven.

3.1. Finanslovens formålsopdelinger

Finanslovens opdelinger i hovedkonti og underkonti inden for et ministerområde skal muliggøre og afspejle en politisk hovedprioritering af større aktivitetsområder og formål over for hinanden.

Inden for Undervisningsministeriets samlede område er formålsopdelingen baseret på uddannelsesområder. For de uddannelser, der foregår ved erhvervsskoler, er der dels hovedkonti for forskellige uddannelsesområder (erhvervsuddannelser, erhvervsgymnasiale uddannelser og videregående uddannelser), dels en hovedkonto for skolernes fællesudgifter (administration og lokaler mv.). Formålsopdelingen er hermed både uddannelsespolitisk og udgiftsstyringsmæssigt begrundet og afspejler lovgrundlaget for økonomistyringen.

Inden for Arbejdsministeriets område er der primært tale om en målgruppe-orienteret formålsopdeling med særskilte hovedkonti for efteruddannelse af faglærte og for videreuddannelse af ikke-faglærte (specialarbejderuddannelserne). For specialarbejderuddannelsen er der yderligere en bevillingsteknisk opdeling mellem de statslige specialarbejderskoler og de selvejende AMU-centre. Knyttet til disse hovedkonti er opført en særlig tværgående hovedkonto for godtgørelse til kursusdeltagerne. Hertil kommer en række hovedkonti for andre uddannelsesgrupper og særligt udsatte grupper på arbejdsmarkedet.

Det kan diskuteres, om denne formålsopdeling (og hermed lovgivningen) er tidssvarende set i forhold til aktuelle overordnede prioriteringshensyn, inden for den arbejdsmarkedsorienterede uddannelsesindsats. Den primære opdeling inden for de ordinære arbejdsmarkedsuddannelser er således uddannelsesorienteret - ufaglærte over for faglærte, mens LO/DA-oplægget lægger op til enten en samlet hovedkonto for efter- og videreuddannelserne, eventuelt med underkontoopdeling på erhvervsområdeniveau eller eventuelt til flere hovedkonti på erhvervsområdeniveau.

Under alle omstændigheder afspejler den nuværende formålsopdeling ikke en prioritering af efter- og uddannelsesindsatsen over for større erhvervsområder.

Formålsopdelingen afspejler heller ikke en prioritering af indsatsen over for henholdsvis beskæftigede og ledige. Specielt som følge af, at der ydes godtgørelse til både beskæftigede og ledige kursusdeltagere, må hovedkontoen for godtgørelse til kursussøgende primært betragtes som en "bogholderiteknisk" konto uden selvstændig styringsmæssig betydning. Således anvendes den også i praksis, men hermed er det også klart, at der ikke er mulighed for at foretage en selvstændig politisk prioritering af omfanget af godtgørelser til virksomhedsansatte eller af den samlede uddannelsesindsats over for arbejdsløse.

Hvis hovedkontoopdelingen sammenholdes med lovgivning og praksis, er der reelt tale om, at man har to bevillinger for driftsudgifter til AMU-centre og specialarbejderskoler, der styres samlet som en almindelig statslig driftsbevillingskonto, og en bevilling til tilskud til efteruddannelse ved erhvervsskoler, der styres uafhængigt af bevillingerne til specialarbejderuddannelserne som en ægte tilskudsbevilling, jf. nedenfor.

Lovgivningsmæssigt er der dog intet til hindring for, at bevillingen til efteruddannelse af faglærte også anvendes til kurser ved AMU-centre/specialarbejderskoler, og det sker i et vist omfang. I praksis optages der et ikke ubetydeligt antal faglærte ved specialarbejderuddannelserne, men bevillingerne til specialarbejderuddannelserne kan ikke anvendes til kurser for disse grupper ved erhvervsskoler. Hvis erhvervsskolerne skal anvendes i forbindelse med specialarbejderuddannelserne, skal det ske ved, at et AMU-center køber/låner sig ind på en erhvervsskole.

Der er altså i lovgivningen en reel hindring for, at kurser for specialarbejdere lægges ved erhvervsskoler, men ikke en sikring af, at bevillingerne til specialarbejderuddannelserne forbeholdes disse grupper.

Godtgørelseskontoen er som omtalt en "registreringskonto" for gennemførte elevuger i de to skolesystemer under ét, uanset om godtgørelsen anvendes som tilskud til løn eller erstatning for dagpenge.

3.2. Den finanslovbestemte bevillingsstyring

Via finansloven og finanslovforslagets anmærkninger gennemføres forskellige former for økonomistyring.

Fælles for Undervisnings- og Arbejdsministeriet er, at den overordnede bevillingsstyring starter med, at Finansministeriet fastlægger totalrammer forud for udarbejdelsen af finanslovforslaget for et givet finansår og BO-år. Totalramme fordel ingen omfatter både de lovbundne og de rammestyrede udgiftsområder. Det betyder, at ministerierne uanset bevillingstype og -form skal sikre, at bidraget til finanslovforslaget holdes inden for den fastlagte totalramme.

Undervisningsministeriets budgettering ved udarbejdelse af finanslovforslaget er i høj grad prognosebaseret. Budgetteringen starter med, at der udarbejdes prognoser for udviklingen i antallet af årselever, baseret på tilgangs forudsætninger, uddannelsernes varighed, og forudsætninger om frafald og gennemførelse. Ved områder med fri adgang baseres tilgangsforudsætningerne på søgningsprognoser, på øvrige områder er der tale om planlægningsforudsætninger, herunder politiske aftaler om finansiering af uddannelsespladser.

Inden for erhvervsskolernes uddannelsesområder er der lovbestemt fri adgang til erhvervsuddannelserne, og på de øvrige områder budgetteres der som hovedregel ud fra, at skolerne frit skal kunne optage alle kvalificerede ansøgere, men det er skolernes beslutning, hvor mange der optages.

Efter stillingtagen til mulighederne for selektive besparelser og til nye udgiftsbehov samt til udviklingen i institutionernes fællesudgifter, er de afgørende politiske beslutninger i budgetteringen knyttet til forslagene om takster pr. årselev inden for de enkelte uddannelsesområder. Taksterne angives i anmærkningerne til finanslovforslaget og er bindende forud-

sætninger, der kun ændres ved aktstykke i løbet af finansåret.

Takstfastsættelsen er dermed udtryk for en politisk afvejning af de faglige og kvalitetsmæssige krav, som uddannelserne stiller, og de bevillingsbegrænsninger i form af produktivitetsforbedrings krav, som er forudsat ved Finansministeriets rammefordeling.

Bevillingerne til erhvervsskolerne fastlægges som rene tilskudsbevillinger, dvs. uden personalebegrænsninger.

Tilskudsbevillingen til erhvervsuddannelserne er lovbunden i den forstand, at bevillingen reguleres på TB ud fra faktisk antal årselever og de takster pr. årselev, som er fastlagt på finansloven. De øvrige bevillinger er rammebevillinger, der ikke kan overskrides uden aktstykke; men i praksis er bevillingsstyringen den samme på de lovbundne og de rammestyrede områder: Institutionerne får tilskud ud fra faktisk antal årselever og forud fastlagte takster. Undervisningsministeriet "bærer ansvaret" for, at der er budgetteret på en sådan måde, at omdisponeringer mellem rammebevillingerne kan dække eventuel underbudgettering på en af rammerne.

Det er klart, at der er knyttet en vis usikkerhed til undervisningsministeriets tilskudsbudgettering - i teorien kan der opstå en overskridelse af rammebevillingerne eller totalrammen som følge af større elevsøgning end ventet, men områdets størrelse og den tilstræbte budgetsikkerhed taget i betragtning er risikoen meget begrænset. Til gengæld er der sikkerhed for, at det politisk fastlagte udgiftsniveau pr. årselev fastholdes.

Arbejdsministeriets budgettering af arbejdsmarkedsuddannelserne er en bevillingsfordeling, dvs. at man ud fra behovsvurderinger af forskellige type, herunder oplæg om behov fra rådgivende organer og skoler forud for rammefordelingen, fordeler rammer på hovedkonti og videre til skoler og efteruddannelsesudvalg.

Oplysningerne i finanslovens anmærkninger om elevuger og udgifter pr. elevuge er derfor oplysninger om forventet aktivitet og enhedsudgifter inden for de foreslåede bevillinger. Oplysningerne er ikke bindende eller styrende budgetforudsætninger, således som de takster, der fastlægges inden for Undervisningsministeriets område.

Arbejdsministeriets faktiske muligheder for overordnet styring af aktiviteten målt i antal elevuger og produktiviteten målt i udgifter pr.

elevuge er da også begrænsede, således som den samlede bevillingsstyring er tilrettelagt, jf. nedenfor. Bevillingerne overholdes med stor sikkerhed, men der opstår let uoverensstemmelser mellem politiske beslutninger om, at der skal sikres øget aktivitet inden for givne budgetrammer, f.eks. beslutningen i 1991 om 15%'s øget produktivitet, og den faktiske gennemførelse af sådanne beslutninger. Budgetteringen medfører derfor også en væsentlig risiko for, at finanslovsforslagets oplysninger om aktivitet overvurderer aktiviteten, og for at oplysningerne om udgifter pr. elevuge undervurderer udgiften.

3.3. Finanslovs- og bevillingsprocedurer

Kernen i finanslovs- og bevillingsprocedurer er den samme inden for forskellige ministerområder.

På Undervisningsministeriets område forestår Økonomiafdelingen den tværgående rammefordeling mellem afdelinger. De enkelte afdelinger forestår bevillingsstyringen i forhold til skoler og afgiver bidrag til finanslovsforslaget.

Den centrale del af bevillingsprocessen hvad angår tilskud til undervisningsudgifter er reelt overstået, når finansloven går i trykken. De enkelte skolars tilskud vil i finansåret løbende blive beregnet ud fra årselevopgørelser, og når finanslovsforslaget er trykt, kan de enkelte skoler ud fra finanslovsforslagets oplysninger udarbejde egne budgetter baseret på egne beslutninger om udbud af uddannelser, forventet søgning og optagelser, udgiftsstyring osv.

Forud for beregningen af det samlede tilskud til den enkelte erhvervsskole fastlægges taksterne til fællesudgifterne, idet disse ikke er fastlagt i finansloven. Fastlæggelsen sker på baggrund af den på finansloven fastlagte tilskudsramme til formålet og antallet af årselever.

På basis af oplysninger fra de enkelte skoler foretager Erhvervsskoleafdelingen en samlet beregning og udmelding af rammetilskud til de enkelte skoler og en samlet tilskudsberegning til brug for acontoudbetaling for finansårets 1. kvartal. Tilskudsfordelingen i forhold til skolerne og tilskudsudbetalingerne er i vidt omfang en automatiseret proces.

På Arbejdsministeriets område har der forud for arbejdet med finanslovsforslaget været indhentet udtalelser om fremtidige behov fra rådgivende organer og skoler. Udarbejdelsen af finanslovsforslaget sker på 3 niveauer, - ved rammefordeling fra departement til styrelse og fra styrelsens økonomikontor til programkontorer. Bidrag returneres den modsatte vej.

Den egentlige bevillingsprocedure i forhold til skolerne og efteruddannelsesudvalg starter imidlertid først, når finanslovsforslaget er offentliggjort. Styrelsen foretager i august en foreløbig rammefordeling og -udmelding af driftsramme med tilhørende personaleramme til skolerne, primært baseret på skolens hidtidige ramme. Skolen udarbejder inden for rammen et aktivitetsbudget, der via styrelsen forelægges relevante brancheudvalg og arbejdsmarkedsnævn til udtalelse. Efter behandling af udvalgenes indstillinger udmelder styrelsen endelige bevillingsrammer med aktivitetsforudsætninger til skolerne i februar, men skolerne skal efterfølgende i finansåret afgive reviderede aktivitetsbudgetter til styrelsen.

Brancheudvalgenes faktiske indflydelse på bevillings fordelingen og skolernes aktivitetsplaner er vanskelig at vurdere, men der er tale om indflydelse ad to veje, dels over for de enkelte centre, dels over for styrelsen. Da skolerne i finansåret kan betragte bevillingen som en blokbevilling, er der mulighed for afvigelser i forhold til udvalgets proriteringer, såvel i budgetterings- som i gennemførelsesfasen.

På efteruddannelsesområdet er proceduren mere enkel, fordi efteruddannelsesudvalgene fungerer som bevillingshavere i forhold til styrelsen og som rekvisiter af kurser i forhold til skolerne, men også her er der tale om, at udvalgene afgiver aktivitetsbudgetter til styrelsen før den endelige bevillingsfordeling. Tilskud til skolerne svarende til efteruddannelsesudvalgenes kursusbestillinger beregnes her ud fra et satssystem jf. nedenfor om takstfastsættelser. Der er ikke personalerammer knyttet til bevillingsstyringen.

På erhvervsskoleområdet er udstyrsanskaffelser inkluderet i taksterne, mens udstyrsinvesteringer styres særskilt inden for begge områder under Arbejdsministeriet. Under begge ministerier styres lejemålsudvidelser og bygningsinvesteringer centralt, og der er centralt styrede udviklingsbevillinger. Undervisningsministeriet forbereder imidlertid en decentralisering af ansvaret for bygningsinvesteringer og lejemål gennem yderligere udbygning af "taxameterstyringen" af lokaleforbrug.

Efteruddannelsen af faglærte og specialarbejderuddannelserne har som beskrevet principielt forskellig bevillingsstyring. Rekurrentbevillingssystemet for efteruddannelsen harmonerer principielt godt med Undervisningsministeriets bevillingssystem i forhold til erhvervsskolerne, men de konkrete kursusfinansieringsregler kan give samspilsproblemer, jf. afsnit 5.

Derimod harmonerer de aktivitetsstyrede tilskudssystemer, som både Undervisningsministeriets bevillingsstyring og finansieringen af efteruddannelsen er baseret på, dårligt sammen med det blokbevillingssystem, som gælder for AMU-centrene, jf. afsnittet om institutionsstyringen.

Samlet har styrelsens budgetstyring i forhold til AMU-centrene i højere grad karakter af en kursusprogram- og lokaliseringsstyring end af økonomistyring. Tilsvarende gælder i forhold til efteruddannelsesudvalgene.

En egentlig økonomistyring fra styrelsens side i forhold til både efteruddannelsesudvalg og AMU-centre er primært knyttet til enkeltkursusplanlægningen, jf. nedenfor om takstfastsættelser, og har derfor mikrokarakter.

Brancheudvalgene har en mere klar indflydelse på udstyrsanskaffelser, kursusudvikling og kursuslokalisering end på selve kursusudbuddet ved AMU-centrene.

Der er næppe tvivl om, at Arbejdsmarkedsstyrelsens styring af AMU-centrene og også i forhold til efteruddannelsesudvalgene er langt mere papirbaseret og detailorienteret, specielt på aktivitetssiden, end Undervisningsministeriets styring af erhvervsskolerne, hvor alle administrative rutiner er edb-baserede.

4. INSTITUTIONSSTYRINGEN

På såvel Undervisningsministeriets som Arbejdsmarkedsministeriets område råder skolerne over driftstilskud/-bevillinger som bloktilskud. Men der er afgørende forskelle på principperne i disse bloktilskudsordninger.

Undervisningsministeriet beregner og udbetaler tilskud til skolerne ud fra objektive kriterier, primært antal årselever og takster pr. årselev. Ved objektive kriterier forstås kriterier, som ikke påvirkes af skolens egne udgiftsdispositioner. Kun hvad angår tilskud til husleje og renter og afdrag på prioritetsgæld, be-

regnes tilskuddene pr. årselev ud fra skolernes faktiske udgifter til disse formål. Når tilskuddene er udbetalt, råder skolerne frit over alle tilskud under ét og over egenindtægter ved de tilskudsberettigede aktiviteter.

Men da skolerne - udover tilskud til fællesudgifterne - kun modtager tilskud for de årselever, der faktisk undervises, kan en erhvervsskole ikke begrænse sin aktivitet uden at miste tilskud. Skolen kan også miste tilskud ved ændringer i uddannelsesprofilen fra en dyr uddannelse med høj takst til en billig uddannelse med lav takst.

Til gengæld kan skolerne være sikre på, at der ydes højere tilskud, hvis elevtallet stiger, og hvis der sker forskydninger fra billige til dyre uddannelser.

Bortset fra tilskud til fællesudgifterne har en erhvervsskole ikke sikkerhed for en samlet bevilling på forhånd, kun for taksterne. Reelt er skolernes usikkerhed dog væsentlig mindre, fordi en stor del af eleverne er indskrevet forud for finansåret, og fordi de enkelte skoler kan regne med en vis basal søgning til uddannelserne under ét og de større uddannelsesområder hver for sig. Men denne bevillingsstyring stiller afgjort krav om, at skolerne skal arbejde med størst mulig fleksibilitet.

Med den forudgående programlægning, der tilstræbes på efteruddannelsesområdet, har erhvervsskolerne næppe større budgetusikkerhed i forbindelse med gennemførelse af efteruddannelsen end ved grunduddannelserne - måske tværtimod.

Erhvervsskolerne har samtidig ved anvendelsen af tilskud frihedsgrader, som rækker langt ud over statens normale bevillingsregler. Der er ingen særlige personalelofter, tilskudsudbetalingerne sker til skolens bank, og skolerne kan frit spare op eller søge lån til investeringer. Tilskuddene er som omtalt anvendelsesmæssigt ikke bundet til de enkelte uddannelser eller til fællesudgifter. Erhvervsskolernes økonomiske selvstyre er samtidig sikret ved, at ministeriet skal have særlig hjemmel, hvis skolens dispositionsfrihed skal begrænses, eller hvis taksterne på finansloven skal fraviges.

Efteruddannelserne er imidlertid ikke omfattet af bloktilskudsordningen. Der er nemlig ikke i lovgivningen hjemmel hertil svarende til hjemlen for tilskud, der ydes af Undervisningsministeriet. Dette er særligt problematisk, hvis der bliver tale om et underskud på denne virk-

somhed. I 1990 - det sidste år før omlægningen af erhvervsskolernes tilskudssystem - havde skolerne et overtræk på statskassen i forhold til deres bevillinger på ca. 60 mill. kr., hvoraf der regnskabsmæssigt er henført knap 30 mill. kr. til efteruddannelsen. I 1991 har skolerne ikke haft mulighed for overtræk, da der nu er tale om tilskudsudbetalinger. Hvis efteruddannelserne giver et reelt underskud, kan det medføre, at underskuddet indirekte finansieres af erhvervsuddannelserne, og det er der som om-talt ikke lovhemmel til.

Modsvarende er undervisningstilrettelæggelsen for uddannelser under Undervisningsministeriet også meget fri i den forstand, at den centrale uddannelsesstyring er en mål- og rammestyring. Kun de centralt fastlagte tjenestetidsaftaler begrænser ledelsens selvstændige ansvar for hele uddannelses- og arbejdstilrettelæggelsen.

Derimod er der for efteruddannelserne stadig tale om en stram centralstyring af kursusplanerne, der betyder, at skolerne ikke har tilstrækkelige muligheder for at tilpasse undervisningstilrettelæggelsen til taksterne.

Styringen af erhvervsskolerne er altså tilrettelagt med henblik på maksimalt selvstændigt, økonomisk ansvar til ledelsen af de enkelte skoler, men takstsystemet medfører en overordnet politisk styring af enhedsudgifterne. Der burde på forhånd have været taget stilling til, hvorledes efteruddannelsesaktiviteten kunne indpasses i den samlede bloktilskudsstyring, men det er ikke sket.

Formålet med erhvervsskoleloven er at give skoleledelsen maksimalt incitament til at opnå økonomiske fordele og fleksibilitet i skole-driften og så vidt muligt disponere langsigtet. Skolerne har således også et selvstændigt ansvar for sin egen uddannelsesprofil. Alle overskud kommer skolen til gode bl.a. med henblik på investeringer. Incitamentet til at videreføre uddannelser og specialiseringer, der giver underskud, er hermed minimalt, medmindre skolen har nogle overskudsgivende aktiviteter. Incitamenterne til optimal lokale anvendelse er ligeledes søgt gjort så store som muligt, men skolerne mangler endnu et selvstændigt ansvar for bygningsinvesteringer og lejemål.

Det er naturligvis ikke muligt at vurdere virkningerne af dette system, før der er gået nogle år. Der er lagt afgørende vægt på, at skolerne har en ansvarlig ledelse og råder over de ledelsesværktøjer, som denne "virksomhedsmodel" forudsætter. Det økonomiske ansvar og ansvaret for ansættelse og afskedigelse af skolelederen

er lagt hos skolebestyrelsen, der er paritetisk sammensat af arbejdsmarkedets parter.

Der er endvidere udviklet økonomistyringssystemer for skolerne med eget regnskabssystem, der gør det muligt for ledelsen løbende at følge den økonomiske udvikling og de økonomiske resultater, herunder de enkelte aktiviteters bidrag til resultaterne. Økonomisystemet muliggør også fremadrettet budgettering, herunder simulering af forskellige driftssituationer. Endelig har skolerne egen skolerevision, som er ansvarlig for, at bestyrelsen underrettes, hvis den økonomiske drift ikke er forsvarlig.

AMU-skolernes blokbevilling har en anden karakter. Som omtalt i afsnit 3 bliver bevillingen fastlagt som led i en landsdækkende aktivitetsplanlægning. Blokbevillingsadgangen er først og fremmest en adgang til, at skolerne kan afvige fra den kursusplanlægning, og dermed de aktivitetsforudsætninger, der er fastlagt under budgetteringen, uden at det får bevillingsmæssige konsekvenser. Skolerne kan både omdisponere, reducere eller udvide aktiviteten inden for den givne bevillingsramme, men med central "overvågning" af de faktiske dispositioner. Særligt omdisponeringsretten giver skolerne en fleksibilitet i forhold til faktiske muligheder for at gennemføre kurserne og nye lokale behov. Omdisponeringsretten er således en nødvendig konsekvens af, at det ville være umuligt eller u hensigtsmæssigt i praksis at følge en kursusplanlægning, der er fastlagt ved årets start, året igennem. Skolernes fleksibilitet er også underbygget af meget fleksible tjenestetidsaftaler.

Bloktilskudsbevillingen er knyttet sammen med central styring af personalerammer (lønsum), og skolerne kan ikke spare op. Væsentlige udstyrsanskaffelser finansieres centralt.

Blokbevillingssystemet er hermed ikke knyttet sammen med incitamenter for skolerne til at sikre størst mulig aktivitet og lavest mulige omkostninger for de aktiviteter, der er finansieret via blokbevillingen, f.eks. med henblik på investeringer og konsolidering. Men det er klart, at skolerne har et incitament til at udvide deres aktivitetsområder med aktiviteter, der ikke aktuelt er omfattet af blokbevillingen. Det gælder dels i finansåret, f.eks. via UTB-ordningen, dels fra finansår til finansår med henblik på forøgelse af blokbevillingen.

I begge skolesystemer er der således indbygget væsentlige konkurrenceincitamenter, men AMU-centrene har klart færre incitamenter til ud-

giftsbegrænsninger end erhvervsskolerne. Dermed er deres incitament til samarbejde om ressourceanvendelsen også mindre end erhvervsskolernes.

Denne vurdering underbygges også af, at AMU-centrene har et faktisk "monopol" på specialarbejderkurserne. Hvis man inden for specialarbejderuddannelserne ønsker en kursusudbygning, der kan gennemføres med udstyr placeret på erhvervsskolerne, skal kurset placeres ved et AMU-center, der så inden for sin blokbevilling skal købe udstyrstid med eller uden kurstimer ved erhvervsskolen. Da centret frit kan omdisponere sin blokbevilling, er sandsynligheden for, at man hellere vil anvende bevillingen til en anden intern aktivitet stor. Der vil normalt også være større incitament til at låne udstyr end at købe kurser. Omvendt vil erhvervsskolerne sikkert hellere sælge kurser end udlåne udstyr, og under alle omstændigheder vil de kræve, at AMU-centret betaler for lån af udstyr, da erhvervsskolen selv skal finansiere sit udstyr. Tidligere havde erhvervsskolerne heller ikke noget særligt incitament til at udleje udstyr og lokaler. Dette kan være baggrunden for den "dobbeltkapacitetsudbygning", som mange mener har præget udviklingen i unødvendigt omfang.

Med tilskudsomlægningen er de økonomiske incitamenter for erhvervsskolerne til at samarbejde blevet forøget, men der mangler stadig økonomiske incitamenter for AMU-centrene til at samarbejde om specialarbejderuddannelserne.

5. FASTSÆTTELSE AF TAKSTER

Både inden for Undervisningsministeriets og Arbejdsministeriets områder anvendes der takstsystemer i økonomistyringen. Disse takstsystemer har imidlertid forskellig karakter og bruges på forskellig måde i økonomistyringen. På begge områder skal takstsystemerne sikre, at omkostningerne ved alle aktiviteter underkastes en kritisk vurdering med henblik på udgiftsbegrænsning, men naturligvis under hensyn til uddannelsernes/kursernes faglige krav.

På Undervisningsministeriets område skal takstsystemet sikre, at den detaljerede omkostningsstyring og dermed sammenhørende prioritering er de enkelte skolars ansvar og omfatter alle udgifter både ved de enkelte aktiviteter og for skolen som helhed. Dette udgangspunkt bygger på en forudsætning om, at de enkelte skoler bør have forskellige tilrettelæggelsesmuligheder og i praksis har forskellige økonomiseringsmulig-

heder. Faktiske udgifter til samme aktivitet vil afhænge af de enkelte skolars forhold. Derfor regnes der med, at den optimale anvendelse af ressourcer opnås, hvis skolerne har fordelene ved og dermed incitamentet til at realisere egne økonomiseringsmuligheder.

Derfor er der fastlagt en forholdsvis grov takststruktur for erhvervsuddannelserne med 5 takster, som ca. 80 forskellige erhvervsuddannelser indplaceres i. Hver takst gælder hermed for en gruppe uddannelser, der principielt kun har det til fælles, at udgiften pr. årselev ligger på samme niveau. Ved etableringen af takststrukturen og indplaceringen af uddannelser tilstræbte man, 1) at omlægningen til takstsystemet skulle være udgiftsneutral, og 2) at takstgruppeindplaceringen af en uddannelse skulle være i overensstemmelse med dels nogle objektive forhold omkring uddannelsens udgiftsbehov, dels skulle baseres på regnskabsopgørelser over faktisk udgiftsforbrug, f.eks. materialeudgifter pr. elev.

Erhvervsuddannelsesrådet fandt, at der burde have været anvendt mindst en takstgruppe ekstra, men i øvrigt viste det sig muligt at indplacere alle uddannelserne i de pågældende takstgrupper uden væsentlig uenighed om de enkelte uddannelsers indplacering. For enkelte særligt materialekrævende uddannelser tildeles der ud over taksten et tillæg for materialeudgifter, hvilket har medvirket til, at der kan arbejdes med de få hovedtakster.

Der kan endvidere i takstsystemet tages hensyn til, at enkelte uddannelser er så små på landsplan, at der ikke kan opnås optimale holdstørrelser. I disse situationer tildeles der "skyggelever", dvs. at der indtil en bestemt elevtalsgrænse udløses tilskud svarende til, at uddannelsen havde haft det antal årselever, grænsen angiver. "Skyggeelev-tildelingen" kan også i undtagelsestilfælde anvendes, hvis det kan betale sig at opretholde en uddannelse i en region, selv om søgningen er for lav til en normal holdstørrelse. Bestemmelsen er anvendt for Bornholm med henblik på at undgå skolehjemsudgifter, hvis eleverne skulle flytte.

Medvirkende til, at en meget enkel takststruktur kan fungere, er også, at fællesudgifterne ikke er omfattet af undervisningstaksterne.

Taxametersystemet kan især give problemer for små skoler i områder med begrænset søgning, men systemet giver også de små skoler en ny handelfrihed og et incitament til samarbejde med andre skoler. Det kan allerede nu konstateres, at taxametersystemet har medvirket til nye samar-

bejdsområder og -former på tværs af skolegrænser.

En takststruktur som denne må nødvendigvis holdes under observation, således at man sikrer mod, at bestemte uddannelser altid bliver enten store overskudsforretninger eller altid underskudsvirksomhed. Sådanne situationer kan give grundlag for ændringer i takstgruppeindplaceringen. Den enkelte bestyrelse kan også have interesse i at vide, med hvilket udgiftsniveau deres egne uddannelser kører sammenlignet med andre skoler. Der er derfor udviklet et tværgående informationssystem baseret på de skoleadministrative systemer med henblik på fremstilling af økonomistyringsrelevante nøgletal.

På Arbejdsministeriets område er takstfastsættelserne knyttet til de enkelte kurser og finder sted, når kurserne planlægges. Ressourceforbruget opgøres ud fra kursusforløb, ikke elevuger.

Kursernes ressourcekrav udregnes ud fra det fastlagte kursustimetal, materialeudgifter og eventuelle andre udgifter, der henføres til de enkelte kurser. Da antallet af kursustimer pr. uge ligger fast (37) på tværs af kurserne, afhænger antal kursustimer kun af kursets varighed målt i uger, eventuelt dage. For alle kurserne fastlægges der en minimumsholdstørrelse bestemt af økonomiske hensyn og en maksimumstørrelse bestemt af pædagogiske og sikkerhedsmæssige hensyn. Der sker desuden en nøje kalkulation af materialeforbrug ved kurset pr. elevuge samt af andre direkte kursusudgifter. Endvidere stilles der udstyrskrav, for at en skole kan gennemføre et kursus, men udgifter til investeringer/afskrivninger indregnes ikke i kursusudgiften. Der regnes ud over de direkte udgifter med et "overhead" til faste udgifter.

Fastlæggelsen af de enkelte kursers ressourcebehov er baseret på oplæg fra "kursusudviklerne" - efteruddannelsesudvalg og brancheudvalg og en kritisk gennemgang af grundlaget i styrelsen. Kursernes varighed, materialeudgifterne samt vurderinger af udstyrskravene er de centrale elementer i økonomistyringen af enkeltkurser, da holdstørrelserne har mere tværgående karakter. Her forsøger styrelsen for øjeblikket at få hævet de maksimale holdstørrelser med 1-2.

En kursusris kan relativt nemt omregnes til en elevugepris ud fra kursernes varighed og maksimumsholdstørrelsen eller eventuelt en tilsigtet gennemsnitsstørrelse. Der er altså ingen praktisk vanskelighed ved at omsætte kursustakster til takster pr. elevuge, der igen kan omregnes

til årselever, svarende til Undervisningsministeriets aktivitetsmål og takstberegning.

Den principielle forskel er imidlertid, at tilskud ud fra takster pr. elevuge giver skolerne incitament til så vidt muligt enten at fylde holdene helt op eller aflyse hold, hvis det bliver en underskudsforretning, mens tilskud ud fra kursustakster er en lige "god forretning" for skolen, hvad enten kurset er fyldt op eller ej.

Der er ingen tvivl om, at kursusafmeldinger er et reelt problem under arbejdsmarkedsuddannelserne. Derfor er det klart, at der er brug for en fleksibel planlægning, men også for et incitament for skolerne til at fylde kurser op eller aflyse. AMU-centrene har i større udstrækning end erhvervsskolerne muligheder for at om-disponere kursustilskud. På store områder som HK og Metal har efteruddannelsesudvalgene dog givet erhvervsskolerne en tilsvarende fleksibilitet - men ikke ud over de pågældende udvalgs egne kursusområder.

Som omtalt forekommer det at være en økonomi-styringsmæssig mangel, at skolerne ikke har noget økonomisk incitament til at fylde holdene op og slet ikke til at aflyse dem.

Den anden principielle forskel mellem Undervisningsministeriets takstsystem for erhvervsuddannelserne og takstsystemet for arbejdsmarkedsuddannelserne er, at der for arbejdsmarkedsuddannelserne lægges op til en nøje kalkuleret takstfastsættelse for hvert kursus, mens Undervisningsministeriets takstfastsættelse tager udgangspunkt i, at en skole under alle omstændigheder vil have "gynger og karruseller", og at overskud/underskud inden for visse grænser i lige så høj grad kan påvirkes af skolens egne dispositioner som af taksten. Undervisningsministeriet tilsigter dermed en meget grovmasket og enkel takststruktur, mens Arbejdsministeriets fremgangsmåde resulterer i en uhyre differentieret takststruktur.

Der er grund til at antage, at det er nødvendigt at have en anden - og mere fintmasket - takststruktur og et andet takstfastsættelsessystem, når der er tale om kursusudbud, end når der er tale om sammenhængende uddannelser. Men jo mere fintmasket takststruktur, der arbejdes med, og jo mere faste bestemmelser om kursernes tilrettelæggelse, der fastlægges, jo mindre chance er der for, at skolernes faktiske økonomiseringsmuligheder udnyttes i praksis, og jo større risiko er der for, at kurserne "giver underskud", eller aktiviteten bliver mindre end forventet.

Dette kan illustreres ved det tidligere omtalte underskud ved erhvervsskolerne på efteruddannelsen i 1990. Det er sandsynligt, at dette underskud nu er reduceret, efter at skolerne ikke længere kan dække underskuddet ved uhjemlet træk på statskassen, men der er også risiko for, at underskud fra efteruddannelsen væltes over på andre aktiviteter, primært grunduddannelsen. Bedømt ud fra erhvervsskolesituationen er der ikke brug for en så "fintmasket" takststruktur for efteruddannelserne, som den der anvendes i dag inden for arbejdsmarkedsuddannelserne.

Satsaftalen indebærer imidlertid en detaljeret og grov takstudmåling på en gang. Tilskuddene ydes efter kursustimer (uanset deltagertal), gennemsnitsløn pr. kursustime, nøjagtig "udmåling" af tilskud til materialeudgifter pr. elevuge og en gennemsnitlig overhead-sats pr. kursustime til faste omkostninger, der ikke vil have nogen sammenhæng med den enkelte skoles faktiske omkostninger. Om en skole får overskud eller underskud afhænger derfor ikke af skolens "dygtighed" til at økonomisere, men af hvordan bygningerne er finansieret og ancienniteten blandt skolens lærere.

Takstsystemet kan gøres mere enkelt, ved at efteruddannelsens andel af de faste udgifter finansieres over Undervisningsministeriets tilskud til fællesudgifter, der også indeholder en udligning skolerne imellem for forskellig læreranciennitet. Takstfastsættelsen bliver også mere enkelt og i overensstemmelse med økonomiseringshensynet, hvis der indføres en samlet takst pr. elevuge, der inkluderer de samme udgiftsarter, som Undervisningsministeriets takster, nemlig lærerløn, løn til teknisk personale i undervisningen, materialeudgifter og apparaturanvendelse.

I forhold til AMU-centrene har kursustakstsystemet en anden funktion. Her bruges kursustaksterne ikke til at udmåle tilskud til gennemførte kurser, men til at afstemme det planlagte kursusprogram til den bevillingsramme, som centret har fået tildelt, og som bliver en blokbevilling, som centret kan disponere over, uanset faktisk gennemført aktivitet. Det er derfor vanskeligt at gennemskue, hvilken funktion kursustakstsystemet her har i praksis andet end som vejledende funktion.

Hvis nuværende kursuskalkulationer ikke dækker faktiske omkostninger, må erhvervsskolerne som omtalt finansiere underskuddet ved at trække på andre uddannelsers ressourcefordeling. AMU-centrene kan derimod reducere aktiviteten eller

frit skifte fra særligt udgiftskrævende til mindre udgiftskrævende kurser. Om centrene faktisk udnytter disse muligheder i praksis er ikke undersøgt. Det kan blot konstateres, at økonomistyringen giver ret forskellige muligheder for de to skoleformer og i sig selv ikke relevante økonomiseringsincitament for skolerne.

6. SAMMENFATNING AF KONKLUSIONER

Undersøgelsens formål har været at afdække "systemproblemer" - ikke faktiske problemer. Men faktiske enkeltproblemer har naturligvis sat os på sporet af de mulige systemproblemer. Systemproblemer behøver ikke at give store problemer i praksis, fordi praksis også påvirkes af de enkelte aktører og deres vilje til at få det hele til at fungere. Begge de beskrevne systemer kan fungere godt eller dårligt afhængigt af vilje og samarbejdsvilje. Men systemproblemer kan også indicere, at uanset om alt i store træk fungerer tilfredsstillende, kan der ske omlægninger, som vil give endnu bedre resultater - med mindre indsats - og ikke mindst med mindre papirarbejde.

Blandt de problemer, der er omtalt, skal fremhæves:

Den overordnede bevillingsstyring inden for arbejdsmarkedsuddannelserne lægger principielt op til en prioritering mellem specialarbejderuddannelserne og de faglærtes grund- og efteruddannelse, som det overordnede prioriteringshensyn.

I praksis er der imidlertid i højere grad tale om en overordnet prioritering mellem de uddannelser, der skal foregå på AMU-centrene, og de uddannelser, der primært skal foregå på erhvervsskolerne. Denne opdeling afspejler, at lovgivningen ikke giver mulighed for at placere specialarbejderkurser ved erhvervsskoler og dermed begrænser mulighederne for en hensigtsmæssig resourceudnyttelse på tværs af skolesystemerne.

- De overordnede bevillings- og hermed sammenhængende styringssystemer lægger ikke op til samlede erhvervsområderettede prioriteringer af den arbejdsmarkedsrettede uddannelsesindsats.

De overordnede bevillings- og hermed sammenhængende styringssystemer lægger heller ikke op til direkte prioriteringer af uddannelsesindsatsen for be-

skæftigede over for uddannelsesindsatsen for arbejdsløse.

Budgetteringen af godtgørelse til kursusdeltagere afspejler ikke realøkonomiske omkostninger ved godtgørelsesordningen.

Den overordnede økonomistyring i forhold til uddannelserne under Undervisningsministeriet er baseret på en meget direkte (**finanslovbundet**) styring af udgifter pr. årselev, mens styringen af enhedsudgifter inden for arbejdsmarkedsuddannelserne har en meget indirekte karakter. Finanslovsforslagets oplysninger om aktivitet på Arbejdsministeriets område kan derfor være overvurderede, og om udgifter pr. elevuge modsat undervurderede. Der kan med den principielt forskellige overordnede udgiftsstyring opstå en tendens **til**, at de generelle produktivtetsbesparelser slår igennem som takstreduktioner inden for Undervisningsministeriets område og som aktivitetsbegrænsninger inden for Arbejdsministeriets område.

Budgetstyringen inden for arbejdsmarkedsuddannelserne har karakter af programlægning inden for bevillingsrammer med uklare grænseflader i prioriteringen af forskellige kursusaktiviteter mellem styrelse, AMU-centre og brancheudvalg og mellem styrelse og efteruddannelsesudvalg, og med meget papiradministration.¹⁾

Økonomistyringen inden for arbejdsmarkedsuddannelserne er knyttet til planlægningen af enkeltkurser og har en meget kompleks karakter med uklar ansvarsfordeling mellem styrelse, AMU-centre og brancheudvalg og mellem styrelse og efteruddannelsesudvalg samt erhvervsskoler. Den overordnede økonomistyring har præg af **detailstyring**.¹⁾

Institutionsstyringen er vidt forskellig inden for Undervisningsministeriets og Arbejdsministeriets områder, og de **blokbevillingssystemer**, der anvendes, har vidt forskellig karakter med heraf

¹⁾ Arbejdsmarkedsstyrelsens repræsentanter er ikke enige i disse konklusioner.

afledte forskellige økonomiske incitamenter til samarbejde.

Der er reelt ikke for AMU-centrene økonomiske incitamenter til udgiftsbegrænsninger, generelt eller pr. elevuge (dvs. maksimering af aktiviteten inden for bevillingsrammen) og derfor heller ikke til samarbejde om fælles ressourceudnyttelse vedrørende specialarbejderuddannelsen.

Rekvirentbevillingssystemet for efteruddannelsen af faglærte harmonerer i sig selv godt med bevillingssystemet med **erhvervsskolerne**, men det aktuelle satssystem må tilpasses erhvervsskolernes nye tilskudssystem.

Kurstakstfastsættelserne ved arbejdsmarkedsuddannelserne tilsigter direkte at nedbringe udgifterne ved de enkelte kurser, mens Undervisningsministeriets takstfastsættelser tilsigter at give skolerne incitamenter til at nedbringe udgifterne og fravælge underskudsgivende aktiviteter. De to systemer er hermed dårligt harmoniserede.

AMU-uddannelserne og erhvervsuddannelserne vil ikke kunne indgå under et fælles takstsystem og fælles takstfastsættelser, men der vil kunne udvikles takstsystemer ved arbejdsmarkedsuddannelserne, der er tilpasset det rekvirentbevillingssystem, som gælder for efteruddannelsen af faglærte, og som i højere grad end de nuværende systemer vil tilgodese økonomityringshensyn.

Det er samlet min vurdering, at der kan udvikles et nyt økonomityringssystem for arbejdsmarkedsuddannelserne, som

giver en mere klar økonomisk ansvarsfordeling

bevarer fleksibilitet, kvalitet og relevans i kursussystemet og en rimelig sikkerhed og planlægningshorisont for skolernes virksomhed

sikrer skolerne et selvstændigt økonomisk ansvar

kan fungere med den organisatoriske struktur, som LO og DA har stillet forslag om

giver overordnede styringsmuligheder og incitamenten for skolerne med henblik på effektiv udnyttelse af ressourcerne

er rimeligt enkelt.

Det ligger uden for kommissoriets rammer at stille forslag i rapporten.

ARBEJDSMINISTERIET
Udvalget vedrørende
erhvervsrettet voksen-
og efteruddannelse.

Den 30. januar IS

Undersøgelse af økonomistyringssystemerne.

Med sigte på i en senere fase at udarbejde forslag til ændring af de eksisterende økonomistyringssystemer, hvis der kan konstateres et behov herfor, beskrives, analyseres og sammenlignes de økonomiske styringssystemer for erhvervsskoler og AMU-centre for at vurdere, om forskelle i systemerne nedfører væsentlige problemer i samarbejdet mellem skolerne vedrørende leveringen af uddannelse og for at vurdere, om systemerne set i forhold til den enkelte skole giver anledning til en kassetænkning, der er uhensigtsmæssig ud fra den overordnede prioritering og en effektiv udnyttelse af de samlede ressourcer til uddannelser.

Opgaven forestås af økonomichef Berrit Hansen, Undervisningsministeriet, der afleverer en rapport til formanden for udvalget. Inden afleveringen drøftes rapporten i en referencegruppe med repræsentanter fra ESA, AMS og BD.

Arbejdet søges afsluttet inden den 26. februar 1992

Bilag 2

INTERVIEWS

Budget- og sekretariatskontoret, arbejdsministeriets departement

4. kontor (uddannelse og omskoling af voksne) arbejdsministeriets departement

1. kontor (uddannelser på AMU-centre), arbejdsmarkedsstyrelsen

2. kontor (øvrige uddannelser), arbejdsmarkedsstyrelsen

11. kontor (økonomi), arbejdsmarkedsstyrelsen

Formandskab og sekretariat, Metalindustriens Brancheudvalg

Formandskab og sekretariat, Brancheudvalget for Jordbrugets Arbejdsmarkedsuddannelser

Formandskab og sekretariat, WS-branchens Uddannelsesnævn

Sekretariat, Metalindustriens Efteruddannelsesudvalg

Formandskab og sekretariat, Handels- og Kontorfagenes Efteruddannelsesudvalg

ØKONOMISTYRING AF ARBEJDSMARKEDSUDDANNELSERNE OG ERHVERVSUDDAN-
NELSERNE

1. ØKONOMISTYRING AF AMU-UDDANNELSERNE

1.1. INDLEDNING

Området omfatter i 1992 udgifter til gennemførelse af uddannelserne på ca 1,3 milliarder kr. og ca 1,0 milliarder kr. til deltagerstøtte. Af denne bevilling gennemføres programmerne: Uddannelse af specialarbejdere, efteruddannelse af faglærte, arbejdsmarkedsuddannelser for andre grupper, omskoling, erhvervsforberedende uddannelse, arbejdsmarkedsuddannelser af længere varighed for ledige over 25 år, uddannelse af flygtninge samt UTB-kurser inden for AMU-området. Endelig afholdes udgifter til Træningsskolen i Storkøbenhavn for unge.

De kvantitativt væsentligste programmer uddannelse af specialarbejder og efteruddannelse af faglærte er for 1992 budgetteret med aktiviteter på henholdsvis godt 200.000 elevuger og godt 100.000 elevuger. Den samlede aktivitet er på godt 425.000 elevuger.

Institutionsområdet inden for uddannelsessektoren under arbejdsmarkedsstyrelsen omfatter 18 selvejende AMU-centre og 5 statsejede AMU-centre. Specielt efteruddannelse af faglærte foregår på institutioner uden for arbejdsmarkedsstyrelsen og på virksomheder.

1.2. ORGANISATORISKE RAMMER OG ØKONOMISK STYRINGSKOMPETENCE.

Organisatorisk er arbejdsministeriet struktureret med tre led; departement, styrelse og (uddannelses)institutioner. Hvert led har principielt sin rolle og kompetence i styringen af økonomiske forhold. Styringsfunktionerne varetages ved et snævert samarbejde de tre led imellem, dog således at der ikke er direkte kontakt

mellem det øverste led, departementet, og det nederste led, institutionerne.

Rådgivende og besluttende råd og udvalg er tillagt betydelige opgaver i forbindelse med både fastlæggelse af aktiviteten og standarder.

Departementet forestår den overordnede fordeling af bevillingsrammerne, alle forhold der medfører forelæggelse for ministeren (FFL, TB, regnskabsmæssige forklaringer, aktstykker og enkeltsager der har særlig politisk bevågenhed) samt samarbejdet med budgetdepartementet. På administrativt niveau vil departementet med den gældende struktur være den endelige beslutningstager før forelæggelse for minister og/eller budgetdepartementet. Denne kompetence varetages som en rammestyring, hvor der på departementalt niveau tages stilling til overordnede hensyn mens udfyldningen af rammerne er overladt til arbejdsmarkedsstyrelsen. Således udmelder departementet kun to bevillingsrammer til arbejdsmarkedsuddannelserne, en ramme til uddannelsernes gennemførelse og en ramme til godtgørelse til deltagerne.

Den økonomiske styring af arbejdsmarkedsuddannelserne i departementet foregår hovedsagelig i to kontorer, sekretariats- og budgetkontoret samt et ressortkontor hvorunder uddannelse og omskoling af voksne bl.a. henhører. Departementet skønner at der anvendes omkring 4 årsværk på sagsbehandlerniveau til området arbejdsmarkedsuddannelserne.

Arbejdsmarkedsstyrelsen i samarbejde med råd og udvalg fastsætter detaljerede standarder for de enkelte uddannelser, dimensionerer kapaciteten på uddannelsesstederne, fastlægger den årlige aktivitet på uddannelsesstederne, fordeler aktiviteten mellem uddannelsesprogrammerne og inden for uddannelsesprogrammerne mellem brancher og fag (sistnævnte dog kun i budgetteringsfasen idet AMU-centrene i det løbende finansår kan omdisponere aktiviteten således at den tilpasses det aktuelle behov i lokalområdet). Arbejdsmarkedsstyrelsens selvstændighed i forhold til udvalgene variere dog fra program til program. Selvstændigheden er størst inden for programmerne arbejdsmarkedsuddannelser for andre grupper og omskoling og minst inden for efteruddannelse af faglærte.

Investeringer - bortset fra småsager - i både inventar og bygninger (inklusiv lejemål) godkendes konkret af styrelsen. For specialarbejderuddannelsen og efteruddannelse af faglærte er investeringerne i udstyr i vidt omfang udlagt til udvalgssystemet. Personalenormeringerne på de enkelte AMU-centre godkendes af styrelsen.

Styrelsen fører endvidere temmelig detaljeret økonomisk og indholdsmæssigt tilsyn med uddannelsesstederne. Det økonomiske tilsyn varierer dog væsentligt fra program til program, afhængig af hvorledes bevillingerne tildeles. Tilsynet inkluderer egentlig

revision af uddannelsesstedernes regnskaber, herunder træffes der afgørelse om legaliteten med bevillingernes anvendelse, hvilket kan resultere i krav om tilbagebetaling (over en tre-årig periode).

Paritetisk sammensatte råd og udvalg bestående af repræsentanter for arbejdsmarkedets parter er tillagt væsentlige opgaver i henhold til L 237 1985 om arbejdsmarkedsuddannelserne i forbindelse med styring af uddannelserne herunder også aktivitets- og økonomistyring. Indflydelsen på aktivitets- og økonomistyringen er formentlig endog reelt større end lovens formuleringer indikerer, idet der vanskeligt kan træffes beslutninger som arbejdsmarkedets parter ikke er enige i, fordi området traditionelt har haft stor politisk bevågenhed.

Uddannelsesrådet er rådgivende for arbejdsministeren og dækker samtlige uddannelser under loven. Rådet udtaler sig om nye uddannelsesforanstaltninger og afgiver indstilling om det forventede samlede uddannelses- og bevillingsbehov.

Uddannelsesudvalget for specialarbejdere godkender uddannelsesprogrammer og uddannelsesplaner for de enkelte specialarbejderkurser. Det skal bemærkes at uddannelsesplanerne i detaljer fastlægger resurceforbruget - lokalebehov, udstyr, materialeforbrug, holdstørelse og lærertimer - for kurserne. Udvalget påser og kan tage initiativ til, at der planlægges og iværksættes de uddannelsesforanstaltninger arbejdsmarkedet har behov for. Uddannelsesudvalget skal endvidere, hvis rådet anmoder om det, afgive en udtalelse om det forventede samlede uddannelses- og bevillingsbehov inden for specialarbejderuddannelsen. Udvalget skal afgive en udtalelse til direktøren for arbejdsmarkedsuddannelserne om fordelingen af de godkendte årlige bevillinger til specialarbejderuddannelsen.

Under uddannelsesudvalget for specialarbejdere er nedsat et antal brancheudvalg. Uddannelsesudvalget træffer beslutning om antallet af brancheudvalg og disses afgrænsning. Brancheudvalgene afgiver udtalelse til uddannelsesudvalget om uddannelsesbehovet inden for deres branche. Brancheudvalgene udarbejder forslag om uddannelsesprogrammer og undervisningsplaner for det enkelte kursus. Undervisningsplanerne udarbejdes i praksis ved et tæt samarbejde mellem brancheudvalget og styrelsen, hvorved der også tages stilling til resurceforbruget.

Uddannelsesudvalget for faglærtes efteruddannelse har samme kompetance og opgaver inden for området faglærtes efteruddannelse som uddannelsesudvalget for specialarbejdere har inden for området specialarbejderuddannelserne.

Under uddannelsesudvalget for faglærtes efteruddannelse er nedsat en række faglige efteruddannelsesudvalg. De faglige efteruddannelsesudvalg nedsættes af arbejdsmarkedets centrale arbejdstager- og arbejdsgiverorganisationer. Efteruddannelsesudvalgene har tilsvarende kompetence og opgaver

som brancheudvalgene, men hertil kommer at efteruddannelsesudvalgene forestår uddannelsesforanstaltningerne. Efteruddannelsesudvalgene er dermed bevillingshavere inden for **efteruddannelsesområdet**. Efteruddannelsesudvalgene forestår endvidere visiteringen til efteruddannelserne eller delegerer denne til skolerne. Inden for de øvrige uddannelsesprogrammer er AMU-centrene bevillingshavere og AMU-centrene forestår også visiteringen til uddannelserne.

På området efteruddannelse for andre grupper, d.v.s. arbejdsledere, tekniske assistenter og laboranter, er der nedsat et kontaktudvalg, som alene har en rådgivende funktion i forhold til styrelsen. Udvalget adskiller sig således **kompetencemæssigt** fra uddannelsesudvalget for specialarbejdere og uddannelsesudvalget for faglærtes efteruddannelse. Under kontaktudvalget er der nedsat et antal faglige efteruddannelsesudvalg, der har tilsvarende kompetence og opgaver som efteruddannelsesudvalgene på det faglærte område.

Under programmet erhvervsforberedende uddannelse er der etableret et uddannelsesudvalg med samme opgaver som de to ovennævnte uddannelsesudvalg. Der er imidlertid ingen underliggende udvalg svarende til hverken brancheudvalg eller efteruddannelsesudvalg.

Programmerne arbejdsmarkedsuddannelser for andre grupper og omskoling styres væsentligt mere direkte af arbejdsmarkedsstyrelsen og der er ingen uddannelsesudvalg for disse programmer. Uddannelsesudvalget for specialarbejdere skal dog have mulighed for at udtale sig om omskolingsforanstaltninger der tager sigte på specialarbejdere. Der er imidlertid nedsat udvalg inden for de pågældende arbejdsområder under programmet arbejdsmarkedsuddannelser for andre grupper. Disse udvalg har opgaver der svarer til brancheudvalgenes, men de afgiver indstilling til direktøren for arbejdsmarkedsuddannelserne.

Bevillingshaverene, AMU-centrene og efteruddannelsesudvalgene, udarbejder på grundlag af udstukne bevillingsrammer budgetbidrag og aktivitetsforslag. Der er dog indbygget en væsentlig flexibilitet i systemet, idet bevillingshaverne i det løbende finansår kan tilpasse aktiviteten til behovsændringer i lokalområdet. Tilpasningen må ske inden for bevillingsrammerne og aktivitetsændringer, der skal medføre mindreforbrug fordi ressourcekrævende kurser afløses af mindre **resourcekrævende**, må udvises på TB. Der er ikke tillagt bevillingshaverne mulighed for opsparing. Al opsparing foregår på hovedkonti, hvor styrelsen er den disponerende myndighed.

For de selvejende AMU-centre er der fastsat en vedtægt, der godkendes af arbejdsministeren efter forhandling med uddannelsesudvalget for specialarbejdere. Disse centres ledelse består af en bestyrelse sammensat af arbejdsmarkedets parter i lokalområdet og en forstander.

De statsejede AMU-centre ledes af en forstander, der refererer

direkte til arbejdsmarkedsstyrelsen.

1.3. ØKONOMICYKLUS

De styringsmæssige procedurer, der udøves vedrørende arbejdsmarkedsuddannelsesområdet for et givet finansår F, beskrives nedenfor ved en gennemgang af årene F-2, F-1, F og F+1.

I juni/juli F-2 behandler branche- og efteruddannelsesudvalgene på baggrund af en foreløbig status over aktiviteten i år F-2 og forventede udviklingstendenser på arbejdsmarkedet aktivitetsbehovet i år F for henholdsvis specialarbejderkurser og efteruddannelseskurser for faglærte. Arbejdet resulterer i indstillinger til de to uddannelsesudvalg. Lignende udvalgsbehandlinger foretages af udvalgene vedrørende arbejdsmarkedsuddannelser for andre grupper blot med den forskel at indstillingerne afgives til direktøren for arbejdsmarkedsuddannelserne.

AMU-centrene indsender i oktober F-2 til styrelsen en vurdering af behovet for samtlige programmer - bortset for efteruddannelse af faglærte - for år F.

De to uddannelsesudvalg for henholdsvis specialarbejdere og efteruddannelse af faglærte behandler indstillingerne fra hver deres gruppe af underliggende udvalg i løbet af oktober/november F-2 og afgiver indstilling til uddannelsesrådet. Uddannelsesudvalget for erhvervsforberedende uddannelse udarbejder ligeledes en behovsopgørelse, der afgives til rådet, men denne indstilling er ikke baseret på et underliggende udvalgsarbejde.

På baggrund af disse indstillinger og indstillinger fra direktøren for arbejdsmarkedsuddannelserne vedrørende behovet for kurser inden for områderne arbejdsmarkedsuddannelser for andre grupper og omskoling behandler uddannelsesrådet i december F-2 behovet for samtlige uddannelser under arbejdsmarkedsstyrelsen. Rådets behandling resulterer i en indstilling til arbejdsministeren.

Departementets forhandlinger med budgetdepartementet i januar/februar F-1 om bevillingsrammerne for år F føres bl.a. på grundlag af uddannelsesrådets indstilling.

Departementet udmelder i februar F-1 til styrelsen rammer til den samlede drift af uddannelserne (herunder hører også udgifter til kursisternes eventuelle ophold) og til deltagerstøtte (herunder hører også udgifter til kursisternes eventuelle transport).

Styrelsen udarbejder bidrag til forslag til finanslov til departementet, der på sædvanlig måde samler bidragene fra

underliggende styrelser og tilpasser disse til et samlet forslag fra ministeriet.

Efter offentliggørelsen af finanslovsforslaget i september F-1 forelægges en foreløbig overordnet dispositionsplan for den samlede driftsbevilling for de indvolverede uddannelsesudvalg. På baggrund af drøftelserne i uddannelsesudvalgene - hvori bl.a. indgår aktivitets- og bevillingsfordelingen på bevillingshaverne - udmeldes en foreløbig budgetteringsramme og aktivitetsmål for hvert af programmerne til den enkelte bevillingshaver. Bevillingshaverne anmodes om at udarbejde budgetter og aktivitetsplanlægning for hvert program.

I november F-1 indsender bevillingshaverne budgetter og aktivitetsmål til styrelsen. Oversigt over aktivitetsmål sendes endvidere - for så vidt angår specialarbejderuddannelsen - til de respektive brancheudvalg og til de respektive arbejdsmarkedsnævne med henblik på at brancheudvalgene og arbejdsmarkedsnævnene først og fremmest kan optage drøftelser med det enkelte AMU-center om den konkrete planlægning, men også med henblik på at meddele eventuelle bemærkninger til styrelsen som et bidrag til den samlede overordnede planlægning.

Efter styrelsens gennemgang af bevillingshavernes samlede planlægning forelægges denne i februar F til drøftelse i de respektive uddannelsesudvalg. Der fastlægges en endelig dispositionsplan (herunder korrektioner i forhold til eventuelle finanslovsændringer) og umiddelbart efter mødet i uddannelsesudvalgene udmeldes driftsrammer og aktivitetsmål til bevillingshaverne.

I april/maj F indsender bevillingshaverne aktivitetsrapport 1 til styrelsen. Aktivitetsrapporterne indeholder oplysninger om gennemført aktivitet i 1. kvartal og planlagt aktivitet resten af året for samtlige programmer, herunder også indtægtsdækket virksomhed. Uddannelsesudvalgene orienteres om planlægningen.

Bevillingshaverne indsender i august F midtvejsrapporter til styrelsen. Rapporterne indeholder økonomiske nøgletal for forbruget i første halvår og forventet forbrug for andet halvår for hvert program, samt de økonomiske nøgletal for indtægtsdækket virksomhed i første halvår og forventet omsætning for andet halvår. Endvidere angives gennemført og planlagt aktivitet for samtlige områder.

Aktivitetsrapport 2 indsender bevillingshaverne til styrelsen i oktober F. Rapporterne indeholder samlet gennemført/planlagt aktivitet for hvert program samt uopfyldte behov i år F.

I november/december F udarbejder styrelsen bidrag til tillægsbevillingslov, der af departementet indarbejdes i ministeriets samlede bidrag, som fremsendes til budgetdepartementet i december.

I marts/april F+1 aflægger bevillingshaverne regnskab for år F, og styrelsen udarbejder regnskabsmæssige forklaringer for hvert uddannelsesprogram.

1.4. INFORMATIONSGRUNDLAG

En central enhed for tilvejebringelse af det kvantitative grundlag for økonomistyringen er arbejdsmarkedsstyrelsens statistiske kontor, der forestår indsamling og produktion af statestatik, udarbejdelse af analyser og prognoser.

De centrale oplysninger, der indsamles fra bevillingshaverne, omfatter kursusuger, elevuger og antal personer på kurserne. Disse hovedkategorier er brudt ned på kursustyper, fagområder, geografiske områder samt på karakteristika vedr. deltagerne.

Primæroplysningerne indsamles fra bevillingshaverne, d.v.s. AMU-centrene og efteruddannelsesudvalgene, ved faste månedlige og kvartalsvise indberetningsprocedurer.

Styrelsens økonomikontor tilvejebringer - ligeledes gennem indberetninger fra bevillingshaverne - regnskabsmæssige oplysninger om forbruget på programmer, bevillingssteder samt fordeling af udgifterne på kursusafhængige omkostninger, faste omkostninger ved AMU-centrene samt deltagergodtgørelse.

På grundlag af de statistiske oplysninger sammenholdt med den forventede udvikling på arbejdsmarkedet kan styrelsen udarbejde prognoser for kursusbehovet samt behovet for godtgørelse.

Enhedsomkostningerne - prisen pr. kursusuge - kendes fra undervisningsplanerne, der i detaljer fastlægger resurceforbruget, samt fra viden om AMU-centrenes faste omkostninger. For programmet efteruddannelse af faglærte, der hovedsageligt foregår på erhvervsskolerne, kendes enhedsomkostningerne pr. kursusuge fra satsaftalen mellem arbejdsministeriet og undervisningsministeriet om gennemførelse af sådanne kurser på erhvervsskolerne. De få efteruddannelseskurser, der gennemføres på AMU-centrene, er der også fastsat faste satser for - disse er i øvrigt lidt lavere end satserne på erhvervsskolerne.

Enhedsomkostningerne pr. elevuge beregnes på grundlag af kursusugeprisen og den statistisk kendte holdstørelse for forskellige kursustyper (undervisningsplanerne fastsætter et minimum for antal deltagere, som er bestemt af økonomiske hensyn, og et maximum for antallet af deltagere, som er bestemt af pædagogiske og eventuelt sikkerhedsmæssige hensyn). Elevugeprisen anvendes kun i begrænset omfang som styringsinstrument.

Væsentlige informationer om især uddannelsesbehovet tilgår systemet fra arbejdsmarkedets parter via råd- og udvalgssystemet. Brancheudvalgene, efteruddannelsesudvalgene, kontaktudvalgene og udvalgene for arbejdsmarkedsuddannelser for andre grupper har via kendskab til deres afgrænsede "fag" også på lokalt plan føling med hvilken udvikling der kan forventes hvor i landet. Disse informationer, der via uddannelsesudvalgene og direktøren for arbejdsmarkedsuddannelserne tilgår uddannelsesrådet spiller en stor rolle for rådets udtalelse til arbejdsministeren om behovsudviklingen.

Arbejdsmarkedsnævnene bidrager, via dialogen med AMU-centrene om aktivitetsplanerne, med information om behovet på lokalt plan specielt inden for specialarbejderuddannelsen.

1.5. PRIORITERINGS- OG STYRINGSREDSKABER

Departementets overordnede økonomistyring foregår på grundlag af elevuger som den centrale aktivitetsstørelse og elevugepriser - eller mere præcist gennemsnitlige elevugepriser - som den centrale enhedsomkostning.

Aktivitetsrammerne fastsættes på grundlag af uddannelsesrådets indstilling til ministeren om det forventede behov, politisk fastlagte forudsætninger om aktivitetens størelse og bevillingsmæssige muligheder.

Departementet fastsætter aktivitetsforudsætninger og bevillingsrammer. Derved tages der samtidig stilling til elevugeprisen. Elevugeprisen vil på baggrund af uddannelsesplanernes tilblivelse i råd- og udvalgssystemet ofte blive taget som givet, med mindre departementet ønsker at gennemføre effektiviseringer eller rationaliseringer. På det aggregerede niveau dækker elevugeprisen over store variationer, og det vil på dette niveau ofte være vanskeligt at efterspore i hvilket omfang effektiviseringer eller rationaliseringer gennemføres, idet forskydninger mellem dyre og billige kurser helt kan opveje opnåede gevinster eller skjule udeblivne resultater.

Departementet tager ikke stilling til uddannelsernes indhold, men forholder sig til uddannelsernes længde.

Styring af særlige forhold omkring uddannelsernes økonomi sker i et vist omfang over finanslovens anmærkninger.

Rammerne til uddannelsernes drift anvendes alene som styringsinstrument, idet elevgodtgørelsen betragtes og budgetteres som en afledet størelse i forhold til den fastlagte elevuge-aktivitet. Der sker derfor heller ikke overførelser mellem driftsrammer og

godtgørelsesrammer. Godtgørelsen behandles som om der er tale om en lovbundet udgift.

I arbejdsmarkedsstyrelsen er den centrale aktivitetsparameter kursusuger og kun for så vidt angår godtgørelsen elevuger. Dette skyldes at enhedsomkostningerne på grund af undervisningsplanerne opgøres som priser pr. kursusuge.

Udover kursusuger og kursusugepriser er de fordelingsnøgler der ligger i udtalelserne fra råd og udvalg samt "sidste års" bevillingsfordeling væsentlige parametre for styrelsen ved fordelingen af bevillingerne mellem programmerne og indenfor programmerne mellem "fag" og på bevillingshavere. Med givne bevillingsrammer og aktivitetsmål samt en række specifikke bevillingsforudsætninger - som f.eks. rationaliseringer, besparelser på udvalgte områder o.l. - fra departementet, en række udgifter på AMU-centrene der budgetteres som faste udgifter (bygningssudgifter, bygningssdrift og administration) og de nævnte parametre defineres styrelsens økonomiske styring.

Den væsentlige styring er fordelingen af bevillingerne på bevillingshaverne og fastlæggelsen af det overordnede aktivitetsmål for de enkelte programmer, idet AMU-centrene som nævnt kan omdisponere aktiviteten i løbet af finansåret.

Styrelsens samspil med råd og udvalg er komplekst, idet råd og udvalg gennem udtalelser om aktivitetsbehov fastlægger om ikke absolutte aktivitetsforudsætninger så dog fordelingsnøgler (ofte rækker behovsønskerne væsentligt udover, hvad der er muligt med de givne bevillingsrammer) samtidig med at udvalgene gennem undervisningsplanerne har væsentlig indflydelse på enhedspriserne. En omfordeling som f.eks. øget aktivitet på bekostning af kursusugeprisen kræver enighed mellem styrelsen, brancheudvalg/ efteruddannelsesudvalg eller andet hermed sidestillet udvalg og uddannelsesudvalget for det pågældende program.

På den anden side er erfaringen, at styrelsens oplæg til råd og udvalg om bevillingerne anvendelse ikke ændres på væsentlige områder.

I praksis er der forskel på styrelsens styring af de selvejende AMU-centre og de statsejede, idet styrelsen styrer de statsejede mere detaljeret end de selvejende.

Rådet og udvalgenes helt overordnede styringsredskab er udtalelserne om behovet for kursusaktivitet.

På specialarbejderområdet er brancheudvalgenes og uddannelsesudvalgets væsentligste styringsparametre uddannelsesplanerne og investeringerne i udstyr, idet det sidste er bestemmende for hvor de forskellige kurser geografisk kan foregå.

Efteruddannelsesudvalgene har samme styringsmuligheder som branchevalgene, men har derudover også mulighed for at styre via visiteringen samtidig med, at efteruddannelsesudvalgene også er bevillingshavere.

For de øvrige programmer er udvalgenes egentlige økonomiske styring - bortset fra behovsvurderingen - begrænset, og styringen foregår i høj grad i styrelsen.

Bevillingshaverne har som nævnt vide rammer for at tilpasse aktiviteten i det løbende finansår til udviklingen på det lokale arbejdsmarked. Når bevillingerne er fastlagt af de øvre lag i hierarkiet, kursusugeprisen er givet, inventar- og bygningsinvesteringer godkendes konkret fra centralt hold og fællesudgifterne (bygningsudgifter, bygningsdrift og administration) ligeledes fastlægges eller godkendes fra centralt hold er bevillingshaverens eneste frihedsgrader styringen af aktiviteten samt skemalægningen, d.v.s. planlægningen af hvorledes lokaler, udstyr og lærere best fordeles på kurser. Aktiviteten er naturligvis ikke en "fri" parameter, idet den dels vil være bestemt af en række objektive forhold på arbejdsmarkedet samtidig med af der fra mange sider vil blive stillet krav om en bestemt aktivitet.

2. ØKONOMISTYRING AF ESA-UDDANNELSERNE

2.1. INDLEDNING

Uddannelserne på erhvervsskoler m.v. er for 1992 budgetteret med ca. 6,2 milliarder kr. eksklusiv SU, men inklusiv tilskud til skolehjem og befordring af elever. Bevillingen ydes til erhvervsuddannelser, herunder landbrugsuddannelserne, erhvervsgymnasiale uddannelser, afslutning af efg, lærlinge- og grundlæggende teknikeruddannelser, praktikpladskompenserende uddannelser, social- og sundhedsuddannelser og korte videregående uddannelser samt statens erhvervspædagogiske læreruddannelse.

Aktiviteten er for 1992 budgetteret med godt 100.000 årselever svarende til godt 4.000.000 elevuger.

Institutionsområdet under erhvervsskoleafdelingen omfatter 110 handels- og tekniskeskoler, 28 landbrugsskoler - der alle er selvejende institutioner - samtidig med at undervisning gennemføres på yderligere 13 institutioner uden for erhvervsskoleafdelingen.

2.2. ORGANISATORISKE RAMMER OG ØKONOMISK STYRINGSKOMPETENCE

Organisatorisk er undervisningsministeriet struktureret med en række formelt set ligestillede afdelinger, hvoraf nogle - som erhvervsskoleafdelingen - betjener et uddannelsesområde, mens andre - som økonomiafdelingen - har opgaver, der går på tværs af uddannelsesområderne. Den overordnede koordinering af økonomistyringen foretages af økonomiafdelingen, og der er derfor i relation til en sådan styring reelt tale om et hierakisk forhold. Kontakten til uddannelsesinstitutionerne - i dette tilfælde erhvervsskolerne - varetages af erhvervsskoleafdelingen. Forholdet mellem denne afdeling og skolerne er ikke traditionelt hierakisk, idet skolernes status som selvejende institutioner, således som dette er udformet i erhvervsskoleloven, betyder, at pålæg til skoler i princippet skal have hjemmel i lov eller bekendtgørelse. Der kan naturligvis knyttes vilkår til ydelsen af tilskud, men dette bør altid søges hjemlet via anmærkningerne i finansloven.

Rådgivende og besluttende råd og udvalg er tillagt opgaver i forbindelse med struktureringen af uddannelsesaktiviteten og de overordnede principper for tildelingen af tilskud til gennemførelse af uddannelserne. Råd og udvalg inddrages ikke i konkrete bevillingsspørgsmål bortset fra at erhvervsuddannelsesrådet prioriterer midlerne til udviklingsformål.

Økonomiafdelingen forestår den overordnede fordeling af bevillingsrammerne og samarbejdet med budgetdepartementet.

Afdelingen inddrages endvidere i alle økonomiske forhold, der forelægges ministeren. Analyser og initiativer på tværs af uddannelsesområderne forestås af økonomiafdelingen.

Den økonomiske styring af erhvervsuddannelsesområdet i økonomiafdelingen foregår først og fremmest i budgetkontoret.

Erhvervsskoleafdelingen forbereder alle beslutninger, der i henhold til L 210 om erhvervsskoler og L 211 1989 om erhvervsuddannelser, er henlagt til undervisnings- og forskningsministeren. Det er ministeren, som fastsætter reglerne både om erhvervsuddannelserne i almindelighed og om de enkelte uddannelser. Ministeren godkender også oprettelse af nye uddannelser og nedlæggelse af eksisterende uddannelser. Ministeren træffer beslutning om opdeling i uddannelsesgrupper ud fra uddannelsernes udgiftsbehov og kan fastsætte særlige tilskudsregler for uddannelser med lille elevtilgang. Ministeren kan yde lån til mindre om- og tilbygninger. Ligeledes kan ministeren yde tilskud til indretning af lejede lokaler og til andre skoleformål, f.eks. særlig store apparaturanskaffelser. Hvis en skole er kommet i en vanskelig økonomisk situation, kan ministeren yde et ekstraordinært lån.

Afdelingen foretager ikke en bevillingsfordeling på skolerne, idet skolerne driftstilskud til gennemførelse af uddannelsesaktiviteterne - herunder bidrag til investeringerne - beregnes på baggrund af den faktiske aktivitet de gennemfører. Tilskud til fællesudgifter (bygningsdrift, administration m.v.) fastsættes også direkte ud fra aktivitetstal, blot med den forskel at det er aktiviteten i det foregående år, der udløser tilskudet. Begge typer tilskud har form af bloktilskud. Renter og afdrag på prioritetsgæld samt lokaleleje budgetteres konkret for den enkelte skole, men tilskud til disse udgifter reguleres marginalt ud fra skolernes aktivitet (årselever og kvm-normer pr. årselev).

Der afsættes på de årlige bevillingslove af afdelingen et rådighedsbeløb bl.a. til hel eller delvis dækning af ekstra udgifter for skoler, som er med i forsøgs- og udviklingsarbejde samt til skoler, der starter nye uddannelser.

Aktivitetsprognoser til brug for bevillingslove m.v. beregnes af erhvervsskoleafdelingen. Aktivitetsmål anvendes ikke som styringsredskab, idet der enten er fri adgang til uddannelserne eller fri optagelse (d.v.s. skolen bestemmer selv optagelsen) samtidig med at skolernes bevillinger tildeles på grundlag af faktisk gennemført aktivitet. Afdelingen administrerer udbetaling af acontotilskud til skolerne samt gennemgår skolernes revisionsprotokoller, men foretager ingen egentlig revision af skolernes regnskaber.

Råd og udvalg er i henhold til L 210 1989 om erhvervsskoler og L 211 1989 om erhvervsuddannelser paritetisk sammensat og har først og fremmest rådgivende funktioner. På udvalgte områder

træffer råd og udvalg beslutning.

Erhvervsuddannelsesrådet beskæftiger sig med den overordnede styring af hele erhvervsuddannelsessystemet og fungerer primært som et forum for uddannelsespolitiske drøftelser. Rådet afgiver indstilling til ministeren vedrørende uddannelsernes mål og struktur, afvigelser fra loven som led i forsøg, regler om krav til lærerkvalifikationer, godkendelser af skoler og uddannelser samt uddannelsernes placering, prioritering af puljeansøgninger til dækning af forsøgs- og udviklingsarbejde i forbindelser med f.eks. oprettelse af nye uddannelser, optagelse og adgangsbeholdning samt forslag til kriterier for, hvordan uddannelserne kan opdeles i uddannelsesgrupper ud fra udgiftsbehov (taxametergrupper). Rådet bestemmer, hvordan uddannelserne skal grupperes i hovederhvervsområder.

Arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationerne nedsætter et antal faglige udvalg. De faglige udvalg skal tilsammen dække alle uddannelser etableret i henhold til lov om erhvervsuddannelser. De faglige udvalg træffer beslutning om de enkelte uddannelsers varighed og struktur, uddannelsernes mål, praktikuddannelsen samt bedømmelsesplan for områdefag og specialefag. Udvalgene godkender praktikvirksomheder samt særbestemmelser, hvis sådanne indgår i en uddannelsesaftale.

Hver skole nedsætter lokale uddannelsesudvalg, der tilsammen skal dække de uddannelser, skolen udbyder. De lokale uddannelsesudvalg rådgiver skolen i spørgsmål om uddannelser på udvalgets område. Desuden skal udvalgene virke for samarbejdet mellem skolen og det lokale arbejdsmarked.

Skolernes bestyrelse er ansvarlig for skolernes drift og herunder forvaltning af de statslige tilskud. Bestyrelsen står som de lokale beslutningstagere, når det gælder den nærmere tilrettelæggelse af skolernes uddannelsesprogrammer. Skolerne bestemmer, selv hvordan de statslige tilskud skal forvaltes, blot man opfylder de bestemmelser, der gælder for de enkelte uddannelser og underviser det antal årselever, der har udløst tilskuddet. Skolerne kan frit overføre mellem tilskud til uddannelsesaktiviteter og tilskud til fællesudgifter. Overholder en skole ikke vilkårene for ydelse af tilskud, kan ministeren tilbageholde tilskud, lade tilskud bortfalde eller kræve tilskud tilbagebetalt. Tilskuddene ydes som nettobevillinger, hvor forventede indtægter gennem elevbetaling og gebyrer samt salg af varer og tjenesteydelser på forhånd fratrækkes tilskuddet.

Ønsker en skole at tage nye erhvervsuddannelser på programmet, skal de forhåndsgodkendes af ministeren. Dog kan en skole uden forhåndsgodkendelse udvide sit program med en enkelt uddannelse ad gangen. Det vil sige, at skolen frit kan starte en godkendt erhvervsuddannelse, som ikke tidligere er blevet udbudt af skolen. Sker det, skal uddannelsens placering ved skolen godkendes af ministeren senest 2 år efter, at den er sat i værk. Skolerne kan frit nedlægge uddannelser, men ministeren har i særlige tilfælde hjemmel til at pålægge en skole at gennemføre

en uddannelse.

Bestyrelsen ansætter og afskediger skolelederen. Efter indstilling fra lederen godkender bestyrelsen ansættelse og afskedigelse af skolens øvrige personale. Skolens revisor ansættes og afskediges af bestyrelsen. Bestyrelsen kan desuden fastsætte nærmere retningslinier for lederens virksomhed. Det betyder blandt andet, at bestyrelsen kan bemyndige lederen til at udøve kompetence, som er tillagt bestyrelsen.

2.3. ØKONOMICYKLUS

Økonomiafdelingen forhandler i januar /februar F-1 med budgetdepartementet om bevillingsrammerne for år F.

I februar F-1 udmelder økonomiafdelingen bevillingsrammen til erhvervsskoleafdelingen, som udarbejder bidrag til forslag til finanslov. Finanslovbidraget udarbejdes på grundlag af elevprognoser, konkrete beslutninger om nye aktiviteter samt ophør af aktiviteter og forslag til takster. Bidraget afleveres til økonomiafdelingen, der på sædvanlig måde samler afdelingernes bidrag og tilpasser disse til et samlet bidrag fra ministeriet.

Skolerne fremsender i september/oktober F-1 oplysninger til erhvervsskoleafdelingen om en række konkrete forhold vedrørende fællesudgifterne (lønanciennitet og stedtillæg).

Erhvervsskoleafdelingen fordeler i november F-1 fællesudgifterne på skoler og melder disse ud. Fordelingen foregår på grundlag af et taxameter opgjort på grundlag af sidste års aktivitet.

Aconto tilskuddet for 1. kvartal i år F beregnes på grundlag af aktiviteten i F-1.

Skolerne indsender aktivitetsrapport i marts F, og skolernes udbetaling af aconto tilskud for 2. kvartal justeres på grundlag af denne indberetning.

Udbetaling af aconto tilskud for 3. og 4. kvartal justeres tilsvarende på grundlag af de kvartalsvise aktivitetsindberetninger.

I oktober F indsender skolerne skøn over forventet forbrug på indtægtsdækket virksomhed, uddannelser for flygtninge og langtidsledige samt årselevskøn for 4. kvartal. Endvidere indberettes skolernes faktiske areal og husleje.

På grundlag af disse oplysninger og de forudgående aktivitetsrapporter udarbejder erhvervsskoleafdelingen i november

F bidrag til forslag til lov om tillægsbevilling, der afgives til økonomiafdelingen, der afgiver ministeriets samlede bidrag til budgetdepartementet i december F.

I december F indsender skolerne sidste aktivitetsrapport og den endelige afregning med skolerne for tilskudsberetigede aktiviteter for år F finder sted i januar/februar F+1.

I marts/april F+1 indsendes skolernes reviderede regnskaber til erhvervsskoleafdelingen, som gennemgår revisionsprotokollerne uden at revidere regnskaberne. Statsregnskabet og de regnskabsmæssige forklaringer - for erhvervsskoleområdet - udarbejdes på grundlag af udbetalingerne til skolerne, der finder sted gennem SCR, og ikke på grundlag af skolernes regnskaber.

2.4. INFORMATIONSGRUNDLAG

Tilvejebringelse af informationsgrundlaget for budgettering, udbetaling af tilskud m.m. sker via edb baserede registreringssystemer. Skolerne foretager administrationen af dataoverførslerne til og fra skolen. Skolerne er således ansvarlige for aflevering af korrekte data samt modtagelse og bogføring af data.

I et system registreres antal årselever på den enkelte skole samt regnskabsoplysninger fra skolernes økonomistyringssystem (lærer løn, anden løn, materialer og udstyr, fordelt på uddannelser). Hver skole skal endvidere kunne aflægge regnskab for fællesudgifter, en række særbevillinger samt for skolehjem. Oplysningerne indgår herefter i fastsættelsen af de kommende års tilskud.

Et andet system, erhvervsskolernes studieadministrative system, omfatter elevadministration, aktivitets- og skemaplanlægning, personaleadministration og en lang række andre oplysninger, der først og fremmest bruges internt på skolerne.

Lønadministration kører skolerne direkte på SCL. Skolerne benytter ikke SCR, men erhvervsskoleafdelingen benytter SCR, bl.a. til udbetaling af tilskud til skolerne. Skolerne har et selvstændigt økonomistyringssystem, der også indeholder et regnskabssystem og som er knyttet sammen med det studieadministrative system. Erhvervsskoleafdelingens centrale informations- og tilskudsudbetalingssystem er koblet sammen med det decentrale system og SCR/SCL-systemerne.

Alle systemer kan udveksle data indbyrdes, og der kan derfor skabes forskellige kombinationer mellem aktivitetsoplysninger og omkostninger. Disse oplysninger anvendes først og fremmest lokalt på skolerne i økonomistyringen, men fra efteråret 1992 vil det centrale informationssystem på basis af regnskabstal kunne afgive oplysninger om resourceforbrug pr. årselev fordelt på uddannelser

og på hovedelementerne i taxametrene (lærerløn, anden løn, materialer og udstyrsafskrivninger) .

2.5. PRIORITERINGS- OG STYRINGSREDSKABER

Økonomiafdelingen og erhvervsskoleafdelingen styrer på størrelsen af de enkelte taxametre, men sigter ikke på at styre på aktivitetsomfanget, idet der som nævnt, bortset fra enkelte undtagelser, er fri adgang eller frit optag til uddannelserne. Der kan endvidere på længere sigt styres ved oprettelse og nedlæggelse af uddannelser og på uddannelsernes struktur (normeret antal undervisningsuger) i det omfang beføjelserne er henlagt til ministeren og ikke til råd og udvalg. Investeringerne er stadig en styringsparameter, men undervisningsministeriet forbereder en bygningstaxameterordning, der giver skolerne et selvstændigt ansvar for bygnings- og lokaledispositioner.

Råd og udvalg inddrages kun i principielle spørgsmål om økonomistyringen. Deres centrale opgaver er beslutninger eller rådgivning med henblik på en **mål-** og rammestyring af uddannelsernes faglige indhold og strukturelle opbygning. Gennem udformningen af uddannelsesbestemmelserne sikres, at undervisningens tilrettelæggelse er skolernes ansvar.

Den enkelte skole råder til gengæld over væsentlige styringsredskaber. Skolen kan bestemme hvilke, blandt de for skolen godkendte uddannelser, den vil udbyde. Skolen kan fastsætte holdstørelser, tilrettelægge undervisningen inden for overordnede rammer, bestemme det enkelte skoleforløbs resourceforbrug (lærertimer, lokaleforbrug, udstyrsforbrug og materialeforbrug). Skolen kan afskedige og ansætte personale, træffe afgørelse om investeringer i udstyr samt råde over egen opsparing og formue.